درېیمه زاویه (فیسبوکي لیکنې او خاطرې)

لیکوال: **شاه محمود میاخېل**

کمپوز: **لیکوال**

ډېزاین چارې: **رحمن الله بهیر**

چاپشمېر: **۲۰۰۰**

چاپکال: **۱۳۹۵ل/2016**

چاپ وار: **لومړی**

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيمه زاويه

انسان د خپل عقل او شعور له امله اشرف المخلوقات دی. عقل او شعور دی چې انسان یې له فردي ژونده ټولنيز ژوند ته راويستی دی. انسانانو په ټولنيز ژوند کې له یو بل سره د افهام او تفهيم لپاره ژبه رامنځته کړه، د ټولنيز ژوند د تنظيم لپاره یې اصول وضعه کړل، ټولنې، دولتونه او نړۍ یې رامنځته کړه. د انسان د عقل تقاضا دا ده چې په ټولنيز ژوند کې خپل ځان او نورو ته خیر ورسوي او له زيان څخه ځان او ټولنه وساتي.

د نړۍ انسانان په خپل ټولنيز ژوند کې چې کله هم له يوې ستونزې او ننګونې سره مخ شوي دي، نو د حل په موخه یې خپل عقل په کار اچولی دی. د نننۍ نړۍ ګڼ اختراعات او پرمختګونه د دې ادعا غوره ثبوت او په نړۍ کې د ګڼو ټولنيزو اصولو او قوانينو شتون د انسان د معقوليت دليل ګڼل کېدای شي. انسان د خپل عقل په مرسته او کارونې همداسې قدم په قدم وړاندې راغلی دی. فرضاً د څپلۍ یا بوټ تصور هغه مهال له لومړي انسان سره پيدا شوی، کله یې چې پښه کې اغزی تللی او چې ساړه یې شوي

دي، نو د بالاپوش پيدا کولو فکر یې کړی دی. همداسې یې د نړۍ بېلابېلو لويو وچو ته د سفر لپاره یې بېړۍ او الوتکې اختراع کړي دي.

ښايي په نړۍ کې هغه ملتونه ډېر معقول وګڼل شي چې انسانيت او انساني ټولنې ته یې ډېر خیر رسولی وي. که د معقوليت دا تول معقول وي، نو زه نه پوهېږم چې افغانان به په نړيواله سطحه چېرته راشي؟

داسې هم نه ده چې ګنې موږ په خپله ټولنه کې - پخوا او اوس - داسې معقول انسانان نه درلودل یا یې نه لرو چې د خپلې ټولنې لپاره یې فکر او عمل کړی وي؛ خو کله چې ټولنه په مجموع کې د عقل پر ځای د خپلو احساساتو پر پوکاڼيو ولاړه وي؛ نو هلته د معقولو انسانانو شتون په استثناءاتو کې راځي او د معقولو انسانانو معقولې تيورۍ او نظريې د ټولنې وګړيو ته نامعقولې ښکاري؛ ځکه چې ټولنه د جمعي عقل تابع ده، نه د فردي هغه.

زه په خپل فردي ژوند کې – له ماشومتوبه تر اوسه – د هېواد او نړۍ د لويو او نوميالیو خلکو له ژوند ليکونو سره علاقه لرم. د هغوی د برياليتوبونو په کيسو کې د خپل بري لپاره لارې ګورم او د هغوی له ستونزمن ژوند نه د خپلې ستونزمنې زنده ګۍ لپاره حوصلې تر لاسه کوم. ما د ډېرو ليکوالو، مشهورو څېرو او شخصيتونو کتابونه لوستي دي او له هر يو نه مې د خپلې مترې په کچه ګټنه کړې ده. په دې وروستيو کې مې له ښاغلي شاه محمود مياخېل سره بلدتيا پيدا شوه او په کابل کې ورسره يوه شپه د ناستې پر مهال يې خپل ټول کتابونه راته په خپل لاس ډالۍ کړل. د دې تر څنګ يې د خپل يو ناچاپ کتاب سافټ کاپي هم راکړه چې زه يې ولولم او په ځينو برخو کې که وکولای شم، ژبنۍ او ليکنۍ تېروتنې په کې سمې کړم. زه زياتره په کمپيوټر کې د ملګرو د کتابونو او ليکنو له ايډيټه ډېر کرېږم او ښايي تصادف داسې وي چې زه پرې ډېر اوړم هم. په لومړي سر کې د ښاغلي مياخېل صيب کتاب ته هم ځورېدم چې څنګه به مې ترې خدای خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي؛ خو کله مې چې پر ایډیټ – لوستنې پیل وکړ؛ نو د کتاب د موضوعاتو دلچسپۍ داسې واخیستم چې زیاتره به یې د نورو کارونو او مطالعې وخت هم راځخه نیوه. د کتاب ایډیټ زما لپاره تر ټولو غوره مطالعه وه. میاخېل صاحب دا لیکنې د خپل فیسبوک له دېوال څخه راټولې کړي دي او ما تر پایه ولوستلې. د کتاب له پای ته رسولو وروسته مې ښاغلی میاخېل هم تر یوې اندازې وپېژانده، له فکر او نظر نه یې هم خبر شوم.

په دې کتاب کې ښاغلی میاخېل د یو معقول افغان[1] په توګه په مجموع کې خپلې ټولنې ته او په ځانګړې توګه د ټولنې سیاست، حکومتوالۍ، ادارې، د قانون حاکمیت، فساد، له دنیا سره اړیکو، ټاکنو او ګڼو نورو موضوعاتو ته کتنه کړې ده. میاخېل صاحب د ټولنې د عیني واقعیتونو په رڼا کې موضوعات شنلي دي، وړاندیزونه یې کړي دي او ځای ځای یې خپلې تجربې او د سترګو لیدلي حالونه لیکلي دي. د دې کتاب لوستنه لوستونکیو ته د خپلې ټولنې د تنظیم، سوکالۍ او له بحران څخه د راوتو ډېرې ساده، اسانه او ارزانه لارې چارې په ګوته کوي. هره لیکنه په مستقیم او نامستقیم ډول فرد فرد خپلو مسوولیتونو ته په پام کې کوي او هڅه شوې ده چې د ټولنې فرد فرد د ژوند په ټولو چارو کې معقول اوسي او معقول پاتې شي. میاخېل صیب په نامستقیمه توګه (احساساتي کېدل) رد کړي دي او د افغاني ټولنې د ټولو ستونزو ریښه یې ورپورې تړلې ده. په کتاب کې میاخېل صاحب خپل لوستونکي په عملي ژوند کې استدلال او منطق ته هڅوي، پر ځان یې ویسا کوي او د انسان د پرمختګ لپاره ډېر ساده او عامفهمه فورمول ورته مخې ته ږدي چې هغه کار کول او ستونزو او ننګونو ته نه تسلیمېدل دي. دا کتاب

که له یوې خوا د میاخېل صاحب د فکر او نظر بیان دی؛ نو له بلې خوا زموږ د ټولنې پېژندنه هم ده، ځکه چې میاخېل صیب زموږ د ټولنې ګڼې ورځنۍ ستونزې په کې رااخیستې دي او هرې یوې ته یې د خپل فکر و نظر مطابق حل لارې بیان کړې دي.

له میاخېل صاحب سره زما د شناخت له مخې زه د هغه پر بوختیاوو اګاه یم، د هغه کاري او کورنۍ بوختیاوې او ولسي ناستې پاستې ته چې انسان ګوري نو باور یې نه راځي چې دا ډول یو شخص دې لیکلو او بیا په فیسبوک کې د خپلو خورو ورو لیکنو راټولولو ته وخت پیدا کړای شي؛ خو کله چې انسان د یو منظم ژوند درلودونکی وي، نو په مهالوېش کې دا کار هم ځایولی شي. ما د میاخېل صاحب یو بل کتاب Understanding of Afghanistan هم لوستی. دا کتاب په انګلیسي ژبه د ښاغلي میاخېل د خپرو شویو مقالو ټولګه ده چې په بېلابېلو مقالو کې یې نړیوالو او د انګلیسي ژبې لوستونکو ته د افغانستان د ټولنې، حکومتدارۍ، ادارې، د قانون حاکمیت او ... برخو کې معلوماتي او تحلیلي موضوعات وړاندې کړي دي. د یادو مقالو لپاره تر ټولو مهمه مسئله دا ده چې نړیوالو څېړنیزو ادارو، معتبرو ورځپاڼو او ژورنالونو دا مقالې خپرې کړې دي. زما په اند موږ په افغانستان کې – یا هم له افغانستانه بهر افغانانو کې – ډېر کم داسې افغانان لرو چې هم په ملي ژبو او هم په نړیوالو ژبو د افغانستان په اړه لیکنې وکړي او خپرې یې کړي. میاخېل صاحب همېشه په ډېرو معتبرو او نړیوالو ادارو کې پر دندو بوخت پاتې شوی دی او د افغانستان د ټولنې، دولتدارۍ او د قانون د حاکمیت په برخه کې د ګڼو تجربو درلودونکی دی. زه حیران یم چې زموږ حکومت د دغسې وړ او پوهو کسانو له تجربو څخه ولې ګټنه نه شي کولای؟

په هر حال، زه نه غواړم خپلې خبرې بېځایه اوږدې کړم، زه دا کتاب او د ښاغلي میاخېل صاحب نور کتابونه زموږ ټولنیز – سیاسي ژوند ته له یوې

[1]: دلته له معقولیت نه موخه(نه احساساتي کېدل) دي. زموږ زیاتره لیکوال په احساساتي او جذباتي انداز لیکل کوي او د ټولنې عیني واقعیتونو ته نه ګوري، دوی پر خپل خیال او تصور ډېر باور لري، نسبت د ټولنې عیني واقعیتونو ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيمې زاويې څخه کتنه ګنم. دا کتنه نه د پاروونکو احساساتو له زاويې ده او نه هم د خاموشه کوونکو جذباتو له زاويې، بلکې دا کتنه د معقوليت له زاويې ده او د معقوليت دا درېيمه زاويه دې موږ او تاسې ټولو ته مبارک وي.

درنښت

هجرت الله اختيار

د ١٣٩٤ل کال د کب ٢٠مه

ننګرهار پوهنتون، درونټه

بسم الله الرحمن الرحيم

د سرخبرې

دا کتـاب د مخکتـاب دويمـه برخـه ده. مخکتـاب دوه برخـې درلـودې: لومړۍ برخه يې د ښه حکومتدارۍ پـه هکلـه زمـا يـوه مقالـه وه، چـې د دې مقالې مينه والو دا مقاله په مختلفو مجلو او د انټرنيټ په سـايتونو کـي ځـو ځلې خپره کړې وه؛ نو بيا ما دا مقاله د مخکتاب لومړۍ برخه غوره کړه ځکه چې زما د فيسبوک د ليکنو او بحثونو موضوع په ښه حکومتدارۍ څرخېدله. د دې کتاب محتوا هم د ښه حکومتدارۍ پورې تړاو لري.

د مخکتاب دويمه برخه ليکنې د فيسبوک له لارې خپرې شوي ليکنـې وي چې په سلهاوو تبصـرې، وړانديزونـه او نيـوکې پـرې د فيسـبوک دوسـتانو او ملګرو کړې وې؛ نو ما دا ټولې ليکنې د کتاب په شکل چاپ کړې ترڅـو هغـه لوستونکي چې انټرنيټ ته لاسرسی نه لري او يا له مـا سره پـه فيسـبوک کـې انډيوالان نه دي هم ترې ګټه واخلي. زما په نظر دا کتاب د پښتو په ادبيـاتو کې لومړنې مجموعه وه، چې يو څوک دې د فيسبوک خپلې ليکنـې د کتـاب په شکل چاپ کړي.

دا پوښتنه به له دوستانو سره پيدا شي، چې څنګه ما په دې کتاب چـې دا هم د فيسـبوک د ليکنـو دويـم ټـوک دی د درېيمـې زاويې نـوم کېښـود. هـر ليکنه اديت او بيا کتنې ته اړتيا لري؛ نو مـا پـه لـومړي سرکـې د خپـل ګـران همکار اسدالله ساحل نه هيله وکړه، چې د تېر په شان د دې کتاب پـه اډيـټ او بيا کتنې باندې کار وکړي او چاپ ته يې اماده کړي. ساحل صيب بـې لـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چون او چرا دا دنده ومنله خو دا راته پته وه، چې دی هم ډېر کاري او شخصي مصروفیتونه لري؛ نو د دې کتاب اډیټ، ډیزاین او صحافت به یو څه وخت واخلي.

استاد عبدالبصیر سباوون راته څه موده دمخه وویل، چې استاد هجرت الله اختیار په اډیټ او د کتاب په کتنې کې تکړه دی او شاید هغه به درته دا کار ډېر ژر وکړي. استاد اختیار صیب سره مې چې اړیکه ونیوله، هغه په پوره مینه او اخلاص سره لېواتیا وښودله او د کتاب سافټ کاپي مې ورته ولېږله. کله چې اختیار صیب په کتاب کار وکړ؛ نو راته یې وویل چې که د دی کتاب نوم بدل شي؛ نو دا به ښه وي ځکه د کتاب محتوا مهمه ده او زموږ د ولس د اوسني حالاتو په هکله ښې لیکنې لري؛ نو که یوازې مخکتاب دویم ټوک نوم پرې کېښودل شي شاید د کتاب د عنوان په خاطر خلک ورته لږ اهمیت ورکړي که څه هم فیسبوک که د نن وخت د مهمو ټولنیزو وسیلو ښه وسیله ده. ما اختیار صیب ته وویل چې ته ورته یو نوم غوره کړه او بیا به پرې مشوره وکړو.

د مارچ په ۱۱مه نېټه، اختیار صیب، سباوون صیب او ډاکتر صیب سید قاهر عاطف کونړ ته یو ځای په موټر کې روان وو؛ نو په لاره کې راته اختیار صیب وویل، چې ده د کتاب لپاره د دریيمې زاویې نوم غوره کړی دی او علت یې دا دی چې په ټولنه کې یو تعداد کسان داسې دي، چې ولس په احساساتو راولي؛ خو د مسایلو لپاره د حل لارو چارو وړاندیز نه کوي. همدا شان یو تعداد کسان دومره منفي نظرونه لري چې همېشه غواړي چې د ولس احساسات ووژني. اما په دې کتاب کې د ورځني ژوند داسې مسایل مطرح شوي، چې همېشه ترې سړی ګټه اخیستلی شي او هم ځوانان سمې لار ته تشویق کېدلی شي؛ نو د ده په نظر دا دریيمه لار ده. د اختیار صیب

استدلال مې خوښ شو؛ ځکه زه هم د افراط او تفریط پلوی نه یم او منځنۍ لار یا خیرالامور اوسطها مو خوښه ده.

زه په لومړي سره د استاد هجرت الله اختیار نه مننه کوم چې هم یې د کتاب لپاره ښه نوم غوره کړ، هم یې اډیټ ورته وکړ او هم یې راته خپل ورور بهیر خان معرفي کړ، چې ښه ډیزاینر دی او د کتاب د چاپ ستونځې به هم په غاړه واخلي او دا کتاب به ډېر ژر چاپ کړي. زه د دواړو ورونو د کار او صمیمیت نه مننه کوم او الله تعالی دې هرچا ته همداسې ورور ورکړي چې هم استعداد ولري او هم د خپل ورور دوستان او ملګري خپل دوستان او ملګري وګڼي.

همدا شان زه د ټولو هغه دوستانو نه چې زما په لیکنو یې نیوکې کړي او په دې بحثونو کې شریک شوي دي د زړه له کومې مننه کوم. زه د ټولو دوستانو نظریاتو او ښه نیت ته په درنښت سره ګورم ولو که زموږ تحلیلونه، لرلید او وړاندیزونه سره متفاوت هم و. زما دا لیکنې همېشه ډېرې مختصرې وي او که تفصیل ته ځو؛ نو په هره لیکنه باندې یو کتاب لیکل کېدی شي. زما په دې لیکنو کې یو پیغام شته او دا زما د ژوند د تجربو، د خپلې ټولنه نه د برداشت او ټولنیز مشکلاتو په اړوند لیکنې دي، چې وړاندیزونه هم په کې شته دی.

دا دی اوس دا ټولګه تاسې درنو دوستانو او لوستونکو ته وړاندې کوم دا چې دا لیکنې ښې دي او که نه، زه هم پرې نه پوهېږم؛ خو دا زما د زړه خبرې دي او خدای دې وکړي، چې د لوستونکو خوښې شي او زموږ ځوان نسل ترې ګټه واخلي.

د دې نه برسیره د مخکتاب د لومړي ټوک په تصحیح کې محمد حسن حسام صیب چې شاعر، لیکوال او قومي مشر و ډېر زیات زحمت ګاللی و او خپل قیمتي وخت یې د هغه کتاب په تصحیح کې لږولی و. دا چې حسام

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب نن زموږ په منځ کې نشته یو ځل بیا یې یادونه کوم. که حسـام صـیب ژوندی وی؛ نو زما سل په سلو کې دا یقین دی، چې د دې کتاب په برخه کې به یې هم پوره مرسته کړې وه. حسام صـیب دی الله تعـالی وبښـي او جنـت فردوس دوعا ورته کوم. روح دی ښاد وي.

په مینه او درنښت

شاه محمود میاخېل

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلــړ

سرلیک	مخ

د مارشال فهیم مړینه.. ۸
ولس د موجوده حالت او د دغه حالت د بد تر دوام نه ستړی دی ۹
په ټولټاکنو کې یوه ورځ برخه اخستنه به د دې ملک برخلیک ۱۳
بېطرفی د انتخاباتو د کمیسیونونو ۱٤
د انتخاباتو لپاره غټ تهدید خرابه هوا ده نه د طالبانو تهدید او ۱۵
د جمهورې ریاست د پایلو په هکله تشویش.................................. ۱۵
ارزښت باید د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره ۱٦
ارزښتونه ۱۷
د افغان رایو ته احترام په کار دی ۲۰
زمونږ د ولس احساس لا ژوندی دی.. ۲۲
د جمهوري ریاست د انتخاباتو دویم پړاو اعلان شو ۲٦
کونړ ته باید په درنه سترګه وکتل شي...................................... ۲۷
د نوښت له لارې د موثره بدلون په لور ۲۸
معیبوبه او مریض ځوانان د معیبوبې.. ۳۰
ټولنې زېږنده ده ۳۰
د جوزا ۲۴مې نېټې دویم پړاو ټولټاکنو ۳۱
ته چمتوالی ۳۱
په دیموکراټیکه پروسه کې ګټونکی.. ۳۳

او بایلونکی نشته دی ۳۳
د کونړ بد نامه مشهورو ځېرو له چا نه ملاتړ کاوه؟ ۳٤
همدا یې غر همدا یې کربوړي.. ۳٦
د فیسبوک ملګرو ته کورنی کار ۳۷
جمهور رئیس کرزی باید د وکیلانو د حقوقو قانون ۳۸
توشېح نه کړي ۳۸
د افغانستان جسد څنګه له خاورو نه ۳۹
ژوندی راوکاږو؟.. ۳۹
د هاني مون، ماه عسل، یا د شاتو میاشت ٤۱
تلویزونې مناظرې جان کنیدي کامیاب کړ ٤۹
د حشمت کرزي وژنه.. ۵۳
اختر هم د معلوماتو د راجمع کولو ښه موقع وي ۵۷
غوایي لا حلال شوی نه دی خانکي مو په سر نیولي...................... ۵۸
هر نقطه مکان و هر سخن جای دارد ٦۰
د راپېانو د شمېرنې لړۍ به څومره وخت ونیسي؟......................... ٦۲
وایي چې له ناپوهه دوست نه هوښیار دښمن هم ښه دی ٦۵
ما د خدای لپاره یار لیدلی نه دی ٦۷
کله به دا ځینې کسان قانع شي چې دوی شیخ فاني دي؟................ ٦۹
د شهزاده چارلس اډوارد قصه.. ۷۲
د فیسبوک مثبت استعمال او ورسره ستونځې ۷٤
د انتخاباتو مستقل کمیسیون نن ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی..... ۷٦
ډاکتر صیب اشرف غني ته مشورې ۷۷
اهداف و تشکیلات حکومتداري ی خوب ۸۷
د خوشحالۍ اوښکې به تویوم.. ۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر عبدالله عبدالله لومړنۍ وینا د وحدت ملي حکومت له ۹۳
ارزښت، اهمیت، معیار او تعداد د دولتي چوکیو ۹۳
د انتخاباتو د رایه ورکولو احسان به کله خلاصېږي؟ ۹٤
یو لاروي ته د ملا نصرالدین ځواب ۹۵
د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی ۹٦
فساد او فاسدین ټولنه خوسا کوي ۹۸
په افغانستان کې د هېڅ شي کمبود نشته خو هېڅ نه لرو! څه مطلب؟ ... ۹۹
ښه حکومتداري باید د څو کسانو ترمنځ د خپلو ګټو د ساتلو په ۱۰۲
جنګ ښه دی که صلحه؟ ۱۰۳
د عزیزتوت او ښایسته توب ترمنځ توپیر ۱۰٤
د شخصیت وژنې او د پالیسۍ پر سر د اختلاف نظر توپیر ۱۰۷
د مافیایي نظامونو عمده خاصیت ۱۱۵
Multitasking یا په یوه وخت کې څو کارونه کول ۱۱٦
انماالاعمال باالنیات ۱۱۷
مننه او په اخره کې یو وړاندیز ۱۲۰
د فیسبوک یو نوع اخلاقي فساد ۱۲٤
په خبرو کې سوچ او فکر په کار دی او یو وړوکی غوندې وړاندیز ۱۲۵
یوه مهمه وینا او یوه وړه تبصره ۱۲٦
آیا د فیسبوک اکاونټ درلودل عیب دی او کنه؟ ۱۳۱
د دیترویت په هوایي ډګر کې مې د یو کلیوال سړي قصه راپه یاد ۱۳۲
امریکایان ولې افغانستان ته راغلي دي؟ کونړ د لرګو د خاطره ۱۳٤
ایا نیوکې یا انتقاد خیانت دی؟ ۱٤۳
فیسبوکي تا ویلې ماویلې ۱٤٤
د ماشومانو د ورځې په یاد! ۱٤٦

د خبرونو موثق والی او د خبرونو منبع ته توجه کول ۱٤۷
د سولې د خبرو اترو په هکله د نن ورځې بحثونه ۱۵۱
مونږ افغانان هم عجیبه مخلوق یوو ۱۵٤
بعضې کسانو ته دوه سزاګانې په کار دي ۱۵٦
د سولې په هکله دوه متضادې خبرې او ارزوګانې ۱٦۳
د کرکټ خوشحالي او خوست غمېزه ۱٦٤
نور مه ملامتوئ ځانونه باید ملامت کړو ۱٦۵
د کوچني اختر مبارکي او یو وړاندیز ۱٦۵
میانه روی ښه شی دی ۱٦٦
زمونږ د معیارونو تله ډېره ټیټه ده ۱٦۷
احساساتي ولس او احساساتي مشران ۱۷۲
پپولست (populist) سیاست ولس د تباهۍ سره مخامخ کوي ۱۷۲
د زمري ۲۸مه د آزادۍ د ورځې په ویاړ ۱۷۳
څوک د مډالونو مستحق دی؟ ۱۷٤
د نا انډوله انتخاباتو داصلاحي کمیسیون د پریکړو سره مخالفت ۱۷۵
د انتخاباتو په هکله د کابینې د تېرې شپې د پریکړې هرکلی ۱۹۰
کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل ۱۹۰
د انتخاباتو د سیستم په هکله بې تفاوتي ۱۹۲
اخلاق او میانه روي ۱۹۲
څوک جاسوس دی او څوک نه دی؟ ۱۹۳
د نظام او د حکومت د تغیر تر منځ فرق ۱۹٤
د لوی اختر مبارکي ۱۹٦
د حکمتیار صیب انرژي او دسپلین کې شک نشته خو د څه لپاره؟ ۱۹۷
بې نقشې حکومتداري نه کېږي ۲۰٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معلم د ورځې ياد ۲۰۸
طمعه بد شی دی ۲۰۹
يوه دلچسپه معلومات ۲۱۰
د جنگونو انواع... ۲۱۱
د چاپلوسانو پر ضد مبارزه... ۲۱۴
د پوليسو د زونونو جوړول.. ۲۱۷
د امريکايي قواو د شتون په هکله د تحليگرانو تحليل ۲۱۹
افسوس د افغانستان د خارجه ديپلوماسۍ او د حکومت په حال ۲۲۰
د چين د جمهور رئيس د مرستيال د سفر په هکله خوشبيني او ۲۲۴
د رژيمونو د چارواکو سمبولونه.. ۲۲۹
ښار جوړولو وزارت د خليل الله فيروزي د بند يوکلنه کليزه په ۲۳۰
ما تنها ملتی هستيم که ملا نصرالدنی تصميم ميگريم................. ۲۳۳
بدبختي او وحشت هم انتها ته رسېدلي ۲۳۴
د شطرنج لوبه په کوم حالت کې ده؟.. ۲۳۵
د افلاطون نظر د شاعرانو په هکله... ۲۳۷
د مايوسۍ نښه ۲۳۹
د افغانستان او پاکستان ترمنځ ډيپلوماسي.................................. ۲۳۹
د اسيا د زړه کنفرانس په اسلام اباد کې ۲۴۲
ايا استخباراتي جگړه مونږ گټلی شو؟ ۲۴۳
دومره بار يوسه چې ځومره ځای ته رسول شې.............................. ۲۴۴
څنگه ولس او حکومت يوه سندره زمزمه کړي؟ ۲۴۵
انفرادي تصاميم همېشه اجتماعي اغېز لري ۲۴۷
کاشکې چې په دې بعضې مسايلو نه پوهېدای؟؟؟؟؟ نو به نه ۲۴۸
د شېخ چلي پروژه... ۲۴۸

زما د ژوند د سياست د لومړنيو زده کړو ځای.............................. ۲۵۰
دې ملت سره به څوک مقابله وکړای شي؟ ۲۵۲
د پارلمان له خوا د ټاکنو د تقنيني فرمان د ردولو په هکله اندېښنه ... ۲۵۳
د جدي شپږمه نېټه په افغانستان کې د روسانو د يرغل ورځ ۲۵۵
خبرتيا ۲۵۶
د امريکا د ويرجينيا ايالت کې دالس هوايي ډگر سره نږدې د ۲۵۷
يوه خاطره د شهيد سردار احمد په ياد ۲۵۸
د پکتيکا د ارگون د پېښې غندنه ۲۵۹
د تليفونو د کمپنيو غلا په ښکاره ورځ ۲۶۰
مديريت او رهبري په انسان کې له وړوکوالي نه ښکاري ۲۶۲
ياره! دا جان کيري راته ډېر ډېر مه ځلوئ................................... ۲۶۷
د والدينو مسووليت د اولادونو پر وړاندې..................................... ۲۷۱
څنگه په امريکا کې د افغانستان د نوي حکومت په هکله مثبت ۲۷۳
د پکتيکا د يحيی خيلو دردونکې پېښه ۲۷۵
د نږدې ملگري محمد حسن حسام مړينه.................................... ۲۷۶
د خوست تراژيدونکې پېښه او برمنگهم کې د نيالگيو ايښودل......... ۲۷۸
عجيبه دنيا ده ۲۸۰
وايي افغانان په سر مزل کوي ځکه سر زوري دي.......................... ۲۸۱
لاندې انځو ته په ښه دقت سره وگورئ....................................... ۲۸۱
د اختر د ورځې د لمسو رالېږل شوې تحفه.................................. ۲۸۳
په وطن به دې ولې زړه درد نه کوي ۲۸۹
په مادريد کې د لاندې د غوښو د رواج په هکله............................ ۲۹۰
د الحاج محمد حسن حسام صيب په ياد ۲۹۳
د اوښتون ټولنې له خوا ستاينليک ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

له چانه به پوښتنه وکړو؟ ۲۹۹
په شګو کې ژوند ۳۰۰

د مارشال فهیم مړینه

د فرورۍ نهمه نېټه، کال ۰۱۲۰۱۴ م

نن سهار راته د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت مرستیال او زما نږدې دوست او ملګري پوهنمل غلام نبی فراهي تلیفون وکړ چې د جمهوري ریاست لـومړی مرستیال مارشال محمد قسیم فهیم په حق ورسېد. د ده مړینـه لا مطبوعـاتو نه وه تایید کړې نو ما په فېسبوک کې د ده د غمرازۍ په خاطر ولیکل:

مارشـال محمـد قسـیم فهـیم د افغانسـتان د جمهـوري ریاسـت لـومړی مرستیال د وریېښې ناروغۍ له امله نن وفات شو. انا لله و انـا الیـه راجعـون. الله دې جنت فردوس نصیب کړي، د ده کورنۍ او دوسـتانو تـه صـبر جمیـل غواړم. یوه مهمه خوبي چې مارشال صیب درلوده هغه دا وه چې څـه یـې پـه زړه و هغه به یې په خوله هم ویلې. روح دې یې ښاد وي.

احمد الله فولاد لیکلي و چې خدای دې یې نه بښي، نو مـا ورتـه پـه ځـواب کې ولیکل:

الله تعالی ښه پوهېږي چې څوک بښي او که نه خو مسلمانانو ته دا په کـار ده چې د بښنې دوعا په مړي پسې وکړي. که چا ښه کړي وي که بد هغه به په دې دنیا کې تاریخ قضاوت کوي او په هغې دنیا کې الله تعالی هـر چـا تـه خپل ثواب د هغه د اعمالو په اندازه ورکوي. نو فکر کوم چـې ټولـو دوسـتانو ته په کار ده چې په خپلو لیکنو کې لږ فکر وکړي او هغه څه چې په یـو مـړي پسې یې ویل مناسب نه دي، باید ونه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولس د موجوده حالت او د دغه حالت د بد تر دوام نه ستړی دی

۲۲ مارچ ۲۰۱۴ م کال د حمل دويمه نېټه، ۱۳۹۳ هجری شمسی کال

درنو دوستانو! تاسې ټولو ته د ۱۳۹۳ هجري شمسی نوي کال مبارکي وايم. خدای دې وکړي چې د دې کال د راتلونکې مياشتې په ټولټاکنو کې له درغليو نه پرته يو ښه حکومت رامنځته شي تر څو د افغانستان د خلکو تشويش نه ډک ژوند ته د پای ټکی کيږدي. زياتو ولايتونو ته چې ما په تېرو دوو مياستو کې سفرونه کړي او همدا نن د ننگرهار او کونړ نه کابل ته راغلم ، په کليو، بانډو او ښارونو کې چې ما د خپلو ولسونو پوهه او عامه پوهاوی وليد نو دا اميد رابښي چې زموږ ولس اوس بيدا ره شوی او په ټولټاکنو کې به برخه اخلي او د افغاستان د سياسي حالاتو په هکله بې تفاوته نه دی. همدا ولس به په ټولټاکنو کې د درغليو مخه هم نيسيـ. ولس د موجوده حالت او د هغه د بدتر دوام نه ستړي او پکو دی او مثبت تغير ته اميد واره دی. ما د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۴ کلونو ترمنځ ډېر زيات مثبت تفاوتونه وليدل.

حيات پياوړي صيب د پورته ليکنې په هکله ليکلي و:

مياخېل صاحب ستا دې هم نوی کال مبارک وي خو د دې کال د راتلونکې مياشتې په ټولټاکنو کې له درغليو نه پرته يو ښه حکومت رامنځته کېدل يو خوب او خيال دی. که دغو څلور پوښتنو ته ځواب وويل شي نو پر ټاکنو به بيا باور وشي او خلک په کښې برخه بايد واخلي . ۱) امنيت ۲) په ټاکنو کښې رونېتيا ۳) د ټاکنو په اړه د خلکو پوهاوی او ۴) د تېرو دورو ټاکنو ناکامه پايلې چې ولس ته يې هېڅ گټه نه ده رسېدلې، بلکې يوازې د زور او

زر د خاوندانو ناروا واک ته يې مشروعيت ورکړی. د دغو ملاحظاتو په رڼا کې د راتلونکو ټاکنو پايلو ته چې هر څه وي څوک نه شي خوشبينه کېدای، نو حتی په هغه کښې گډون يو بې گټې کار دی.

ما د حيات پياوړي صيب په ځواب کې وليکل:

پياوری صيب سلام! که څه هم موږ د انتخاباتو په هلکه مخکې هم يو څو خبرې سره کړې وې خو ښه ده چې يو څو ټکي سره بيا تبادله کړو. اول خبره خو دا ده چې موږ بايد لاس تر زنې کيننو ځکه که سيلاب مو هم وړي بايد لاس او پښې ووهو. بې تفاوتي د افغانانو په خپله شکست دی. باور وکړه چې زه د ډېرې اطرافي ولسوالۍ، خاص کونړ اوسېدونکی يم او پرون چې مشرانو او ځوانانو کومې خبرې په غونډه کې کولې نو د هغوی عامه پوهاوی زموږ د ډېرو تعليم يافته وو نه چې د ولس د حالاتو نه نا خبره دي او له ولس سره اړيکې نه لري ډېر اوچت و او ډېر ښه تحليلونه يې کول نو دا ماته اميداواري راکوي چې زموږ ولس هغه پخوانی ولس نه دی او بيداره شوی دی.

امنيت تېر ځل هم د مخالفينو له خوا خراب نه و بلکې حکومتي چارواکي په خپله انتخاباتو لپاره گواښ و او دا اوس مشکله ده ځکه دولتي چارواکي هم تقسيم شوي او هم حيران دي چې څه وکړي. د ولسونو برخه اخستنې په دې لويو لويو او وړو غونډو کې وښودله چې د هېواد په هر سيمه کې خلک له انتخاباتو سره دلچسپي لري او برخه په کې اخلي.

کميسيون د انتخاباتو هم هغه پخوانی کميسيون نه دی او تر کومه حده چې ماته معلومه ده بېطرفي به وساتي انشاالله او همدا زموږ اميد د دوی نه دی چې بېطرفی وساتي. او که يې ونه ساتي نو هم ولس او هم ميډيا ډېره فعاله ده او د دوی زياتې درغلۍ به ډېر ژر رسوا شي. که دا ووايو چې تېر ځل انتخاباتو د خلکو مشکل نه دی حل کړی نو بايد بې تفاوته اوسو نو دا هم معقوله لار نه ده ځکه همدې ټوپک سالارانو پخوا د ټوپک له لارې په خلکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت کاوه او اوس لـه ولـس نـه رايـه غـواړي نـو دا پـه خپلـه هـم د ولـس برياليتوب دی او همداسې اميد شته چې ولس به په خپله اخر کاميـاب شي چې د ځان لپاره ښه حکومت وټاکي.

زما اميد د تاسې غوندې پوه کسانو نه دا دی چې د ايډيال حالت په طمعه بايد ونه اوسو او په انتخاباتو کې برخه واخلو. کېدای شي چې زموږ او تاسې هلې ځلې نتيجه ورکړي. لوستلي مې نه دي خو اوريدلي مې دي چې د سيد جمال الدين افغان د يو فرانسوي فيلسوف سره بحث و. نـو دغـه فيلسـوف ورته ويلي و چې زه ستاسې پر خدای عقيده نه لـرم ځکـه اخـرت، حسـاب او کتاب نشته دی. سيد جمال الدين افغـان ورتـه ويـلي و چـې زمـوږ دلايـل پـر تاسې قـوي دي. ځکـه چـې د هغـه دنيـا نـه هېڅـوک بېرتـه نـه دي راغـلي. مسلمانان په دې عقيـده دي جـې اخـرت، د قـبر عـذاب او الله شـته دي او تاسې په دې عقيده ياستئ چې نه شته دي، موږ يعنې مسلمانان په الله تعالی عقيده لرو او که حساب او کتاب په اخرت کې و نو ډېر ښـه او کـه نـه و نـو هم فرق نه کوي. خو مشکل ستاسې دی که په اخرت کې، حسـاب او کتـاب وي نو بيا به تاسې څه کوئ يعنې مسلمانان دوه چانسه لري او غيـر مسـلمان يو چانس لري.

نو زه هم تاسې ته وايـم کـه برخـه وانخلـئ او کـار ونـه کـړئ نـو دا پخپلـه شکست دی او که هلې ځلې وشي او خلک په انتخاباتو کـې برخـه واخـلي نـو دوه چانسه لري او احتمال شته چې نتيجه ورکړي. په درنښت

واحد هيله من صيب ليکلي و:

مياخېل صيب ستاسو په دې خبره چـې «همـدې ټوپـک سـالارانو پخـوا د ټوپک له لارې پر خلکو حکومت کاوه او اوس له ولس نه رايه غواړي نـو دا پـه خپله هم د ولس برياليتوب دی» خپل نظر وړاندې کوم. رښتيا هم دا د ولس زور او برياليتوب ښيي چې ټوپکوال نور قانع شوي دي چې ماشـې يـې نـورې

ټس هم نه کوي نو اوس زارئ کوي خو ولس بايد هوښيار وي چې مجرمانو دا ځل مداريتوب ته مخه کړې ده، هسې نه چې بيا وغولېږي او هماغـه قـاتلان او بدماشان بيا په خپلو اوږو سپاره کړي. آيا پرته له پخوانيـو جنايتکـارانو بـل څوک نه پيدا کېږي؟ که په دېرش ميليونو افغانـانو کـې د ولسمشرۍ لپـاره پاک سړی نه پيدا کېږي نو بيا خو رښتيا دغه هېواد او خلک په سـيند لاهـوو دي!

ما د هيله من صيب په ځواب کې وليکل:

هيلـه مـن صـيب ستاسـې خـبره سـمه ده. د ولـس ځيرکـي او هوښـيارتيا همدلته په کار ده چې بې تفاوته ونه اوسي او برخه په انتخاباتو کې واخلي او هغه چا ته رايه ورکړي چې د دوی په اند دا نيمه ډوبه جاله ساحل ته رسولی شي او که په خپل اختيار بيا هم خپله لکۍ د يو څو روپو لپاره د هغو کسـانو پسې ترې چې ښه پوهېږي چې هم ځان غرقوي او هم ولـس نـو دا خودکشي بايد ولس و نه کړي. دا د هر چا دنده ده چې د خپلې وسې په اندازه د خپلو ملګرو او دوستانو سره په اړيکه کې اوسي او د ولسي کمپاين ډېوه نـه يـوازې تر انتخاباتو پورې بلکې له انتخاباتو نه وروسته هم بله وسـاتي تـر څـو پينځـه کاله وروسته بيا ولس له داسې سـتونځو سره مخـامخ نـه وي لکـه اوس چـې مخامخ دی. د ولسي بيدارتيا او په سياست کې برخـه اخيسـتنه سـترې کـار دی لکه د شګو مزل دی خو حرکت د مزل بايد مثبت خواته اوسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولټاکنو کې يوه ورځ برخه اخستنه به د دې ملک برخليک د تل لپاره بدل کړي

د مارچ ۲٦مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

د هېواد په بېلابېلو گوټونو کې د جمهوري رياست لپاره درنـدو غونـډو دا وښودله چې د افغانستان ولس اوس هغه پخوانی ولس نـه دی، دوی رابيـداره شوي دي او د خپل برخليک په اړه تصميم نيولی شي. په دې تاريخي غونـډو کې چې د هېواد په تاريخ کې ساری نـه لـري، د افغانسـتان ولـس کورنيـو او بهرنيو حلقو ته دا وښودله چې د افغانستان ولـس هـر ډول تهديـد او افراطي حرکتونه چې په هر نامه وي ردوي او د ولسواکۍ نظام پلويان دي.

د زياتو خلکو گډون هغه اوازې او انگازې چـې د بعضـې نومانـدانو لـه خـوا خپرېږي چې جعل کاري به په ټاکنو کې وشي او يا د جعـل کـارۍ پـه طمعـه ناست دي په کلکه رودوي. نه نوماندان هغه پخواني نوماندان دي، نـه ولـس هغه پخوانی ولس دی، نه د انتخاباتو کميسيون هغه پخـوانی کميسـيون دی او نه مدني ټولنه او مطبوعات هغه پخواني دي چې څوک درغلي وکړای شي. اميد دی چې ټول نوماندان د صـافو رايـو پـه طمعـه پـه انتخابـاتو کـې برخـه واخلي. درغلي او تذوير د هيڅ يو کانديد په گټه نه دی او نه يې څوک پايلـه مني نو ښـه بـه دا وي چې ټـول نومانـدان خپلـو پلويـانو تـه د صفا او پـاکو انتخاباتو توصيه وکړي. اميد دی چې د ثور په شپاړسمه د افغانسـتان ولـس (ځوانـان، نـر او ښـځې) پـه يـوه اواز لـه خپلـو کورونـو نـه راووځـي او د رايـو صندوقونو ته لاړ شي، بې له وېرې د خپلې خوښې نوماندانو ته رايه ورکړي. د ولس دا يوه ورځ زحمت به د افغانستان راتلونکی سرنوشـت د تـل لپـاره بـدل کړي چې د رايو په زور د حکومت واگې به د يو منتخب جمهور رئيس نه بـل

منتخب جمهور رئيس ته انتقال شي او اميد دی چې همـدا دود بـه زمـوږ د کلتور جز وگرځي.د هوسا او ارام افغانستان په اميد.

بېطرفي د انتخاباتو د کميسيونونو

د اپريل دويمه، ۲۰۱۴ م کال

نن د انتخاباتو د شکايتونو د کميسـيون مشرـ عبدالسـتار سـادات د خپـل فيسبوک په پاڼه ليکلي و:

خلکو ته مراجعه وکړئ!

د حکومت په اوږو يا له بلې غير قانوني لارې ارگ ته ننوتل؛ له ارگه د ملي ارادې د جنازې وتل دي.

کانديدان دې پوه وي چې موږ د دې جنازې په لمانځه کې گډون نه کوو .

ښاغلو کانديدانو!

خلکو ته مراجعه وکړئ، د هغوی رايه واخلـئ، ځکـه؛ مـوږ بـه بـې خاونـدې رايې ته اعتبار ورنکړو.

مايي په ځواب کې وليکل:

سعادت صيب په انتخاباتو کې د کانديدانو او ولس رول ډېر مهم دی خـو د ټولو نه زيات ستاسې د کميسيون او د انتخاباتو کميسـيون رول ډېـر مهـم دی او که ثبات راځي او قانوني او مشروع حکومت راځي نو هغه بـه ستاسـې د کميسيونو سل په سلو کې د بېطرفۍ په نتيجه کې وي. د ټولو افغانانو او د دنيا سترگې ستاسې کميسيونو تـه دي. همـدا اميـد د تاسـې نـه لـرو چـې د هيڅا سره کمک مه کوئ او خپله کامله بېطرفي وساتی. که هر چا وگټلـه نـو نوش جان يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انتخاباتو لپاره غټ تهدید خرابه هوا ده نه د طالبانو تهدید او بد امني

د اپریل دریېمه نیټه، ۲۰۱۴ م کال

د شنبه په ورځ د افغانستان انتخاباتو ته غټ تهدید به په ټول ملک کې اټکل شوی باران وي نه بد امنی او د حکومت د مخالفینو تهدید. خدای دې وکړي چې افغانان له باران نه ونه وېرېږي او لـه کورونـو نـه راووځـي او خپـل وټ د خپلې خوښې کاندیـد تـه بـې لـه وېـرې، قـومي او ژبنیـو اړیکـو او یـا نورملحوظاتو له امله ورکړي او معیار یوابې د وطن ثبات او ابادي په نظر کې ونیسی.ً هغه چا ته رایه ورکړئ چـې څـوک دا نیمچـه ډوبـه جالـه سـاحل تـه رسولی شي. ښه انتخابات د ټولو وطن دوستو افغانانو لپاره بریـا ده. نـه بایـد پخپلـه تقلـب وکـړو او نـه نـور بایـد تقلـب تـه پرېـږدو. زمـوږ امیـد د ټولـو کاندیدانو نه هم دا دی چې خپلو کمپینرانو ته هدایت وکړي چې دوی لپاره تقلب ونه کړي. تل دې وي افغانستان

د جمهورې ریاست د پایلو په هکله تشویش

د اپریل ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

دا د افغانانو حق دی چې د دوی د رایو احترام وشي، پاکې او ناپاکـه رایـې جدا شي، که هر چا درغلي په رایو کې کړې وي هغه باید په گوته شي تر څـو د انتخاباتو پر پروسه باندې د ملت بـاور زیـات شي او پـه راتلـونکي کـې بیـا څوک درغلیو ته زړه ښه نه کړي او له ملت نه د صـفا رایـو پـه طمعـه اوسي.

دې انتخاباتو دا وښودله چې زور او زر چندان گټه ونه کړه. زه چـې پـه خپـل ولایت کې رایو ته نظر اچوم نـو د کـونړ خلکـو، د اتیـاومې او نویـومې لسـیزو ټیکه دارانو او هم د موجوده حالاتو دوام په کلکه رد کړی او د یو نوي تحـول او نظام جوړونې ته یې رایه ورکړې ده. زه د ټاکنو او د شکایتونو د کمیسیونو په مشرتابه او رهبرۍ باندې باور لرم چې دوی به د هیچا په گټه او یـا تـاوان کار ونه کړي او په ازاده، بیطرفه او عادلانه توگه به د انتخاباتو د پایلو پلټنـه وکړي او لازم تصـامیم بـه ژر ونیسيـ تـر څـو بېځایـه او بـې اساسـه اوازې او انگازې د رښتیاو ځای ونه نیسي. افغانانو خپله مېړانه وښودله نو اوس د دې کمیسیونو میړانې ته سترگې په لاره دي.

ارزښت باید د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره

د اپریل ۱۴مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال

د احسان الله درمل صیب لیکنه راته ادریس غروال صیب څه موده مخکـې راکـړه چـې ډېـره مـې خوښـه شـوې ده. اول خـبره دا ده چـې وایـي د ټـولنې ارزښتونه د وخت او زمان او هم د ضرورت پـر اساس بـدلېږي. یـو شی چـې پخوا ارزښت یې درلوده اوس یي نه لري. دویمه خـبره پـه دې لیکنـه کـې دا ده چې ارزښتونه باید د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره. که دې دوه فارمولو ته وگورو نو وافعاً چې کوم ارزښت چې په ټولنه کې استعمال نه لـري هغه ته موږ اوس ارزښت نه شو ویلی. پخوا به چې د چا لیک او لوست یـاد و نو هغه ته به میرزا صیب ویل کېده او په دولتي چوکیو به هـم میـرزا صـیب کار کاوه او داسې میرزایان و چې والیېان او وزیران هـم شـوي دي. خـو اوس لیک او لوست چندان خبره نه ده او یوازې په لیک او لوست موږ ځان ته کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شو پیدا کولی. که په افغانستان کې سړی په خپله ریزومي کې ولیکي چې په پښتو او دري ژبو پوهېږم نو دا خبره ډېر ارزښت نه لري ځکه که په افغانستان کې څوک اوسېږي او په دولتي ادارو کې کار کوي نه خامخا باید په دې ژبو پوه شي. یا که په امریکې کې سړی په خپله ریزومي کې ولیکي چې په انگلیسي ژبه پوهېږم نو دا چندان ارزښت هلته نه دی ځکه ټول په انگلیسي ژبه پوهېږي خو افغانستان کې بیا دا ارزښت دی.

درمل صیب دا هم لیکلي دي چې لمر په ملتان کې ارزښت نه دی خو په هغو ځایونو کې چې یخني وي او لمر نه وي نو هلته ارزښت دی. دا یې هم لیکلي چې د انسان د خلقت نه وروسته خور او ورور سره نکاح کوله ځکه انسانان کم و خو اوس دا ارزښت نه دی بلکې که څوک دا کار اوس وکړي نو د وحشي انسان خطاب ورته کېدای شي. نو ښه دا ده چې موږ ارزښت د ارزښت لپاره ونه پالو بلکې ارزښت باید د ژوند لپاره وي.

ارزښتونه

۲۰۱۳م کال په اخرو کې، ښاغلي ادریس غروال راته د احسان الله درمل صیب دا لاندې مقاله په کونړ کې راکړه چې زما ډېره خوښه شوه، نو اړینه مې وګڼله چې دلته یې چاپ کړم:

د ریاضي د معادلاتو متحولات دي، چې له صفر نه تر مثبت او منفي لاینتاهي پورې تغیرات قبلوي؛ بتان دي، چې انسان یې د خپلې اړتیا لپاره تراشي، که په ژوند کې یې رول مثبت و، تعظیم یې کوي او همدا چې په دې ډرامه کې رول پای ته ورسېد، تبر پسې راخلي؛ زموږ په لاس جوړې شوې سکې دي، په خپله یې چلوو او کوټه کوو. د بشرپه تاریخ کې د خدای (ج) د استازیو او اسماني ادیانو تعدد دې ته اشاره کوي، چې ارزښتونه پر ځای ولاړ او لا یغیر نه وي. د ارزښتونو مور و پلار د انسان احتیاجات دي. هر څه، چې

د انسان اړتیاوو ته مثبت ځواب ویلی شي ارزښت یې بولي او که دا قابلیت یې له لاسه ورکړ، عورځوي یې. د ادم (ع) په وخت کې، چې د انساني نسل ډېریدو ته اړتیا وه، خور ښځه کېدای شوه، مگر که اوس څوک داسې وکړي، موږ ته به وحشي‌ترین کس ښکاري. د بشري تاریخ د حافظې کعبه د ارزښتونو د بتانو له ماتو ټوټو ډکه ده، له دې ماتو ټوټو کله، کله نور بتان تراشل شوي، بیا مات شوي او دا سلسله لاهم روانه ده. که انساني اړتیاوې د ارزښتونو د زیږیدو او پیدا کېدو سبب وي، نو ارزښتونه باید متحول وي، ځکه چې د انسان اړتیاوې کله په یوه حال وې؟ دویمه خبره دا ده، چې د بېلا بېلو تفاوتونو له امله د انسانانو اړتیاوې سره یو شان نه وي، ځکه نو ارزښتونه هم باید متفاوت وي، په نړۍ کې د مشترکو ارزښتونو مثالونه کم لرو، د استاد پسرلي خبره:

په هر سر کې بل خیال وي په هر زړه کې بل هوس
هر څوک له مرګې تښتي خو کرګس پسې ړندېږي

د لمر په اړه موږ د ملتان او سایبریا د خلکو عقاید نشو یو شان کولی. دا ارزښت د اولو اړتیا نه ده (ولې نه ده، خو تر یو حده) او د دویمو ده، ځکه نو لمر د دواړو لپاره مشترک ارزښت نشي کېدای. د زردشتي دین د زوکړې سیمه غرنۍ او یخه وه، نو اور پکې ارزښت دی او هلته چې ګنګا سپېڅلی او اوبه مقدسې دي، د ګرم اقلیم له اغېزو سترګې نه پټېږي. د ارزښتونو په اړه دریمه او تر ټولو مهمه خبره دا ده، چې ارزښتونه د ژوند د خدمت لپاره کېږي، ارزښتونه باید د ژوند په پرمختګ، خوشحالۍ او سوکالۍ کې ونډه واخلي او که دا کار نشي کولی باید د زړوبوټانو او یا زړو جامو په څېر له ژونده ووځي او ځای یې نوي ارزښتونه ونیسي. په بله ژبه ارزښتونه د ژوند لپاره دي، ژوند د ارزښتونو لپاره نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دنیا کې تر ژوند لوی ارزښت نشته، انسان چې تر اوسه پورې هر څومره کارونه کړي، د خپل ژوند د هوساینې لپاره یې کړي او حتی د خپلې ارامۍ لپاره یې د نورو له محوه کولو هم ډډه نه ده کړې. د ارزښتونو په اړه د تحول نظریه راسره مرسته کوي، چې موږ په خپلو ارزښتونو فکر وکړو. ګټور یې لا وځلوو او بې ګټې یې معاوضه کړو. په وروسته پاتې ټولنو کې، چې فکرونه زنداني وي او سرونه یوازې د هو په علامه خوځېدو ته جوړ شوي وي، داسې ارزښتونه هم د ژوند په بیه پالل کېږي، چې له ژوند سره په جنګ وي. د داسې ټولنو یو لوی ارزښت د اسلافو په نقش قدم تګ دی او پلار نیکه تراشلي ارزښتونه لا یغیر دي. خلک هیڅ فکر نه کوي، چې پلار نیکه تراشلي ارزښتونه د هغوی د زمانې لپاره ول او موږ په بېل وخت کې ژوند کوو. له وخت سره د انسان اړتیاوې او غوښتنې بدلیږي، انسان د خپلو اړتیاوو د تکمیل لپاره نوې هڅې کوي او نوې هڅې ممکن نوي ارزښتونه معرفي کړي. بیدار قومونه د خپل تاریخ او ماضي هغه برخه سرمشق ګرځوي، چې د دوی له ژوند سره مستقیمه اړیکه لري او هغه چې له تیر وخت سره تېر شویدي، په احترام یې له مخې ایسته کي او معاوضه کوي. موږ پر دې فکر نه کوو، چې د ارزښت د رامنځته کېدو زمینه څه وه، اوس هغه زمینه او اړتیا شته کنه، بس خو تندي دي، چې د پخوانیو بتانو په پښو کې یې سولوو.

موږ ارزښت د ارزښت لپاره پالو د ژوند لپاره نه، یا په بله ژبه چارمغز او پسته له پوښونو سره د دې لپاره خورو چې چارمغز او پسته دي، د مغز لپاره یې نه خورو. زموږ چلند حتی له قران سره هم د همداسې وچو ارزښتونو په څېر دی. دا یوازې هغه کتاب دی، چې باید ښکلی شي، مسافر ترې لاندې تېر شي، په څو پوښونو کې تاوشي، د بل ځمکه او جایداد پرې وګټل شي او رنګارنګ چاپ شي. مګر له ژوند سره د قرآن په اړیکه نه پوهېږو او یا تر اوسه نه یو خبر، چې د قرآن پیام څنګه د ژوند له هوساینې سره مرسته کوي؟

مولانا روم چې د انساني ارزښتونو لوی مبلغ دی، له قرآن سره د هغه مهال د خلکو د چلند پر وړاندې څه پر ځای عکس العمل ښودلی و:

ما زقرآن مغز را برداشتیم
پوست رابه دیګران ګذاشتیم

موږ چې ریښتوني مفکران او د خیر خلک کم لرو، لا هم په داسې ارزښتونو او افتخاراتو سره وژنو، چې زموږ د ژوند له تحرک او هوساینې سره هیڅ مرسته نه کوي، د بیدل خبره: محوی فخریم که عار را ماند.

د نړۍ د متحرکو او پرمختللیو ټولنو د پرمختګ راز یوازې او یوازې دا دی، چې له خپلو اړتیاوو سره سم ارزښتونه تراشي او که اړتیاوې یې بدلې شي، ارزښتونه هم ورسره بدلوي، موږ دا کار نه شو کولی او چې نه یې شو کولی نو ولې دې د ولاړو اوبو په څېر بوی واخلو؟ بیا هم استاد پسرلی:

ړانده ټول عمر پټې سترګې په امسا پسې ځي
بینا هغه دی، چې هم لارې هم رهبر بدلوي

نه زوړ منطق چلېږي یاره نه زاړه فکرونه
څیرک زلمي په تاوده جنګ کې هم سنګر بدلوي

د افغان رایو ته احترام په کار دی

د اپریل ۲۳مه نیته، کال ۲۰۱۴ م

د حمل یا وري په شپاړسمه د افغانستان ملت دنیا او هم ګاونډیانو ته وښودله چې د افغانانو سیاسي شعور حتی په کلو او بانډو کې هم ډېر او چت دي او بې له وېرې یې په ټاکنو کې برخه واخستله. د وري د میاشتې ټاکنو او د خلکو ګډون په پراخه کچه په امنیتي ارګانو او د ټاکنو په خپلواکه اداره باندې باور اضافه کړ. دا ټاکنې په تخنیکي لحاظ او هم د شفافیت په لحاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۲۰۰۹ م کال د جمهوري رياست د ټاکنو نه سمې او شفافه وې. دا چې په تخنيکي لحاظ درغلي په بعضې ځايونو کې شوې او يا په بعضي ځايونو کې د کميسيون غړو او ناظرينو سمه دنده نه ده اجرا کړې جدا خبره ده خو تر اوسه د ټاکنو او شکايتونو کميسيونو خپلې دندې په ښه توګه سرته رسولې دي. کېداى شي چې د ټاکنو پايلې بعضې نوماندانو او يا د هغوى پلويانو ته دلچسپه نه وي خو چې که جمع او تفريق سم وشي نو همدې ته ورته پايلو نه زياته توقع هم بېځايه راته ښکاري.

اوس داسې ښکاري چې هيڅ يو کانديد شايد ۵۰ جمع يو ونه ګټي او ټاکنې دويم روند ته تلونکي دي نو ښه دا ده چې مخکښه نوماندان او هم د دوى پلويان دا پايلې ومني او دويم روند ته ځانونه چمتو کړي. په تلويزيونو او يا رسنيو کې د جوړجاړي خبرې هم کېږي چې که چا ۵۰ جمع يو پوره نه کړ نو جوړجاړى دې وشي او ټاکنې دې دويم روند ته نه ځي. د جوړ جاړي پلويان بعضې مصنوعي دلايل د خپلو شخصي ګټو لپاره په ګوته کوي خو زما په ا ند د جوړ جاړي پايلې به د دويم رونډ د ټاکنو نه په مراتبو خطرناکې او د تشويش وړ وي:

اول: که دويم رونډ ټاکنې ونه شي نو دا په خپله د ميلونونو افغانانو رايو ته په سپکه سترګه کتل دي. که جوړ جاړي باندې حکومت جوړيده نو ټاکنو ته بيا څه ضرورت و؟

دويم: که دويم رونډ ټاکنې ونه شي راتلونکى حکومت به مشروعيت ونه لري او حکومت داري به ورته مشکله وي او دنياوال هم شايد د غير مشروع حکومت سره په راتلونکي کې مرسته ونه کړي.

دريم: که جوړ جاړى وشي نو بيا به هيڅوک د ټاکنو په راتلونکې پروسه باندې باور ونه کړي او افغانستان به بيا د کشمکشونو لوبغالى وي او هر

څوک به د زور او زر له لارې قدرت نيسې او د افغانستان راتلونکى به بې ثباته وي.

څلورم: که څوک په خپل ځان او خپل ملت باندې باور لري نو بايد جوړجاړى ونه کړي او د ملت رايو ته د افغانستان د اساسي قانون او د ټاکنو د قانون په رڼا کې مراجعه وکړي. که چا زياتې رايې وګټلې نو هغه بل دې ورته مبارکې ووايي او بايلونکى دې د قوي اپوزيسون په توګه د ملت خدمت ته دوام ورکړي.

په ټاکنو کې ګټونکى او بايلونکى دواړه ګټونکي دي ځکه په ديموکراتيکه ټولنه کې د اپوزيسون رول د هغه ګروپ نه ډېر مهم دى څوک چې قدرت لري. زما په اند هر څوک چې راتلونکې ټاکنې ګټې بايد يوه سمه اداره رامنځته کړي چې د افغانستان د ټولو قومونو نمايندګي په کې وي او په هر قوم کې ښه کسان شته چې د هغوي استازيتوب په راتلونکي حکومت کې وکړي. د افغانانو د بريا په هيله

زمونږ د ولس احساس لا ژوندى دى

د اپرېل ۲۶مه نېټه کال ۲۰۱۴م

په فيسبوک کې لولم چې زمونږ دا بعضې د فيسبوک انډيوالان ليکي چې زمونږ ولس شعور نه لري او يا بېسواده دى نو په دې خبره ډېر سخت ځورېږم. کېداى شي چې بعضې کسان همداسې وي خو په عمومي توګه دا خبره سمه نه ده. که انتخاباتو ته وګورئ نو د کابل په ښار کې ډېرو باسواده او پوه کسانو رايه نه ده ورکړې خو په اطرافونو کې ډېرو بېسواده کسانو د خپل سر په قيمت رايه ورکړې ده. پرون د کابل په احمدشاه بابا مېنه کې په يوه واده کې وم چې ما سره په خونه کې تقريباً شل کسه ډېر فهميده، پوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

با سواده کسان، چې اکثرو په ډالرو تنخواوې هم اخستلې، موجود و خو په سلو کې اتیاو د جمهوري ریاست په ټاکنو کې رایه نه وه ورکړې څکه د هغوی د گوتو له رنگ نه معلومېدل نو ما ترې پوښتنه وکړه چې ولې مو رایه نه ده ورکړې؟ دوی هغه دغه کول. دلته د پوهې او شعور مسئله نه ده، خبره د احساس ده او تر اوسه اکثریت افغانان او په خاصه توگه ډېری پښتانه او د دوی تعلیم یافته طبقه په ټولنیزو ښېگڼو او ټولنیزو کارونو عقیده نه لري. په پنځوس سلنه ښځو خو لا له سره نه غږېږو چې په سلو کې لس سلنه یې وټ نه ورکوي.

ځو ورځې دمخه ما د فیسبوک په یوه لیکنه کې یادونه کړې وه که ضرب، جمع، تفریق او تقسیم سم وکړو نو د انتخاباتو پایلې له دې نه نورې سمې نه شي کېدای او د انتخاباتو د کمیسیون مېرانه د ستاینې وړ ده څکه دوی نه له چا سره مرسته کړې او نه یې د چا حق خوړلی دی. دا چې اوس داسې ښکاري چې انتخابات دویم پړاو ته تلوونکي دي نو دا زموږ د ټولو وطنوالو کار دی چې څنگه اول خپل ځانونه او بیا خپل ولس دې ته وهڅوو چې په دویم پړاو کې د اول پړاو په پرتله لاهم زیات سهم واخلي او دنیاوالو ته وښیو چې افغان ملت اوس د خپل سرنوشت په هکله بې تفاوته نه دی. که دا مرحله مو سمه تېره کړه نو زه په دې کلک ډاډمن او باوري یم چې په راتلونکي کې به د کودتایي نظامونو او یا د ټوپک په زور له قدرت نیولو نه د تل لپاره انشاالله خلاص شو او افغانستان به د یو دایمي ثبات په لوري مثبت گام خامخا اخلي. په دایمي ثبات کې هم زموږ او هم زموږ د راروانو نسلونو خیر دی. زه په دې ډاډه یم چې زموږ د ولس احساس بیداره دی په دویم پړاو کې به لا زیات په ټاکنو کې برخه اخلي. ولس باید د نهیلیو پنډتانو په خبرو پسې ونه گرځي.

قاسم منگل چې د خپل زوی په نوم مستعار حساب لري، د پورته لیکنې په اړوند لیکلي و:

زما په سیاسي مسایلو او بحث کي زغرده نظر خوښېږي دا که د چا خوښېږي او که نه هغه بېله خبره ده، راځئ ورونو! له صاحب صاحب نه تېر شو او په آزاده توگه خپل نظر ورکوم. دا غلط خبره به وي که وواېو چې خلك شعور نه لري ټول انسانان شعور لري. خو دا یو حقیقت دی چې ځینې یې زیات لري او ځینې یې کم. په افغانستان کې لومړی د باسېواد او روشنفکر ترمنځ باید فرق وکړو. ټول باسېواده روشنفکران نه دي او ټول روشنفکران باسېواده نه دي. په دې معنی چې آیا هغه چا چې پوهنتون لوستی او په اوسنیو انتخاباتو کې د ژبې، مذهب، قوم، قبیلې پر بنیاد خپل یوه ظالم، جنگسالار، قاتل نه حمایت کوي آیا داسې تحصیل کرده اشخاصو ته موږ روشنفکر ویلی شو. پوهېږم چې (خواب روشن) دي. وروره! که معیار په افغاني انتخاباتو کې پاکي، صداقت، وطندوستي وای زما په نظر په دا یوولسو کاندیدانو کې بهترین شخص نادر نعیم و چې باید غوځ اکثریت یې تر لاسه کړی وای هاغه وخت کې چې زه په کابل کې وم ما دا خبره نادر نعیم ته وکړه چې گرانه ملت تر اوسه دې مرحلې ته نه دی رسېدلی چې د ښه او ښه تر او بد او بدتر تر منځ فرق وکړي.

وروره! زما په فکر او اند زیات شمېر اشخاصو چې رایه ورنکړه هغې علت درلود. د دویم متفکر په خوا کې څوك ولاړ دي او د أفغانستان د ازادۍ د سېمبول عبدالله په څنگ کي څوك ولاړ دي؟ همدارنگه د زلمي رسول خوا کې؟ په داسې نامتجانسه انتخاباتو کې ملت په ډېر بد حالت کې قرار درلود او لري. .

او بله موضوع زما یو دوست چې زلمي رسول ته یې په ننگرهار کې کمپاین کاوه رأته وویل چې ماته دوه ځلې د انتخاباتو د کمیسیون مسوول خلك کور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته راغلل او را ته يې وويل چې دومره ډالـر راكـړئ چـې مـونږ هـم تاسې تـه صندقونه ډك كړو. زما په نظر په دې انتخاباتو كې زياتره منفي رول همـدا د كميسيون باسپوادانو جوړ كړو كه زه هم په دې شرايطو كې كابل كې وای ما هم په رای اچونه كې برخه نه اخيسته.

واصل جمال صيب ليكلي و:

باعزمه او متين مشران تل د مسلكي لارې خپل پيغام د بامفهومه ليكنو لـه لارې خپلو ملگرو ته په خورا خوږه بڼه رسـوي. دا هغـه څـه دي چـې د گـران وطن افغانستان په غېږ كې پراته په وطن مين يې د كومې ستومانۍ پرتـه پـه ډېر ښه انداز ترسره كوي. يوه څرگنده بېلگه يې زموږ مشر مياخېـل صـاحب دی. خدای جل جلاله دې يې ژوندی او كامران لري.

د پورته دوستانو د نظريانو په هكله ما وليكل:

د ټولو دوستانو له نظر نه مننه! زه د قاسم جان منگـل صـيب لـه نظـر سره موافق نه يم ځكه كه خفه رانه شي نو هغه اډيالېزم غواړي. د افغانانو مشـكل همدا دی چې كه د دوی په سليقه كار سم نه وي نو بيا بايكاټ كوي او ټـول ملت ورته بيا ملامته ښكاري. بايكاټ هغه وخت كې موثره وي چې مسير تـه تغير وركولی شی او كه نه نو بايكاټ هېڅ معنی نه لري او بايكـاټ پـه خپلـه شكست دی. كه څه هم ډاكټر نه يم خو پـه طـب كـې يـوه اصـطلاح ده چـې ترياژ Triage ورته وايي. كه زيات مريضان په يوه وخت كې روغتون ته راشي نو ډاكټر بايد ژر تشخيص وكړي چې كوم مريض د پاتې كېدو دی او كوم نه دی او د هغو مريضانو تداوي بايد وكړي كـوم چـې د روغېـدو دي. د ډاكټـر نيت خو به دا وي چې د ټولو مريضانو تداوي وكړي خـو هغـه ورتـه پـه عـين وخـت كـې نـه شي رسېدلی او هـر مـريض ورتـه مهـم دی خـو د امكانـاتو او شرايطو پر اساس ډاكټر مريضان ډېر ژر كټگوري كوي ترڅو يـو څـه مريضـان له مرگوني حالت نه بچ كړي. ورونو! زموږ وطن هم ډېرې ستونځې لـري. كـه

د ستونځو كټگوري ونه شي او بيـا هـرې سـتونځې تـه معقولـه او منطقـي لار پيدا نه شي نو دا ستونځې نورې هم زياتېږي. زمونږ وطن او ملت مريض دی او مريض ملت بايد اول په ICU يا عاجله خونه كې وساتل شي او چـې حالـت يې ښه شو نو بيا مريض د Critical يا وخيم حالت نه Stable يا ثبات حالـت ته ځي. تر قيامته دا ښه نه ده چې دا ملت په عاجلـه خونـه كـې وسـاتل شي چې نه مري او نه جوړېږي. كه د انتخاباتو نه بلـه معقولـه او عمـلي لار چاتـه معلومه وي چې زمونږ مشكل حل كړي نو زه هم غواړم چې پـه هماغـه لار لاړ شم او حمايت يې وكړم. د كميسيون پسې به هر ناكام شخص هـر څـّه وايـي خو چې د نږدې نه ما حالـت كـتلي دوی پـه ايمانـدارۍ كـار كـړی دی او د هيچـا فشـار تـه تسـليم شـوي نـه دي. كېـدای شي چـې د كميسـيون بعضـو كاركوونكو او كانديدانو نمايندگانو تقلب كړی وي خو دا عامه خـبره نـه ده. دويم ځل پړاو ته بايد ټول تياری ونيسي ترڅو مونږ يو مشروع حكومـت ولـرو او بيا هغه حكومت د خلكو مشكلاتو ته جوابده وي. كه دا كار ونه شي نو بله لار گډوډي ده او په گډوډۍ كې د افغانانو خير نه شته دی. سردار نعـيم زه هم له نږدې نه پيژنم ښه سړی دی خو هغه تجربه چې دا ملت رهبري كـړي نه لري.

د جمهوري رياست د انتخاباتو دويم پړاو اعلان شو

د می د مياشتې ۱۵مه نېټه، كال ۲۰۱۴ م

دا چې د جمهوري رياست ټاكنې دويم پړاو ته رسماً وغزېدې نو انشاالله د افغانستان ولس به د تېر ځل نه هم زيات په ټـاكنو كـې د زيـاتو سـتونځو بـا وجود په شوق او ذوق سره برخه اخلي تر څو د ولـس د وټ پـه زور راتلـونكی ولسمشر وټاكل شي نه د ټوپک په زور او يا د پردې تر شا د معاملو پر اساس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په خپلو افغانانو وروڼو او خويندو باوري يم چې دوی به يو ځل بيا د يوې ورځې يو څه وخت او يو دوه ساعته د افغانستان د راتلونکي او د خپل سرنوشت يا برخليک په هکله د جوزا په ۲۴ مه نېټه د انتخاباتاتو په مرکزونو کې په صفونو کې تيروي او خپله رايه به اچوي. ملت بايد په خپل ځان او خپله رايه په خپله باور پيداکړي نه د چا شاباسی، مکافاتو او تشويق په طمعه لاس تر زنې لاندې کيني. کامياب دې افغانان او تل دې وي افغانستان.

کونړ ته باید په درنه سترګه وکتل شي

د جون د میاشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۴ م

يو شاعر وايي:

هلک نه يې چې په تعليم دې څوک پوه کا
هم عاقل يې، هم بالغ يې، هم دانا

که څه هم ما ته افغانستان ټوله يوه سيمه ښکاري خو دا چې زه په کونړ کې زېږېدلی يم او هلته مې خړ پوټې کړي دي نو د کونړ خلکو په هکله بدې خبرې راباندې ښې نه لګېږي. ځينې متخصصين او ځانونه ته چې سياسيون وايي داسې فکر کوي چې د کونړ سيمه غرنۍ سيمه ده او خلک يې بې تعليمه او په سياسي مسايلو نه پوهېږي. دا چې د ټاکنو د دويم دور د کمپيايين وخت دی نو ځينې کسان هلته غونډې کوي او غواړي چې د کونړ خلک پوه کړي چې چاته رايه ورکړي. خو د دوی اټکل سم نه دی او دوی کونړيان سم نه پېژني. کونړ د تمدن او علم زانګو ده او د سيد جمال الدين افغاني غونډې شخصيتونه هلته زېږېدلي او روزل شوي دي نو دوی پوهېږي چې چاته رايه ورکړي او څنګه د خپل راتلونکي په هکله تصميم ونيسي. البته کونړيان به د يو چا مېلمه پالنه کوي خو دوی د خپلو پاکو او سوچه رايو په استعمال د بل هر چا نه ښه پوهېږي چې تېر ځل يې هم دا په ثبوت ورسوله

او امید دی چې د ټاکنو په دویم پړاو کې به هم خپل مسوولیت په ښه توګه ادا کړي. دوی د چا وعظ او نصیحت ته ضرورت نه لري. بله دا چې داسې کسان چې په خپلو سيمو کې هېڅ رول نه لري نو لنډه منډه د کونړ په لوري اخلي او هلته د نمايش لپاره غونډې کوي خو دا د دوی لپاره د چا نه د پيسو د شکولو او شوړو د وهلو ښه وسيله ده.

د نوښت له لارې د موثره بدلون په لور

د جون د میاشتې دریېمه نیټه، کال ۲۰۱۴م

نن د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ وزارت له خو د ډېوې په نامه پروګرام د لومړنۍ دورې د سياليو ګټونکو ته جايزې او سندونه د د دغه وزارت د وزير اميرزي سنګين او تکړه معين ايمل مرجان له خوا ورکړل شول. په دغه غونډه کې چې زه هم بلل شوی وم ډېر ښه او په ځای ابتکاري پروګرام و ځکه هغو کسانو چې په مهمو ساحو او يا د ژوند په بېلابېلو اړخونو کې يې د ټکنالوژۍ پر اساس ستونځې حل کولای شوي او نوي مفکورې يې درلودلې نو د دې مثبت رقابت له لارې نقدي جايزې او هم څه بودجه چې خپل نظر او پلانونه سره عملي کړي ورکړل شوه. په هره ټولنه کې چې د ابتکار زمينه مساعده وي او مثبت رقابت موجود وي، هغه ټولنه په مخ ځي او مبتکرين ستايل کېږي خو په هغه ټولنه کې چې مبتکرين وژل کېږي، رټل کېږي او شړل کېږي او يا اشخاص او حکومتونه د ابتکار مخنيوی کوي هغه ټولنه همېشه بدبخته او وروسته پاتې ټولنه وي. زه د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژۍ دا نوی ابتکار ستايم. د دې نه برسېره د Blue Sonic کمپنۍ چې د لومړي ځل لپاره د کمپيوټرونو، ټليفونو او نورو تکنالوژيکي څېزو د اسمبلې يا ترلو فابريکه جوړه کړې دا هم په افغانستان کې نوی ابتکار دی چې د لومړي ځل لپاره د افغانستان ځوانه سرمايه ګذاران او په تکنالوژي پوه کسان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل هیواد کې دا ډول پر مختللي څیزونه تړي او هغه په مناسب قیمت خپلو هیوادوالو ته عرضه کوي. که څه هم په تیرو دولسو کلونو کې د معلوماتي تکنالوژي په اړه ډېر کار شوی خو د مخابراتو وزیر وویل چې د ایستونیا هیواد چې یو نیم میلیون نفوس لري، هغوی د تکنالوژۍ په ذریعه دری زره بیلابیل خدمات خپلو خلکو ته عرضه کوي خو په افغانستان کې یوازې په اتو ساحو کې حکومت د معلوماتي تکنالوژۍ له لارې خدمات عرضه کوي. نو ګرانو دوستانو تاسې ووایئ چې اوس زمونږ هیوادوال باید څومره کار وکړي چې د ایستونیا د وړوکي ملک په څیر په مخ لاړ شو او دا ښایي چې مونږ څومره د نورې نړۍ نه وروسته پاتې یو. په پورته عکسونو کې د نن ورځې د غونډې یو څو عکسونه هم د تاسې او نور دوستانو سره شریکوم.

معیبوبه او مریض ځوانان د معیبوبې ټولنې زېږنده ده

د جون د میاشتې اومه نېټه ۲۰۱۴ م کال

تیر ماښام د کابل هوايي ډګر اتیا متره سړک باندې د یو دوست د زوی واده ته د اریانا د ښارګوټي له خوا د خلیج د ودونو هال په لوري په پښو روان وم چې د فرعي او عمومي سړک ترمنځ مې په دې عکس کې دا پورته ځوانان ولیدل چې سره راکنجاره شوي و او پودر څکول او هم یو ځوان د سړک د غاړې په ویاله کې دننه پروت دی چې ځیګروي یې کول او د ځانه خبرنه و چې په څه حال پروت دی. خدای شاهد دی چې سخت خفه شوم. کله چې ما دا عکس اخسته نو د پولیسو یو موټر هم راغی او زما په شان یې دې کسانو ته خړې خړې وکتل او لاړ. زه دا پولیس هم نه ګرموم ځکه له دې بیچاره ګانو سره هم د حل لاره نشته ځکه که دا ځوانان بندیانوي نو هلته په بندي خانه کې دوی مري ځکه مونږ د روږدو کسانو لپاره صحیح پروګرامونه او سم روغتونونه نه لرو او که نه یې نیسي- نو د دوی تعداد ورځ په ورځ زیاتېږي او زمونږ ټولنه نوره هم مریضوي. مریضه ټولنه همېشه وروسته پاتې وي. مونږ به څنګه د مریضو او روږدو ځوانانو نه دا امید ولرو چې زمونږ د ټولنې او یا زمونږ د راتلونکې نسل لپاره به کار وکړي او دوی به ارامه او اسودګۍ کې شپې او ورځې تیرې کړي.

زمونږ ټولنه د پورته روږدو کسانو په شان ډېرې نورې ناروغتیاوې هم لري او دا ټولې ناروغۍ د تیرو رژیمونو او نا سالمو مشرتابه زیږنده ده. تر څو چې سالمه اداره د یو سالم مشرتابه په درلودلو جوړه نه شي نو زمونږ ټولنه به معیبوبه او ناسالمه ټولنه وي او د دې معیبوبینو او د دا ډول ناروغانو شمیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

به ورځ په ورځ زیاتیږي او په اخره کې به د هیچا سره د حل لاره نه وي. راځئ چې راتلونکي دویم ځل ټولټاکنو کې سمې برنامې ته رایه ورکړو ترڅو زمونږ راتلونکی نسل په ارامۍ کې ژوند وکړي. اوبه لا د ورخه تیرې نه دي.

د جوزا ۲۴مې نېټې دویم پړاو ټولټاکنو ته چمتوالی

د جوزا ۲۱مه نېټه، ۱۳۹۳ کال

د جمهوري ریاست ټولټاکنو د لومړي او دویم پړاو په اړوند، د افغانستان ملت، دولت، سیاسي ډلو، مدني ټولنو، سیاسي رضاکارانو او فعالینو او نوماندانو له یوه کاله راپه دې خوا ډېرې هلې ځلې وکړې او هر نوع مادي او معنوي قربانۍ یې ورکړې تر څو د خپلې خوښې یو داسې نوماند او ټیم ته رایه ورکړي چې د افغانستان راتلونکی سیاسي ثبات او د ولس ارامۍ لپاره کار وکړي. د افغانستان په تاریخ کې دا لومړی ځل دی چې د سیاسي، مشروع او آزادو ټولټاکنو له لارې د سیاسي قدرت واګې به له یو منتخب جمهور رئیس نه بل منتخب جمهور رئیس ته انشاالله انتقالیږي. د ټولټاکنو په هکله امیدونه او ناهیلتوبونه زیات و او هر چا د خپل لرلید په رڼا کې څرګندونې کولې خو د افغانستان ملت د اپریل په پنځمه نېټه دا وښودله چې د افغانستان ملت بیداره او اګاه دی او د خپل راتلونکي په هکله بې تفاوته نه دی. د ټولو نیمګړتیاوو او تهدیدونو سره سره یې په ټولټاکنو کې په پراخه کچه برخه واخیستله او د اوه میلونو نه زیاتو کسانو د خپلې خوښې نوماندانو ته رایه ورکړه. په دې لوبه کې ګټونکي او بایلونکي نه و بلکه دا بریالیتوب د ټول ملت بریالیتوب و.

د لومړي پړاو د نهایي پایلو د اعلان نه مخکې او هم وروسته داسې هلې ځلې وشولې چې ګوندې دویم پړاو ته ضرورت نشته دی او د مخکښو نوماندانو او سیاسي لوبغاړو تر منځ باید جوړ جاړی وشي او د یو قسم سهامي شرکت حکومت جوړ کړي خو د تحول او تداوم ټیم د ډاکتر صیب اشرف غني احمدزي په مشرۍ په دې اړه ډېر کلک دریځ ونیوه او هر نوع جوړجاړی یې د اساسي قانون او د ټولټاکنو له قوانینو سره په ټکر کې وګاڼه او داسې مشارکتي نظام یې د ملت په ګټه لوی تاوان وباله. مخکښ نوماند ډاکتر صیب عبدالله عبدالله هم باالاخره دې ته حاضر شو چې د ټاکنو په دویم پړاو کې برخه واخلي.

دا چې د تیر یو کال او حتی د ځینو کسانو لپاره د تیرو ډېرو کلونو راپدې خوا دا نه ستړي کېدونکې هلې ځلې وي نو اوس د دې ټاکنو بله مرحله دوه ورځې وروسته رارسېدونکې ده چې د افغانستان ملت به انشاالله یو ځل بیا خپل شهامت وښيي چې په ټاکنو کې په پراخه کچه برخه واخلي او د خپلې خوښې نوماند ته رایه ورکړي. اوس ملت ته اسانه ده چې د دوه نوماندانو ځینې یو خوښ کړي کوم چې کولای شي د راتلونکي نظام سم مدیریت وکړي. زه چې په کابل او ولایتونو کې د خلکو شور او ولولو ته ګورم نو داسې ښکاري چې د افغانستان با شهامته ملت به یو ځل بیا دنیاوالو ته دا وښيي چې دوی د خپل راتلونکي په کله بې تفاوته نه دی او د خپل راتلونکي سرنوشت په خپله تعینولی شي.

ټولو افغانانو او خاصتاً تعلیم یافته او روڼ ا ندو کسانو ته په کار ده چې هم په خپله رایه ورکړي، هم خپله کورنۍ، خپلوان، دوستان او د خپلې سیمې خلک دې ته وهڅوي او هم کمک ورسره وکړي چې په پراخه کچه په ټولټاکنو کې برخه واخلي. کلونه کلونه مو د خپل ځانونو لپاره کار وکړ راځئ چې په یوه اواز راتلونکي درې ورځې د تبلیغیانو په شان سه روزه ولګو او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې تاریخي او د افغانستان د سرنوشت سازو ټولټاکنو لپاره کار وکړو. د تقلب مخه ونیسو او هر ډول ګواښونو پر وړاندې د سپر په څېر ودرېږو او خپل مقاومت وښایو. په دې سیاسي پروسه کې بایلونکی نشته دی او ټول ګټونکي دي ځکه بایلونکی نوماند هم په دې پوهېږي چې ولس د ثبات طرفدار دی نه د بد امنۍ او پایلې به خامخا منـي. د دې نهایي پړاو د بریا افتخار او کریډېټ به د افغانستان د ملت وي ځکه ملت به دا پروسه کامیابوي او اشخاص د بریالیتوب وسیله دي. وټ اچول ملي او دیني مسوولیت دی او بې تفاوتي بیا پښیماني نه لري.

د باثباته، هوسا او ارام افغانستان په امید

په دیموکراټیکه پروسه کې ګټونکی او بایلونکی نشته دی

د جوزا ۲۶ مه نېټه، ۱۳۹۳ هجری شمسي کال

ګرانو وطنوالو خوېندو او ورونو! په سیاسي دیموکراتیکه پروسه کې ګټونکی او بایلونکی نشته دی. که یو ټیم وي نو بیا خو هغه دیکتاتوري نظام وي چې پخوا به یې یو کاندید درلود او په سلو کې سل رایې به یې اخیستلې. په دې دیموکراتیکه پروسه کې اوله کامیابي د افغانستان د ملت ده او بیا د دواړو ټیمونو ده که هغه ګټونکی دی او که بایلونکی. زما په اند د بایلونکي ټیم دنده اسانه ده که په دې قناعت وکړي چې په اپوزیسیون کې پاتې شي. ځکه اپوزیسیون یوازې انتقادونه کوي او خپل ځان بل پړاو ته تیاروي خو د ګټونکي کار سخت دی ځکه هغه وعدې یې چې له خلکو سره کړې دي هغه باید پلي کړي. نو زما په اند ګټونکی باید خفه او بایلونکی باید خوشحاله وي. که مقصد د دواړو ټیمونو وطن او خلکو ته خدمت کول وي.

د کونړ بد نامه مشهورو څېرو له چا نه ملاتړ کاوه؟

د جون ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

پرون د کونړ یو وکیل په احساساتو کې غرق و او ویل یې چې د کونړ دوه لکه نفوس په غرونو کې جنګ کوي او دوه لکه نفوس په سمه کې اوسېږي نو دا د کونړ دوه لکه رایه له کوم ځای نه شوه؟

دې جناب وکیل صیب دا هم وویل چې د کونړ مشهوره څېرې له یو خاص نوماند نه ملاتړ کوي نو څنګه دې بل نوماند زیاتې رایه اخیستلي دي؟

اول خو د کونړ خلک یوازې په جنګ کې نه په علم او ادب کې شهرت لري او د سید جمال الدین افغاني غوندې د شرق ستر مفکر په دغه خاوره کې زېږېدلی دی. د استقلال د څلورمې جبهې اتل غازي میر زمان خان هم د دغه ټاټوبي دی. مشهور روحاني شخصیتونه لکه د سید شمس الدین مجروح پلار د تیګرو پاچا صیب، سرکانو میاصیب د اسلام پور پاچا صیب، زموږ نیکه د منګوال میاصیب، د شونکرۍ انځری ملا صیب، سید بهاوالدین مجروح، پروفیسر رسول امین، او داسې نورپه لس ګونو علمي شخصیتونه، استادان، لیکوالان او شاعران په هره ولسوالۍ کې شته دي چې دوی او د دوی کورنۍ د کونړ ولایت مشهوره شخصیتوته دي. په کونړ کې د سید محمود پاچا پادشاهي تېره شوې او داسې نور د کونړ د خلکو ارزښتونه شته دي. دا اوسني بدنامه شخصیتونه د جهاد اتلان هم نه دي ځکه د هرې ولسوالۍ د جهاد اتلان معلوم دي. زموږ د خاص کونړ په ولسوالۍ کې یوازې ۲۷ مکتوبونه چې نهه یې لېبسي دي په دغه ولسوالۍ کې شته او ۲۲ زره رایه په دغه ولسوالۍ کې اچول شوې ده. د کونړ ولایت علم پروري په دې معلومېږي چې تر اوسه هېڅ یو ښوونځی د هلکانو او هم د نجونو نه دی تړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی. دا په خپله د دې شاهدي ورکوي چې د کونړ ولایت خلک علم پروره ولس دی او دا د اوباشانو هدیره نه ده.

زما سوال له دغه وکیل صیب محترم نه دا دی چې اول ته ماته د مشهوره شخصیتونو تعریف وکړه چې مشهور شخصیت باید څه اوصاف ولري او بیا دې خپل ګریوان کې سر ټیټ کړه چې ستا په خوله مشهور شخصیتونه؟! دغه اوصاف لري او که نه؟ دغه وکیل صیب دې ماته د کونړ د تاریخ په هکله لږ معلومات راکړي نو ښه به وي؟ که مطلب د دغه وکیل صیب دا وي چې مشهور شخصیت علم ونه لري، بې سواده وي او د ولس په منځ کې ځای ونه لري نو د ده دا خبره رښتیا ده چې داسې مشهوره شخصیتونه چې په خپل ولس کې بدنام و نو د دغه ښاغلي نوماند ترځنګ و درېدل نو ځکه یې دغه نوماند په کونړ کې له ناکامۍ سره مخامخ کړ.

د تېر دور د پارلماني ټاکنو درغلي خو د افغانستان په تاریخ کې ساری نه لري او ډېر کسان پارلمان ته په درغلیو راغلل چې د کونړ دا درې تنه وکیلان هم د تېر دور د درغلیو ښه بېلګه ده او دوی د کونړ د علم پروره ولس استازیتوب نه شي کولی. دا مشهوره څېرې د درغلیو په طمعه وې خو د کونړ ولس اوس رابیداره شوی او دوی یې درغلیو ته پرېنښودل او د دوی مخه یې ونیوله نو ځکه دوی د ولس زور سره مخامخ شول نو اوس د کونړ نه بهر داسې خبرې کوي او د کونړو په اصطلاح باټې یا شړې ولي. ما تېره اونۍ د کونړ په ولایت کې تېره کړه او هرې ولسوالۍ، کلي او کور ته به چې تلم نو خلکو به راته د دغه مشهوره بد ناموڅېرو قصې کولې چې څنګه د دوی د درغلیو مخه یې ونیوله. زما په اند که دا ډول بدنامو مشهورو څېرو د دغه ښاغلي نوماند نه ملاتړ نه وای کړی نو شاید چې دغه ښاغلي نوماند به هم یو څه زیاتې رایې په کونړ کې اخیستلې وې. د کونړ خلکو په سوچ او فکر رایه ورکړې او د خپلو رایو نه دفاع هم کولی شي. د کونړ حیثت او وقار د داسې

بدنامو مشهورو څېرو په اوتو او بوتو نه کمېږي او نه دوی د کونړ استازیتوب کولی شي.

همدا یې غر همدا یې کربوړي

د ۲۰۱۴م کال د جولای ۱۳مه نېټه، کابل

مورږ اصطلاحات په مطلقه توګه استعمالوو او په خپلو خبرو کې زیاتره وخت مبالغه کوو. مورږ د ملت او خلکو اصطلاګانې په دې نږدې ورځو کې د چاپي، غږیزو او تصویري رسنیو له لارې ډېرې واورېدې چې مدعي او مدعي علیه، مبصرینو او کار پوهانو، دولتي او غیر دولتي چارواکو او هم د مطبوعاتو د مستنطیقینو یعنې ژورنالیستانو له خوا استعمالېدې. که مورږ د کاندیدانو ټولو رایو ته وګورو او د افغانستان له نفوس سره یې مقایسه کړو نو دوی د ملت د یوې برخې رایه اخیستلې ده نه د ټول ملت نو دوی باید دا وضاحت ورکولی چې هغو کسانو چې دوی ته رایه ورکړې نو دوی باید د هغوی د رایو پوښتنه او ګرویږنه وکړي او د انتخاباتو د قانون او د لوبې د اصولو پر اساس چا چې زیاتې رایې واخیستلې نو بیا هغه د ټول ملت ولو که دوی ته یې رایه هم نه ده ورکړې، استازیتوب کولی شي. نو مابه چې هره ورځ د ټولو له خوله نه دا اورېدله چې ملت دا غواړي او دا غواړي نو سخت قهر به راغی چې مستنطیق صیب ورته ولې نه وایي چې تاسې خو لا تر اوسه د ټول ملت استازیتوب نشئ کولی بلکې د ملت یوې وړې برخې تاسې ته رایه درکړې ده نو مستنطیق صیب به هم له دوی سره غاړه راښکېدله چې ملت این و ان را میخواهد مګر په دې به یې فکر نه کاوه چې په کوم بنیاد د ملت او خلکو کلمه په مطلقه توګه استعمالوي. همدا مستنطیقین، همدا یې مبصرین او همدا د دې ډلګیو استازي. همدا یې غر او همدا یې کربوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیسبوک ملګرو ته کورنی کار

د جولای د میاشتې ۱۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که ګران دوستان لاندې اصطلاحاتو ته تعریفونه ولیکي او بیا ووایي چې څه ډول حکومت د دوی خوښ دی نو ښه به وي:

ائتلافي حکومت
د ملي وحدت حکومت
دملي مشارکت حکومت
د اتحادونو د مجموعې حکومت
د ملي یوالي حکومت
د سهامي شرکت حکومت
د خپلې خوښې حکومت
د پردیو د خوښې حکومت
د ګټونکو حکومت
د بایلونکو حکومت او داسې نور

له تعریف نه وروسته شاید چې د یو شمېر کسانو اندیښنې له منځه لاړې شي او د یو شمېر محدودو دوستانو اندیښنې زیاتې شي.

په هر حال زما د ملي یووالی منتخب حکومت خوښ دی چې د هر قوم ښه کسان د هغوی د تجربې او استعداد په پام کې کتلو سره په کې برخه ولري. پینځه یا لس کاله بعد داسې دولت او حکومت ولرو چې هلته سمت او قوم مطرح نه وي او هر څوک یوازې د یو ښه افغان په توګه د خپل

استعداد، پوهې او تجربې پر بنیاد د افغانستان لپاره کار وکړي او د افغان په حیث د کارکولو چانس ولري نه دا چې یوه کسان د خپل قوم د زوراکو او نا پوهو کسانو پسې چې د کونړو په اصطلاح د دوه خرو وربشې نشيـ بیلولای، نښتي وي چې دوی ته کار پیدا کړي او یا د دوی له حقوقو نه دفاع وکړي. افغانان باید ټول د خپلو حقوقو مدافعین پخپله وي او خپل حقوق پخپله وغوښتلی شي. زما په خیال د ایډیال په مجازي دنیا کې خبرې کوم خو دې وروستیو ټولټاکنو دا راته وښودله چې دا حالت یوازې ایډیال نه دی بلکې عملي بڼه انشاالله پیداکولی شي.

جمهور رئیس کرزی باید د وکیلانو د حقوقو قانون توشېح نه کړي

د جولای د میاشتې ۱۳مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

ملي شورا ته شرم دی چې د قانون پرونۍ مسوده یې د خپلو امتیازاتو په هکله تایید کړه البته د هغو وکیل صیبانو نه مننه چې پر ضد یې رایه ورکړې ده. په دې قانون کې دې وکیلانو ته امتیازات له خپل ماموریت نه وروسته د تل لپاره پکې لکه د جمهور رئیس په شان ټاکل شوي دي چې دوی ته باډي ګاردان، معاشونه او هم د دوی کورنیو ته به سیاسي پاسپورتونه ورکوي. ملي شورا د انتخاباتو د قانون په تغیر کې یوه بله ماده هم د ځانونو لپاره تصویب کړې ده چې که چا یوه دوره وکالت کړی وي نو د هغه د تحصیل معیار باید په نظر کې ونه نیول شي او بیا ځانونه کاندیدولی شي. دا ماده هم له اساسي قانون سره په ټکر کې ده چې تبعیض پکې راغلی دی ځکه قانون باید عام وي نه د یو چا لپاره یو قسم او د بل چا لپاره بل قسم شرایط ولري. امید دی چې

جمهور رئیس کرزی دا دواړه قوانین توشېح نه کړي او بېرته یې باید د دوی پر مخونو ورووليږي.

د افغانستان جسد څنګه له خاورو نه ژوندی راوکاږو؟

د جولای د میاشتې ۱۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

پرون ما د خپل فیسبوک په پاڼه درې وړې لیکنې تر دې عنوانونو لاندې لیکلې وې:

- همدا یې غر همدا یې کربوړي
- د فیسبوک ملګرو ته کورنی کار
- جمهور رئیس کرزی باید د وکیلانو د حقوقو قانون توشېح نه کړي

ډېرو دوستانو پرې خپلې تبصرې او نظرونه لیکلي وو خو د ټولو دوستانو او ملګرو نظریاتو ته ځواب ورکول سخت او ډېر وخت ته یې اړتیا درلودله نو په خلص ډول باید ووایم چې تر هر څه دمخه د ټولو دوستانو له تبصرو نه زیاته مننه ا و زه مو مرهون یم چې زما لیکنې مو لوستې دي او خپل نظرونه مو راسره شریک کړل.

زمونږ او ستاسې ټولو دردونه او هیلې سره یو شان دي. د تېرو څو لسیزو د ناخوالو نه په تنګ راغلي یوو او په دې فکر او هیله یو چې دې ناخوالو ته د پای ټکي کېښودل شي. زمونږ ټولنه یوه مریضه ټولنه ده او هر څوک ورته نوې نسخې او د بېلابېلو ملکونو دواګانې توصیه کوي خو زمونږ مرض ورځ په ورځ زیاتېږي ځکه چې مونږ لا پخپله دې ته چمتو نه یوو چې د خپل مرض علاج پخپله وکړو ولو که نسخه او دوا زمونږ خپله هم وي. زمونږ د مرض تشخیص اسانه دی، د زوراکو ټیکه دارانو له منګلونو نه سیاسي، اقتصادي

او فوځي انحصار باید ختم شي او د قانون حاکمیت چې د اکثریت ولس غوښتنه ده باید حاکم شي ځکه په قانونمنده ټولنه کې خلک په سکون او ارامۍ سره ژوند کولی شي او د ښې حکومتدارۍ په پایله کې انکشاف پخپله رامنځته کېږي.

اسانه تشخیص دی خو د دې مرض تداوي سخت کار دی ځکه دا د قدرت ټیکه داران هم په اسانۍ واک نه پرېږدي او نه خپلې ګټې له لاسه ورکوي او تر اخري سلګۍ پورې چې ترڅو د دوی له وسې پوره وي هلې ځلې کوي چې خپل قدرت وساتي که هغه په هر ډول بې حیایۍ او یا د اکثریت ولس په تاوان هم وي. ځکه دوی ته خپلې ګټې مهمې دي، ولس، قوم، ژبه، مذهب او یا نور شعارونه د دوی د شومو او شخصي اهدافو د رسولو لپاره وسیله ده. دا د قدرت ټیکه داران قدرت د قوانینو په چوکات کې یا د لوبې د اصولو په اساس نه پرېږدي. نو څه په کار دي؟

د افغانستان ګوته نه بلکې ټول وجود د یوې درنې ګټې (تېرې یا ډبرې) لاندې شوی دی، خپلو او پردو د افغانستان په جسد باندې نورې غټې غټې ګټې کېښودلې دي نو اوس کمال او هنر دا دی چې څنګه دا ګټې په احتیاط سره لرې کړو او د افغانستان دا جسد ژوندی او یا نیم ژوبله د دې ډبرو د لاندې نه راوکاږو. په دې لار کې د مضر احتیاط نه هم باید یو څه ډډه وشي ځکه بعضې وخت مضر احتیاط هم د ناخوالو سبب ګرځي. هم باید د تدبیر نه کار واخستل شي او هم باید جدي مبارزه او مقاومت وشي ترڅو ولس بیا له مایوسۍ سره مخامخ نه شي. که څه هم انسان باید په هر حالت کې خوش بینه اوسي خو که دا ځل ولس بیا له مایوسۍ سره مخامخ شو نو د بیا خوش بینۍ د موقع راتګ به ډېر وخت واخلي. ولس خپله مېړانه وښودله نو دا اوس په سیاسي لوبغاړو پورې اړه لري چې څنګه د دوی د قربانیو نه دفاع وکړي او د یو ښه راتلونکي لپاره لاره آواره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هاني مون، ماه عسل، يا د شاتو مياشت

د جولای د مياشتې ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که څه هم د Honey Moon يا ماه عسل کلمه له واده نه وروسته يـو څـه مودې ته استعمالېږي چې ناوې او شاه چېرته سفر کوي او يـا يـو څـه وخـت بېغمه تېروي خو د دې وخت د تېرېدو نه وروسـته دواړه چـې بېرتـه راسـتانه شي نو بيا د ژوند په چارو اخته کېږي او دا طبيعي خبره ده چې په ژوند کـې ستونځې او مشکلات شته دي. په خاصه توگـه هغـه جـوړه چـې واده يـې پـه مشکلاتو او قرضونو باندې کـړی وي او هـر قرضـداری ورتـه دروازه ټکـوي او خپل پور ترې غواړي نو ډېره سخته وي او د واده هغـه ټولـه خوشـحالي تـرې بيا هېرېږي. هغه اصطلاح ده چې وايي واده د يوې ورځې خوشحالي او د ټول عمر غم ته وايي.

د هاني مون يا ماه عسل کلمه په سياسي لوبو کې هم استعمالېږي چې کله څوک قدرت ونيسي نو خلک وايي چې د هاني مـون د مـودې نـه وروسـته بـه گورو چې څه کوي او يا داسې ويل کېږي چې تر هاني مون پورې يې پرېـږدئ چې څه کوي.

دې اونۍ کې د اجتماعي رسنيو او هم په محافلو کې د دوستانو نه نهيلـې کوونکې تبصرې او خبرې د جمهوري رياست د انتخاباتو د پايلو او يا د دواړو نوماندانو د جوړ جاړي په هکله اورم چـې کـه څـه يـې واقعيتونـه وي خـو يـو شمېر زيات يې تبليغاتي بڼه هم لري. زما غوښتنه له دوسـتانو نـه دا ده چـې سمدستي په منډه يا په عجله توگه قضاوت او پريکړې بايد ونه کـړو ځکـه د داسې پريکړو پايلـه گټـه نـه لـري. د افغانسـتان خلکـو د ټولټـاکنو پـه دواړو روندونو کې خپله مېړانه او شهامت وښوده چې دوی نظام جوړونه غـواړي، د قانون حاکميت غواړي او د دې تر څنگ اجتماعي عدالت غـواړي چـې ولـس

په ارامه خپل ژوند وکړي. ولس زورواکو ته کلکه څپيړه په مـخ ورکـړه او کـه په هره موقع کې بيا هم هر څوک د زور خبرې کـوي نـو ولـس د دې تـوان او شهامت لري چې د دوی په مخ کې ودرېږي اود خپلو حقوقو نه دفاع وکړي.

زما مطلب دا دی چې مونږ يعنـې د افغانسـتان ولـس دواړو کانديـدانو تـه رايه ورکړې او دواړو نه توقعات هم شته دي نـو ښـه بـه دا وي چـې اول خـو گټونکی او بايلونکی معلوم شي او چـې کلـه يـې د قـدرت واگـې پـه لاس کـې واخيستلې نو بيا به يو څه وخت د هاني مون او يا ماه عسل ورته ورکـړو چـې خپل ټيم منسجم کړي، کاري پلان ولس تـه وړانـدې کـړي او خپلـو ژمنـو تـه عملي بڼه ورکړي. که دا کار يې ونه شو کړای نو ولس خو دواړو نوماندانو تـه يوازې د هغوی د قـوارې، لبـاس، ژبـې، قـوم او سـمت پـه خـاطر رايـه نـه ده ورکړې بلکې د دوی کاري پلانونو او ژمنو په خاطر يـې دوی تـه رايـه ورکـړې ده. نو بيا به هغه وخـت قضـاوت کـوو چـې دوی څـومره د ولـس گټـو تـه او څومره د خپل قدرت ته رسېدو په خاطر يې هلې ځلې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژه ماتې نه وروسته دا سوچ راته پیدا شو، چې د ملي وحدت حکومت جوړول یعنې څه معنی؟

د جولای شلمه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

د جولای په ۱۲ نېټه د امریکا د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو د وزیر، جان کیري په منځګړیتوت د ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر عبدالله عبدالله ترمنځ د ټولټاکنو د دویم روند د پایلو د رامنځته شوې لانجې په هکله کومې پرېکړې وشوې نو په دغو پرېکړو کې د ټولو رایو بیا شمېرنه د بین المللي او داخلي ناظرینو او هم د کاندیدانو د استازیو پر وړاندې شامله ده چې دواړه خواوې به د ټولو رایو له شمېرنې نه وروسته پایلې مني او بیا به دواړه خواوې (ګټونکې او بایلونکې) د ملي وحدت حکومت جوړوي.

دا څو ورځې چې په تلویزیونو او نورو رسنیو کې د دواړو ټیمونو د ویاندویانو او سیاسي تحلیلګرانو تبصرې او نیوکې ګورم نو د اتیایمې او نویمې لسیزې د پراخ بنسټه حکومت جوړولو خبرې راپه یاد شوې. په هغه وخت کې د پراخ بنسټه حکومت جوړول د جګړې بېلابېلو خواوو ته ځانګړې معنی درلوده. د مجاهدینو ډلو به ویل که د دوی څو حزبونه سره یو ځای شي او په خپلو منځو کې حکومت جوړ کړي نو دا پراخ بنسټه حکومت دی. د پخواني پادشاه، ظاهرشاه طرفدارانو به ویل چې که د هر حکومت په راس کې پخوانی پادشاه وي نو هغه پراخ بنسټه حکومت دی. همدا شان د کابل حکومت به ویل چې په پراخ بنسټه حکومت کې باید دوی هم شامل وي او که دوی یې په راس کې وي نو هغه پراخ بنسټه حکومت دی. تر اخره پورې پراخ بنسټه حکومت جوړ نه شو ترڅو چې د ډاکټر نجیب الله حکومت سقوط وکړ او نورې وروستۍ پېښې زمونږ د تاریخ یوه برخه وګرځېدې.

اوس راته د ملي وحدت د حکومت جوړولو په هکله هم شک او تردید رامنځته شوی دی چې د داسې حکومت تفسیر به څه وي؟

په اصولو کې دا خبره سمه ده چې د ملي وحدت په حکومت کې باید د هر قوم، سمت او ډلو نه ښه کسان د هغوی د استعداد، پوهې، تجربې، تقوا او تحصیل په بنیاد د حکومت په چارو کې وګمارل شي تر څو د حکومت چارې په ښه ډول پر مخ بوځي. خو زما په اند اصلي خبره دا نه ده. ما ته داسې ښکاري چې د ملي وحدت د حکومت تر شعار لاندې دوی غواړي چې قدرت ونیسي او یا د قدرت انحصار د دوی په لاس کې وي.

لاندې درې پوښتنو ته باید ځواب وویل شي او هم دا پوښتنې باید په رسنیو کې د تحلیلګرانو له خوا مطرح شي ترڅو زمونږ او د ولس دواړو پرې سر خلاص شي:

اول: د افغانستان ولس ته به څوک مسوول وي؟ د منتخب حکومت مشر، که دواړه ټیمونه او یا هېڅوک؟

دویم: د اپوزیسیون رول به څه وي؟ ایا بایلونکی ټیم به د پوزیسیون استازیتوب کوي او که د اپوزیسیون؟ او یا بله ډله د اپوزیسیون به رامنځته کېږي؟

درېیم: د ملي وحدت په حکومت کې به مسلحې ډلې هم شامله وي او که نه؟ او که قدرت به یوازې د همدې دوه ټیمونو ترمنځ په انحصار کې وي؟

زما په اند د اولې پو ښتنې ځواب راته لږ مشکله غوندې ښکاري. ځکه دواړو نوماندانو د ټاکنو په بهیر کې له خلکو سره ډېرې وعدې کړې دي او ولس هم د دوی برنامو ته رایه ورکړې ده. که ګټونکی نوماند هغه وعدې چې د انتخاباتو په بهیر کې یې کړې دي، عملي نه کړي نو دغه د ملي وحدت حکومت به ناکام حکومت وي او ملامتیا به د دولت د مشر پر غاړه وي نه د ملي وحدت د حکومت د غړو، ځکه د جمهور رئیس کرزي حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې ښه بېلګه ده. د تېرو ديارلس کلونو د ټولو ناکاميو پړه په جمهور رئيس کرزي اچول کېږي نه د دغه حکومت پر غړو. ولس وايي چې دا غړي جمهور رئيس کرزي تعين کړي و نو دی د خپلې دورې د ټولو ناکاميو او برياليتوبونو مسوول دی. هغه کسان چې په تېرو ديارلس کلونو کې د ده د حکومت غړي وو هيڅ پړه نه مني. په راتلونکي کې به هم هغه کسان چې د دې دواړو ټيمونو په مشوره او مصلحت تعين شوي وي ولس ته مسوول نه وي او په قانوني او شرعي لحاظ مسووليت يوازې د دولت د منتخب جمهور رئيس دی. ما ته دا خبره عجيبه غوندې ښکاري چې راتلونکی منتخب جمهور رئيس به ولس ته مسوول وي خو د حکومت غړي به د بل ټيم په مصلحت ټاکي. په دې خبره زما سر نه دی خلاص.

د دويمې پوښتنې ځواب لږ اسانه راته ښکاري ځکه که بايلونکې ډله د حکومت د غړو په تعين کې رول ولري نو دوی به د اپوزيسيون رول نه لري او بايد بله ډله د اپوزيسيون رامنځته شي. شايد دا مسلحې ډلې وي او يا نورې سياسي ډلې. که بايلونکې ډله د حکومت د غړو په تعين کې نه غواړي چې رول ولوبوي نو بيا د سياسي اپوزيسيون استازيتوب د خپلې يوې ډلې کولی شي.

د درېيمې پوښتنې ځواب هم ساده او هم مشکله دی. که دا دوه ټيمونه غواړي چې واقعاً د ملي وحدت حکومت جوړ کړي او افغانستان له جنګ نه وژغوري نو ټولو ډلو ته بايد په حکومت کې سهم ورکړي چې د ملي وحدت استازيتوب وکړای شي او که داسې نه وي نو بيا خو د دې دوه ټيمونو ترمنځ يو ائتلافي ډوله حکومت به وي چې قدرت به د همدې دوه ګروپونو ترمنځ وېشل شوی وي، نه به پوزيسيون معلوم وي او نه به اپوزيسيون او يو شمېر ډلې به له حکومت نه بېرون پاتې وي. په ائتلافي حکومت کې خامخا يو شمېر ډلې له حکومت نه بهر پاتې کېږي اما د ملي وحدت په حکومت کې

څوک بايد له حکومت نه بهر نه وي او ټولې ډلې بايد په حکومت کې استازيتوب ولري او ټولو ډلو ته بايد په حکومت کې ځای ورکړل شي. مشکله برخه د سوال دا ده چې آيا دواړه ډلې دې ته چمتو دي چې مسلحو ډلو ته هم په حکومت کې ځای ورکړي او که نه؟

زما هيله د افغانستان د مسايلو د شنونکيو نه دا ده چې دا پورته درې سوالونه په راتلونکو څو اونيو کې بايد د کانديدانو له استازو سره مطرح کړي تر څو په واقعي توګه د ملي وحدت يو سم حکومت رامنځته کړي نه دا چې قدرت يوازې همدا دوه ټيمونه په خپلو منځو کې سره وويشي او بيا د افغانستان مشکل په خپل ځای پاتې او همداسې زمونږ په ملک کې جنګ او جګړې دوام ولري.

د پورته ليکنې په هکله ميرويس شنواري په انګليسي ژبه ليکلي و:

محترمه! تاسې يو د ملک د راتلونکي په هکله يو سم تحليل کړی دی تر کومه حده چې زه پوهېږم د افغانستان راتلونکی راته تت ښکاري. که چېرې زه د غني (ډاکټر اشرف غني) پر ځای وای نو د اپوزيسيون رول به مې خوښ کړی وای نه دا چې په قدرت کې وای.

يو تن د اعتبار خان په نامه ليکلي و:

والله مياخيل صيب تکړه شوی يې ريښتيا ويل دې شروع کړل خو ګوره دا سړی ډېر احساساتي دی دا به يې هم درپسې ليکلي وي او فکر به کوي چې تا هم شيطانت شروع کړ او هغه کړې وعدې نه به تېر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهادرشاه بري صيب ليکلي و:

مياخيل صيب ستاسې دغه ليکنه د افغاني واقعيتونو څرګندونکې ده، په منني سره زه شخصاً په دې نظر يم که چېرې ملي وحدت حکومت جوړېږي يو پراخ بنسټ شکل ولري چې په هغې کې ټولې ذيدخلې خواوې په شمول د حزب اسلامي او طالبان په کې ونډه ولري ښه به وي.

فيروزخان ليکلي و:

مياخيل صيب، ستاسو حضور ته به عرض وکړم چې وحدت ملي حکومت يعنې د ټولو مېشتو افغاني قومونو ته د هغو د نفوسو مطابق په حکومت کې ونډه ورکول دي. اوس که نور يې اخوا ديخوا د خپل په نفع يا د بل په تاوان يې تعبير او تفسير کوي دا نو د هغوی فلسفه ده.

د پورته ليکنو او په خاص ډول د اعتبار خان په ځواب کې ما وليکل:

اعتبار خان صيب! نه ما له چا سره وعده کړې او نه له ما سره چا وعده کړې ده چې کومه چوکۍ به راکړي. د ډاکټر صيب دا خبره سمه ده چې تر اوسه يې د چوکيو وعدې له چا سره نه دي کړي خو اميد مو دا دی چې د خلکو ستونځو ته معقول او عملي ځوابونه ووايي. ډاکټر صيب عبدالله هم مجبور دی چې د خلکو پوښتنو ته ځوابونه ووايي ځکه دواړو ته خلکو رايه د تحول لپاره ورکړې ده نه د موجوده حالت د دوام لپاره البته يو څه توپير د دواړو اجنډاوو سره درلودلې. که دواړه په حکومت کې سره شريک وي نو بيا يو هم د اپوزيسون ادعا نه شي کولی او زما په اند په ديموکراسۍ کې د اپوزيسيون رول له منځه وړل د نظام او سيستم په ګټه نه دي. په هر حال زه

د چوکۍ اخستلو کومه اجنډا نه لرم ولې که موثره اوسم انکار هم نه کوم ځکه دا به درواغ وي خو چوکۍ اخيستل به يوازې د چوکۍ په خاطر نه وي. که سړی کار نه شي کولی نو بيا چوکۍ نه درلودل ښه کار دی. نهه کاله وشول چې حکومتي چوکۍ نه لرم خو فکر کوم چې هم به مې موثريت تر يوه حده د دې څو درجنونو وزيرانو، واليانو او معينانو نه شايد ښه وي او هم خپل وجدان ته ملامته نه يم. په هر حال د هر چا نظر د قدر وړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تلویزوني مناظرې جان کنیډي کامیاب کړ

د جولای ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

په ۱۹٦۰م کال د سپټمبر په ۲۱مه نېټه، د امریکې د جمهوري ریاست نوماندانو John F. Kennedy او Richard Nixon ترمنځ لومړنۍ تلویزیوني مناظره وشوه چې د اویا میلیونو نه زیاتو کسانو په هغه وخت کې دغه مناظره ولیده او مبصرین په دې عقیده دي که دا مناظره، تلویزیوني نه وای نو شاید کنیډي انتخابات نه وای ګټلي ځکه نیکسن د تاثیر لاندې راغلی و. په هغه وخت کې رنګه تلویزیون نه و. د امریکې په تاریخ کې دا یو مهمه مناظره وه چې جان کنیډي د تبعیض پر ضد او د تور پوستکو د حقوقو نه د دفاع په خاطر، د امریکې د حیثت د اعاده کولو او له پخواني شوروي اتحاد سره د مقابلې په منظور واضحه تګ لاره درلوده. کینډي په خپلو پرانیسته خبرو کې وویل چې په ۱۸٦۰ کال کې ابراهیم لینکن وویل چې ایا مونږ به په هغه لوري روان یوو چې نیمایي ولس زمونږ غلام وي او نیمایي آزاد، اما زه اوس وایم چې په ۱۹٦۰م کال کې چې آیا مونږ به په هغه لوري روان اوسو چې د دنیا نیمایي ولس غلام وي او نیمایي آزاد. دا د دې پورې اړه لري چې امریکا کومې خواته روانه ده.... دا مناظره په لاندې لینک کې کتلی شئ:

https://www.youtube.com/watch?v=gbrcRKqLSRw

زما په اند د افغانستان په تاریخ کې هم د ۲۰۱۴م کال کې د جمهوري ریاست د نوماندانو ترمنځ، د تلویزیون مناظرو خاص رول درلود ځکه تلویزوني مناظرو ولس رابیداره کړ او ولس یې د خپلو رایو په قوت باوري کړ او امید دی چې په راتلونکي کې هم ولس په خپلو رایو باندې باور ولري. که

څه هم د اوسنیو رایو شمېرنې یو څه مشکلات راپیدا کړي خو دا انشاالله حل کیدونکي دي او ولس باید په خپلو رایو باندې بې باوره نه اوسي.

ما یې څواب ونه موندلو!

د جولای د میاشتې ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

عنایت الله ضیا صیب پر خپل وال باندې د پورته عنوان لاندې لیکلي و چې:

با احساسه دولتي لوړ/ټیټ رتبه کارکونکو روزل ستونزمن کار دی که ځان وژونکي روزل؟

په تېرو ۱۳ کلنو کې مې ۱۳ لوړ رتبه چارواکي (وزیر, معین او ریئس) نه لیدلي او نه اوریدلي چې د خپل مسولیت تر سره کولو کې پاتې راتللو له امله له دندې ګوښه شوي او یا یې د اسلامي، انساني او افغاني ژوندي احساس له امله له خپلې دندې استعفا ورکړې وي. خو بل لور ته بیا په یوه ورځ کې تر ۲۰ ډېر ځانمرګي برید کوونکي ځان وژنې ته چمتو کېدای شي .

پوښتنه مې دا ده او حیران په دې یم چې ځان وژونکی روزل اسان دي او که با احساسه وظیفه شناس مامورین؟ زما په اند د ژمن قیادت لاندې هېڅ یو کار ناممکن نه دی. تاسې څه وایئ؟ راځئ چې له فساد سره مبارزه او بېوزلو سره مرسته د اختر د فعالیتونو لویه برخه وګرځو.

د پورته لیکنې په هکله ما ورته ولیکل:

ضیا صیب څه فکر کوې چې د دې ځان وژونکو ایمان قوي دی او که څنګه؟ دا د ایمان په قوت پورې اړه نه لري ځکه جاپانیانو چې ځانونه په دویمه نړیواله جګړه کې وژل هغوی خو د دیني مفکورو خاوندان نه وو. همدا شان تامیلیانو په سریلانکا کې چې ځانونه وژل هغوی خو هم مسلمانان نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمولاً هغه ځوانان چې د ۲۵-۱۵ کلونو د عمر په منځ کې وي هغوی ته د دیني عقیدې او یا د نشنلستي مؤخو انګېزه ورکول کېږي چې ځانونه ووژني ځکه په دغه عمر کې دوی د احساساتو تر غلبې لاندې وي او ځان وژنو ته تیارېږي. که دا ډېره سمه تګ لاره وي نو بیا ولې د دوی استادان او حامیان ځانونه له دوی نه دمخه نه وژني.

په اوسنیو حالاتو کې خودکشي په ځوانانو کې د روحیاتو د علم له پلوه یوه مشکله پدیده ده چې څومره ژوند پرمخ ځي نو هغومره د ځان وژنې اندازه هم په مخ ځي. په امریکا کې د یوې احصائیه له مخې په هرو یولک ځوانانو کې ۱۰.۴ کسه ځان وژنه کوي.

http://www.kidsdata.org/topic/213/youthsuicide-rate/table#fmt=1113&loc=2,127,347,1763,331,348,336,171,321,345,357,332,324,369,358,362,360,337,327,364,356,217,353,328,354,323,352,320,339,334,365,343,330,367,344,355,366,368,265,349,361,4,273,59,370,326,333,322,341,338,350,342,329,325,359,351,363,340,335,1&tf=70&sortColumnId=1&sortType=asc

که پورتنی سایت ته لاړ شی نو دا احصائیه مطالعه کولې شئ. خو هلته بیا داسې اداري شته چې له ځوانانو سره مرسته کوي چې ځان وژنه ونه کړي که نه نو د ځوانانو د ځان وژنې کچه به د دې نه هم زیاته وي. په دې لاندې سایت کې http://www.pieta.ie/index.php کتلی شئ چې څنګه دوی له ځوانانو سره مرسته کوي چې د ځان وژنې نه یې وژغوري. داسې ډېرې نورې اداري هم شته دي چې له ځوانانو سره مرسته کوي او د ولس د اګاهۍ په هکله کار کوي که مشخص علایم دوی د ځوانانو په کړو او وړو کې وګوري نو دوی باید پولیسو او یا د دوی ادارو ته خبر ورکړي. متاسفانه مونږ په خپله ټولنه کې دولتي او غیر دولتي داسې اداري نه لرو چې د ځوانانو

ستونځو ته ځواب ووایي نو یوازنیۍ شبکې همدا د خودکشو د روزولو دي چې خپل سیاسي اهداف لاس ته راوړي نه دیني او ملي اهداف. تاسې به څه وخت مخکې لیدلي وې چې په ننګرهار کې په تعلیمي کورسونو کې بعضې اشخاص مؤظف شوي وو چې زمونږ ځوانان بې لارې کړي او پاکستان او سرحدي سیمو ته یې یوسي چې د ځان وژنې لپاره یې وروزي چې وروسته د څو پېښو نه دا شبکه رسوا شوله. هر وخت چې په ځوانانو روحي، کاري، اقتصادي او یا محیطي فشار زیات شي نو دوی د ځان وژنې په فکر کې کېږي اوځانونه وژني.

نو ستاسې د دې پوښتنې په هکله د ځان وژونکو روزنه اسانه ده که وظیفه شناس مامورین؟ ځواب دا دی چې د ځان وژونکو روزل په موجوده لالهانده او بې سر نوشته حالت کې اسانه دي نظر وظیفه شناسه مامورینو ته. همېشه تخریت اسانه دی نظر دې ته چې تعمیر جوړ کړل شي. په دې کې درسره همغږی یم چې ژمن قیادت په هره کچه د زیاتو ستونځو د حل لپاره اساسي شرط دی او بې له ژمن قیادت نه زمونږ مشکلات ا و ستونځې به لا هم زیاتېږي او کمېږي به نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حشمت کرزي وژنه

د جولای د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

پرون د اختر مبارکۍ لپاره د اسدالله وفا صیب کور ته ورغلی وم او خبرې مې کولی چې د سهار د لس نیمو بجو په شاوخوا کې و چې د وفا صیب زوی راغی چې په کندهار کې په خدای بښلي حشمت کرزي باندې ځان وژونکې حمله وشوه او هغه پکې شهید کړی شوی دی. خدای شاهد دی چې سخت خفه شوم او سمدستي مو هغه په سترګو کې راغی او هم د هغه ورور زما نږدې ملګری حکمت کرزی تر سترګو شو. واقعاً داسې پېښې ډېرې دردونکې او خواشینوونکې پېښې دي. الله تعالی دې حشمت کرزي ته جنت فردوس په نصیب کړي او روح دې یې ښاد وي او د ده کورنۍ ټولو غړو ته او خاصتاً حکمت کرزي ته د الله د درباره صبر جمیل غواړم. د حشمت کرزي عکس، د ډاکتر صیب اشرف غني او د هغه د زمري سره زما په سترګو کې ښکته پورته کېږي.

د پورته نوشتې په هکله یو تن د روکي میاخیل په نامه لیکلي و:

میا صیب! مونږه او تاسې میاخېلانو ډېر د عاجزي ژوند کړي او د وطن فروشانو کره تلل او ارتباط ساتل تاسره نه جوړېږي او خطرناکه عواقب هم لري الله دې یې وکړي چې خفه نه شي.

ما ورته په ځواب کې ولیکل:

روکی جانه! ستا په خبره پوه نه شوم. زه په انتقاد نه خپه کېږم د هر چا خپل لرلید دی او خپل یې نظر دی، کېدای شي موافق اوسم او یا نه اوسم. د

اختر مبارکي یو مسلمان ته ویل د اسلام له اصولو سره برابره او سمه خبره ده. بل دا چې ټاپې لګول سم کار نه دی. او په درېیمه خبره دې پوه نه شوم چې خطرناک عواقب لري یعنې څه؟ د غلجي صیب نظر هم خپل دی (هغه د وفا صیب په هکله ناسمې خبرې لیکلې وې چې دلته رانقلول یې مناسب نه ګڼم). زه هم د موجوده پالیسیو د حکومت سره موافق نه یم خو دا د دې معنی نه لري چې څوک د چا د پالیسیو سره موافق نه وي نو دښمني دې وکړي. که داسې وي نو زمونږ امامانو سره اختلاف په نظریاتو کې درلوده خو په یو بل به یې د کفر ټاپې نه لګولې.

سپین بیدار لیکلي و:

مونږ افغانان هم عجیبه خلک یوو. هر وخت مو سیاسي اختلافو ته د شخصي دشمنۍ په سترګه کتلي دي. همدا یې وجهه ده چې د مدني مبارزې اخلاق مو کمزوري دي او د سر سړي سر پورته کولو ته نه پرېږدو.

روکي جان بیا هم کرار نه کېناسته او بیا یې ولیکل:

میاصیب! وفا سره له کرزیانو زما په شخصي نظر کفر ته وفادار خلك دي چې شاید دا تا ته په ثبوت رسېدلې خبره وي. زمونږ په هیواد کې خلك ډوډۍ نه لري چې ویې خوري دوی په خپلو کورو کې شېرانو ته د ملت وینه ورکوي حالانکه چې د الله د احکامو څخه ته خبر یې دا ټول د c i a جاسوسان دي دا ټاپه نه ده وروره! دا طالب امریکایي یا نور چې زمونږه ګران هېواد کې یې شر جوړ کړی دا به د الله جل جلاله یو امتحان وي په همدې خاطر وایم چې د یوه پاك مسلمان او خصوصاً میاصاحبان چې دایماً د الله د احکامو ښه اطاعت کوي زیب نه ورسره کوي چې د دې داړه مارانو لکۍ پسې ورشي. د خطر خبره دا ده چې الله دې نکړي که د دوی په صف کې سړی مړ شي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم به په دې دنیا کې نام بدی وي او هم په اخرت کې. محـترم میـا صـیب! زه دا نیت نه لرم چې الله دې نه کړي تا خفه کړم.

ما بیا ورته په ځواب کې ولیکل:

روکی جانه! بیا هم دا ستا خپل نظر دی. زمونږ لرلید او د اسلامي احکـامو نه پوره معلومات ډېر کم دي. که ته یو چا ته په هر نظر گـورې دا سـتا کـار دی. که د ابراهیم ع پلار کافر هم و خو هغه د خپل پلار احترام کـاوه. پـاتې شوه هیڅ انسان د گناه نه خالي نه دی او نه باید زمونږ د نظر لیـد دومـره نـا قصه وي چې څوک د فلان او یا فلان قوم نه وي نو هغه به یا ښه سړی وي او یا بد سړی.

یو بل کس د جیحون اتل په نوم لیکلي و:

روکی جانه! که افغان وې نو دا چټیات به نه وایې او کـه افغـان نـه وې نـو بیا دې حق دی ځکه د افغان دښمن د اسلام دښمن دی او د اسلام دښمن د انسانیت دښمن دی..پریږده چې غپېږي.

روکی جان بیا ولیکل:

محترم اتل صیب! پـه عـرض د معـذرت زه سـتا پـه منظـور پـوه نشـوم مـا محترم میاخیل صاحب ته کومه بده خبر نده کړې که ستاسو فکر وي څـوك چې په داسې مرگ مړ کېږي لکه جناب کرزی صیب هغه هیڅوقـت بیگنـاه نه وي. مگر دوی افغانانو ته معلوم نه دي دا اوس نیم کابل او نیم قندهار د کرزیانو دی له کومه یې کړي دا د الله وهل دي ته خپله فکر وکړه د یوه شـیر ساتل په کور کې څومره مصرف لري او دا زمونږ د وطن غریبـان (گـوره) دا د فرعون عادت دی. الله ته معلومه ده چې زه د انسان په مرگ ډېر خپه کیـږم

مگر د ظالم په مرگ نه، نو ځکه میاخیل صیب ته دا زما یوه مشوره وه او بلـه مشوره مې ورته دا ده چې که چیرته دې د ظالمانو لمنـه نیسيـ نـو مهربـاني دې وکړي خپل تخلص دې تبدیل کړي د میاخیلانو په گران قـوم کـې څـوک وطن ته خاین نشته دی.

زه خو دا وایم چه واقعاً گناهگاره ټول یاستو مگر محترم میا صیب گناه هم فرق لري چې څه رنگه گناه، حضرت ابراهیم علیه سلام خپل پلار تـه احـترام کاوه مگر نمرود ته نه او که افغان قومونه تاسو ته فلان فلان ښکاري بیـا ولـې میاخیل تخلص کوي. حضرت محمد (ص) خپله ویلي چې د عرب بـد تـه زمـا په خاطر ښه ته یې د خپل په خاطر وگـورئ آیـا دا قـوم پرسـتي نـه ده. ولا زه تعجب کوم چې د وزیرانو او وکیلانو سره تلل را تلل دې زده دي او اسلام پـه احکامو خبر نه یې، د الله لمنه ونیسه انشأالله چې الله به دین او دنیـا درکـړي زمااحترامات ومنه.

د روکی جـان خـبرې د احساسـاتو نـه ډکـې وې او لـس گونـو کسـانو تبصرې او لایکونه کړي وو نو بیا ما ورته په اخره کې ولیکل:

روکی جانه! دا ستا حق نه دی چې چاته ووایې چې خپـل تخلـص دې بـدل کړه د تانه او د ډېر نورو عزیزانو نه شاید میاخیل تخلص ما مخکې اېښـودلی وی. لکه چې څنگه زه تا سم نه پېژنم نو ته ما هم سم نه پېژنې نـو ځکـه سـتا قضاوت سطحي دی. په هر حال یوازې په قوم څوک نه ښـه کېـږي او نـه بـد کېږي. یوازینی معیار د انسان لپاره د تقوا دی. قوم او خیل د شناخت لپـاره دی نه د تفوق لپاره. لکه څنگه چې مې مخکې وویلې د هر چا خپل نظـر دی او ستا به همدومره لنډ فکر وي. بیا هم مننه ستا د نیوکو نه. په درنښت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختر هم د معلوماتو د راجمع کولو ښه موقع وي

د جولای د مياشتې ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

د اختر په تېرو درېوو ورځو کې مې ګڼ شمېر دوستان او خپلوان وليدل او په ليدو د هر يوه ډېر خوشاله شوم خو د دې تر څنګ د هر دوست سره ښه ښه معلومات هم و چې دوستانو سره به يې شريکول. د کورنيو چارو وزارت دوه لوړ پوړي چارواکي زما کورته راغلل د خبرو په ترڅ کې يې راته وويل چې مونږ اوس د درېوو جمهور رئيسانو امنيت ساتلی دی نو ايا تاسې په نړۍ کې داسې ملک ليدلی چې د درې رئيس جمهورانو امنيت وساتي. دا درې جمهور رئيسان، کرزی صيب او دوه متوقع رئيس جمهوران، ډاکټر صيب اشرف غني احمدزی او ډاکټر صيب عبدالله دي.

د خوست ولايت يو لوړ پوړی چارواکی زما کور ته راغی او د انتخاباتو په هکله مې ترې معلومات غوښتل چې څنګه خوستوالو څلور لکه رايه استعمال کړي دي. هغه وويل چې د طلوع تلويزون د ده سره مرکه وکړه خو هغه يې نشر نه کړه نو ده ورته ويلي و چې په خوست کې ۳۳۰۰۰۰ زره د ښوونځيو زده کوونکي د اول ټولګي نه تر دولسم ټولګې پورې ثبت دي او هر يو زده کوونکی د اساس نمبر لري چې دروغ نه دي. نو که هر زده کوونکی يو پلار او مور هم ولري نو ٦٦٠٠٠٠ کسانو بايد رايه اچولي وي نو اوس هم دوی کمې رايې استعمال کړي دي. ډېر ښه استدلال و.

دا هم راپه ياد شول چې د انتخاباتو کميسيون د دواړو نوماندانو په توافق دولس ميليونه د رايو کارتونه توزيع کړي وو که دا دولس ميليونه رايې ټولې استعمال شوي وې نو بيا به څه حال وای؟ ځکه چې دا کارتونه خو د استعمال په خاطر لېږل شوي وو نه د ساتلو په خاطر.

غوايي لا حلال شوی نه دی خانکي مو په سر نيولي

د اګست د مياشتې لسمه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

ګرانو دوستانو! افغانستان په دې مرحله کې د لاندې ستونځو سره مخامخ دی:

- دولتي نهادونه او بالاخاصه امنيتي ارګانونه د دا خلي او بهرنيو تهديداتو سره مخامخ دي او هره ورځ په لس ګونو تلفات ورکوي. دا چې نسبي امن لرو دا هم د امنيتي ارګانونو د قربانيو نتيجه ده که نه مديريت د امنيتي ارګانونو ضعيفه دی، امکانات محدود دي او يا په خپل ځای کې په سمه توګه نه استعمالېږي، هم اهنګي د امنيتي ارګانونو په خپلو منځو کې او هم د دولت د نورو ادارو سره په ملي او محلي کچه نشته ده او د دې تر څنګ هغه څوک چې خپله دنده سمه اجرا کوي لازم سياسي حمايت نه لري.
- اقتصادي حالت له رکود سره مخامخ دي او که وضيعت همداسې دوام وکړي نو شايد راتلونکو دوه درې مياشتو کې دولتي مامورينو ته تنخواه ګانې (معاشونه) هم سم ونه رسېږي.
- اکثريت دولتي ادارو نه د خدمت انګېزه له منځه تللې ده.
- سياسي حالت مو د بحران په حال کې دی.
- قومي او سياسي جوړښتونه پراګنده او يا د خپلو ګټو د ساتلو لپاره کار کوي.

نړيواله ټولنه هم ستړې او يا له ناکامۍ سره مخ ده.

- ګاونډيانو سايکالوژيکي جنګ د افغانانو پرضد پيل کړی دی. کله ورته ګواښونه کوي او کله هم په مستقيمه توګه يې په ګوليو ولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته ستونځو په عواملو نه غږېږم: چا وزېږول، څنګه وزېږول شول، په طبیعي توګه وزېږول شول او که مصنوعي وزېږول شول، چا د دې ستونځو د زېږولو نه ګټه واخیستله او څوک پکې زیانمن شول، ځکه دا جلا بحث دی. خو د افغانستان دولت او ولس دا مهال د پورته ستونځو سره مخامخ دی او د حل لارې چارې باید ورته پیدا شي. زه په دې عقیده یم چې د پورته ستونځو د حل لپاره یوازینۍ د حل لار د یو قوي مدیریت رامنځته کېدل دي چې قانون حاکم او اجتماعي عدالت تامین کړي، بله لار نشته. سم مدیر هغه دی چې د ستونځو د حل لپاره د تدبیر نه کار واخلي، ستونځې حل کړي نه دا چې ستونځې ترې زیاتې شي.

د افغانستان راتلونکی جمهور رئیس ته دا پورته ستونځې اوس په میراث پاتې دي. افغانان باید سمدستي دا فکر ونه کړي چې راتلونکی جمهور رئیس دې د قدرت د لاسته راوړلو نه دمخه دا ستونځې حل کړي او یا هم د قدرت له رسیدو نه وروسته دې کومه معجزه ښکاره کړي. زه هم د موجوده سیاسي حالاتو په روند نیوکې لرم او سمې راته نه ښکاري خو نهیلی لا نه یم او امید شته چې دا ستونځې به په کراره کراره کمې شي. اوس راته مخ ترمخه قضاوت ګران دی چې ایا راتلونکی جمهور رئیس به په سمه لار روان وي که نه؟ افغانان باید خپل وحدت وساتي، بیداره اوسي او د حالاتو څارنه وکړي.

څه موده د مخه ما یوه لیکنه په فیسبوک کې کړې وه چې باید راتلونکی جمهور رئیس ته د ماه عسل یا هانې مون یو څه وخت ورکړو که په سمه نه و روان، د پورته ستونځو لپاره یې یو په یو د حل لارې چارې نه شوې پیدا کولی نو بیا افغانان کولی شي چې خپل حق وغواړي او په راتلونکي جمهور رئیس اعتراض وکړي. د حق غوښتلو اواز باید اوس او هم په راتلونکي کې لوړ وساتل شي او د حق غوښتنه په هر وخت کې د افغانانو مشروع حق دی خو

دا متل باید په پام کې ونیول شي چې غوایی لا حلال شوی نه دی او خانکي مو په سر نیولي دي، سم کار نه دی.

هر نقطه مکان و هر سخن جای دارد

د اګست میاشتې ۱۱مه نیټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که لنډ حساب وکړو نو دا ۳٦ کاله کېږي چې د افغانانو ټولنه پاشل شوې ده او د افغانانو دا دریېم او څلورم نسل دی چې په پاشل شوې توګه په بېلابېلو ټولنو کې د بېلابېلو ملکونو د کلتورونو، اجتماعي او فامیلي ژوند د منفي اغېزو لاندې ژوند کوي. نو په دې اساس د افغانانو ټولنه اوس یوه پاشل شوې ټولنه ده چې د دوی اهداف، حوسونه، حرکتونه، خوځښتونه او ټولنې هم سره پاشل شوي دي او یا په پاشل شوې توګه فعالیت کوي. که لږه موده یو څو کسه سره یو ځای هم فعالیت وکړي خو ډېر ژر د ناشکن د شیشي لوښي په شان د یوه ګذار سره هر څه دانه وانه کېږي. کاشکې افغانان د نورو هیوادونو د مثبت اغېزو تر تاثیر لاندې راغلي وای چې څنګه تعلیم وکړي، څنګه سره یو ځای ژوند وکړي او څنګه شخصي۔ او ملي ګټې دواړه خوندي وساتي. مونږ د ملي ګټو خوندي کولو غوښتنه ځکه کوو چې په ملي ګټو کې باید زمونږ شخصي ګټې، ژوند او ارزښتونه خوندي وي که نه نو بیا ملي ګټې یعنې څه او یا د څه لپاره؟

پخوا به افغانانو اجتماعي ښیګڼې او ژوند، ادب او ادا، روزانه دیني زده کړې او د ملي ګټو ارزښتونه زیاتره په حجرو، دیرو، جوماتونو، کلیو او کورونو کې زده کول او ډېر شیان به د دوی د ژوند برخه ګرځېدله خو کله چې د افغانانو حجرې او دېرې، کورونه او کلي، جوماتونه او مکتبونه سره تخریب او وپاشل شول نو د افغانانو ارزښتونه او ګټې هم سره هم وپاشل شوې. همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

علت دی چې د یو ملي حرکت په نامه د افغانانو خوځښتونه ډېر ژر له ستونځو سره مخامخ کېږي ځکه چې دوی د لنډ مهاله تاکتیکي اهدافو لپاره سره راټولېږي نه د اوږد مهاله ستراتیژیکي اهدافو لپاره او چې څنګه یې لنډ مهاله تاکتیکي اهداف حاصل شول او یا دا ورته پته ولګیده چې ګوندې لنډ مهاله اهداف یې په لاس نه ورځي نو سمدستي دوی د هماغه خوځښت پر ضد ودرېږي چې د کوم لپاره یې هلې ځلې او سرمایه ګذاري کړې ده او بیا د خپل نږدې ملګرو سره په یوه لار تللی نه شي. دا کسان بیا کوښش کوي چې د ځانونو لپاره نوې لارې او نوي ملګري پیدا کړي. نو په دې توګه هره نوې لار او نوي ملګري پیدا کول افغانانو ته خورا قیمته تمامېږي.

هدف مې د دې لیکنې نه د ابراهیم شینواري د فیسبوک په مخ هغه لیکنه وه چې د نادر خان کټوازي صیب له خوله نه یې لیکلي و چې روغ سړی د کور خبره د جومات تر مخ نه پاشي. دا سمه خبره ده چې وایي هر نقطه مکاني و هر سخن جای دارد. هر څوک هره خبره په هر ځای کې باید ونه کړي ځکه د ګټې نه یې تاوان زیاتېږي. د کور، حجره، جومات او ځانته خبرو کې باید توپیر وي. دا نه د زوړوتوب نښه ده، او د نورو نه د زیاتې دل سوزۍ او پوهې. نه دا د دردونو دوا کېدای شي او نه دا د سپینو خبرو د ویلو معنی لري. هر څوک خبرې کولی شي او هېڅوک ماشوم نه دی چې په ښو او خرابو خبرو پوه نه شي خو خبره هغه ده چې په ځای وی او د کوم درد دوا شي. داسې بېځایه خبرو ته شفافیت هم نه وایي ځکه په سیاسي جملو کې داسې کسانو ته د پپولست (Populist) سیاست پیروان وایي چې په دې توګه د خلکو د احساساتو نه د ځانونو په خاطر ګټه اخلي او یا په دې توګه ځانونه مشهوره کوي او یو څه طرفداران هم پیدا کوي خو دا ډول احساساتي او پپولست حرکتونه همیشه ناکام وي.

د رایپاڼو د شمېرنې لړۍ به څومره وخت ونیسي؟

د اګست د میاشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

د ۲۰۱۴م کال د جمهوري ریاست د دویم پړاو له انتخاباتو نه وروسته د پایلو د اعلامولو او د وټونو د شمېرنې کومه ډرامه چې پیل شوې، اکثره دوستان او ملګري چې مې په محافلو کې ګوري او یا کله ناکله چېرته د تلویزون له لارې په کوم کنج کې ناست وګوري نو د تلیفونو لړۍ سر شي او همدا پوښتنې کوي چې د انتخاباتو پایلې به څه وخت اعلانېږي او څه به کېږي. زیاتره دوستان داسې فکر کوي چې زه خو له هر څه نه خبر یم او د قضایاوو په تصمیم ګیرۍ کې شامل یم.

دې کې شک نشته چې زه اکثریت سیاسي لوبغاړي، مشران، د دوی استازي او د بین المللي ټولنې مهم اشخاص د وظیفوي مسوولیت پر اساس له نږدې نه وخت نا وخت ګورم او په محافلو او غونډو کې ورسره برخه اخلم خو د هغوی نه هم زمونږ او ستاسې غوندې لاره ورکه ده او همدا پوښتنې له هر چا نه کوي چې څه به کېږي؟

څه وخت به د ټاکنو شمېرنه ختمېږي؟

ایا د دې میاشتې د پای نه به مخکې وې که وروسته؟

ایا دواړه ټیمونه به د ټاکنو پایلې ومني که نه؟

ایا دواړه ټیمونه به په سیاسي خبرو کې پرمختګ وکړي که نه؟

ایا سیاسي خبرې د انتخاباتو په بیا شمېرنه به څه اغېز ولري او که نه؟

ایا بیا شمېرنه به په سیاسي خبرو تاثیر ولري او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا دواړه ټیمونه سره د امتیازانو د خوندي کولو په خاطر به تر اخره پورې چنې ووهي که نه؟

ایا په لندن کې د ناټو د سر مشریزې په غونډه کې چې د سپټمبر د میاشتې په لومړۍ اونۍ کې دایرېږي، د افغانستان استازیتوب به نوی جمهور رئیس وکړي که نه؟

ایا که په سیاسي مذاکراتو او هم د بیا شمېرنې په پروسه کې که ژر پرمختګ ونه شي نو څه به کېږي؟

ایا بین المللي ټولنه به بستري باروي او که خپلو مرستو ته به دوام ورکوي؟

ایا د افغانستان حکومت کولی شي چې د راتلونکو دوه میاشتو نه وروسته خپلو مامورینو، پولسیو او عسکرو ته معاش ورکړي اوکه نه؟

ایا امنیتي او اقتصادي وضیعت به نور هم خراب شي او که نه؟

ایا د طالبانو او ګاونډیانو ستراتیژي به په دې حالاتو که څه وي؟

ایا د جمهور رئیس کرزي صیب به څه خیال وي؟

ایا د خیرات په غونډۍ به همداسې ناست وي؟

ایا دی غواړي چې اوس او په راتلونکي کې به څه رول ولوبوي که نه؟

ایا د جمهور رئیس کرزي به په ټولو حالاتو کې خیر وي او که نه؟

ایا هر څه د جمهور رئیس کرزي او د هغه د ملګرو په قابو کې دي او که نه؟

او کله نا کله دا خبرې هم کېږي چې شاید دریم ګړی ګروپ به قدرت په لاس کې واخلي، مؤقت حکومت به اعلان شي او د انتخاباتو پایلې به باطلې اعلان کړي.

خبره دا ده چې ملي او بین المللي ټول لوبغاړي یو قسم سوالونه سره مطرح کوي او د ټولو سره همدا زمونږ او ستاسې غونډې تشویشونه او انګیرنې شته دي نو سوال دا دی چې د دې سوالونو د حل کیلي ګانې له چا سره دي؟

د ملا نصرالدین یوه قصه مې بیا راپه یاد شوه، یو لاروي له ملانصرالدین نه پوښتنه کړې وه چې ملا صیب! په فلاني کلي پورې به څومره وخت ونیسي- چې زه ورسېږم؟ ملا صیب ورته ویلي و چې لار وهه او ځه او ځواب یې ورنه کړ. لاروي حرکت وکړ او څو قدمه چې لاړو نو ملا صیب ورته له شا نه غږ وکړ چې په دوه ساعتونو کې رسېږې. لاروی بېرته راستون شو او ورته یې وویل چې ولې دې اول دا ځواب رانه کړ. ملاصیب ورته وویل چې ورور! په قهرېږه مه، ماته ستا د مزل سرعت نه و معلوم اوس چې تا څو قدمه واخیستل نو ستا د مزل د سرعت پته راته معلومه شوه نو که په دې مزل روان اوسې په دوه ساعتونو کې هغه کلي ته رسېدلی شې.

که د نور څه پته راته نه وي نو دا یوه پته راته شته چې تر اوسه پورې چې افغانان، د دوی سیاسي مشران، چارواکي او نړیواله ټولنه په کوم مزل په تېرو دیارلس کلونو کې او یا په تېرو شپږ دېرش کلونو کې روان دي او په همدې مزل روان وي نو داسې ښکاري چې دا وړۍ شړۍ نه شي ځکه چې دوی په یوه نامعلومه لوري روان دي.

ترسم نه رسي به کعبه ای اعرابی
این راه که تو میروی به ترکستان است

دا جوته ده چې ټول به تاوان کوي خو د عامو افغانانو نقصان راته زیات ښکاري. په لس ګونو افغانان هره ورځ په یوه او بل نامه وژل کېږي، وطن مو ورانېږي او ځینې لاتراوسه د سادسانو د مریضانو غونډې د خلکو د ځورولو، وژلو او د وطن د ورانولو نه خوند اخلي. دا لنډۍ دې په کې هم وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سوکړکو او سبو جنګ و
په منځ کې دل شول د مرچکو غونډې لعلونه

که د هر چا جنګ په افغانستان کې دی او د هرې موخې لپاره وي خو افغانان په کې دل شول او لا هم د ژرندې وار ته ناست دي چې نور هم دل شي.

وایي چې له ناپوهه دوست نه هوښیار دښمن هم ښه دی

د اګست د میاشتې ۲۷مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

ډېر پخوا زمونږ اقتصادي وضعه نظر نورو خپلوانو ته یو څه ښه وه خو دومره ښه هم نه وه چې څومره هغوی طمعه درلوده او یا یې فکر کاوه فقط قرضداري نه وو او ژوند مو روان و. په پېښور کې یوه ورځ په کور ناست وم چې زما د یوې ترورزۍ زوی چې د پېښور د ناصر باغ کمپ د دولسم ټولګي زده کوونکی و او اول نمره هم و، راغی او راته یې ووېل چې ماما زه نور مکتب نه شم ویلی او غواړم چې لېسه پرېږدم. دی چې پلار یې لا ډېر پخوا شهید کړای شوی و د کورنۍ اقتصادي وضعیت یې ښه نه و. خدای شاهد دی چې ډېر سخت خفه شوم او ورته مې وویلې چې ته خو په دولسم ټولګي کې یې، اول نمره یې، نو ولې لېسه خوشې کوې. هغه راته وویل چې لیسه اوس د ناصر باغ کیمپ نه د بورډ سیمې ته انتقال شوې ده نو زه د موټر کرایه چې د ورځې څلور کلداري کېږي نه لرم نو ځکه لیسه پرېږدم یا خوشې کوم. ما ورته وویل چې د یوه تعلیمي کال د کرایې مصرف څومره کېږي نو ده راته وویل چې د ۱۵۰۰ کلدارو په اندازه به وي. نو ما جیب ته لاس کړ او ۲۵۰۰ کلدارې چې تقریبا په هغه وخت کې ۵۰ امریکایي ډالره کېدلې او همدا

پیسې راسره وې ورته ورکړې او ورته ومې ویل چې دولسم صنف خلاص کړه او امید دی چې راتلونکی به دې روښانه وي. اوس د هماغه ځوان ژوند ډېر ښه دی.

دی چې لاړو نو مېرمنې مې راته وویل چې که ستا وسه وشي نو دا د ګاونډیانو ټول زامن به هم په ښوونځیو کې واچوې او خپل ځان ته به هېڅ پرې نه بږدې ځکه له ما سره نورې پیسې هم نه وې او تر بلې تنخواه یا معاشه پورې مې باید انتظار ایستلی وای. په کور کې چې پیسې نه وي نو ښځو سره خامخا د نارینه و په تناسب تشویش زیات وي. ما مې میرمنې ته وویل چې دا ستا خبره سمه ده که زما وس وشي نو دا د ګاونډیانو زامن به هم په ښوونځیو کې واچوم چې څه زده کړي ځکه که دوی پوه وي نو بیا به زمونږ مشکلات کم وي او هره ورځ به له دوی سره لاس او ګریوان نه اوسو. په همدې شپو کې زما زامنو او زمونږ د یو ګاونډوي د زامنو سره څه جنجال هم پېښ شوی و ځکه د هغوی زامن مکتب ته نه تلل او زمونږ ماشومان به چې په یونیفورم کې مکتب ته تلل نو دوی ته به یو بل قسم ښکاره کېدل او کله نا کله به یې د دوی په یونیفورم پورې ملنډې وهلې او بیا به د دوی تر منځ جنجال هم پېښېده.

قصه رانه اوږده شوله او هغه متل مې راپه یاد شو چې وایي له ناپوهه دوست نه هوښیار دښمن ښه دی. که دوست او ملګری دې ناپوهه وي ولو که نیت یې هم ښه وي نو علطه مشوره به درکوي او تا به کندې ته اچوي او که دوست دې پوه و نو ښه مشوره به درکوي. هوښیار دښمن هم ښه دی ځکه که غواړي چې درسره دښمني وکړي نو لا اقل خپل خیر او شر به خو هم په نظر کې نیسي او داسې بیځایه حرکت به نه کوي چې هم ځان ژوبل کړي او هم خپل دښمن او هم کلي او کور ټول وران کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د انتخاباتو د بسوګۍ واده چې روان دی داسې ښکاري چې په دواړو ټیمونو کې د دوی مشاورین او په نامه منځګړي دواړو نوماندانو ته داسې مشورې ورکوي چې شاید دواړه د ګړنګه ګذار کړي. که دوی د سلیم عقل نه کار وانخلي نو دوی به هم ځانونه تباه کړي، هم به دا ولس تباه کړي او هم به دوی په راتلونکي کې تاریخ ته محکوم وي. تر څو چې د ټاکنو پایلې نه وي اعلان شوې او سیاسي قدرت په سوله ییزه توګه بل منتخب جمهور رئیس ته نه وي انتقال شوی، د موجوده مشرتابه مسوولیت هم په خپل ځای دی او د تاریخ له قضاوت نه ځان بري الذمه کولای نه شي.

ما د خدای لپاره یار لیدلی نه دی

د اګست ۲۸مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

اغراق او غلو همېشه په خبرو، لیکنو او شعرونو کې تر یوه حده وي خو بعضې وخت افغانان دومره مبالغه کوي چې واقعیتونه هم تر شعاع لاندې راولي. اکثره کسان چې غواړي ځان ډېر خدای پرسته او وطن دوسته وښیي نو وایي چې زه د ځان لپاره کار نه کوم او یوازې د وطن په خاطر هلې ځلې کوم او یا وایي چې د خدای د رضا لپاره کار کوم او نور هیڅ مطلب نه لرم. خو چې بیا ګورې همدا وطن دوسته او خدای پرسته افغانانو ته چې فرصت په لاس ورشي هرڅه چې یې په وسه پوره وي هغه کوي بیا نه یې خدای په یاد وي او نه وطن دوستي. دا قسم مبالغه د هغو اشخاصو په خبرو کې زیاته لیدل کېږي څوک چې زیات په فساد کې ملوث وي او یا د فساد د نیت کولو موقع ته په طمعه ناست وي. یو وخت یو وزیر ته به همېشه د ده ملګري ورتلل او ورته ویل به یې چې د وطن د خدمت په خاطر مې په فلاني ګمرګ کې مقرر کړه. که هدف خدمت وي نو په دولتي ادارو کې یو مامور د خپلې رتبې او منصب امتیازات که په هره څوکۍ او هر ځای کې وي (په

استثنا د علمي مراکزو او رتبو درلودلو) عین امتیازات لري نو بیا مشخصو ځایونو کې کار کول څه معنی لري. البته اکثره مامورین چې واسطې او حتی رشوتونه ورکوي او مشخص ځایونه غواړي نو هدف واضحه دی چې یو څه په هغه ځای کې غریبي مریبي وکړي.

که سړی د وطن په خاطر او یا د خدای په خاطر کارکوي نو خامخا شخصي ګټې مطرح وي. د خدای لپاره ځکه کار کوو چې د ځان لپاره ثواب ګټو نو شخصي ګټه مطرح ده او که د وطن لپاره کار کوو ځکه چې ارام ژوند باید په وطن کې وکړو. که د ثواب ګټل او د ارام ژوند مطلب نه وي نو بیا ولې سړی د خدای او وطن لپاره کار وکړي. ولې یو ښه مشر او ښه حکومت غواړو ځکه چې د مونږ لپاره باید کار وکړي که نه نو مونږ د چا په قواره او سلیقه خو عاشق نه یوو. شخصي ګټې په هر کار کې خامخا مطرح وي خو داسې باید نه وي چې د شخصي ګټو په خاطر پینځه واړه ګوتې په خپله خوله کې سړي ننباسي او د بل چا خیال ونه ساتي.

زه شخصاً د انصاف طرفدار یم ځکه په انصاف کې هم زما او زما د کورنۍ شخصي ګټې خوندي دي او هم زما د چم ګاونډ او وطن دارانو ګټې به خوندي وي. د اوسني حالت نه چې ولس ټنټاړې وهي او په پکو دی علت یې بې انصافي ده. هر څوک له خپل حق نه زیاتې غوښتنې لري او هر څه له وخت نه مخکې غواړي. نو ځکه خواجه عبدالله انصاری صیب وایي: هر که از حق بیش میخواهد و از وخت پیش میخواهد به مصیبت گرفتار میشود.

داکتر ابراهیم شنواري صیب د پورته لیکنې په اړه لیکلي و:

ځان غوښتنه، ځان سره مینه (حب ذات) او ځان ته درنښت غوښتل (self-esteem) انساني غریزه ده چې په خپل ذات کې مثبته ده. د همدې غریزې له امله انسان د خپلې ترقۍ او تعالۍ فکر او په دغه لار کې کار کوي. بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکل یې هغه دی چې د نورو د حقوقو او عزت د پایمالولو په بیه وي. د خدای په رضا کې ځانه ته جنت لټول او د وطن په ابادۍ او ارامۍ کې ځان او اولاد ته د خوندیتوب او نېکمرغۍ لټون روا کار دی، خو د نورو د خوندیتوب او نېکمرغۍ د پایمالولو په بیه ناروا دی. دا واقعیت دی چې که قوانین نه وي حاکم او عقیده هم ډېره ژوره نه وي، نو د زیاترو انسانانو ځان غوښتنه او ځاني عزت افراط لوري ته ځي چې د ټولنیزې ګډوډۍ زمینې جوړوي. که غواړو چې د انسانانو ځان غوښتنه افراط ته لاړه نه شي، باید د قانون د حاکمیت او رښتیني خدای پالنې لور ته لاړ شو.

کله به دا ځینې کسان قانع شي چې دوی شیخ فاني دي؟

د اګست د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

پخوا د شیخ فاني کلمه د افغانستان په اداري سیستم کې هغو کسانو ته راجع کېدله چې عمر به یې له ۶۰ کلونو نه زیاتېدو نو بیا به د عسکرۍ دورې نه معاف کېدل او مطلب دا و چې نور فزیکي توان یا وړتیا نه لري چې سخت کار وکړي. لکه څنګه چې انسان هر څومره پیسې ولري او قناعت ونه کړي نو په زیاتو پیسو او سرمایه څوک نه مړېږي. همداسې عمر چې هر څومره زیات وي انسان پرې نه مړېږي او فکر کوي چې ګونډې بیرته به ځوانېږي او هر کار کولی شي.

خو واقعیتونه د ژوند بیا داسې نه دي چې عمر زیاتېږي هماغومره فزیکي قوت یا شیمه د انسان کمېږي، زیات ساعتونه کار نه شي کولی او باالخاصه هغه کارونه او دندې چې منډو ترړو ته ضرورت لري د انسان له وسې پوره

نه وي. که څه هم دا د انسان طبیعي تقاضا ده چې ارمانونه د انسان نه پوره کېږي خو انسان باید د خپل ځان په هکله یو څه واقع بینه اوسي.

زمونږ څو درجنه مشران چې د شیخ الفانیتوت له مرحلې نه لا ډېر پخوا تېر شوي دي، فزیکي او فکري ثبات یې له منځه تللی، د افغانستان او نړۍ د نویو تحولاتو او ستونځو لپاره سم فکر نشي کولی، ډېری یې لا خپل باډي ګاردان، نږدې همکاران او اشخاص هم سم نه پیژني ځکه حافظې یې کمزوري شوي دي، خو اوس لاهم مطرح دي او غواړي چې د افغانستان په قضایاوو کې د تصمیم ګیرۍ برخه ولري.

زه دې مشرانو ته د درنښت په سترګه ګورم، باید قدر یې وشي خو دوی باید د تصمیم ګیرۍ مرجع نه اوسي ځکه دوی د اوسني افغانستان او د نړۍ د نویو تحولاتو په رڼا کې ستونځو ته د حل لپاره سمې لارې چارې نشي سنجولی او ډېری یې لا د پخوا په شان د فیل په غوږ کې ویده دي او فکر کوي چې افغانان د ظاهرشاه د پادشاهۍ د دوران په شان لا اوس هم ویده دي او که دوی ورته هر څه ووایي نو ملت به د دوی پسې لاړ شي.

داسې نه ده، جنګونه او مهاجرتونه چې له یوې خوا زیاتې بدبختیاوې زېږوي خو په هماغه اندازه د ولس عامه پوهاوی او سیاسي شعور پورته بیایي او ولس هسې په تشو شعارونو نه غولېږي. همدا علت دی چې د افغانستان مشران نه شي کولی چې ولس یوازې په تشو شعارونو قانع کړي. سیاسي حرکتونه هم یوازې په شعارونو نه جوړېږي او نه یوازې په ارماني او اخلاقي خبرو باندې ولس د چا ملاتړ کوي. ولس د هر چا عمل ته ګوري او دا د افغانستان ولس په کراتو ثابته کړې چې هر کله یې کومه عملي طرحه لیدلې وي د هغو مشرانو د طرحو نه یې ملاتړ کړی دی. دا چې بیا مشرانو خپلې وعدې نه دي تر سره کړې، دا د هغو مشرانو ګناه ده نه د ولس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما وړاندیز د۷۰مې، ۸۰مې او ۹۰مې لسیزو شیخ فاني مشرانو ته دا دی چې صدۍ بدله شوې، خپل پاټکونه لرې کړئ او پرېږدئ چې دا ولس په ارامه ژوند وکړي، نوي مشران نوي پلانونه عملي کړي.

په انګریزي ژبه کې یوه اصطلاح ده چې وايي:

Easy come, easy go

په اسانه چې یو شی لاس ته راوړې نو په اسانه درنه ځي

د اګست د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که مفتې پیسې د چا لاس ته ورشي نو هغه بیا بې له سوچه او فکره بېځایه بېځایه مصرفوي ځکه لاس یې پرې تنګاکې شوی نه وي او نه یې پرې نور څه زحمت ګاللی وي. که څوک د لاس په تنګاکو او مشقت سره پیسې لاس ته راوړي نو د خپلو پیسو په مصرف کې هم پوره سوچ کوي او بېځایه یې نه مصرفوي. دا پورته د Easy come, easy go اصطلاح په اوسني وخت کې ډېر زیات صدق کوي. مونږ او تاسې ګورو هغه کسانو چې د قرارادادونو په اخیستلو ، د مخداره موادو قاچاق له لارې، یا له کومو بهرنیو منابعو نه او یا د رشوت په خوړلو ډېر ژر پیسه داره شوي دي نو خپلې پیسې ډېر بېځایه بېځایه مصرفوي او چې اوس دا د اسانه پیسو د لاسته راوړلو مدرکونه کم شوي دي نو دوی د ټولو نه زیاتې ستونځې لري ځکه دوی د مفتو پیسو په لګولو عادت شوي دي دا چې دا مفتې پیسې مخ په ختمېدو دي نو په راتلونکې کې به د دوی څه حال وي؟ دوی به صرافانو غوندې خپلې پښې او

سرونه ګروي او په راتلونکې کې به د عقلي او عصبي ډاکټرانو بازار به ګرم وي.

زیاتره دوستان دا هم وايي چې فلاني او فلاني په انتخاباتو کې ډېرې پیسې بېځایه مصرف کړې خو خبره داسې نه ده ځکه د دوی هم د دې پیسو په پیداکولو څه لاس تنګاکې شوی نه دی. دوی ته هم له بهر او دننه نه مفتې پیسې راغلې وې او دوی هم بې له سوچه مصرفولې ځکه دوی خو نه کوم تجارت درلود او نه دوی میلونران وو چې خپلې پیسې یې لګولي وي او زړه یې پرې درد کړی وای نو د دوی د پیسو په لګولو مه خفه کېږئ. د بایلونکو کسانو او یا هغو کسانو چې پیسې یې د پیسو د پیداکولو په منظور خرڅې کړي دي او څه په لاس ورنشي نو دوی به هم په رواني مرضونو اخته کېږي ځکه هم ترې مفتې پیسې لاړې او هم به د مفتو پیسو د راتلو موقع په لاس ورنشي. خدای مو د دوی له حاله ساته.

د شهزاده چارلس اډوارد قصه

د سپتمبر ۷مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

څه موده دمخه ما د امان الله د عکس د پوست کولو د تبصرو په اړوند لیکلي و چې د انګلستان د اوسني شهزاده چارلس اډوارد قصه به لیکم او هدف مې دا وو چې کورني، محیطي، اجتماعي، اقتصادي او سیاسي شرایط همېشه په انسان باندې مثبت او منفي اغېز لري خو تکړه انسان هغه دی چې د سختو شرایطو با وجود مثبت خوا ته حرکت وکړي او داسې کارونه وکړي چې د ولس په ګټه وي. که ولس د یو ملک او یا ټولنه اباده او خوشحاله وي نو د انسان شخصي او کورنی ژوند به خامخا اباد او خوشحاله وي. که یو څوک هر څومره ښه ژوند ولري او له کوره بهرون چې ووځي او هره ورځ ناخوالې او بد حالت ګوري نو د ده ژوند هم ورسره نا ارامه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکا د حکومتي مامورینو ان تر جمهور رئیسه پورې ملاقاتونه او یا کتنې همېشه ساده وي او تشریفاتي جملې، القاب او کلمات ډېر کم استعمالېږي حتی جمهور رئیس ته د ښاغلي خطاب کېږي. د ښاغلي کلمه جمهور رئیس ته له هغه وخت نه کارېږي چې کله جارج واشنگتن د امریکا لومړنی جمهور رئیس شو. ټول نه پوهېدل چې ده ته څه خطاب وکړي ځکه دی خو پادشاده نه دی نو باالاخره د امریکه کانگریس او سنا دا فیصله وکړه چې ده ته د ښاغلي جمهور رئیس (*Mr. President*) خطاب کوئ چې تر اوسه همدا سلسله روانه ده چې د امریکې جمهور رئیس ته په ملک کې دننه او بهر ټول د ښاغلي جمهور رئیس خطاب کېږي.

چې اصل مطلب را نه پاتې نه شي نو قصه دا وه چې د امریکا پخواني جمهور ریس، رونالد ریگن په خپل کتاب *American life* کې لیکلي و چې یو وخت د انگلستان شهزاده، چارلس اډوارد د ده مېلمه شو نو څنگه چې دی د ملک مشر نه و نو ده ته یې په خپل شخصي کور کې چې د سپینې ماڼۍ یوه برخه ده بلنه ورکړه. کله چې د ریگن مستخدم یا *Butler* راغی نو د شهزاده چارلس نه یې پوښتنه وکړه چې صیب چای غواړئ که کافي؟ نو ده ورته وویل چې چای غواړم. مستخدم په یوه پیاله کې جوش کړې اوبه، د بورې دوه پاکټه او د چایو یوه پوڼۍ راوړه او د ده په مخکې یې کېښودله. شهزاده چارلس دوه درې ځلې د چایو پیاله په لاس کې ونیوله او بېرته یې کېښودله خو چای یې ونه څښه. ریگن فکر وکړ چې شاید د شاهي پروتوکول خلاف کومه خبره شوې وي نو ځکه یې چای ونه څښه. په سبا ماښام په رسمي میلمستیا کې ریگن له شهزاده چارلس نه پوښتنه وکړه چې پرون تا چای وغوښته خو هغه دې ونه څښه، څه خبره خو به په چایو کې نه وه. هغه ورته وویل چې ښاغلی جمهور رئیسه! له پیالې سره یوه پوڼۍ وه او زه نه پوهېدم چې په پوڼۍ څه وکړم؟ نو ځکه مې چای ونه څښه. ریگن لیکلي و

چې دې بېچاره تر دې دمه دا نه و لیدلي چې د چایو پوڼۍ څنگه په پیاله کې واچوي او په خپله اندازه چې څنگه یې تریخ یا نری چای خوښ وي جوړ کړي.

که د شهزاده چارلس دا قصه له امان الله خان سره پرتله کړو نو امان الله خان هم په دربار کې لوی شوی و، د دربار خدمتگارو به ورته هر څه برابرول خو د دې ترڅنگ یې د ولس د آزادۍ خیال ورسره و او د خپل وخت سخت تصمیم یې ونیوه چې د افغانستان د استقلال جنگ یې اعلان کړ او بریالی هم شو. دا چې وروسته یې ونه شو کړای چې سیاسي قدرت ته له لسو کالو نه زیات دوام ورکړي څه به د ده اشتباگانې وې او څه به هم بهرني فشارونه و.

د فیسبوک مثبت استعمال او ورسره ستونځې

د سپتمبر ۱۷مه نېټه کال ۲۰۱۴ م، کابل

فیسبوک او یا نور د زړه خوالې رسنیو ډولونه زیات شوي او د ټولو استعمال او یا یوازې د فیسبوک زیات استعمال د خلکو زیات وخت ضایع کوي نو ښه به دا وې چې د تکنالوژۍ نه موثره، مفیده او د ضرورت مطابق گټه واخیستل شي. که په فیسبوک د ورځې نیم ساعت وخت ضایع شي فرق نه کوي ځکه د دوستانو د احوال اخیستو، یو څه د ساعت تیرۍ او روحي تفریح، د بعضې ښو معلوماتو د راټولو او علمي مسایلو باندې د بحث او هم د موثقو او غیر موثقو خبرونو او یا په اصطلاح د سرچوک د افواهاتو ښه منبع ده او سرې کولی شي چې د ولس د غوښتنو نبض او د سیاسي حالاتو د مسیر لر لوری پرې معلوم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عکسونو یوازې پوست کول او یا په فیسبوک کې د لیکنو او شعرونو پوست کول د هر چا خپله خوښه او حق دی چې څه یې په زړه وي او غواړي چې له دوستانو سره یې شریک کړي فرق نه کوي. د دوستانو انتخاب او یا د مسایلو شریکول هم د هر چا خپل انتخاب او خوښه ده او د څه هدف لپاره ټوک ټکه او په څه ډول فیسبوک استعمالوي دا هم د هر چا حق دی. کېدای شي چې زیات دوستان د فیسبوک د منفي شیانو نه عبرت او د مثبتو شیانو نه ګټه واخلي او یو څه مثبت بدلون په یو شمېر زیاتو کسانو کې د پوهې او لرلید په اړوند راولي. ما پخپله د دوستانو د نظریاتو او لیکنو نه زیاته ګټه اخیستې ده او د ټولو دوستانو نه مننه کوم.

ما سره ستونځه دا ده چې په زرګونو دوستان ماسره په فیسبوک کې انډیوالان دي او هره لحظه چې فیسبوک ته داخلېږم نو په لس ګونو او حتی په سل ګونو دوستان انلاین وي او لس ګونه یې سمدستي مسیجونه رالېږي چې ټکه یې؟ زه ورته لیکم چې ښه یم تاسې ټکه یاست؟ نو دی بیا لیکي چې نور ټکه یې او څه خبرې دي؟ ودې نه پېژندم، ولې ځواب نه راکوې فکر کوم چې مصروفه یې او داسې نور...

چې ورته ولیکم چې څه خدمت وي نو ویلی شې وایي چې نه هسې ګپ شپ درسره لګوم، نو ښه خبره ده چې ګپ شپ سره ولګو خو زه وخت نه لرم بیا به بل وخت سره وغږېږو، نو بیا وایي ډېر مصروفه یې او فکر کوي چې زما اصلي وظیفه یوازې همدا د فیسبوک ده چې په هغه خپل وخت ضایع کوم او نور هېڅ کار نه لرم. په هر حال دوستان دې خفه کېږي نه که ما پیغامونو ته ځواب نه شو ورکولی نو دا د بې احترامۍ معنی نه لري او دا د مصروفیت وجه ده ځکه هر وخت انسان ګپ شپ هم نه شي لګولی او د ګپ شپ هم وخت وي. ګپ شپ هم باید په خپله اندازه وي چې روحاً سړی ارامه شي نه دا چې دومره وخت په ګپ شپ سړی تېر کړي چې شپه

پرې سبا شي او بیا ټوله ورځ ستړی او ستومانه وي او له خوبه اسویلي کوي او خپل ټول کارونه ترې پاتې وي.

د انتخاباتو مستقل کمیسیون نن ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی د افغانستان جمهور رئیس اعلان کړ

د سپتمبر ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

باالاخره د یوه اوږده ځنډ نه وروسته د جمهوري ریاست دواړو نوماندانو نن د ملي حکومت په جوړېدو هوکړه وکړه او وروسته د انتخاباتو کمیسیون ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی د جمهور رئیس په توګه اعلان کړ. زه د افغانستان خلکو او دواړو نوماندانو ته مبارکي وایم چې سیاسي قدرت به نوي منتخب جمهور رئیس ته د صلحې له لارې د راروانې دوشنبې په ورځ انشاالله انتقالېږي.

د دې هوکړې او د انتخاباتو د کمیسیون د اعلان په هکله ډېر زیات سوالونه اول له ماسره او همداسې ښکاري چې د افغانستان ولس سره او هغو کسانو سره چې دواړو نوماندانو لپاره یې بېحده هلې ځلې کړي دي شته دي. لومړنی تشویش دا دی چې ایا دواړه نوماندان او د دوی ټیمونه به له یو بل سره په صادقانه توګه کار وکړي او که نه؟ او یا به بیا د دوی تر منځ د حکومتدارۍ په چارو کې سره هره ورځ اخ و ډب وي، د حکومت چارې به فلجې او باالاخره نور بد عواقب به د افغانستان خلکو ته په ارمغان راوړي. دوی وایي چې د دې هوکړې اصلي عامل دا دی چې د انتخاباتو په سر لانجو افغانستان له یو لوی بحران سره مخامخ کړی و نو د ټولو نیمګړتیاوو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتراضونو سره سره، د دې هوکړې په کولو سره دوی د یو لوی بحران مخه ونیوله.

زما په اند دواړو نوماندانو د خلکو رایو ته احترام ونه کړ، کمیسیونونو خپلې دندې سمې اجرا نه کړې، د افغانستان حکومت څنګه چې لازمه وه خپل مسوولیتونه د صحیح انتخاباتو د تر رسولو او د سیاسي قدرت د انتقال لپاره سر ته ونه رسول او بین المللي ټولنې هم د انتخاباتو پروسه او د خلکو اراده تر سوال لاندې راوستله خو د دې ټولو ستونځو سره مونږ بېرته شاته تللی نه شو چې دا نیمګړتیاوې اصلاح کړو نو ښه به دا وي چې د دواړو نوماندانو طرفداران او د افغانستان ولس باید یو څه خپل احساسات کنټرول کړي او پرېږدي چې ډاکتر صیب اشرف غني او ډاکتر صیب عبدالله دا هوکړه څنګه عملي کوي. دواړه همدا وایي چې دوی د افغانستان د ثبات او ښې حکومتدارۍ لپاره دا هوکړه کړې که نه د دوی طرفدارانو دوی تر سخت فشار لاندې نیولو وو چې باید له خپلو موقفونو نه انعطاف ونه کړي. نو ښه دا ده چې عاجل قضاوتونه ونه کړو. راځئ چې د یو څه وخت لپاره د دوی ملاتړ وکړو او قضاوت به وروسته وخت ته پرېږدو چې کله د هوکړې پایلې سمې نه وې.

ډاکتر صیب اشرف غني ته مشورې

د سپتمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

داکټر صیب اشرف غني ته لومړۍ مشوره!

دا چاپلوسان او ابن الوقته کسان خو به دې اوس ډېر ښه پېژندلي وي نو سمدستي یې له خپل دفتر او دربار نه وشړه چې نظامونه همېشه د چاپلوسانو له خوا له ناکامۍ سره مخامخ کېږي.

ډاکټر صیب اشرف غني ته دویمه مشوره!

خپل متعهده ټیم جوړ کړه او د نورو په ټیمونو باورو مه لره ځکه هر یو یې د خپل ټیم شخصي او تنظیمي ګټو لپاره کار کوي. د کرزي صیب د ناکامۍ یوه مهمه تشه همدا وه چې خپل ټیم یې نه درلود نو کله به یې په یوه ډله او ګروپ اعتماد کاوه او کله به یې په بله ډله او ګروپ اعتماد کاوه نو په اخره کې دی یوازې د څو محدودو چاپلوسانو سره پاتې و.

ډاکټر صیب اشرف غني ته درېیمه مشوره!

د سپتمبر ۲۲مه نېټه، کابل

په مشورو لیکلو او ورکولو باندې زما څه خرچه نه راځي نو ځکه باید دوام ورکړم کېدای شي چې څه مثبت اغېز وکړي. چې کله زه د ډاکټر صیب اشرف غني سره مخامخ شوی یم او د خبرو وخت راغلی نو دوستانو ته معلومه ده چې ما خپله خبره کړې ده او همداسې به خپلو خبرو ته مخامخ او هم په لیکلي شکل دوام ورکوم. دا وېره راسره نه شته ده چې زما په لیکلو او یا ویلو باندې به ډاکټر صیب خفه شي او یا به کوم امتیاز له لاسه ورکړم.

په دویمه مشوره کې ما د ټیم جوړولو خبره کړې ده نو ټیم یوازې دې ته نه وایي چې څوک یوازې کاري تجربه او یا شهادتنامې ولري او دندې ورته وسپارل شي. ټیم هغه دی چې د ډاکټر صیب د اجنډا عملي کولو ته متعهد وي، د کاري تجربې او ډګریو ترڅنګ سیاسي او اداري تقوا ولري، جرئت د کار کولو او هم د اشخاصو په شناخت کې کافي تجربه ولري. د ډاکټر صیب ټیم یوازې په ارګ کې د محدودو کسانو سره په لیدو مصروفه نه وي او باید ډاکټر صیب په ورو شیانو مصروف ونه ساتي بلکې هغه پرېږدي چې په ستراتیژیکي مسایلو باندې فکر وکړي. ډاکټر صیب د وزیر، رئیس، والي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر او کاتب کارونه باید په خپله ونه کړي او څوک چې په دې دندو ګوماري نو هماغه کس ته د مسوولیت تر څنګ صلاحیت هم ورکړي او ده ته باید هماغه د اداري مشر مسوول وي. ډاکټر صیب باید د وزارت مشوره د خپل وزیر سره وکړي نه دا چې سکرترانو نه د وزارت د کارونو مشورې وغواړي. ډاکټر صیب د خپل ټیم په سر کې زرګونو کسانو ته اړتیا نه لري که ډاکټر صیب شل کسه د پورته شرایطو په درلودلو سره په خپل محور راټول کړل نو دی بریالی دی نور ټیمونه بیا همدا شل کسان د ضرورت په بنیاد جوړولی شي او ولس د ډاکټر صیب له برنامو او کارونو نه خبرولی شي.

ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي ته څلورمه مشوره!

د سپتمبر ۲۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن چې ما د ډاکټر صیب عبدالله وینا واورېدله نو زما امید زیات پیدا شو چې انشاالله افغانستان مخ په جوړېدو دی. زما مشوره او غوښتنه د دواړو ټیمونو له مشرانو او د دوی له پلویانو نه دا ده چې د خپلو ټیمونو د افراطي کړیو او اشخاصو مخه ونیسي او پرې نه ږدي چې د ګاونډیانو د تبلیغ او پروپاګندې لاندې راشي چې بې ثباتۍ ته لمن ووهي او یا زمنیه ګډوډۍ ته مساعده کړي. جنګ چې د هر منظور په خاطر وي عواقب یې خراب دي. د جنګ په حالت کې یوازې څو محدود کسان، د جنګ نه خوند اخلي او یا په جنګ کې خپلې ګټې ګوري اما په صلح او تفاهم کې د ملت د اکثریت ولس ګټې خوندي پاتې کېږي. د افغانستان د سوکالۍ په هیله.

د افغانستان منتخب جمهور رئیس ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي ته پینځمه مشوره!

د سپتمبر ۲۹مه نیټه، کال ۲۰۱۴م، امریکا

د افغانستان نوی منتخب جهمور رئیس احمدزي صیب ته زما پینځمه مشوره دا ده چې په چوکیو ورکولو څوک نه شې خوشحالولی او که هر څومره وزارتونه زیات شي بیا هم ډېر کسان به خفه وي نو ښه دا ده چې غیر موثر وزارتونه او اداري (ارګان های محلي، مخدره موادو، شهرسازي، اقتصاد .... او داسې نور وزارتونه) او اضافي دولتي تشکیلات کم کړي او موثریت د اداري اضافه کړي تر څو خلکو ته سم کار وکړای شي. که د زیاتو کرسیو د تورم مخه ونه نیول شي نو باور وکړئ چې ستونځې به همداسې په خپل ځای پاتې وي.

جمهور رئیس ډاکټر صیب اشرف غني ته شپږمه مشوره!

د اکتوبر ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د مشاور داني ګانو مخه باید ونیول شي

زما د مشورو معنی دا نه ده چې ګوندې جمهور رئیس صیب په دې نه پوهېږي خو صرف غواړم چې دا خبرې ورته په یاد کړم.

نومونه یې نه اخلم خو بعضې وزیران د مشاورینو په استخدام کې خاص مهارت لري چې باالاخره د مشاورینو دومره غټه ډله جوړه کړي چې د ټول وزارت د رهبرۍ له سطحې نه یې تعداد هم زیات شي. بیا مشاورینو ته نور مشاورین وټاکي چې د مشاورینو سرپرستي وکړي او باالاخره وزیر صیب او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده د مشاورینو ډله په خپلو منځو کې ګوري او د وزارت له پرسونل سره بې رابطې شي او یو امر یې هم نه عملي کېږي. که دا مشاورین دومره با استعداده وي نو ولې یې په اجرایوي پستونو باندې نه مقروري چې د وزارت له مامورینو سره به هم رابطه لري او کارونه به په ښه توګه په مخ ځي. زه دا نه وایم چې مشاورین دې نه استخدامېږي خو هغه کارونه چې د وزارت مامورین کولی شي دې ته حاجت نشته چې نور مشاورین دې ورته استخدام شي. بعضې خاصو مسلکي مواردو کې مونږ مسلکي مشاورینو ته اړتیا لرو خو نه د وزیر صیب سکرتر دی هم مشاور وي.

په ۲۰۰۴م کال کې مونږ د کورنیو چارو په وزارت کې چې ارګان های محلي هم د هغه جز و، یوازې دوه درې مشاروین درلودل خو په ۲۰۱۰م کال کې چې ارګان های محلی هم ترې جدا شوی و، د دې وزارت د مشاورینو تعداد د ۶۴۰ کسو نه هم زیات و. ښه به دا وي چې د دولت په ټولو ادارو کې د مشاور داني ګانو مخه ونیول شي.

جناب جمهور رئیس محمد اشرف غني ته اوومه مشوره

د نومبر نهمه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د مدني ټولنې جنګسالارانو ته باید متوجه وي

څو کاله دمخه ما په خپله یوه مقاله کې چې په انګلیسي ژبه په کاناډا کې خپره شوې وه یادونه کړې وه چې مدني ټولنې هم جنګسالاران لري ځکه هغه کارونه چې ټوپک والا زورواکي کوي او قانون ماتوي نو بعضې کسان د مدني ټولنو نه هم په هماغه شکل کارونه کوي چې څنګه یې جنګسالاران کوي خو د دوی کارونه ماهرانه وي چې خلک ورته نه متوجه کېږي او د ټوپک والا د

زورواکو نه زیات په هر نوع فساد کې غرق دي. دوی هم د ټوپک والا د زور واکو په شان ګروپونه او شبکې لري، ښه لابي یو بل ته کوله شي او تر یوه حده غواړي چې د جمهور رئیس غني شاوخوا محاصره کړي نو زما امید د جمهور رئیس نه دا دی چې دی ګروپونو او ډلو ته باید متوجه وي.

جمهور رئیس محمد اشرف غني ته اتمه مشوره!

د مدیریت د هرم سر باید وړوکی او قاعده یې باید پراخه وي

د ۱۳۹۴ لمریز کال لومړۍ نېټه، کابل

د نوي کال مبارکۍ جلالتمآب جمهور رئیس او د افغانستان ټول ملت ته وړاندې کوم او خدای دې وکړي چې راتلونکی کال د افغانستان لپاره د صلحې او سوکالۍ کال وي، وینه تویول بند شي او د افغانستان ولس په اطمینان سره خپل ژوند پر مخ بوځي.

ما نه غوښتل چې د خپلو مشورو سلسله جاري وساتم ځکه زه په دې اند وم چې مشورو ته ضرورت به نه وي او دا حکومت له لومړۍ ورځې نه حکومت کولو ته چمتو دی خو چې بیا مې اطرافو ته سفرونه وکړل او هم په تېرو دوه میاشتو کې چې د هر چا سره غږېږم د امیدونو په ځای د نا امیدویو خبرې کوي او د ولس له خولو نه ساړه اوسیلي راوځي نو دا چې د تصمیم ګیرۍ مرجع ته لاس رسی مې پیدا نه شوکړای او یا رانه ورکه ده نو ضروري مې وګڼله چې د دولت ټول مشرتابه او په خاصه توګه جمهور رئیس ته د فیسبوک له لارې خپل پیغام ورسوم شاید کوم زړه سواندی د ارګ له دېوالونو نه دننه پیدا شي چې د ولس پیغام دوی ته ورسوي.

ولس د مسایلو په عمق سم اګاه نه دی، د دولت او حکومت د کمونیکیشن او عامه پوهاوي ستراتیژي ډېره ضعیفه ده خو په مقابل کې د حکومت پر ضد د حکومت د داخل نه او هم د بهر نه منفي تبلیغات په اوج

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره روان دي. نور په شعارونو کار نه کېږي عملي گامونه اخیستل په کار دي او که همدا وضع همداسې دوام وکړي نو بیا د عملي کارونو د ملاتړ لپاره د ولس حمایت به هم ډېر ضعیفه وي. ولس او په خاصه توگه کلیوالې ښځې او بېسواده کسان په دې نه پوهېږي چې دې حکومت ته څومره ستونځې په میراث پاتې دي خو هغوی خپل ژوند ته گوري چې د تېر کال په پرتله د دوی ژوند سږکال ښه دی او که نه؟ دوی موجوده حکومت ته په دې خاطر رایه ورکړې چې گوندې حکومت به د دوی ستونځو ته د حل لاره پیدا کوي، دولتي او خاصتاً قضایي اوامنیتي ارگانونه او څارنوالان به د ولس جېبونه نور نه شکوي. ولس راسره داسې قصې شریکې کړې چې سړی ورته هک پک حیران شي. خلاصه د فساد کچه له مخکې نه نوره هم د انکشاف په حال کې ده.

ډېری داسې کارونه دي چې بهرنیو کمکونو او څه خاص تخصص ته اړتیا نه لري او یوازې د دولت په تصمیم نیولو پورې اړه لري. د بېلگې په توگه د کابینې جوړول او د موثرو اشخاصو مقررول په محلي ادارو کې او یا د امنیتي ارگانونو ترمنځ عملي هم اهنگي او مسوولیت پذیري راپیدا کول پیسو ته اړتیا نه لري. یوې واحدې امنیتي ستراتېژۍ ته اړتیا ده نه دا چې هر امنیتي ارگان او یا دولتي اداره ځانته جلاجلا پلانونه ولري. د دولت د پروگرامونو د عملي کېدو مسوولیت او مشرتوب باید د والیانو او ولسوالانو پر غاړه وي ترڅو د تصمیم گیرۍ او د مسوولیت مرجع معلومه شي. په تېرو څو کلونو کې او په خاصه توگه اوس د والیانو او ولسوالانو مسوولیت شته خو صلاحیت هېڅ نه لري.

دویمه مهمه خبره حکومت ته په کار ده چې د مالي مشکلاتو د حل لپاره موثره عملي ستراتېژي رامنځته کړي د بېلگې په توگه د اضافي او موازي تشکیلاتو له منځه وړل، د حکومت عواید په سمه توگه راټولول او د ضایعاتو

مخه نیول مهم گامونه دي. که د کابل د ښار د چارواکو اضافي وسایط او امکانات محلي ادارو ته انتقال شي نو تاسې بارو وکړئ چې د نیمایي افغانستان د محلي ادارو مشکلات پرې حل کېدای شي.

درېیمه مهمه خبره دا ده چې د دې حکومت د مدیریت د هرم سر ډېر غټ دی او قاعده یې ډېره وړه ده نو دا سرچپه کول غواړي چې قاعده یې پراخه او د مدیریت د هرم سر باید ډېر وړوکی وي. دا داسې مثال لري که د یوکس سر او باډې دېره غټه وي او پښې یې د کمکي غوندې نرۍ وي نو مزل نشي کولی او پښې یې ماتېږي نو ښه دا ده چې د دې نظام پښې چې محلي ادارې دي تقویه شي او د سر کچه باید وړه شي.

جمهور رئیس محمد اشرف غني ته نهمه مشوره!

دا زما نهمه مشوره به جمهور رئیس غني ومني که نه؟

د اپرېل ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

که څه هم د مشورو ورکول چندان گټه نه لري خو د ننگرهار او بدخشان وروستیو پېښو مجبوره کړم چې خپلو مشورو لیکنو ته دوام ورکړم. کېدای شي چې څه گټه ولري او که په یخ لیکل هم وي فرق نه کوي ځکه خپله د مایوسۍ تنده به مو ماته کړې وي.

په بین المللي ادارو کې چې څوک مقررېږي نو نوي کار کوونکي ته درې میاشتې ازمایشي قرارداد ورکوي که سم کار یې ونه کړ نو بیا یې قرارداد نه تمدیدوي. که څوک یې مني او که نه یې مني خو په تېرو اوه میاشتو کې د حکومت او خلکو ترمنځ فاصله زیاته شوې ده. د ولس او خلکو تر منځ د نا امیدۍ یو مهم عامل دو سرې او شاید اته سرې حکومت وي خو یو مهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلانونو په عملي کولو کې ترلاسه کړي. زه خو اوس نه پوهېږم چې د تیوریکي خبرو نه په غیر حکومت څه کوي او د دوی کاري پلان څه دی. دا دی اوس خو کابینه هم تقریباً تکمیله شوه خو زما مشوره د امنیتي ارگانو مشرانو ته دا ده چې په پراگنده ډول عملیاتو امنیت نشي راوستل کېدای. حکومت باید په هېواد کې مرکزي نقطي وټاکي او د هغه ځای نه تصفیوي او تهاجمي عملیات پیل کړي البته په دې عملیاتو کې د دولت د ټولو قواو او ولس همکاري ضروری ده نه دا چې هر وزارت خپل ځانته عملیاتي پلانونه ولري. د تصفیوي عملیاتو نه وروسته حکومت باید د هغې منطقې د ساتلو توانایي ولري که نه تصفیوي عملیات په درد نه خوري. حکومت باید د دفاعي حالت نه راووځي او تهاجمي یا فعاله (Pro-active) پالیسي غوره کړي.

حکومت باید یوه او یا دوه ورقې کاری پلان (Action Points) ولري چې والیانو او ولسوالانو ته هدایت ورکړي چې څه باید وکړي. زما په ا ند د دې کاري پلانونو عملي کول باید د والیانو او ولسوالانو تر مشرۍ لاندې وشي څکه دوی کولای شي چې د ولس، د دولت د امنیتي ارگانو او نورو ملي او بین المللي ادارو تر منځ هم اهنگي رامنځته کړي. اوس خو هره اداره په خپل کنز کې سبق وایې او د بل په کتاب نه پوهېږي. دا پورته کارونه نه اضافي امکانات غواړي او نه څه خاص مهارت صرف د موجوده امکاناتو صحیح مدیریت ته اړتیا ده.

عامل د جمهور رئیس غني په شاو خوا راټول شوی ټیم دی چې هره ورځ ورسره په تماس کې دی او اجرایوي صلاحیت لري. دا چې د دې ټیم ازمایشي دوره د ولس په اند ناکامه ده نو دا به ښه وي چې جمهور رئیس غني باید په ارگ کې دننه په خپل اجرایوي ټیم فکر وکړي او د دوی قراردادونه تمدید نه کړي او یا یې له وظیفې نه لرې کړي. دا چې دا کسان څوک دي تاسې ټول یې پېژنئ.

د پورته مشورې په رابطه دوستانو ناامیدي ښودلې وه او یو تن د لطیف خان په نامه لیکلي و چې دا وړی نه شړی کېږي. ما ورته په ځواب کې ولیکل:

لطیف خان صیب! دا وړی باید شړی شي څکه که داسې نه وي نو بیا به نه شړی وي او نه وړی څکه مونږ سیستم نه لرو او یوازې حکومت لرو. د حکومت له سقوط سره هر څه له منځه ځي. سیستمونه پاتې کېږي خو حکومتونه ځي او راځي. په امید به اوسو او کار هم باید ورته وکړو تر څو باالاخره مونږ هم یوسیستم پیدا کړو او د حکومتونو په تلو او راتلو چندان چرت و نه وهو.

جمهور رئیس ته لسمه مشوره!

په پراگنده نظامي عملیاتو امنیت نشي ښه کېدای

د اپرېل د میاشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

که څه هم ما په مخکنیو مشورو کې ښې حکومتدارۍ ته اشاره کړې وه خو د ښې حکومتدارۍ اول اصل دا دی چې د دولت مشرتابه باید خپل عملي کاري پلان وزیرانو او والیانو ته او همداشان دوی باید د حکومت پلان د دولت ښکته قدمو ته سم تشریح کړای شي او د حکومت ښکته قدمې بیا په خپل وار د حکومت پلانونه ولس ته تشریح کړي او د ولس حمایت باید د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف و تشکیلات حکومتداري ی خوب

۴ نومبر ۲۰۱۴ م

به سلسله مشوره ها بـه حکومـت جدیـد، نکـات ذیـل را بـه افـراد مسوول حکومت شریک ساختم تا مسوولیت خویش را رفع کرده باشم.

خلاصه:

اول : حکومت داری خوب پروسه است نه پـروژه. حکومـت خـوب عبـارت است از پروسـه خـوب تصـمیم گیـری ، سـهم گیـری یـا اشـتراک مـردم و احتساب میباشد. حکومـت داری خـوب تنهـا بـه حکومـت خلاصـه نمیشـود باالکه همه اداره های دولتـی و غیـر دولتـی و مـردم در حکومتـداری خـوب باید سهیم باشـد. حکومـت تنهـا چوکـات حکومتـداری خـوب را جـور کـرده میتواند و از تطبیق ان نظارت میکند.

دوم: حکومتداری خوب هم نیاز به بلو پرنت یا نقشه دارد.

در حکومتداری خوب ما باید به هر پروگرام و پالیسی که دیـزاین میکنـیم باید جواب های مثبت به نکات ذیل داشته باشیم:

الف: نقشه های حکومتداری یا دیزاین حکومت داری خـوب بایـد مطـابق ضرورت، امکانات و قابل تطبیق باشد. اگر ما تجربه های کشـور هـای دیگـر راهم میـاوریم بایـد ان را مطـابق شرایـط عینـی و ذهنـی جامعـه خـود عیـار بسازیم. نه اینکه تنها تجربه کشور های دیگر را کت و پیست کنیم. اگر مـا شرایط کشـور خـود را مـدنظر نـه گیـریم، شـاید مـا نتیجـه خـوب را بدسـت نیاوریم. که مشکل سیزده سال گذشته اوردن مودل های بود که تنها کـت و پیست شده بود که نتیجه خوب نه داده است. رول همه ادارات و مردم در تطبیق پالیسی و پروگرام ها معلوم باشد تا تداخل وظیفوی به میان نه اید.

ب: در افغانستان همیشه حکومت ها مشروعیت خـود را وقتـی از دسـت داده که اعتبار حکومت به عوامـل گونـاگون صـدمه دیـده اسـت و بـاالاخره

حکومت ها ورژیم ها سقوط یافتـه اسـت. نظـام هـا و حکومـت هـا وقتـی در افغانستان مشروعیت و اعتبار خود را از دست داده کـه تعـادل مـابین سـه پایه حکومتداری (مردم و اقوام، علما و روحانیون و دولت داری خوب) بـرهم خورده اسـت. افغانسـتان امـروزی هـم ضرورت دارد کـه حکومـت داری مـا تعادل را مابین این سه قواو نگاه دارد.

ت: نقشه حکومت داری خوب باید در همه افغانستان قابل تطبیق باشد با کمی تفاوت ها

ث: در پروگرام ها و پالیسی های حکومت داری خوب باید رابطه مستقیم مابین امنیت، انکشاف و حکومت داری خوب باشـد. یعنـی نقشـه حکومـت داری خوب تنها به یک منطقه و یـا یـک وزارت و اداره نباشـد. همـه ادارات مثل حلقه های زنجنیر باهم گیره داشته باشد و مثل پـرزه هـای ماشـین هـم زمان کار کند تا ماشین حکومـت داری خـوب بـه حرکـت درایـد و بـه منـزل مقصود که تضمین امنیت بشری و فزیکی مردم افعانستان است، باشد، تا ما یک جامعه که استوار به حاکمیـت قـانون و تعـادل اجتماعـی باشـد، داشـته باشیم و ریشه های دولت مستحکم ترشود.

د: نقشه حکومت داری خوب عام فهم باشد که به اسانی بـه مـردم و هـم به رده های پاین دولت تشریح شده بتواند. نه اینکه پالیسی ها صدها صفحه باشد و تشریح اش از نوشتن ان مشکل تر باشد.

سوم: ضرورت وخواسته های مردم:

الف: مردم ما از حکومت یا دولت خـود بـه شـکل اجمالـی خواسـته هـای زیادی نه دارد و ضرورت به پول بیشتر هم نیست.

ب: مردم میخواهد که حکومـت امنیـت نسـبی را مسـاعد بسـازد کـه در خانه های خود بیدون ترس وحراس از ارگان های دولتی و هـم گـروپ هـای

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت کار محفوظ باشد. فعلا مردم از ارگان های امنیتی ، څارنوالی و قضا، ولسوال و غیره درولسوالی های حراس دارند.

ت: اعضا همه ادارات باید رول بیطرفی را در دهات و ولسوالی ها نگاه کند و سلوک سلیقوی باید از بین برود.

ث: مردم میخواهد که بیدون حراس و ترس زندگې روزمره خود را به سر برساند و مردم ببیند که هر ماه و هر سال دولت افغانستان یک پروژه و یا کار خوب را به خاطر بلند بردن سطح زندگی مردم تطبیق مینماید. یعنی زندگی مردم سال به سال خوب شده برود. افغانستان در کوتاه مدت مثل سویس یا حتی مثل ممالک همسایه ها جور شده نمیتواند

طریقه عملی و عاجل برای ایجاد ثبات افغانستان

اول: شناخت از ولسوالی ها، ساختار تشکیلات دولتی، قومی و منطقوی (تشریح ضرورت دارد)

دوم: لغو شورا های متعدد درولسوالی ها و ساختن یک شورا به اساس تشکیلات قومی و منطقوی ولسوالی که دو سه نفر علما برجسته ولسوالی ها به شمول ولسوال و قوماندان امنیه عضو ان باشد. شورا جدید باید لایحه وظایف داشته باشد. اگر انتخابات ولسوالی ها صورت گرفت در ان صورت نیاز به این شورا ها نیست اما رول شورا مشورتی را بازی کرده میتواند. تا بحال لایحه برای شورا های منتخب ولسوالی های هم موجود نیست. رول ارباب، وکیل گذر و ملک به شکل جدید در حکومتداری خوب باید تقویه شود. زیرا این ها رابط اصلی مابین مردم و حکومت است.

سوم: ولسوال و والی باید بحیث امر درجه یک صلاحیت و مسوولیت داشته باشد (تشریح ضرورت دارد)

چارم: تجدید نظر به تشکیلات پولیس که مطابق ضرورت ولسوالی باشد. (تشریح ضرورت دارد)

پنجم: ارگان کشفی و پولیس و هم اردو ملی درولسوالی نظر بایدنظر به تقاضا ولسوال از پروگرام های ایشان حمایت کند. یعنی همه فعالیت های اردو ملی باید با ولسوال ها و ارگان های کشفی و پولیس هم اهنگ باشد.

ششم: شورا ها باید با حکومت همکاری نموده و در مورد ضرورت از دولت به شکل دسته جمعی حمایت کند. اشخاص مخرب را به دولت شناسایی نموده و دولت باید اجراات لازم نماید. در این صورت حکومت به شکل غیر مستقیم پاسخگو به مردم میباشد. به نظر بنده، اگر سلسله انتخابات در ولسوالی ها به شکل خوب پیش رفت، دراینده میتوانیم که ولسوال ها را هم شورا ها منتخب تعین کند. زیرا حکومتی که به مردم نزدیک باشد موثر تر و پاسخگو میباشد نظر به اینکه همه کار ها از مرکز عملی شود.

هفتم: بعد از ایجاد شورا ولسوالی، و همکاری مردم باید یک پول مشخص به کار های انکشافی ولسوالی مشخص شود و نظر به تاید شورا کار ان تطبیق گردد (تشریح ضرورت دارد)

هشتم: ایجاد مرکز های ثقل و انکشاف تسلط حکومت از ان نقطه (تشریح ضرورت دارد)

نهم: شفافیت در همه تصامیم های ولسوالی مهم است زیرا شفافت در تصمیم گیری باعث همکاری مردم میشود و جلوفساد را میگیرد و فساد نهایت کم میشود.

دهم: تعین اشخاص با کفایت و سابقه خوب که در تطبیق این پروگرام متعهد باشد. مقام ولایت از تطبیق این پروسه نظارت کند.

یازدهم: این پروگرام باید یک برنامه ملی باشد.

پروگرام های طویل المدت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول: مرور به همه تشکیلات دولتی به سطح ملی، ولایت و ولسوالی ضرورت است تا ما یک اداره موثر داشته باشیم. تورم تشکیلاتی باید از بین برود. همه ریفوم ها تا بحال باعث بی ثباتی وظیفوی شده است. (تشریح ضرورت دارد)

دوم: ایجاد سول سرونت به معنی اصلی اش برای حکومت داری بهتر از پایان به بالا ضرورت است. (تشریح ضرورت دارد)

سوم: تعادل مابین مسوولیت ها و صلاحیت ها باشد (فعلا مسوولیت است اما صلاحیت وجود نه دارد)

چارم: پلان و تطبیق پروژه های کلان باالخاصه در ساحه زراعت در مناطق مختلف افغانستان

پنجم: بهتر شدن خدمات و سیستم مالیه دهی

ششم: توجه خاص به سیستم تعلیم و تربیه که پاسخگوی شرایط امروزی باشد ضرورت است. توجه خاص به ایجاد موسسات مسلکی است. (تشریح ضرورت دارد)

د خوشحالۍ اوښکې به تويوم

د سپټمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

دوستانو سلام!

اته مياشتې مو د انتخاباتو لپاره په افغانستان کې تېرې کړې، له هيواده ونه وتلم، خپل ټول سفرونو مې کنسل کړي و. دا د عسکرۍ دوره وه، ولايتونو ته مې سفرونه وکړل، له ډېرو خلکو سره مې وکتل، د وطن د سوکالۍ او آبادۍ په اړوند مې د ولس قرباني او هلې ځلې، احساسات، مينه او ولولې په کليو او بانډو کې او هم په ښارونو کې له نږدې نه وليدل، کله خوشحالي او کله خفګان و، کله اميد او کله نا اميدي وه خو ښه ده چې د جمهوري

رياست د ټاکنو پايلې معلومې شوې او د ډېرو تبه وشکېدله. اوس راته ډېر کسان معلوم دي چې د چوکيو د نيولو لپاره د هر راز نيرنګو او هيلو نه کار اخلي او کوششونه روان دي خو ځوک به هدف ته رسېږي او ځوک به نه.

نو دا مې بهتره وګڼله چې د يوې مياشتې نه زياتې مودې لپاره له افغانستان نه ووځم او چکر ووهم، دوه درې کنفرانسونو کې برخه واخلم، د افغانستان قصې ورسره شريکې کړم، خپل خپلوان او دوستان په امريکا کې وګورم او چې راځم هم به د چوکيو وېش خلاص شوی وي او هم به د دولت مسير معلوم وي. د حلف مراسم به د تلويزيون له لارې انشاالله ګورم. ما ته همدا خوشحالي بس ده چې يو منتخب جمهور رئيس بل منتخب جمهور رئيس ته سياسي قدرت انتقالوي او دا د افغانستان په تاريخ کې د لومړي ځل لپاره لويه کاميابي ده. کله به چې ما د تلويزيون له لارې په نورو هېوادونو کې له يوه مشر نه بل مشرـ ته د سياسي قدرت د انتقال مراسم ليدل نو باور وکړئ چې زما د سترګو نه به اوښکې بهېدلې چې آيا داسې ورځ به په افغانستان کې هم کله راشي او که نه چې زه يې وګورم؟ خو نن دا ورځ راتلونکې ده، د خفګان د اوښکو په ځای به د خوشحالۍ اوښکې تويوم. راتلونکې ستونځې به سره ګالو او کوشش به کوو چې د ولس د خير لپاره کار وکړو که هغه د دولت په داخل کې وي او که د دولت د دندو نه بهر وي. هر افغان په خپل چوکاټ کې ډېر څه کولی شي او د چا شاباس ته بايد په طمعه ونه اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر عبدالله عبدالله لومړنۍ وینا د وحدت ملي حکومت له هوکړې نه وروسته

د سپټمبر ۲۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن ډاکتر عبدالله عبدالله د لویې جرګې په خیمه کې خپلو پلویانو ته خپله لومړنۍ وینا د ملي وحدت حکومت له هوکړې نه وروسته وکړه. د ډاکټر صیب عبدالله عبدالله بیانیه امیدواروونکې وه چې انشاالله د ملي وحدت حکومت که په همدې روحیه خپلو کارونو ته دوام ورکړي چې حکومتي موسسات تقویه کړي، قانون حاکم کړي، د فساد مخه ونیسي او کار او مسوولیتونه اهل کار ته بې له قومي ژبني او سمتي ملحوظاتو وسپاري نو امید دی چې د افغانستان راتلونکی به انشاالله روښانه وي. مسلحانه جنګونه نور د مسایلو حل نه دی او مثبت سیاسي رقابتونه باید دوام ولري او لا نورې هلې ځلې په دې لار کې وشي. مشکلات او ستونځې به په راتلونکې کې خامخا وي خو جنګونه چې نه وي نو پرمختګ، اجتماعي عدالت او سوکالۍ لپاره زمینه مساعدېږي. مونږ باید ټوله انرژي د افغانستان د جوړولو لپاره مصرف کړو نه دښمنیو ته لمن وهل او یا د افغانستان د وروانولو لپاره.

ارزښت، اهمیت، معیار او تعداد د دولتي چوکیو

د سپټمبر ۲۹مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال امریکا

دولتي چوکۍ د طبیعي منابعو په شان دي. د دنیا نفوس په زیاتېدو دی خو طبیعي منابع هماغه دي چې څه مونږ په دنیا کې لرو نو خبره دا ده چې څنګه د طبیعي منابعو نه مناسبه ګټه واخلو، د اصراف مخه ونیسو او د موجوده منابعو د تولید کچه زیاته کړو. د افغانستان دولتي چوکۍ هم په شمار دي خو کاندیدان ورته ډېر زیات دي او هېڅوک د وزارت، معینت او

ولایت نه ښکته چوکۍ هم نه غواړي نو د ډاکټر صیب اشرف غني حکومت ته به دا ګرانه وي چې یوازې په څوکیو ورکولو زیات کسان خوشحاله کړای شي. یو وخت زما خدای بښلي پلار مدیر و او زما د تره زوی ولسوال (حاکم) و. څه موده ډېر پخوا زه د کورنیو چارو د وزارت معین وم که د ځان توصیف ونشي نو تر یو حده موثر وم او هغه کسانو چې له ما سره یې کار کړی دی نو کېدای شي زما د خبرې تایید وکړي. خو بیا هم چې کله دوستان او ملګري زما د پلار او د تره زوی نوم یادوي نو د هغوی د نوم یادولو سره چې مدیر صیب یا حاکم صیب خطاب کوي نو تاسې باور وکړئ چې له اوسنیو وزیرانو او معینانو نه د هغوی نوم په درنښت یادېږي او زیات وزن لري. یوازې د څوکیو په نیولو او دولتي مقام په نومونو د سړي شخصیت پورته نه ځي که سم کار ونه کړای شي نو بیا د څوکیو د نومونو د توهین سبب ګرځي.

د انتخاباتو د رایه ورکولو احسان به کله خلاصېږي؟

د سپټمبر ۳۰ مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، امریکا

دی کې هېڅ شک نشته چې د افغانستان خلکو خپل منتخب ولسمشر ته رایه ورکړې ده او د ولس مېړانه د ستاینې وړ ده. خو د دې تر څنګ د افغانانو توقعات هم ډېر زیات دي او د ولسمشر نه دا غواړي چې هر څه یو دم جوړ کړي او ټولو نیمګړتیاوو ته باید د حل لاره پیدا کړي. مونږ باید دا په نظر کې ولرو چې ولسمشر ته څومره ستونځې د تېرو دیارلس کلونو د ناخوالو او یا په بل عبارت د تېرو درې څلور لسیزو د خود سریو، مداخلو او ګډوډیو نه په میراث پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زراعتي سکټور ته خاصه پاملرنه په کار ده

د اکتوبر ۱۱مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، د امریکې د ویرمانت ایالت

د امریکې د Vermont ایالت د مڼو باغونو ساتنه او حاصلات خاص مهارت غواړي او هم حاصلاتو ته مارکېټ شته چې جوسونه ترې جوړوي او Apple Cider ورته وايي. د دې سیمې د مڼو جوسونه خاصه مزه اوخوند لري. د کدوانو عزت هم ډېر زیات دی او کدو بازار ته ورغلو چې څومره په قدر یې ساتي او د هالوین په موسوم کې یې مارکیټ خورا ګرم وي. د کابل او شاوخوا مڼو او نورو میوه جاتو او سزیجاتو سره مې مقایسه کوله چې هر کال زمونږ مڼې او نور میوه جات د سړکونو په غاړو بې قدره پراته وي چې نه مارکېټ لري، نه یې دهقان ذخیره کولی شي او نه ترې نوره کومه ګټه اخیستل کېږي. که مونږ د خپلو تولیدانو نه سمه ګټه واخلو نو د دې ضرورت به نه وي چې چرګان د برازیل نه، مڼې او ناک له چین نه، شوړومبې او جوس له ایران نه او حتی ساده اوبه له پاکستان نه وارد کړو. د زراعت سکتور ته خاصه پاملرنه په کار ده چې خوراکي مواد زیات او ارزانه ولس ته عرضه شي او هم باید د ساتلو او صادرولو سهولته ورته برابر شي.

یو لاروي ته د ملا نصرالدین ځواب

د اکتوبر د میاشتې ۲۰مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، ویرجینیا، امریکا

وايي چې یو لاروی پر لاره روان و چې ملا نصرالدین په مخه ورغی ، لاروي له ملا نصرالدین نه پوښتنه کړې وه چې تر فلاني کلي پورې به څو ساعته وخت ونیسي؟ ملا نصرالدین ورته ویلې و چې لار وهه، لاروی چې روان شوی و نو ملا نصرالدین ورته له شا نه غږ کړی و چې دوه ساعته به ونیسي چې تر فلاني کلي پورې ورسېږې. لاروی بېرته راستون شوی و او ملا نصرالدین ته یې

ویلي و چې ولې دې دا خبره مخکې نه کوله؟ ملا نصرالدین ورته ویلي و چې ما درته ځکه مخکې ځواب درنه کړ چې ستا د مزل سرعت ماته معلوم نه و نو کله چې تا حرکت وکړ او ستا د مزل سرعت مې ولید که په دې مزل حرکت ته دوام ورکړې په دوه ساعتونو کې هغه کلي ته رسیدلی شې.

که جمهور رئیس ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی په همدې سرعت روان وي نو انشاالله په پینځو کلونو کې به د وخت په مقایسه څو چنده زیات کار وکړي ځکه د افغانستان جوړول زیات او موثر کار ته اړتیا لري. په تېرو درېوو اونیو کې چې کومې پرېکړې جمهور رئیس احمدزي کړي دي په ځای او سنجنیده پریکړې دي. د دولت په چوکاټ کې د اشخاصو تغیر او برطرفي همېشه اسانه کار دی خو ستونځه دا ده چې ایا نوي مقرر شوي کسان به د بر طرف شوو کسانو په پرتله سم کسان وي او که نه؟ د کرزي صیب په دوره کې هم تغیر او تبدیل زیات و خو هر وروستی شخص به د مخکني چارواکي په پرتله ضعیفه کس و. کوم تغیرات چې جمهور رئیس احمدزي تراوسه پورې راوستي دي د تېرو کسانو په پرتله سم او ښه دي. امید دی چې دا لړۍ دوام وکړي او کابینه هم د اوسنۍ کابینې نه څو چنده ښه وي تر څو د ولس اعتماد نور هم په نظام باندې پیدا شي.

د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی

د نومبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

دا څو ورځې په سفر وم او د فیسبوک نه لرې وم خو نن مې چې د فیسبوک خپله پاڼه بېرته کره نو سیاسي راکره ورکره او په سیاسي مسایلو خبرې ډېرې کمې وې. زما په اند چې سیاسي مسایل ټول تر کنترول لاندې راغلي دي. په انګلیسي ژبه کې یو متل دی چې وايي: No News is Good

(c) ketabton.com: The Digital Library

News یعنې د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی ځکه هغه څه چې د میډیا لپاره خبري ارزښت لري همېشه بد خبر وي.

دا خلک څنګه لینونه جوړوي او څنګه مقرریږي

د ډسمبر لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

تېر ماښام مې یو څو کسه مېلمانه درلودل چې په سیاسي حالاتو ډېر اګاه او پوه کسان وو نو په حکومت کې یې په تقرر او تبدیلیو باندې خبرې کولې نو یو کس وویلې چې زه حیران دې ته یم چې دا بعضې کسان څنګه لینونه برابروي او بیا برق تولیدوي چې ځانونه مقرروي. هغه بل کس ورته وویلې چې وروره دا د برق د تولید منبع هم په څو ډوله دي. بعضې جنراتوري منبع د برق د تولید لري، د بعضو د برق د تولید منبع آبي وي او بعضې د سولر نه انرژي اخلي نو ځکه دوی څو قسمونه لینونه جوړوي او د برق د تولید د منبعو په تناسب د دوی لینونونه خپل ځای ته غځول کېږي. مطلب دا چې د بعضې لینونو جوړول پرمصرفه، د بعضې لینونو جوړول مصرف متوسط وي او د بعضې لینونو جوړول ډېر پرمصرفه وي نو څوک چې د کومې منبع نه برق تولیدوي نو د منبع د مصرف په تناسب چوکۍ هم نیسي. د چا چې منبع ضعیفه وي نو که هر څومره لینونه وغځوي او ښه ظرفیت د برق د انتقال هم ولري په درد نه خوري. نور تاسې پوه شئ او تبصرې مو.

دوه قصې تحلیل یې ستاسې

د ډسمبر ۲۱مه نېټه، کابل ۲۰۱۴ م، کابل

اوله قصه: د ثور د کودتاه نه وروسته زما یو د ترور مېړه، خدای دې وبښي چې استاد هم و، یوه ورځ په خلقیانو ډېر په قهر و نو دېرې ته راغی او د

کټ سر ته په غصه کېناست او څادر یې له ځمکې ووېښت او ویې ویل چې ته دې خلکو ته ګوره چې هېڅ منطق نه لري او وایي چې زمونږ انقلاب په شا نه ځي، هر شی چې مخکې ځي وروسته هم ځي خلقیانو دا انقلاب مو ودروه زه په کې نور نه ځم.

دویمه قصه: یو سړي قرآن شریف غلط وایه، یو لاروی چې په لاره تېرېده نو دې سړي ته یې وویلې چې دا قرآن د چا دی؟ لوستونکې ورته وویل چې دا زما د پلار دی. لاروی ترې روان شوی دی او هېڅ یې ورته ونه ویل. لوستونکي ترې پوښتنه وکړه چې دا پوښتنه دې څنګه وکړه؟ لاروي ورته وویل که تا ویلي وای چې دا قرآن د الله پاک دی نو ما به درته سم درښودلی وای چې سم یې وایه او غلط یې مه وایه خو تا چې وویل چې دا ستا د پلار کتاب دی نو دا ستا خوښه ده چې د خپل پلار په کتاب کې غزلې وایې او که چاربیتې. که دا نظام د ملت وي نو د دې حکومت چارواکي په غلطه روان دي او که دا نظام د یو څو کسو تر منځ منحصر وي او خپل ملکیت یې ګڼي نو نوره دا د دوی خوښه چې څنګه یې چلوي.

فساد او فاسدین ټولنه خوسا کوي

د ډسمبر د میاشتې ۲۶مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کولن، المان

په دې خبره خو مونږ ټول پوهېږو چې رشوت ورکول، رشوت اخیستل او په منځ کې دلالي کول هم د اسلام له نظره او هم د اخلاقي معیارونو له نظره بد کار دی او د درې واړو کسانو ترمنځ په ګناه او هم په عمل کې هېڅ فرق نشته دی. هغه څوک چې په دې کارونو اخته یا مبتلا دي نو دوی مریضان دي ځکه زه ورته جوړ کسان نه شم ویلی بلکې دوی د ګنده یا خوسا مېوو په شان دي چې سالم کسان هم له ځانونو سره خوسا کوي او په دې مرض یې اخته کوي چې ټولنه لا نوره هم فاسده شي. که ګنده مڼه د مڼو د کریت نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرې نشي نورې ډېرې ښې منې هم له ځان سره خوسا کوي او چې څومره ژر له کريټ نه لرې شي هماغومره ژر ترې نورې منې سالمې پاتې کېدای شي.

په هر حال، زما غصه هغو کسانو ته راځي چې ځانونو ته د پاکو کوترو خطاب کوي، ځانونه د مدني ټولنې فعال غړي بولي او بيا همدوی د پيسو په مقابل کې ډونرانو ته د فيصدۍ پيشکش کوي، پروژې اخلي او د جوال خوله ورسره نيسي. تاسې او خدای چې داسې کسان د هغو کسانو نه چې په فساد کې اخته يا غرق دي سل ځله زيات فاسد نه دي. په انګليسي ژبه کې دوی ته White Color Thieves يا د سپينو جامو او زمونږ په اصطلاح نکتايي داره غله ورته وايي. همدا کسان کله کله زمونږ د بيچاره ولس د پاکو احساساتو نه هم سؤ استفاده کوي.

په افغانستان کې د هيڅ شي کمبود نشته خو هيڅ نه لرو! څه مطلب؟

د جنورۍ دويمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

دا ځکه چې د افغانستان هر سړی د هر څه متخصص دی خو بيا که دوه درې پوښتنې ترې وکړې نو په ګډووډو سر شي او د فتواګانو مفتيان خو ډېر زيات دي چې سمدستي درته د جنت او دوزخ زېری هم درکوي. د سياسي چارو کارپوهان خو هم له چا نه کم نه دي، هر سړی ډاکټر دی او د علاج نسخې وړاندې کوي، دا کارپوهان خو هره ورځ دا وطن په تشو خبرو جوړوي او ورانوي يې که همدې کارپوهانو ته کله واک رسېدلی نو بيا يې نه پاکي وه او نه د ادارې د کولو استعداد او مديريت درلوده. نظامي کارپوهان همدا وايي چې طيارې نشته او ټانکونه نشته خو چې درلودل مو څه توره مو پرې وکړه. دا خو لا پرېږده چې دا کاريوهان بيا نورې دنيا ته نصيحتونه کوي چې

دا بايد وکړي او دا وکړي. ياره ستاسې خبرې څوک نه اوري او نه تاسې دومره غټ قوت ياستئ چې د دنيا د سياست مسير ته تغير ورکړئ. غم خود را بخوريد که لاغر نشويد. د تېرو څلوېښت کلونو تجربه نه هم عبرت نه اخلو چې څه مو وکړل، چا راباندې وکړل او څه مو لاسته راوړل. که په خپلو ستونځو فکر وکړو او خپل وطني حللارې خپلو ستونځو ته ولټوو نو ښه به وي په دې غټو غټو خبرو څه نه کېږي.

د پورته ليکنې په هکله ډېرو دوستانو مثبت نظرونه ورکړي و چې دوه درې يې دلته را انتقالوم:

وهاب صديقي صيب ليکلي و:

ښاغلی مياخېل صاحب! زه ستاسې له نظر سره باالکل موافق يم نظر ورکول ، فتوا ورکول، نصيحت کول مشورې ورکول او نورې خبرې خو مفتې دي خو عمل کول ورباندې يو سخت کار دی که ډاکټر صاحب اشرف غني يا ډاکټر صاحب عبدالله عبدالله دغسې خلکو ته ووايي چې راځه زما په ځای کښېنه او دا وطن جوړ کړه ځکه چې ته زمانه ورباندې ښه پوهېږې، نو بيا وګوره چې دغه خلک کومو سوړو ته ننوځي بيا يې والله که په تلويزيون کې وګورې ياکومه جلسه کې چې مفتې نظرې يا مفتې مشورې ورکړي .

يو کس په نوم د اصيل ګل چې شايد مستعار نوم يې وي ليکلي و:

تاسې خو يوه توره وکړه هغه دا چې بشپړ غيرقانوني سياسي جوړ جاړی موپه ولس ور وتاپه حال دا چې د قانون واکمنۍ نه ملاتړ نه کول د ټولو په زيان وه او ده. د غني او عبدالله سياسي جوړ جاړې ۱۰۰٪ غير قانوني دی، د ټولو قوانينو نقض دی. د قانون په رڼا کې نه غني او نه عبدالله د دې حق لرلو چې داسې غير قانوني سياسي جوړ جاړی وکړي او د قانون واکمنۍ څخه سرغړونې وکړي. ولس رايې د قانون واکمنۍ او د ټاکنو د قانون عملي کولو له پاره کارولې وي نه له قانون څخه د سرغړونو لپاره. که رښتيا افغانانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان ګټو ته ژمن یاست نو مهرباني وکړئ هر هغه شخص او ډله چې د قانون واکمنۍ ملاتړ نه کوي، نور دې د خدای ج لپاره د دې ډول شخص او ډلې له ملاتړ څخه لاس په سر شئ، څو رښتېنې ولس ژغورنه او سیال کېدل شونې کړي او سوله او امنیت ټینګ شي. قانون واکمنۍ نه ملاتړ نه کول د ټولو په زیان وه او ده.

ما د پورته لیکنو په ځواب کې بیا ولیکل:

اصیل ګل صیب! په اېډیالیست لحاظ ستاسې خبره سمه ده خو انسان همېشه د الهي او هم موضوعي قوانینو نه سرغړونه کوي او بیا په داسې هېواد کې لکه افغانستان چې مجبوریتونه او ستونځې زیاتې دي، هم الهي قوانین او هم نور وضعي قوانین د ولس، چارواکو او هم علماوو او د دین د ټیکه دارانو له خوا تر پښو لاندې کېږي او دا سلسله به تر قیامته روانه وي. نو پر دې اساس دا به مشکله وي چې د ایډیال حالت په طمعه اوسو. خو دا ضروري ده چې په هېواد کې داسې حالت رامنځته شي چې هم د ولس زیاته برخه له فساد نه ځان وساتي او هم زیات دولتي چارواکي په فساد کې دخیل نه وي. د سیاسي علومو پر اساس دولت هم د مشکلاتو حل کېدای شي او هم دولت د مشکلاتو د زیاتوالي لامل کېدای شي نو په تېرو څو لسیزو کې ټولو رژیمونو د افغانستان مشکلات زیات کړي او امید دی چې د دې رژیم په اخره کې مشکلات لږ کم شي او که نه بیا به تاریخ او ولس په دې نظام هم قضاوت وکړي. ستاسې خبره سمه ده چې ولس د حالاتو د سمېدو په خاطر رایه ورکړې نه د حالاتو د ورانېدو په خاطر او کوشش به کوو چې د دولت حمایت وکړو. که حمایت ونه کړو نو ملک به له خرابۍ سره پخپله مخامخ وي.

ښه حکومتداري باید د څو کسانو ترمنځ د خپلو ګټو د ساتلو په بیه قرباني نه شي

د جنورۍ ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

د افغانستان موجوده حکومت ته ډېرې ستونځې په میراث پاتې دي خو ډېرې ستونځې مونږ افغانان په خپله حل کولای شو که سیاسي اراده مو قوي پاتې شي. ښه حکومتدارۍ کې نیت او عمل دواړه مهم دي. د بېلګې په توګه رشوت نه اخیستل، د خدمت نیت درلودل، مشوره له یو بل سره کول، په خپل ماحول کې بد کسان نه پرېښودل، د دولت په مال زړه سوۍ او امانت ساتل، د قانون منل او تطبیق، له یو بل سره مرسته او همدردي او داسې نور کارونه نه تخصص ته ضرورت لري او نه بهرنیو مرستو ته. د موجوده حکومت لپاره زما په اند لویه ستونځه دا ده چې څنګه هم په خپلو منځو کې وحدت وساتي او په عین حال کې حکومتداري هم ښه کړي. ښه حکومتداري باید یوازې د څو کسانو ترمنځ د وحدت ساتلو قرباني نه شي ځکه که حکومتداري ښه نه شي نو یوازې څو کسه به سره په ګټو کې شریک وي خو د ولس ملاتړ به نه وي او چې د ولس ملاتړ نه وي نو بیا مشکله ده چې حکومتداري ښه شي، امنیت رامنځته شي او هم به مشکله وي چې نړیوال کمکونه دوام پیدا کړي. چې حکومتداري ښه نه شي نو انکشاف په خپله نه رامنځته کېږي او په همدې شکل به زمونږ ستونځې په خپل ځای پاتې وي او ستونځې به لا نورې هم زیاتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګ ښه دی که صلحه؟

د فروري دویمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل
نظامي ګنجوي وايي:

نه دانش باشد آن کس را نه فرهنګ
که وقت آشتی پیش آورد جنګ

کله چې د صلحې خبرې شي نو بیا بعضې کسان هماغه زړې سبستې یا تا ویلې ماویلې وايي او فکر کوي چې یا به شوروي اتحاد بیا راژوندی کېږي او یا به فکر کوي چې ګوندې هر څه به په خیالي او ارماني شکل حل کېږي. داسې کسان نظامي ګنجوي په دغه پورته لنډ ولې پرمعنی او پر محتوا بیت کې په ډېره ښه توګه معرفي کړي دي چې دوی نه پوهه لري او نه فرهنګ چې کله د صلح خبرې کېږي نو دوی بیا جنګ ته لمن وهي.

په ۲۰۰۲م کال کې د بېړنۍ لویې جرګې په وخت کې یو مشر ته چې اوس نه شته او خدای ښښلی دی ورغلو چې د هغه د مقابل لوري په هکله ورسره خبرې وکړو او د دوی تر منځ صلحه راولو. دغه مشر چې له وېرې په جلال آباد کې د سپین غر هوټل له لویې ودانۍ نه بهر په وړو خونو کې اوسېده او د اوړي ګرمي هم وه نو لاپې شاپې یې شروع کړې، ما ورته وویل چې ګوره! له وېرې په دې سره اوړي کې دننه په خونو کې ناست یې، هم دې ځان له ګرمۍ نه وسېځه او هم دې مونږ له ګرمۍ نه وسوځولو که نه د سپین غر هوټل بېرون ساحه څومره ښایسته سیوری لري او ته تري ګټه نه شې اخیستی نو همدا د وېرې نښه ده که نه ولې بېرون نه کېنې او هسې لاپې شاپې وهې. د دښمنۍ همدا ګټه ده چې هم ځان تباه کوي او هم نور.

له پورته مطلب نه زما هدف دا دی چې اوس هم په اګاهانه او یا غیر شعوري توګه بعضې کسان د جنګ طرفداري کوي هغه که له هرې خوا نه

وي فکر کوي چې په جنګ کې خیر دی او خپلې ګټې لاس ته راوستلی شي نو زما په اند جنګ کې خیر نشته او هغه څه چې په صلحه کې لاس ته راوړل کېږي هغه د جنګ د لارې نشي۔ لاس ته راوړل کېدای او که د جنګونو له لارې اهداف لاسته راوړل کېدای شوای نو مونږ خو په عملي توګه دا ۳٦ کاله جنګونه وکړل اوڅه مو په لاس راونه وړل. مونږ باید له ځانونو سره قضاوت وکړو چې څه مو لاسته راوړي او که نه؟

د عزیزتوت او ښایسته توب ترمنځ توپیر

د فرورۍ ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

څو کاله دمخه استاد غلام دستګیر خاورین زما کور ته راغی او راته یې وویل چې له پل چرخي سره په لوحه یې لیکلي دي چې به کابل زیبا خوش آمدید. نو ماته یې وویل چې که دا د زیبا توری یعنې کلیمه ترې لرې شي او په عوض یې ولیکي چې به کابل عزیز خوش آمدید نو ښه به وي ځکه په کابل کې د نورو سیمو او هېوادونو په پرتله د زیباتوب څه نه ښکاري خو دا چې زمونږ د هېواد پایتخت دی او مونږ ته عزیز دی نو جدا خبره ده. ځکه یو شی به ښایسته نه وي خو دا چې مونږ ته ګران او عزیز وي نو د بل هر ځای په پرتله مونږ ته ګران دی.

د استاد دا خبره ډېره پر ځای وه. که افغانستان هره څومره وران شي، هر څومره ستونځې په کې وي خو زمونږ نه هېرېږي که هر چېرته اوسو او په هر حالت کې اوسو او د دې علت دا دی چې چېرته چا په وړوکتوب کې خړپوسې کړې وي هماغه ځای سرې ته ډېر ګران وي. که د مکې ښار ته تللي یاستئ، نو لیدلي به مو وي چې له سپېرو غرونو نه بل څه په کې نشته دي او اوس هم څنګه چې لازمه ده هغسې کار هلته نه دی شوی، نه د ښار نظافت سم دی او نه ارکیتکچر یا انجینري ساختمان له پلوه د ښار ښایسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

والی په نظر کې نيول شوی دی. که دا حالت له پينځلس سوه کالـه د مخـه سره پرتله کړو نو هغه وخت خو د مکې مکرمې د ماحول نه بهر اوبـه هـم نـه وې خو چې کله زمونږ پيغمبر حضرت محمد صل الله عليه وسلم هجرت کاوه نو مکې مکرمې ته يې مخ راواړوه او ويې ويلې چې زما خو درنه زړه نـه کېـږي خو دا چې اهل د دې ښار سم نه دي نو ځکه درنه مهاجر کېږم او وايـي چـې په مخ مبارک يې اوښکې هم راتوی شوې.

دلته مې پخوانۍ خاطره راپه ياد شوله:

د پوهنتون په وخت کې به چې لږ فرصت پيدا شو نـو اکـثره محصـلين بـه خپلو سيمو ته تلل نو زه هم به خپل کلي ته مياشت کې يو کرته يـا دوه ځلـې تللم. په هغه وخت کې دا ښايسته او ښې موټرې نه وې نو له جلال اباد نه به چې خاص کونړ ته تللو نو يوازې درې ډوله روسي موټرې وې چې په ورځ کـې به يې يوه پيره کوله. دې موټرو ته يې ګاز (لاری)، واز (شاته يې د بينچونو په شکل دوه خوا سيټونه درلودل) اوجيپ ويلې. د جلال آباد نه خـاص کـونړ تـه کرايه د ګاز شل افغانۍ، د واز او جيپ ديرش افغانۍ وه. که په ټاکـل شـوي وخت کې به ونه رسېدلې نو بيا به دې شپه په جلال اباد کـې وه. مـا شخصاً کوښښ کاوه چې په واز موټر کې لاړ نه شم ځکه په سيټونو بانـدې بـه ترپـال خپورو او د موټر د تيلـو د بـوی لـه وجهـې بـه راتـه کـانګې راتللې. د ډريـور ترڅنګ په مخکې سيټونو کـې بـه همېشـه خـالي سيت نـه و ځکـه هغـه بـه مشرانو يا هغه کسانو ته ريزرف يا ورکول کېدل چې له چـا سره بـه ښـځې يـا زنانه وې. د جلال آباد نه خاص کـونړ تـه پـه هغـه وخـت کـې درې ساعته د دوړو نه ډکه خامه لار وه او چې کله به خپل کلي ته ورسيدو نو بيا خـو چـا د دوړو له وجهې نه پيژندلو. يو ځای چې د ترې (کوتل) په نامه و نو چـې هلتـه به ورسېدو، ډريور به ټولو سپرليو ته وويل چې د موټر نـه ښکته شي او مـونږ به پياده د موټر تر شا تللو او الحمدالله به مو ويله چې موټر په شا رانشي او د

ګړنګ نه ښکته ونه غورځېږي. د کلينر سره به ډنډه پنج (د لرګـي کنـده وه چې لاستی به يې درلوده) و او د موټر تر شا به ورو ورو روان و که موټر شـاته راشي نه د ټاير شاته به يې ډنډه پنچ کېښوده. يو کس به د مـوتر نـه مخکـې منډې وهلې که د هغه بلې خوا کوم موټر راروان وي نو ورته اشاره وکړي چې په يو ځای کې ودرېږي چې دا موټر تېر شي ځکه په ټول سـړک بـه دوه مـوټر سره يو ځای نه شول تېرېدلی.

دا چې په هغه وخت کې محدود ډريوران ول او ټولو پېژندلو نو زما بـه يـې لږ خيال ساتلو. څه د کورنۍ په خاطر او څه هم زما د شخصي رابطه په وجهه چې لږ ټيپ به مو ورکاوه. مونږ محصلين و نو زمونږ ټيپ هم څه زيـات نـه و پينځه يا نهايت لس افغانۍ وې. څنګه به چـې د کـونړ اډې تـه ورسـېدم نـو ډريور به راته وويلې چې ستا ځای مـې درتـه سـاتلی دی او بـل چاتـه يـې نـه ورکوم. زما معتبر ځای د ګاز په موټر کې د ډريور تر څنګ په پايدان بانـدې ودرېدل و چې معمولاً دوه کسه هلته په ولاړه ځايېدل او په ټوله لار کې به مو د ډريور د دروازې چوکاټ ټينګ نيولی و او په پايدان به ولاړ وو. يـو لاس بـه مو چې ستړی شو نو په بل لاس به مو د موټر دروازه کلکه نيولې وه او که لږه بې پروايي به مو وکړه نو د ګاز د موټر نـه د غورځېـدو احـتمالات ډېـر زيـات وو. د جيپ موټر مهم ځای ما لپاره د جيپ په ميرګـاټ (هغـه ځـای چـې د موټرپه ټاير باندې و او د جيپ چـراغ هـم هلتـه و) بانـدې ناسـته وه. دا هـم اسانه کار نه و چې درې ساعته به ما بايد د ميرګاټ وسپنه کلکـه نيـولې وه. په دواړو حالاتو کې ښه والی دا و چې د دوړو ګرد به لږ کم و او چې کلـه بـه موټر په لاره د انجن د يخوالي په خاطر اوبو ته ودرېـد مـونږ بـه لـه مـوټر نـه دانګ واهه او د موټر مخکې به مو منډه کړه چې لـه دوړو نـه لـږ ځانونـه بـچ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سفر او بیا کلي ته رسېدل، د خپل خپلوانو او د مورجانې لیدل یو خوند او کیف درلود چې باور وکړئ په لس گونو ملکونه ما لیدلي دي خو هغه خوند په کې نشته دی. دا مبالغه نه ده. اوس هم زه د اروپا، عربو، امریکا او نورو هیوادونو په پرتله په افغانستان کې خوشحاله یم او په افغانستان کې خپل کلی او ولسوالۍ کې ځان مصُوون او خوشحاله احساسوم. که نه زمونږ کلی ډاگ دی، کورونه مو هم چندان ښه نه و خو خاص کیف یې درلود چې په دې لیکنه کې یې سرې نه شي تمثیلولی.

هغه چا چې په افغانستان کې خرپوسې کړي دي، هغه که هر چېرته وي افغانستان یې له یاده نه وځي او افغانستان پرې گران دی ځکه مونږ ته افغانستان عزیز دی البته بعضې سیمې یې ښایسته هم دي. هېڅوک دې یو بل ته نه وایي چې افغانستان له تا نه پر ما ډېر گران دی خو که څوک له خپل وطن سره خیانت کوي هغه کسان جلا دي. د افغانستان د اساسي قانون په اساس، افغاني تابعیت له هیڅ افغان نه سلبېدلی نه شي نو دا چې افغانیت له چا نه اخستل کیدلی نه شي نو افغاني مینه هم د خپل وطن د چا نه اخستل کېږي نه. په شعوري او غیر شعوري توگه خپل افغان ورور ته باید په کمه سترگه و نه گورو.

د شخصیت وژنې او د پالیسۍ پر سر د اختلاف نظر توپیر

د فرورۍ د میاشتې اتمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په دې ورځو کې پاکستان ته د پوځي زده کړو لپاره د شپږو ځوانو صیب منصبانو د لېږلو په هکله په مطبوعاتو کې بېلابېلې تبصرې او مرکې کېږي چې د پالیسۍ د اختلاف پر ځای د دې ځوانانو د شخصیت وژنې سبب هم

گرځي او سم کار نه دی بلکې د دې ځوانانو په هکله جفا ده. په سیاست کې دایمي دښمن او دایمي دوست نشته دی. یو هېواد به دې نن دښمن وي خو سبا ته به له هغه هېواد سره دوستي کوې. په سیاست کې راکړه ورکړه ده او څنگه کولی شې چې د نورو هیوادونو سره د اړیکو په درلودلو سره خپلې منافع وساتې.

که د افغانستان تیرو څلور لسیزو ته نظر واچوو او حتی مخکې له هغې نه هم که وگورو نو د افغانستان اکثریت ولس نورو هېوادونو ته لکه اروپا، شمالي امریکا، استرالیا، ایران، پاکستان، پخوانی شوروي اتحاد، هند، عربي هیوادونو او یا د اسیا نورو هیوادونو ته مهاجر شوي او یا هلته یې زده کړې کړي دي او حتی په جنوبي امریکا او افریقایي هیوادونو کې هم افغانان پیدا کولی شئ. زمونږ د جمهور رئیس نه نیولې د دولت د ښکته لیکو پورې اکثریت چارواکي او د افغانستان منتخب مشران دغو هیوادونو ته مهاجر شوي او اکثریت په بهرینو هیوادونو کې زده کړې کړي دي. که قضاوت دا وي هر افغان که په کوم بهرني هیواد کې اوسیدلی او یا هلته یې زده کړې کړي وي نو هغه ټول به د هغه هیواد گټو ته د افغانستان پر گټو ترجیح ورکوي او یا به هغو هیوادونو ته جاسوسي کوي نو بیا خو زمونږ ټول ولس په دې کټگورۍ کې راځي ځکه اکثریت مطلق زمونږ ولس نورو هیوادونو ته تللی او یا هلته یې زده کړې کړي دي. که قضاوت دا وي چې نه جاسوسي بد کار دی او دا په دې پورې اړه نه لري چې څوک چېرته اوسېدلی او یا چیرته یې زده کړې کړي دي نو بیا مونږ دا نه شو ویلی که په فلان او فلان هیواد کې څوک اوسیدلی او یا هلته یې زده کړې کړي وي نو هغه به جاسوسان وي.

که د حکومت په پالیسۍ انتقاد وي چې ایا د پالیسۍ په لحاظ پاکستان ته د ځوانانو لېږل د پوځي یا نورو زده کړو په اوسني وخت کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان د افغانستان پر ضد مسلح گروپونه روزي او تقویه کوي یې سم کار دی او که نه، دا جلا خبره ده. د پالیسۍ په سر اختلاف نظر سم کار دی او دا د افغانانو حق دی چې د حکومت په پالیسیو انتقاد وکړي. اما د افغانانو په هکله مخکې له مخکې قضاوت کول جفا او گناه ده. زما په اند د افغانستان موجوده حکومت تر اوسه پورې د پاکستان پر وړاندې د پوره نرمښت نه کار اخیستی او خپلې ژمنې یې پوره عملي کړي دي خو لا تر اوسه پورې د پاکستان حکومت له خوا ځنگه چې لازمه ده پوره گامونه نه دي اخیستل شوي چې دا وښايي چې واقعاً د افغانستان په هکله د پاکستان په پالیسۍ کې عمیق بدلون راغلی دی او که نه؟ ځکه د پاکستان حکومت د افغان مهاجرینو په ایستولو پیل کړی او هره ورځ په سل گونو کډې افغانستان ته رااړوي او یا افغانان په پاکستان کې ځورول کیږي او هم د ډیورند د کرښې په دواړو خوا کې تخریش کوونکي فعالیتونو ته دوام ورکوي.

په مطبوعاتو کې دا بحثونه ډېر گرم دي چې ایا د افغانستان حکومت، پاکستان ته د شپږو تنو پوځي صیب منصبانو لېږل ښه کار کړی دی او که نه؟ او ځینې دا هم وايي چې دا صیب منصبان به جاسوسان تربیه شي او پاکستان لپاره به په راتلونکي کې جاسوسي کوي. ما چې د دې شپږو ځوانو صیب منصبانو عکسونه ولیدل نو دا ځوانان د افغانستان په یو قوم پورې اړه نه لري او داسې بې مسؤولیته خبرې د دې صیب منصبانو د شخصیت د جریحه دار کولو لپاره یوه لویه ضربه ده چې دا سم کار نه دی او زما په اند دا د دې ځوانانو په هکله شخصیت کشي او هم د دوی په هکله یوه لویه جفا ده ځکه دوی په خپل سر هلته نه دي تللي بلکې د افغانستان حکومت هلته لېږلي دي. د جمهور رئیس کرزي په دور کې هم په سل گونو افغانان پاکستان ته زده کړو لپاره تللي دي او حتی د پاکستان حکومت بېلابېلو مشرانو لپاره سهیمه هم درلوده خو دا چې دا شپږ کسه ځوانان اوس هلته د

فوځي زده کړو لپاره دولت لېږلي او مونږ لا د مخه د دوی په هکله قضاوت کوو زما په اند دا د دې صیب منصبانو په هکله او یا د دوی په هکله تصور کول چې گوندې دوی به جاسوسان شي لویه جفا ده.

د انگېزې شینوارې په یاد

د فرورۍ د میاشتې ۱۷ نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون د فرورۍ د میاشتې په اولسمه نېټه د ننگرهار ولایت د ولایتي شورا غړې انگېزه شینوارې چې د چسپکي ماین په ذریعه چې د هغې په موټر کې ځای پر ځای شوی و ځو ورځې دمخه زخمې شوې وه، په کابل کې د شهید محمد داؤد خان په څلور سوره بستریزه رغتون کې له دې فاني دنیا سره خدای په اماني وکړه او شهیده شوه. انالله و انا الله راجعون. د دې شهیدې په یاد مې په فیسبوک کې ولیکل:

هره قطره د وینې چې په هر منظور اوس په افغانستان کې توییږي که هغه د وکیل صاحبې انگېزې شینوارې وه او که د نورو افغانانو د غندلو وړ ده. ډېرې وینې تویې شوې، ډېر بېگناه افغانان د خپلو او پردو په لاسونو ووژل شول نو تر کله به مونږ پوهیږو چې خپل ورونه او خویندې د پردو او یا د خپلو په لمسون ونه وژنو، خپل وطن وران نه کړو او د مینې او محبت ژوند وکړو او د یو بل سره ورورې وکړو. که هر څه ولرو خو مینه د خپلو خلکو او وطن سره نه وي نو مونږ هېڅ نه لرو او همداسې به د بدبختیو په سیلابونو کې لاهو اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مديريت او قوماندانی

د فرورۍ د مياشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په ملکي ساحه کې ښه اداره چي ته مدير او په نظامي ساحه کې ورته قوماندان وايي. د مديريت او قوماندانۍ يوه برخه علمي ده چې د مديريت يا قوماندانۍ په ساحه کې زده کړې او مطالعه مهمه ده او تاثير لري خو زما په اند د مديريت او قوماندانۍ لويه برخه د انسان په فطرت کې اغږل شوی جوهر دی چې د انسان نه ښه مدير يا قوماندان په عملي ساحه کې جوړوي. مديريت په ورځني ژوند کې د کور له مديريت نه نيولې، د کلي، ولسوالۍ، ولايت، مملکت او د دنيا په کچه ضروري خبره ده. ما ډېر کسان ليدلي دي چې د مديريت په تيورۍ ښه پوهېږي خو ښه مدير نه وي او همداشان ما ښه اقتصاد پوهان ليدلي چې په تيورۍ ښه پوهېږي خو ښه بزنس مين کيدی نه شي او همدا شان ښه سياست پوه ښه سياست مدار کيدی نه شي. ښه مدير، بزنس مين، قوماندان او سياست مدار بايد د تصميم نيولو په وخت کې ريسک يا خطر قبول کړي، فکر يې بايد تېز وي چې د راټولو شوو او يا موجودو معلوماتو په رڼا کې اوضاع او وضعيت تحليل او عاجل تصميم ونيسي. که تصاميم ډېرو مشورو او د کتابونو لوستلو ته په تعويق واچول شي نو بيا به وخت د وخته تير وي. زما په اند که يو مدير وواييي چې زه ډېر مصروفه يم او وخت نه لرم نو دا د دې معنی لري چې دی ښه مدير نه دی ځکه د وخت په مديريت نه پوهېږي او چې د وخت په مديريت کې ځوک ستونځه ولري نو ته پوه شه چې د داسې کس نه ښه مدير نه شي جوړيدی. زما د شخصي تجربې پر اساس ښه مدير په دوه حالاتو کې ډېر مؤفقه وي اول دا چې ښه، متعهده، پوه او پاک ټيم د ځان په ماحول کې راټول کړي البته دا کار د مدير د انسان پيژندنې او شناخت پورې اړه لري او دويمه برخه يې د کارونو دليگشن (Delegation) يا کارونه خپلو مناسبو اشخاصو

ته سپارل دي. داسې نه چې د برقي کار ترکان ته حواله شي او د ترکان کار موچي ته. په مديريت کې د نه تصميم نيولو نه خراب تصميم هم ښه دی ځکه د خراب تصميم نيولو په موجوديت کې خو دا چانس شته دی چې يو څه کار وشي خو د نه تصميم نيولو په صورت کې د کار کولو امکان صفر وي او حتی منفي خواته د تگ امکانات هم ډېر وي.

د وطن معماران

د فرورۍ د مياشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

زمونږ قضاوتونه بعضې وخت د حافظ د سوټي غوندې دي چې په هر چا ځنگه ولگېد هغسې لگېږي او زياتره وخت زمونږ قضاوتونه په واقعيتونو ولاړ نه دي. ډېرې کسان قضاوت په سليقوي توگه کوي او زياتره وخت يو څوک مونږ سم نه پېژنو خو قضاوتونه مو داسې وي چې گوندې مونږ هغه کس له کلونو کلونو راپدېخوا پيژنو او د هغه د ژوند هر څه راته معلوم دي نو ځکه قضاوت کوو. کله چې په نظامونو کې فساد اوج ته ورسېږي نو بيا د ولس پر وړاندې هر چا چې په حکومت کې کار کړی وي، هغه ورته فاسد ښکاري يا هغه متل دی چې وايي د وچو له کبله لانده هم سوځي. که حکومت کې د کارکولو مؤخه خدمت کول وي نو بيا خو په حکومت کې کار کول ثواب لري او که په حکومت کې د کارکولو مؤخه د ځان مړول، خپل مقابل لوری له منځه وړل او ضعيفه کول، گوندې او پره وي نو بيا حکومت کې کار کول گناه ده.

په اوس وخت کې زمونږ ولس ته په حکومت کې کار کول گناه ښکاري او يا ډېرې کسان دا فکر کوي چې په دې حکومت کې هيڅ پاک او با احساسه کسان نشته دي. نه داسې نه ده مونږ ډېر ښه کسان په حکومت کې لرو او په پخوا وختونو کې هم ډېرو ښو کسانو په حکومتونو کې کارکړی دی چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی خدمتونه د ستایلو وړ دي او اوس هم په ښو نومونو یادیږي. نو په دې اساس په حکومت کې کار کول په نیت او عمل پورې اړه لري چې نیت مو څه دی او عمل مو څنګه دی؟ په دې نږدې وخت کې به انشاالله یو کتاب د وطن د معمارانو په نامه په پښتو او دري ژبو ډېر ژرچاپ شي او د یو شمیر هغو کسانو په کارونو به رڼا واچول شي چا چې په پخوانیو حکومتونو کې ښه کارونه کړي دي.

زما د ژوند یوه ترخه خاطره او د پرون قتلونه په ارزګان، بدخشان او هم د افغانستان په نورو سیمو کې

د اپرېل دیارلسمه نېټه، ۲۰۱۵ م کال، کابل افغانستان

د ۱۹۹۰ م کال ورځې وې چې ډاکتر سعادت شګیوال د پېښور په شاهین ټاون کې د نامعلومو کسانو له خوا په شهادت ورسېد. زه هغه وخت د امریکا غږ راډیو محلي خبریال وم. ما په پېښور کې خپلو زامنو لپاره ګاډۍ (ټانګه) نیولې وه چې زما زامن به یې سهار ښوونځي ته بیول او ماسپښین به یې بېرته کورته راوستل. د خدای بښلي شګیوال د شهادت نه څو ورځې دمخه زما زامنو راته وویل چې زمونږ په ګاونډ کې دوه کسه د دوی همصنفیان دي چې هغه هم مهاجر دي که زما اجازه وي نو هغوی به هم له ځان سره اخلو او زمونږ سره به یو ځای ښوونځي ته ځي او راځي. ما ورته وویل چې سمه خبره ده او هغوی هم له ځان سره اخلي. زما کور په اکاډمۍ ټاون کې و او زما د زامنو ښوونځی په شاهین ټاون کې و. څو ورځې وروسته چې مازدیګر کور ته راغلم او زامنو مې راته د کور دروازه (ګېټ) خلاص کړ او موټر مې ودروه نو

زامنو مې راته سمدستي وویلې چې زمونږ د همصنفیانو پلار خو چا مړ کړ. ما ته پته نه وه چې دا دوه کسه ماشومان د سعادت شګیوال زامن دي. خدای شاهد دی چې دا خاطره چې همېشه رایادوم نو زما د سترګو نه اوښکې ځي ځکه ما ته دا تصور سمدستي په سترګو کې ودرېده لکه چې زه وژل شوی یم او زما ماشومان یتیمان پاتې شوي دي. دا مې له ځان سره تصور کړه چې زما د ماشومانو به څه حال وي کله چې زه ووژل شم ځکه په هغه وخت کې هغو کسانو ته چې یو څه ملي فکر یې درلود تهدیدونه په پېښور کې ډېر زیات و او ګڼ شمېر زمونږ برجسته وطنوال شهیدان او یا لا درکه شول.

پرون چې پینځه کسه د خیریه موسسې کارکوونکي چې په ارزګان کې شهیدان کړای شول چې د ډاکټر صیب رحمانزي لمسی منصور رحمانزی چې تازه یې له هندوستان نه ماستري اخستې وه او هلته یې کار کاوه هم شامل و. همداشان زمونږ د اردو قهرمانان چې په بدخشان کې په ډېره وحشیانه توګه حلال او شهیدان شول، دوی به هم پلرونه، میندې، خویندې، بچي او مېرمنې لري او د دې شهیدانو په کورنیو کې به څه ډول د ماتم ویر ګډ وي.

زما سترګو کې د شګیوال د شهادت انځور یو ځل بیا ښکته پورته شو او هغه ورځ مې راپه یاد شوله. ایا د دې شهیدانو په کورنو کې به دا د پرون ورځې دروند او نه جبران کېدونکی غمونه څنګه تېرېږي؟ هغه چا چې دوی شهیدان کړي، داسې راته برېښي چې دوی نه خویندې او میندې او نه کورنۍ لري او نه اسلامي او انساني عاطفه. الله تعالی دې په افغانانو په خپله ورحمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مافيايي نظامونو عمده خاصيت

د اپرېل ١٦مه نېټه، کال ٢٠١٥م، کابل

د مافيايي نظامونو عمده خصوصيت دا دی چې له پورته نه ښکته چارواکي د تقرر او د هغوی د مصئونيت حمايت کېږي او د ښکته نه پورتـه چـارواکي چې څه غربيي، خيانت او يا د ولس مال لوټوي نـو د پورتـه چـارواکو سره يې شريکوي او په دې توګه د فساد خبيثه دايره ورځ په ورځ تقويه کېږي. نـن د بدخشان امنيه قوماندان جنرال بابه جان د ١٣٩٣ هجري شمسي کال د حمل په ٢٦مه نېټه د طلوع تلويزيون سره په مرکه کې د بدخشـان د نـا امنيـو ځـو مشخو بيلګيو ته اشاره وکړه چې د بدخشان د ولايتـي شـورا مشر ـ د جـرم پـه ولسوالۍ کې د طالبانو يو کس قوماندان د شمس الله په نامـه چـې پـه جنـګ کې زخمي شوی و بدخشان ته او بيا وروسته يې په کابل کې تـداوي کـړی او بېرته يې د طالبانو ليکو ته لېږلی او همدا شان په ملي شـورا کـې د بدخشـان وکيل، مسلم ورور په بدخشان کې قتل وکړ او دوسيه يې حتـی څـارنوالۍ تـه اخيستله. جنرال بابه جان هم وويل چې د پارلمان د وکيلانـو (مـريم کـوفي او فوزيه کوفي) ورور قاري عنايت الله د مخدره موادو سره ونيول شو او ١٧ کاله قيد شو. د بدخشان د ټولو نا امنيو تر شا د محلي او سياسي چارواکو لاسـونه دي چې په مواد مخدر او د معادن په استخراج او قاچـاق کـې لاسـونه لـري. دې ته وايي مافيايي نظام نو څوک شـته چـې د دې مشـهودو پېښـو پوښـتنه وکړي؟

Multitasking يا په يوه وخت کې څو کارونه کول

د اپرېل ٢٣مه نېټه، کال ٢٠١٤م، کابل

د اداري او منجمنت په علم کې يوه کلمـه اسـتعمالېږي چـې ښـه منيجـر هغه دی چې په يوه وخت کې څو کارونه همزمان وکـړي. اوس سـوال دا دی چې ايا يو مدير، مشر، يا منيجر په يوه زمان کـې څـو کارونـه همزمـان کـولی شي او که نه؟ منطقي ځواب دا دی چې يو کس په عين زمان کې دوه کارونه نه شي کولی. خو ښه مشر يا مدير که هغه په هره سـطحه وي هغـه دی چـې څو کارونه همزمان بايد وکړي شي. نو سوال بيـا دا دی چـې دا څنګـه امکـان لري؟

دا ډېر اسانه کار دی ځکه چې ښه مشر او مدير هغه دی چې کارونه نـورو کسانو ته حواله کړي او په خپله هرڅه ونه کړي. مشر ـ يـا مـدير بايـد يـوازې نظارت وکړي. نوروکسانو ته د کارونو حوالـه کـول پـه اداره او مـديريت کـې Delegation وايي نو د کارونو حواله کولو لپـاره ښـه ټـيم تـه ضرورت دی. د ښه مدير يا مشر يوازينۍ دنده دا ده چې څنګه ښه ټيم تعين کړي او په دې پوه شي چې څوک په کوم ځای کې ښه کار کولی شي ځکه هر کس د هر کار لپاره تجربه، استعداد او دلچسپي نـه لـري. ټـيم دې تـه نـه وايـي چـې هغـه کسان چې د مشر يا مدير سره ښه بنډار کولی شي او هغه لکه د کوميدن په شان خوشحاله ساتلی شي نو د ځان په شاوخوا يې راټاو کـړي. د تېـر جمهـور رئيس ورور يوه ورځ قصه کوله چې خپل وررورته يې ويلې و چې فلانی کس سم سړی نه دی او خلک ترې ډېر خفه دي نو ښـه بـه دا وي چـې د ارګ نـه يـې وشړي يو څه بل کار ورته ور کړي. نو جمهور رئيس ورته ويـلي و چـې د دغـه شخص سره ما اوس اموخت اخيستلی دی.

دا چې په افغانستان کې ډېرو کارونو ته همزمان اړتيا ده نـو زمـونږ مشـران او د ادارو مديران زيات Multitasking او نورو ته د کـارونو حوالـه کـول يـا

(c) ketabton.com: The Digital Library

Delegation ته ضرورت لري. نو جمهور رئیس او د دولت نو مشران او مدیران باید د ځانونو په شاوخوا ښه ټیم راټول کړي نه دا چې داسې کسان راټول کړي چې یوازې دوی ورسره اموخت اخیستلی او ښه بنداړ کولی شي. تر یو څه حده چې ماته پته شته، د جمهور رئیس نه نیولی د ښکته نورو چارواکو پورې دوی د خپلو ادارو په شاوخوا کې داسې کسان راټول کړي دي چې دوی ورسره اموخت اخیستلی او کارونه په ټپه ولاړ دي. زمونږ ملت په تورتم کې قرار لري او نه پوهېږي چې زمونږ دولتي چارواکي په کوم خوا روان دي. په ساده تعیناتو کې هم ضد او نقیض خبرونه خپرېږي. داسې اوازې د ملي وحدت حکومت ته شرم او ولس ته د توهین معنی لري.

یو کتاب همدا اوس لولم. وایي چې پالیسۍ، پالیسي میکران نه عملي کوي بلکې پالیسي ښکته قدمي عملي کوي. که ښکته قدمي په پالیسیو عقیده ونه لري او یا یې انگېزه ورسره نه وي نو ټولې پالیسي به په هوا کې پاتې وي او لکه هسې چې زمونږ په اصطلاح په یخ لیکنه ده. Michael Lipsky چې د سوشل پالیسۍ په برخه لري کې استاد دی ښکته قدمو مامورینو ته -Street Level Bureaucrats لقب ورکوي ځکه د خلکو کار د پالیسۍ جوړونکو سره نه دی بلکې د محلي چارواکو سره وي.

انماالاعمال باالنیات

۲۷ اپرېل ۲۰۱۵م کال، کابل (د ثور اومه نېټه)

د هغه چا چې نیت ښه و او د خدای لپاره یې د وطن په ابادۍ او جهاد کې برخه اخیستې ده، که ژوندي وي الله تعالی دې ورته په دې دنیا او هم هغه دنیا کې اجرونه ورکړي او څوک چې په همدې ښه نیت شهیدان شوي دي الله تعالی دې ورته برین جنتونه نصیب کړي. چا چې د غویي د اومې او اتمې نه سو استفاده کړې او یې لا هم کوي د غندلو دي.

گرانو دوستانو او عزیزانو!

د می د میاشتې ۱۲مه نېټه، ویرجینیا، امریکا

دا څو ورځې کېږي چې زه له هېواد نه بېرون په سفر یم. د فیسبوک په مجازي دنیا کې دا افواه خپره ده چې گونـدې زه د ننگرهار د والي په توگه تعین شوی یم. دا دوه ورځې زه حیران وم چې څه ولیکم که نه؟ ځکه که څه ولیکم نو شاید داسې فکر وشي چې زه د دوستانو حسن نظرونو ته درناوی نه لرم او یا د کار کولو توان او یا ولس ته د خدمت کولو اراده نه لرم. او یا به داسې معلومه شي چې دا آوازه زما په اشاره خپره شوې ده. ما چې کوم اول پوست ولیده هغه د څو کسو پخوانیو والیانو اوازه وه چې زما نوم یې هم په هغه کتار کې اچولی و.

دا چې دا آوازه څنگه خپره شوله ما ته هم معما ده چې ایا په ښه نیت وه او که په بد خو د دوستانو مثبت نظرونه او حسن نیت ما ته د ولایت نه ډېر مهم دی او زه د ټولو نه منندوی یم ولو که والي هم نه اوسم.

لږ وضاحت غواړم چې وکړم:

ما ته چا رسمي خبر نه دی راکړی او نه راته جمهور رئیس څه ویلي دي. زه اوس هم د ولایت نه ډېره ښه او ارامه دنده لرم او تر خپله وسه د خدمت کولو زمینه راته مساعده ده. ولایت امتیاز نه بلکې لوی مسوولیت دی. که جمهور رئیس اعتماد وکړ نو شاید چې تر ډېره حده به موفقه اوسم ځکه زه له چا سره په هیڅ نوع غیر مشروعو اقتصادي گټو کې شریک نه یم او په حکومتدارۍ کې په سلو کې پنځوس سلنه پاکي مهمه ده.

په تېرو شپږ دېرشو کلونو کې چې ما کومې دندې اجرا کړي که کار مې کم کړی او که لږ خو نه مې رشوت اخیستی، نه مې د حکومت مال چور کړی او نه مې د خپل ولس او خلکو پر ضد خیانت کړی دی. زه نه یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت په چوکات کې د خپلو دندو بلکې د تېرو شپږ دېرش کلونو د ټولو دندو حساب ورکولو ته چمتو یم او په خپل ژوند او کارو بار قناعت لرم.

سر مو نه خورم خو اخري خبره دا ده چې په فیسبوک کې چې ما د دوستانو مثبت حسن نظرونه ولیدل هغه ما ته د ولایت د دندې نه ډېر اهمیت لري. ډېري دوستان زه د نږدې نه هم نه پېژنم خو د ټولو نه زیاته زیاته مننه. ټوقه دې وي که ستاسې پېش بیني رښتیا شوله او ما دا دنده قبوله کړه نو دا درته ویلی شم چې تاسې به په خپلو خبرو پښېماني ښکاره نه کړئ. ستاسې خادم او ورور شاه محمود میاخیل

په پورته لیکنه په سلهاو دوستانو ډېر مثبت نظرونه لیکلي و چې زه فکر کوم د افغانستان په سطحه دا به اول ځل وي چې دومره کسانو په سوشل میډیا کې مثبت نظرونه او تبصرې لیکلې وي ځکه همېشه که یو څه مثبت نظریات وي نو یو څه منفي هم وي. د یو څو دوستانو تبصرې دلته رانقلوم:

عصمت قانع صیب زما عکس پوست کړی و او لیکلي یې و:

دا ځوان په رسمیت پېژنم. میلمه پال اولسپال متواضع غوځ او قاطع منیجر دی، په اداره او منجمنت کې پر اصولو تکیه کوي او پخپله هم له قانون او نظم څخه رعایت کوي، که د افغانستان په اوسنۍ اداره کې مسولیت ور وسپارل شي هم به د اوسنۍ ادارې ابرو وساتي او هم به خلک ادارې ته رانژدې کړي.

رضوان الله شپون صیب لیکلي و:

د ننگرهار د نوي والي په توگه د ښاغلي شاه محمود میاخیل د ټاکنې احتمال دی او تمه کېږي چې د سیمه ایزو ارگانونو ادارې د نوي رئیس غلام جیلاني پوپل د کار له پیلولو وروسته د ښاغلي میاخیل د تقرر اعلان وشي. ښاغلی میاخیل یو مهال د کورنیو چارو وزارت اداري معین په توگه پاتې

شوی، د ننگرهار په جغرافیه او قومي جوړښت ښه پوهېږي، د ننگرهار د والي په توگه د ښاغلي میاخیل ټاکنه غوره اپشن دی، خدای دې وکړي چې د والي په توگه تر ټاکنې او کار پیلونې وروسته د ننگرهار د امنیتي وضعیت د ښه والي لپاره ټول شته امکانات وکاروي.

امین الله ظاهر صیب لیکلي و:

ولسمشره! ننگرهار ته د نوي والي شامحمود میاخیل په ټاکنه دې یو ځل بیا د ولسونو په زړونو کې ځای پیدا کړ. مونږ دې وگټلو او یو ځل بیا راباندې گران شوې ته دې زنده باد یې وروستۍ ټاکنې دې په زړه پورې دي. میاخیل نه زور لري او نه زر د کتاب او قلم سړی دی مونږ یې هرکلی کوو.خدای دې وکړي چې پریکړې ته د عمل جامه واغوندې. **او همداسې نورې تبصرې.**

نو مجبوره شوم چې د ټولو نه یو ځل بیا مننه وکړم او دا لاندې وړوکې تبصره مې بیا ولیکله:

مننه او په اخره کې یو وړاندیز

د می د میاشتې ۱۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، ویرجینیا، امریکا

گرانو دوستانو او عزیزانو! ستاسې هره تبصره ماته د میلیونو میلونو مادي امتیازاتو نه ډېر اهمیت لري او نه پوهېږم چې څنگه د ټولو نه مننه وکړم. خو د تاسې ټولو نه یو ځل بیا نهایت زیاته مننه. زه بیا هم نه پوهېږم چې دا آوازه ولې خپره شوه او یو دوست زمونږ لیکلي و چې واقعاً دا په میډیا کې به لومړی ځل وي چې د یو چا په هکله دومره مثبتې تبصرې وشي نو ستاسې حسن نظر ماته له هر څه نه زیات اهمیت لري. حال دا چې ما هېڅ نه دي کړي. د ځان په خاطر نه وایم خو د دې نه معلومېږي چې افغانان د ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومتدارۍ، صداقت او ایماندارۍ تړي دي. دا درې عنصره نه خارجي کمک ته ضرورت لري، نه تخنیکي مرستو ته او یا نه کومه قانوني ستونځه شته او نه په بیه اخیستل کېږي چې تاوان سړی وکړي. که ولس ارامه وي مونږ ټول پخپله ارامه کېږو او د ولس په ارامۍ کې زمونږ فردي او د کورنۍ ارامي پخپله خوندي ده.

د ځان په ګټه سؤ استفادې ته فساد وایي خدای دې وکړي چې زما دا تبصره او یا مخکینۍ تبصره په فساد کې رانشي. قدرت او پیسې سړی فاسدوي خو که سړی له ځان سره ووایي چې د دې چوکۍ نه به یوه ورځ خامخا ځم نو بیا سړی نه فاسدېږي او ما سره همدا فکر همېشه و او دی چې که هره دنده سړی ولري نو باالاخره ترې یوه ورځ په طبیعي شکل او یا غیر طبیعي شکل ځي او قدرت او پیسې له انسان سره تر اخره نه پاتې کېږي. دا تغیر او تبدیل په وظایفو کې د همدې په خاطر دی چې د دوه درې کالو نه وروسته د انسان ابتکار او انرژي په یوه دنده کې ختمېږي نو باید چې تغیر او تبدیل رامنځته شي اوبه چې هم په یوه ځای کې ډنډ شي نو باالاخره ګنده کېږي. دا خبره ما تکرار تکرا کړې ده چې کله چې زه معین د وزارت داخله شوم نو زما خدای بښلي پلار راته راغی او راته یې وویل چې معین شولې خو یوه ورځ د دې چوکۍ نه تګ هم په نظر کې ونیسه خو ځان بدنامه نه کړې. ښه کار په دې معنی نه دی چې چا ته غیر قانوني کار سړی وکړي. که یو مامور له ټولو سره یو رنګه قانوني برخورد وکړي نو بیا هیڅوک نه خفه کېږي یعنې د مور او میرې سلوک باید په دولتي چوکاټ کې له ولس سره ونه شي. یو کتاب چې ما او قیوم مشواڼي صیب په ګډه لیکلی دی د وطن د معمارانو په نامه چې په همدې دوه اونیو کې به انشاالله چاپ شي نو په سریزه کې ما همدا خبره لیکلې ده.

که څه هم دا ښه نه ده چې د ځان توصیف پخپله وکړم خو د معلوماتو د شریکولو او شاید چې په یو چا څه مثبت تاثیر وکړي دا لاندې څو ټکي لیکم.

د کورنیو چارو په وزارت کې چې ما کار کړی نو زما نږدې دوستان هم نه پوهېږي چې زه څو ورونه او څومره خپلوان لرم او ما دا خپلې کورنۍ ته ویلي و چې خپل کارونه به کوئ او زما په کار کې به کار نه لرئ. صرف ستاسې د معلوماتو په خاطر وایم چې مونږ شپاړس ورونه و چې دیارلس اوس هم ژوندي دي او همداسې په سل ګونو خپلوان لرم خو ټول پوهېږي چې زه د دوی غیر قانوني او غیر منطقي غوښتنې نه منم نو ماته یې ویلی هم نشي۔ او اکثره رانه کله کله خفه هم وي. د پیسو په هکله زما فرموله هم ډېره اسانه ده. له خپلې شړۍ سره پښې غزوم او اساسي ضرورت رفع دی او هوس نه لرم چې باغونه، کورونه او بیلډونګه ولرم او هغه درد سر هم دی. د ننګرهار او مشرقي هر کور او هر باغ زما کور او باغ دی او همدا علت دی چې زه تر اوسه په ننګرهار کې کور نه لرم یوازې په کابل او کونړ کې ځای لرم او هم ما خپل ټول ژوند د خپل معاش نه جوړ کړی دی. د خدای نه ډېر مشکوره یم چې همېشه زما معاش زما د ضرورت نه زیات او کم نه و او ښه ژوند راته د حلال معاش له لارې برابر شوی دی او په خپل ژوند قناعت لرم. د الله تعالی په دربار کې حلال او حرام دواړه شته نو په عوض د دې چې د حرامو پسې سړی تپ و تلاش وکړي ولې د حلال رزق سوال نه کوي. زما د ټول شناخت او لوړو چوکیو په درلودلو سره چې د افغانستان ټولې شاروالۍ زما د معینیت په چوکاټ کې وې، یوه نمره ځمکه ما نه د ځان په نامه او نه د فامیل د کوم بل غړي په نامه، د افغانستان په هیڅ یوه سیمه کې نه ده اخیستې. په تېرو دېرش کلونو کې د ننګرها ټولو پخوانیو او موجوده مشرانو او چارواکو سره زما ډېرې نږدې اړیکې وې او ملګرتوب مو هم درلود خو یوه ته ما هم دا سوال نه دی کړی چې په کوم شهرک او یا د حکومت په چوکاټ کې ماته کومه نمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکه راکړي. سلام علیک ډېر ښه لرو خو د هیچا سره هیڅ نوع پېتې او یا ښکاره اقتصادي پروژې نه لرم.

په هر حال خدای دې هغه وکړي چې زمونږ او ستاسې د ټولو خیر پکې وي. هره دنده چې وي، خدمت په یوه سر نه کېږي، ښه، کار فهمه، پاک، صادق او متهد ټیم په موجودیت کې سړی خدمت کولی شي. د اشخاصو قحط الرجال نشته دی او په افغانستان کې له ما نه ډېر زیات ښه، پوهه، با تجربه او متعهد کسان شته دي. که حکومت هر چېرته څوک مقروري نو باید ښه فکر پکې وکړي او ښه کسان باید په دندو وګوماري.

وړاندیز: راځئ چې د یو مثبت بدلون په لور غوړونه سره نږدې کړو که په حکومت کې یوو او که نه خو د دې بدلون لپاره کار باید وکړو. که مونږ یو سم او متعهد حرکت او ټیم جوړ کړو دولتي چارواکي زمونږ او ستاسې ورونه او بچیان دي خامخا به سمېږي. راځئ چې همدا حرکت ژوندی وساتو، قانوني بنې ورکړو او د نظام سازۍ لپاره کار وکړو. له اسمانه ملایکې الله تعالی مونږ ته نه رالېږي چې دا وطن راته جوړ کړي. الله تعالی فرمایي: "اِنَّ اللّٰهَ لا یُغَیِّرُ ما بِقَومٍ حَتّٰی یُغَیِّروا ما بِاَنفُسِهِم" که په ځان کې پخپله مثبت تغیر رانه ولو نو الله تعالی هم زمونږ په ژوند کې مثبت تغیر نه راولي. خارجیان او یا د خارجیانو پیسې او قوت خو په هیڅ شکل زمونږ په ژوند کې تغیر نشي راوستلی او حتی د خارجي هیوادونو (عربو او عجمو) زیاتې پیسې او قوتونه زمونږ ملک ته راغلل خو زمونږ ستونځې نوري هم زیاتې شولې او مفت خواره یې اموخته کړو. راځئ چې د دې مفت خوریو او نورو ته د طمع لرلو پر ځای د خپلو ناځیزو امکاناتو او قوت نه د وطن په ګټه مثبته استفاده وکړو. راځئ چې د شعارونو نه تېر شو او عملي اقدام وکړو. زما یوه ساده او اسانه مشوره اول د ننګرهار، ورپسې د مشرقي او باالاخره د افغانستان خلکو ته دا ده چې په ننګرهار کې ډېرې ټولنې، حرکتونه او ښه با ا حساسه کسان

شته دي او هلې ځلې کوي خو د دوی هلې ځلې پراګنده او یا انفرادي شکل لري. راځئ چې دا ټولې ټولنې سره یو ځای کړو، لږ ساده اصول ځانونو ته وټاکو، په هغو اصولو عمل وکړو او انشاالله زه امید لرم چې د دې حرکت نه به یو ښه او غټ حرکت جوړ شي. کله چې مونږ خپل معنوي قوت سره یو ځای کړ دا نور کارونه پخپله کېږي. ما ته پته ده چې زمونږ تېرو حکومتي چارواکو په ننګرهار کې او هم نورو سیمو کې د ولس او ټولنو تر منځ په یوه نامه او بل نامه درز اچولی و نو ښه دا ده چې فایروالونه (دیوالونه) چې زمونږ د ټوټه کیدو په خاطر جوړ شوي دي له منځه لرې کړو او دا قوتونه سره منسجم کړو. دا پیسو ته ضرورت نه لري صرف اخلاص، صداقت او خود ګذارۍ ته ضرورت دی. ملي کارونه په یوه سر او یوه وړه ټولنه باندې نه کېږي. زما عرض د ننګرهار ټولو با فهمه کسانو ته دا دی چې راځئ دا ټولنې او حرکتونه سره یو ځای کړو. که خوښه مو وي نو هره ټولنه او ډله دې په خپلو کې سره تصمیم ونیسي او د یو بل سره د یو ځای کیدو پلان دې جوړ کړي. هره ټولنه چې د یو بل سره یو ځای کېدای شي اول اقدام دې وکړي او له نورو سره به بیا وروسته کار وکړو. ما ته که په دې اړه هر خدمت وي زه حاضر یم. د افغانستان د ارامۍ او سوکالۍ په هیله.

د فیسبوک یو نوع اخلاقي فساد

د می د میاشتې ۱۳مه نېټه، ویرجینیا امریکا

د فیسبوک یو تن ګډونکونکي راته لیکلي و چې ما له ځان سره د فیسبوک په صفحه کې اډ کړه. ما ورته ولیکل چې زما د فیسبوک د ملګرو شمېره د پینځه زرو نه زیاته شوې او زه نور کسان نشم له ځان سره اضافه کولی نو ښه دا ده چې زما د فیسبوک صفحه لایک کړه او په دې توګه به سره په اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې اوسو. دې ورور راته وليکل چې يو کس ډليټ يعنې د خپلو ملګرو نه لرې کړه او ما د ځان سره ونيسه.

ما ورته وليکل چې وروره دا هم يو نوع فيسبوکي فساد دی او زما اخلاق دا اجازه نه راکوي چې زه يو ملګری لرې کړم او تا اډ کړم. ما ته ټول ملګري محترم دي او هر يو جلا جلا ځای زما په زړه کې لري. دا داسې معنی لري چې په يوه کرسۍ کار کوې نو يو ملګری درته راشي او ووايي چې دا فلانی له وظيفې نه لرې کړه او ما مقرر کړه. که دا کار وشي نو دا هم د فساد يوه نمونه ده. مونږ او تاسې تول ملګري لرو او که کوم ملګری زمونږ نيمګړتياوې درلودلې نو هغه به ډيليټ کوو نه بلکې د هغه خلاوې به اصلاح کوو. زه په دې خوشحالېږم چې زما خلاوې څوک راپه ګوته او هغه اصلاح کړم.

په خبرو کې سوچ او فکر په کار دی او يو وړوکی غوندې وړانديز

د مې د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا

د بيان آزادي دا نه ده چې هر څوک په هر چا پسې هرڅه بې له معلوماتو، شواهدو او دلايلو ووايي. توهين اميزه خبرې چې د انسان شخصيت او ټولنې ته زيان رسوي هغه د قانون، انسانيت، افغانيت او اسلاميت له مخې سمې نه دي. مونږ ټول يو څه عيبونه شايد ولرو ځکه انسانان يوو او انسانان همېشه سهوه کوي خو بايد د انسانانو په شخصي مسايلو او عيبونو پرده واچوو خو متاسفانه زمونږ په ټولنه کې دې ته ډيموکراسي وايي باالخصوص زما اشاره اوسنيو تبليغاتو ته ده چې د افغانستان دښمنان غواړي چې د مختلفو لارو او اشخاصو په وسيله زمونږ دا مات ګوډ نظام خراب کړي او مونږ هم ارادي او غير ارادي د نورو خبرې زمزمه کوو.

انارشي او ډيموکراسي سره فرق لري. د قانون حاکميت د ډيموکراسۍ اصل دی. نو که څوک په چا پسې هر څه ليکي او يا وايي بايد لږ په کې فکر وکړي ځکه بيا شايد په بې فکره او بې سوچه خبرو باندې پښېمانه اوسو. دا د دې معنې نه لري چې په ملي مسايلو کې څوک خيانت کوي او مونږ غلي کېنو او څه ونه وايو خو که ملي مسايل هم مطرح کوو او غواړو چې حقايق ووايو او شواهد په ډاګه شي نو بايد په خپلو خبرو او ليکنو کې د خبرو او قلم عفت په نظر کې ونيسو.

د توماس اديسن وينا

د مې د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

هغه شيان چې حسابېږي، پر هغې حساب نه کېږي او هغه شيان چې پرې حساب کېږي هغه نه حسابېږي.

يوه مهمه وينا او يوه وړه تبصره

د مې د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

ډېر کلونه پخوا چې مونږ ځوانان و پروفيسر رسول امين راته په پېښور کې ووېل چې خوريه! يوه خبره درته کوم چې استخباراتي شبکو ته ورتلل د يو چا په خوښه دي خو وتل ترې بيا په خپله خوښه نه دي. همدا خبره زه هم ځوانانو ته کوم چې استخباراتي شبکو ته ورتګ ستاسې په خوښه دی خو وتل ترې بيا ستاسې په خوښه نه دی نو ښه به دا وي چې د استخباراتي لوبو نه ځانونه وساتو او ملي فکر پيدا کړو. زمونږ عزت په ملي ګټو کې دی نه د استخباراتي شبکو سره کار کول. زمونږ په کونړ کې خو دا اصطلاح ډېره عامه ده چا به چې په استخباراتو کې پخوا کار کاوه او وبه پېژندل شو نو هغه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

به يې رپوټ چي وايه او دا به يو نوع بده اصطلاح وه چې د کنځلو معنی يې درلودله.

تبصره! زمونږ استخبارات زمونږ د ګاونډيو هېوادونو په پرتله په هر لحاظ د مقايسې وړنه دي ځکه هغوی ډېر منظم دي، زيات امکانات لري او زمونږ په هکله دومره معلومات لري چې مونږ د خپل ځان په هکله دومره معلومات نه لرو. نو په دې اساس مونږ استخباراتي جنګ نه شو ګټلی. ښه بـه دا وي چـې زمونږ حکومت په خپل ملت باندې تکيـه وکـړي او د ملـت اعـتماد راجـذب کړي. ملت کولی شي چـې د ګاونـډيانو شـومو پلانونـو مخـه ونيسيـ. زمـونږ مسايل په جګړو او عملياتونو نه حل کېـږي چـې ببـل ببـل نومونـه پـه فـوځي عملياتو کېږدو او يا استخباراتي معلوماتو شريکول مونږ ته څه ګټـه ورسـوي. مونږ يو واحد عملياتي پلان ته چې په هغه کې د ولس او حکومت رول معلـوم وي ضرورت لرو چې زمـونږ سـتونځو تـه د پـای ټکـی کېـږدي. پـلان پـه پټـو معاملو نه جوړېږي بلکې مشکلات بايـد لـه ملـت سره شريـک شي او ټګـلاره معلومه وي چې ټول پوه وي چې مونږ کومه خوا ته راوان يو.

Two points are important for enduring peace in Afghanistan

23 May 2015, Virginia, USA

Two points are important for having enduring peace in Afghanistan. One, peace is a process not a deal. If you have homogenous group of insurgency in a country, it take time to reach a final deal but it will take even more time to implement the agreement. Secondly, insecurities in Afghanistan are

product of several factors or multi-facets such as combination of criminals, terrorists groups, Taliban, disgruntled elements, proxy fighters, bad and inefficient governance, drug and economic mafia and local rivalries. Therefore, it is not possible to have a real peace process. Every contact and negotiation will be part of tactical advantage for both sides and won't produce result.

We need to focus on two tracks: one to focus more on improving governance and rule of law in order to improve security. Secondly focus on good diplomatic relation with Pakistan to reduce violence in the country by not supporting proxies or provide safe haven to those elements who want to destabilize Afghanistan.

Supporting nomination of Mr. Masoom Stanekzai as Minister of Defense

23 May 2015, Virginia, USA

I know Mr. Masoom Stanekzai for many years and know him very well. He is the right choice for the Ministry of Defense of Afghanistan and if I don't exaggerate, he might be the second or third good choice of National Unity Government

(c) ketabton.com: The Digital Library

so far. Beside of his background and education, he is very sincere person to build the country and not part of corrupt mafia. It is not easy to work in the system and in the same time keep your integrity. He survived several attacks and targeted by enemies of Afghanistan within the country and also outside of the country but never give up to work for Afghanistan. I hope parliament members understand this and vote for his confirmation. Two things are important: He will never give up and tirelessly work for enduring peace in Afghanistan and in the same time will keep his integrity. We all should support him and he is the best choice for this position at this critical time. I am on loaner computer and do not have Pashto fonts and will write in Pashto later on as well..

Losing battle of perception by the government

26 May 2015, Virginia, USA

When the government officials are not able to provide proper answers for policies issues, it will create further questions, doubts and confusion. This lack of clear communication leads to belief that there is no clear policy to address people concerns. This provide tools to opponents of

government (armed and political) to mislead the people. In public debate when you lose initiative and be defensive, then you lose argument and battle of perception to win people support. This is the case in Afghanistan right now.

Admiring sacrifices of Afghan National Security Forces

26 May 2015, Virginia, USA

I really admire the sacrifices of Afghan National Security Forces (ANSF) despite so much political grudging to provide them direction. Afghanistan problem is not lacking of dedicated and patriotic forces but it is lacking of political uncertainty. You cannot show me any country in the world that their police or military forces were able to fight against armed opposition for so many years without proper recognition and appreciation of their sacrifices by their leaders.

I am puzzled by some Afghan commentators to blame Afghan National Security forces for failures of security but ignorant that the relative security you have and able to talk on different TV shows are due to the services and sacrifices of ANSF. I am not saying that there is no shortcomings in ANSF but under our political circumstances, they do perform well.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Please do respect their sacrifices that they protect you and your family while you are sleeping nicely. If you are real patriotic, please recruit yourself in ANSF for 200 plus dollars per month and defend the country.

آیا د فیسبوک اکاونټ درلودل عیب دی او کنه؟

د می د میاشتې ۲۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

دوستانو سلام! دا څو ورځې کېږي چې ما په خپل کمپوټر کې د بېځایه لاس وهلو له امله خپل ټول فایلونه له منځه وړي و او هم مې د فیسبوک صفحه کې د ملګرو د اسانۍ په خاطر زما د فیسبوک اکاونټ ټول ډیلیټ شوي و یا له منځه تللي و او دوه ورځې مې د فیسبوک نه غوږونه په قرار و خو نن دا دواړه مشکلات حل شول او اوس بېرته خپل کمپیوټر ته او هم د فیسبوک اکاونټ ته لاسرسی لرم.

دا دوه ورځې چې فیسبوک مې نه شو کتلای داسې راته ښکاره کېدله چې ګوندې ډېر څه مې ورک کړي دي او د ډېرو ښو دوستانو نه جدا شوی یم. دا چې د وطن نه څوک بهر وي نو بیا خو تشویش نور هم د وطن د حالاتو په هکله لا زیات وي.

خو پرون شپه مې د طلوع تلویزیون د تودو بحثونو چلوونکي شاه پور بختیار صیب نه واورېدل چې دی د فیسبوک کومه رسمي صفحه نه لري او هر څوک چې د دې په نامه څه خپروي هغه د ده نظر نه دی او دی دومره وخت هم نه لري چې د فیسبوک پاڼه ولري. زه خو چې دا دوه ورځې د فیسبوک د ملګرو نه جلا وم نو د فیسبوک پسې ډېر خفه وم نو یو ژورنالست څنګه د فیسبوک د اهمیت نه انکار کوي او دا ورته بده او عیب ښکاري چې

د فیسبوک اکاونټ ولري. زما په اند دا بد کار نه دی چې څوک د فیسبوک اکاونټ ولري خو استعمال یې هم په سړي پورې اړه لري. ډېرو دوستانو د پورته لیکنې په هکله مثبت نظرونه لیکلي و چې د فیسبوک اکاونټ نه باید مثبته ګټه واخستل شي.

د دیترویت په هوایي ډګر کې مې د یو کلیوال سړي قصه راپه یاد شوله

د می د میاشتې ۲۸مه نېټه، دیترویت هوایي ډګر، میشیګان ایالت، امریکا

یو کلیوال سړی ښار ته تللی و نو چا ترې پوښتنه کړې وه چې د کوم ځای یې نو ده ورته ویلي چې د فلاني ملک د کلي یم. تپوس کوونکي ورته ویلي و چې فلانی ملک څوک دی او د کوم ځای دی؟ کلیوال ورته ویلي و چې ته هغه ملک نه پیژنې نوته څوک پیژنې. د دیترویت هوایي ډګر چې مې ولیده نو د هماغه کلیوال سړي قصه مې راپه یاد شوله.

همدا شېبه د امریکې د مشیګان ایالت د دیترویت هوایي ډګر کې یم او مسچوسیت ایالت ته په ترانزیت لونج (انتظار ځای) کې ناست یم نو د دې هوایي ډګر اوږدوالی مې چې ولیده چې د وړوکي اورګاډي په وسیله سورلۍ د هوایي ډګر له یوې برخې نه بلې برخې ته انتقالوي او په یوولسو ژبو د معلوماتو په تخته باندې مسافرو ته هرکلی لیکل شوی دی نو د خپل وطن د هغه کلیوال خبره مې راپه یاد شوله چې مونږ لا ښار او دنیا نه پېژنو او اوس هم په کلیوالي محدوده کې ژوند کوو او د خپل ملک دوه ژبو (پښتو او دري) د ویلو تحمل نه لرو او که په یوه ژبه خبرې کوو نو د بل ژبې ویوونکي راته اجنبي او غیر افغان ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ فکر کوو چې افغانستان د دنیا د ثقل مرکز دی او ټوله دنیا د همدې ځایه اداره کېږي. په واقعیت کې داسې نه ده، مونږ ډېر وړوکی هېواد یوو او حتی د خپلې سیمې په کچه هم زمونږ هیواد په اقتصادي، فوځي او سیاسي لحاظ وروسته پاتې هیواد دی.

همدا ګړی یوکتاب د بین المللی روابطو او د نړیوال سیاست په هکله هم لولم. د دې کتاب په یو ځای کې راځي چې ګروپونه، ژبې او قومونه د ابد نه په همدې شکل نه دي پیدا شوي بلکې د مهاجرتونو او سیاسي جوړښتونو او تحولاتو په نتیجه کې مونږ په اوسنۍ فزیکي او یا بشري جغرافیه کې ژوند کوو. د اسلام له نقطه نظره هم قومونه او ډلې د یو بل د شناخت لپاره پیداشوي دي، په یو بل تفوق یا برتري نه لري. که مونږ د کلیوالي محدودې نه راووځو نه ښه به وي ځکه افغانستان لا هم د دنیا په پرتله کلی دی ښار نه دی. مونږ په خپل کلي کې هغه وخت د عزت او ابرو ژوند کولی شو او د خپل هېواد د اوسېدو نه خوند اخیستلی شو چې مونږ ملي فکر ولرو.

راځئ چې د ملي ګټو لپاره وړې خبرې شاته واچوو او د یو ملي اجنډا حمایت وکړو. هره ژبه باید د هماغه قوم خپل ویوونکي تقویه کړې او د خپلې ژبې یا سیمې د وروسته والي ملامتیا په یو بل وانه چوو. که چا یو ښه کار کوو هغه باید وستایو او که چا بد کول بد یې باید د ملي ګټو په خاطر وغندو نه دا چې د شخصي ګټو په خاطر. مونږ داسې ایډیاله فرموله نه شو پیداکولی چې هر نظام او هر شخص باید هیڅ خلا او نیمګړتیاوې ونه لري. هر شخص او هر نظام په هره مقطع د تاریخ کې زیاتې نیمګړتیاوې به خامخا لري او همېشه به د اشتباګانو سره مخامخ وي خو باید نظام او اشخاص خپلو نیمګړتیاو ته متوجه کړو ځکه دا زمونږ حقوقي او قانوني حق دی.

امریکایان ولې افغانستان ته راغلي دي؟ کونړ د لرګو د خاطره

د می د میاشتې ۲۹مه نېټه، د دیترویت هوایي ډګر، امریکا

د افغانانو په منځ کې د هېواد نه بهر او هم افغانستان کې دننه د امریکایانو د راتګ د موخو په هکله په محلي او سیاسي حلقو کې مختلفې تبصرې کېږي چې دوی ولې هلته تللي دي او هر چاسره د هغه د معلوماتو او طرزفکر په اندازه جلا جلا نظرونه دي. څو کاله دمخه زما زوی، ضیا راته ویلي و چې په خاص کونړ کې د میلمنو سره په دېره کې ناست و نو یو تن ورته ویلي و چې کونړ ته امریکایان په دې خاطر ورغلي دي چې د کونړ لرګي (د نښترو چارتراش) یوسي. ده ورته ویلي و چې امریکا کې لرګي دومره ډېر زیات دي چې خلک کمپنیو ته په یوه ونه زر دوه زره ډالره د پاسه ورکوي چې هغه ووهي او یوسي یې.

پرون چې د امریکا د مسچوسیت ایالت ویلمزټاون پوهنتون ته چې د امریکا د ټولو نه مشهوره پوهنتون دی، د پروفیسر ډیوید اډوارد په بلنه تللی وم چې هلته د دغه پوهنتون د استادانو او شاګردانو سره د افغانستان د تازه مسایلو په هکله وغږېږم. څو کاله پخوا ډیوید او ما د ویلمز-افغان میډیا په نامه یوه پروژه درلوده چې زه ورسره سلاکاروم. کله چې د ډیوید نوي کورته لاړم چې دا کورد چارتراشو یعنې نښتر د ښو لرګو نه په یوه خاص ډیزان جوړ شوی دی نو د ضیا خبره مې راپه یاد شوله.

په دې وخت کې د فراه د ولایت پخواني والي صیب روح الامین هم زما لیدو ته راغی نو هغه ته مې د ضیا خبره وکړه او د د ډیوید د کور څو عکسونه مې واخستل چې درنو دوستانوسره یې شریک کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کور چې د ښترو د ښایسته لرګو نه په ډېره عجیبه نقشه او ډیزاین په پنځه جریبه ساحه کې چې اکثره یې ځنګل دی، ۴۳ کال پخوا جوړشوی او تقریبا یو میلون ډالره ارزښت لري. د کور شاوخوا ته د دغه پوهنتون تقریبا ځلور ځلوېښت زره جریبه ځنګل دی او په دې لوی ځنګل کې دا یوازینی کور دی. دا ځنګل د ویلمزټاون پوهنتون د شاګردانو او د دغه سیمې د زراعت د څانګې د تحقیقاتو لپاره ساتل شوی دی. د ویلمزپوهنتون په هغه وخت کې و نه غوښتل چې د دوی د اولني پلان له مخې نور کورونه هلته جوړ کړي. په دغه ځنګل کې د ښترو او میپل (میپل سیروپ د دغه ونو نه جوړیږي) نه نیولې د ګلانو او نورو زینتي ونو پورې شته دي. د امنیت، آزادې هوا او سکون په هکله به نور څه نه وایم چې دا پروفیسرـ د خپلو دوه ماشومانو او یوې ښځې سره هلته په ځانګړي توګه اوسیږي.

پورته لیکنې باندې دوستانو ډېرې مهمې تبصرې لیکلې وې چې یو څو یې دلته را انتقالوم:

استاد غلام دستګیر خاورین صیب لیکلي و:

ډېر په زړه پورې مطلب و. دا خو جوته ده چې امریکا ډېر بډای هېواد دی زموږ شتمنیو ته اړتیا نه لري خو د مطلب د بشپړولو له پاره په کار دي چې د یو کارپوه په توګه وواياست چې د څه له پاره راغلي دي. د دوی راتګ آن د کرزي صاحب په زړه هم نه هوارېده.

ډاکټر یونس بارګامي صیب لیکلي و:

میاخیل صیب دا کیسه د خلکو ورکه ده کنړیان وایي لرګو پسې راغلي لغمانیان وایي بادرنګو پسې راغلي وردګ وایي مڼو پسې راغلي خو خدای ته به معلومه وي خو زما په فکر د پښتنو په جګو شملو پسې راغلي دي.

عبدالموجود خلیلزي صیب لیکلي و:

ګرانو مشرانو اسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته! د میاخیل صیب خبرې ټولې پر ځای دي او د واحیدی صیب خبرې په تاید چې میاخیل صیب کوښښ کوي چې د خپلو سفرونو په وسیله زمونږ افغان ولس راویښ کړي. زه د واحیدی صیب خبرو سر هم موافق یم چې زمونږ د ټولنې ډېره فیصدي نالوستي خلکو څخه جوړه ده او د دوی د مظلومیت او بیچارګۍ نه استفاده کېږي او هغوی په یو نوم اوبل نوم غولول کېږي. خو زه بیا داسې وایم زمونږ نالوستي وګړي د هغه پروفیسرانو او لوستوونکو څخه ډېر ښه دي کوم چې زمونږ دګران هېواد په ورانولو کې مهم رول لرل خو زمونږ نالوستي بیا په کې ډېر ځورېدلي او کړیدلي او د دې عامل ټول زمونږ هغه د علم او د پوهې خاوندان دي کوم چې جهاد په نامه یې زمونږ هېواد په کنډرو بدل کړه. زه جنوب، غرب او شمال د افغانستان باندې نه غواړم چې وغږېږم دا نه چې مالومات راسره نشته، مالومات هم لرم خو زه غواړم چې د ختیځ زون چې د دغه زون ډېر شتمني هغه خلکو لوټ کړه کوم چې ځانونو ته علماء، د جهاد رهبران او علمي څېرې وایي او ځانونه یې پر خلکو باندې د ټوپک په زور منلي دي دکونړ، نورستان، او ننګرهار هغه ځنګلونه یې له منځ یووړل کوم چې د افغانستان عامه شتمني وه او هغه ځنګلونه یې وسوځول چې خلکو نه غوښتل دا ظالمان یې قطع کړي. زما په نظر د افغانستان د عامه شتمنۍ په لوټ کولو کې، د خلکو په وژنه کې، د هېواد په خرڅولو او بربادولو کې ډېر رول د علم او پوهې د خاوندانو وو. داکوم انځورونو چې میاخیل صیب شریک کړي دي خلکو خپل هېواد او خلکو سره مینه لرله نو ځکه یې خپل هېواد اباد کړی دی. الله تعالی مو راته ژوندي لره او الله تعالی دې وکړي چې زمونږ په ګران هېواد کې هغه په خوب ویده او با احساسه افغانان مشران راویښ شي او خپل سرنوشت په خپله وټاکي. امریکا زمونږ د هېواد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغو منابعو د خرابېدو لپاره راغلې ده او غواړي چې مونږ ټول عمر سوالگر پاتې شو او دوی چې څه غواړي هغه پر مونږ وکړي.

محترم فريد واحدي صيب ليکلي و:

مياخيل صاحب کور مو ودان تاسې همېشه د خپلو سفرونو گټور اړخونه له ولس سره د هېواد د بهبود په خاطر شريك کړي دي. دا هم واضحه ده چې زموږ د ولس لويه برخه بې سواده ده او زر غولول کېږي. خو موږ او تاسو بايد دا ومنو جي امريکا افغانستان ته د خپلو سيمه ييزو او طويل المدتو گټو د خونديتوب لباره راغلې ده او افغانان د تېرو تجربو نه په استفادې بايد د دې حالت نه مثبته گټه پورته کړي.

محترم عارف لودين صيب ليکلي و:

محترم مياخيل صيب! ډېره مهمه موضوع دې راواخيسته، ستاسو نظر او تبصرې ته په تمه وو، خو تا ترې د ډيويډ اډوارډ د کور توصيف ته مخه کړه!!؟؟

انجينر صيب سيد فريدالله فريد ليکلي و:

مياخيل صيب دا جوته ده چې امريکا افغانستان ته د لرگو د وړلو لپاره نه بلکې د نورو ستراتيژيکو موخو لپاره راغلې ده خو له يو واقعيت نه سترگې هم پټولی نشو چې د طالبانو له نسکورېدو وروسته د زورواکو واک نور هم زيات شو او د لرگو مافيا په کونړ کې په خلاص مټ د لرگو پريکول او لېږد زيات کړ.

د دوی په ځواب کې ما په مختصره توگه وليکل:

د ټولو دوستانو د تبصرو نه زياته مننه. زما موخه همدا وه چې يو علمي بحث سرې پرانېزي. او اکثره تبصره کوونکي چې زه يې پېژنم له مانه زيات معلومات په ټولو مسايلو کې لري.

خاورين صيب! کرزی صيب د امريکايانو سره ډېر زيات خوشحاله و چې په مفته يې ورته قدرت وسپاره، امنيت يې ورته نيولی و او بيدريغه پيسې يې ورته ورکولې چې بالا خپلې مزې او چړچې يې پرې ۱۳ کاله وکړې. په اخره کې سره ځکه خفه شول چې دی او د ده کورنۍ غوښتل چې د گاندي د کورنۍ په شان تل تر تله په قدرت کې پاتې وي خو امريکايانو دا نه منله او اختلاف د دوی تر منځ پيدا شو. محمود کرزي په يوه مرکه کې همدا وويلې چې دوی د گانديي د کورنۍ په شان رول بايد په افغانستان کې ولوبوي. کرزي صيب هم په اخره کې وويلې چې دی پس له ۱۳ کلونو په دې اوس پوه شو چې امريکان د خپلو اهدافو لپاره افغانستان ته راغلي دي خو په دې ديارلس کلونو کې چې د ده يې حمايت کوو ده څه نه ويلې ولو که ستونځې ډېرې زياتې وې.

که څوک خپل اهداف ونه لري نو څنگه دومره فوځونه يو بل ملک ته لېږي او دومره پيسې هلته مصرفوي؟ په سياسي او اقتصادي مسايلو کې د يو بل سره بايد مشترکې گټې وي چې يو د بل سره کاروبار وکړای شي يعنې د يو ملک گټې بايد د بل ملک د گټو سره اړخ ولگوي خو داسې نه وي چې يو خوا خپلې گټې خوندي وي او د بل پکې هيڅ نه وي. مونږ ته بايد د اول نه د امريکانو د راتگ موخې معلومې وې او هم مو خپلې موخې تعريف کړې وې چې په څنگه د يو بل د موجوديت نه گټه واخلو او څنگه همغږې سره کېدای شي او که نه؟ که نه شي نو بيا څه په کار دي او کومې نوې لارې چارې ولټول شي. مونږ نه د امريکايانو د موجوديت نه سمه گټه واخيستله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه مو نورې لارې چارې ولټولې چې که دوی نه وي نو څه باید وکړو. مونږ نه د دوی سره سم کار وکړ او نه مو د دوی موخې معلومې کړې او نه مونږ خپلې موخې تر اوسه پورې تعریف کړای شوې. نو همدا لامل دی چې مونږ ټول د اوسنیو سیاسي حالاتو په هکله په یو نوع سردرګومۍ کې غرق یوو. دا ډېر لوی بحث دی خو په اخره کې دومره وایم چې افغانستان د امریکا لپاره وسیله ده نه هدف خو د افغانستان لپاره ثبات او ارامي هدف دی او دې هدف لاسته راوړو لپاره باید په شریکه کار وکړو.

د نېشنلېزم مثبت او منفي اړخونه

د می د میاشتې دېرشمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینا، امریکا

که تېرو دوه سدیو ته وګورو نو نیشنلېزم په نړۍ کې د ملت جوړونې او هېواد جوړونې لپاره مثبت او هم ډېر منفی رول ادا کړی دی. که نیشنلېزم د خود ارادیت په معنی د ملي وحدت او هېواد جوړونې لپاره استعمال شي چې قومونه او ولسونه سره متحد شي، ملي ګټې تعریف او د ملي ګټو لپاره کار وشي نو نیشنلېزم د یو هېواد په جوړونه کې مهم رول لوبولی شي. ښه مثال یې په دې وروستیو وختونو کې جنوبي افریقا ده چې تور پوستو د نیشنلېزم په وسیله د سپین پوستو د اپارتاید یا نژادي تبعیض نه ځانونه خلاص کړل او د قدرت د نیولو نه وروسته، نیلسن منډیلا د انتقام نه کار وانه خیست او ملي وحدت یې وساته. په امریکا کې هم د نیشنلیزم له امله په میلونونو انسانان ووژل شول خو بیا د دې ملک د Elites یا نخبه ګانو د کفایت او درایت له امله امریکا د پرمختګ په لوري روانه شوله او اوس د نړۍ د بل هر ملک په پرتله امریکایان خپل هیواد او ملي ګټو ته ډیر ژمن او وفاداره دي.

که نیشنلېزم په یو هیواد یا سیمه کې د تفرقه اچولو، تضادونو، قومي برترۍ، د قدرت انحصارول او داسې نورو منفي موخو باعث شي نو یو هیواد څه کوي چې د سیمې ټول هیوادونه او حتی د نړۍ ثبات له خطر سره مواجه کولی شي. که شلمې پېړۍ ته نظر واچوو نو د نیشنلېزم د منفي موخو له امله لومړی او دویم نړیوال جنګونه رامنځته شول چې میلونونه انسانان پکې ووژل شول. په ورستیو کلونو کې پخواني یوګوسلاویا، نایجیریا، رواندا او کانګو یې نور خراب مثالونه دي.

په افغانستان کې هم د نیشنلېزم نه ګټوره استفاده نه ده شوې او په خاصه توګه په تیرو څو لسیزو کې د نیشنلېزم قوت د یو بل پر ضد د محدودو شخصي، قومي او سیمه ییزو ګټو په خاطر استعمال شوی دی. که مونږ د مجاهدینو، طالبانو، کمونیستانو او یا هم اوسني حالت ته ګورو نو قومي او سیاسي مشرانو، نیشنلېزم نه د خپل قدرت د ساتلو په خاطر ګټه اخیستې. کله چې د دې سیاسي او یا قومي ټیکه دارانو ګټې په خطر کې شي نو د خپلو قومونو قوت ته مخه کوي او د هغوی د حقوقو د غوښتلو په پلمه د خپل قوم او یا سیمې ولس باندې غږ کوي چې د دوی حمایت وکړي خو بیا چې خطر له منځه لاړ شي نو نه د دوی خپل قوم په یاد وي او نه ملي ګټې ورته څه اهمیت لري. د افغانستان وروستۍ ټاکنې یې ښه نمونه ده چې نوماندانو د نورو مسایلو نه برسېره د خپلو بیالوژیکي اړیکو په اساس په خپلو قومونو باندې په کراتو کراتو غږ کاوه چې د دوی حمایت وکړي خو اوس هغه وعدې هسې په هوا کې پاتې دي.

زما غوښتنه ده دا ده راځئ چې د نیشنلېزم له قوت نه د ملي ګټو لپاره کار واخلو نه دا چې مونږ د نیشنلېزم قوت د یو بل پر ضد استعمال کړو ځکه په دې وروستي حالت کې نه مونږ ګټه کولای شو، نه زمونږ قومونه او سیمې او نه په عمومي توګه د افغانستان د راتلونکي لپاره څه ګټه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته بحث باندې هم ډېر سوالونه او نظرونه لیکل شوي و چې یو څو نظرونه او تبصرې یې دلته رانقلوم:

انجینر صیب سید فریدالله فرید لیکلي و:

میاخیل صیب ډېرې ښې موضوع ته مو اشاره کړې او ښه رڼا مو پرې اچولې ده چې په اوسني ترینګلي حالت کې پرې پوهېدل ډېر ضروري دي. که یو وار مو هېوادوال د نشنلېزم په منفي لومې کې ګیر شول نو بیا خو تاریخ څه چې جغرافیه هم په خطر کې ده. د دې سیاسي دوه بختـه واژې د منفي اړخ نـه د بچ کیدو لپاره یو سیاسي رهبریت، درایت او ارادت تـه ضرورت دی.

سلام مجاور صیب لیکلي و:

میاخیل صیب ستاسو نظر ته درناوی!

د خپلې پوهې په خاطر دوه جملې شریکوم او ستاسو نظر پرې غواړم لـه داودخان وروسته په افغانستان کې د نشنلیزم کومه بېلګه لرو او کنه؟او کـه وایو چې لرو یې د قوم پرستۍ او ملت پالنې مانا به سره په ټکر کې نشي؟

که په دې هکله راته دوه درې جملې ولیکئ چې زما ذهن پرې خلاص شي.

رفیع الله جمیل ستانکزي لیکلي و:

بلکل د کاڼي کرښه ده میاخیل صاحب محترم، موږ له نشنلیزم نـه ناسمه ګټه اخیستې، کنه ترې مثبته ګټه ډېره کېدای شي او د سمې خوا تـه تلای شو، خو دلته هر څه په لوی لاس ناسم کارول شوي دي او موږ ورتـه پـه بـده سترګه ګورو کنه نشنلیزم ډېر ښه دی، چې سم وکارول شي.

د دوی د نورو دوستانو د لیکنو او تبصرو په هکله ما ولیکل:

دوستانو ستاسې د نظرونو او تبصرو نه مننه! ما د لیکنې په سر کې لیکلي که نیشنلېزم د خود ارادیت او ملي موخو په هکله استعمال شي نو ښه کار دی خو په تېرو څو لسیزو کې دا کلمه د قوم پرستۍ په معنی استعمال شوې ده. که موږ نیشنلېزم داسې تعریف کړو چې ملي ګټې په نظر کې ونیسو نو موږ باید تحمل ولرو او هر څوک چې د افغانستان په محدوده کې اوسېږي باید هغوی ته په درنه سترګه وګورو، یو بل تحمل کړای شو او د همکارۍ روحیه پیدا کړو. کـه تحمل او د همکارۍ روحیه نـه وي نـو بیا تضادونه پیدا کېږي او منفي تضادونه ټولنه د تباهۍ سره مخامخ کوي. واقعیت اوس دا دی چې تاجک، هزاره، پښتون او نورو قومونو ته یو بل ښه نه ښکاري او د همکارۍ روحیه سره نه شته ده او هر یو قوم داسې فکر کوي چې په دوی ظلم شوی دی. علت یې همدا دی چې موږ د ملت جوړونې لپاره ملي پالیسي نه لرو او دا زمینه د کرزي صیب په دوره کې ډېره زیاته مساعده وه خو متاسفانه هغه خپله ټوله انرژي په همدې مصرفوله چې څنګه یو د بل په مقابل کې استعمال کړي. که موږ د سویس هیواد ته وګورو ډېر وړوکی هیواد او څلور ډېر متضاد قومونه هلته اوسېږي خو هغوی وکړای شول چې د همکارۍ روحیه پیدا کړي او د مرکزي او محلي حکومتونو تر منځ تعادل رامنځته کړي.

د افغانستان مشکل د نورو ډېرو هېوادونو په پرتله ډېر مشکل نه دی. زموږ غټ مشکل سیاسي او د قومي ټیکه داریو او هم په وروستیو کلونو کې په ولس باندې یو نوعه د مدني ټولنې جنګ سالاري هم حاکمه ده. د مدني ټولنې جنګ سالارانو ته ما په خپله یوه مقاله چې په انګلیسي ژبه په ۲۰۱۰ م کې خپره شوې وه اشاره کړې وه او بعضې د دوی مې د Civil Society Warlord په نامه یاد کړي وو. ځکه چې جنګ سالاران او بعضې قومي ټیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

داران څه کوي نو دوی هم د هغوی په مراتبو زیات دي. دا په دې معنی ده چې زمونږ په ټولنه کې اوس هم یو قسم بله جنګ سالاري حاکمه ده چې دا د تېرې جنګ سالارۍ نه خطرناک تره ده. که د دې مدني ټولنو د جنګ سالارۍ په حلقه کې نه اوسې نو بیا ته هم د حکومت په تصمیم ګیرۍ کې رول نه لرې. دا نوع جنګ سالاران هم ډېرې پیسې لري او د نورو مافیایي حلقو سره نږدې تړاو هم لري.

ایا نیوکې یا انتقاد خیانت دی؟

د می د میاشتې ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

د فیسبوک یو دوست د یو بل دوست په وال باندې لیکلي و چې دوی په حکومت باندې هره بېځایه نیوکه دوی په خیانت حسابوي.

ما ورته ولیکل: وروره خفه کېږه مه، نیوکه او خیانت سره ډېر فرق لري. که په نیوکه څوک خاین کېږي نو بیا خو د خاینینو تعداد به ډېر زیات شي. د حکومتونو دا وظیفه ده چې نیوکو ته منطقي ځوابونه ووایي او په نیوکو خفه نه شي. سلمان فارس یو فقیر صحابي و او حضرت عمر (رض) ته یې وویلې چې عمره د منبر نه ښکته شه ستا خطبه نه اورو ځکه تا بې عدالتي کړې ده او د غیر عادل سړي خطبه اورېدل جایز نه دي. حضرت عمر (رض) غوندې د اسلام مقتدره خلیفه خطبه بس کړه او د منبر نه راښکته شو او د سلمان فارس اعتراض ته یې غوږ ونیوه.

نیوکې د ډیموکراټیکو نظامونو یو مهم اصل دی نو د دې اصل نه باید مونږ څوک محروم نه کړو. که په نیوکو څومره محدودیت وضع کېږي نو هماغومره نیوکې زیاتېږي. د افغانستان غوندې ملک کې چې دیکتاتوري نظام نه دی، نیمچه ډیموکراسي او زیاته انارشي ده نوپه نیوکو بندیز لګول

ګټه نه لري. نور به مخکې نه ځم خو دا ډول ویناوې د نظام جوړولو لپاره ګټه نه لري.

هغه متل دی چې وایي ته د چا په خولو برغولی نه شې ایښودلای. حکومت ته په کار ده چې په خپلو ستراتیژیو او پروګرامونو باندې کار وکړي او هسې په تا ویلو ما ویلو باندې وخت ضایع نه کړي. کله چې خلکو ولیدل چې وینا او عمل سره سم دي نو بیا پخپله د ولس ذهنیت بدلېږي. الله تعالی وايي چې َقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهٗ وَالْمُؤْمِنُوْنَ.

فیسبوکي تا ویلې ماویلې

د جون د میاشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

زه فیسبوک معمولاً د ورځې د ډېر کم وخت او د خاصو موخو لپاره استعمالوم او یوازې سهار او ماسختن یې ګورم او که کله کله کومه مهمه خبره واورم نو بیا د ورځې هم د لږ وخت لپاره فیسبوک ګورم یعنې فیسبوکي روږدی نه یم که څه هم زیات پوستونه لیکم.

د دریو مشخصو هدفونو لپاره زه فیسبوک استعمالوم. اول دا چې د خپل وطن له احوال نه خبر شم. که د فیسبوک خبرونه او ویناوې واقعیتونو ته نږدې هم نه وي خو بیا هم سړی اټکل کولی شي چې په کومه خوا روان یوو او حالات څنګه دي. دا فیسبوک هم د پخوانیو وختونو د سرچوک د اوازو په شان دی چې پخوا به پادشاهانو د سماوارونو نه خپل معلومات راټولول او بیا به یې تصمیم نیوه او اوس فیسبوک د سر چوک د اوازو لپاره ښه منبع ده. دویمه موخه د فیسبوک مې دا ده چې د یو شمېر دوستانو او انډیوالانو او وطندارانو سره په افغانستان کې دننه او هم بهر په اړیکه کې یم او د دوی د احوال نه خبرېږم نو فیسبوک ماته د دوستانو د احوال د نیولو یوه ښه وسیله ده. درېیمه موخه د فیسبوک ماته دا ده چې خپل احوال، نظرونه او کم و

(c) ketabton.com: The Digital Library

توم تجربه چې لـرم د دوسـتانو سره شريکـه کـړم شـايد يـو څـوک تـرې ګټـه واخلي او هغه به زما په صدقه جاريه کې حساب شي.

نن سهار چې له خوبه راپاڅېدم، د خپل دفتري او شخصي ايميلونـو د کتـو نه وروسته مې چې د فيسبوک پاڼه بېرته کړه نو ډېر خفه شوم ځکه زمونږ يـو شمېر وطنوال او دوستان که هغه د حکومت نه بهـر دي او کـه پـه حکومـت کې کار کوي او يا د حکومت نه شاکي دي او يا د حکومت طرفداران ځانونـه بولي په اوتو بوتو سر دي او خپله انرژي په دې ضايع کوي چې تا ښه ويلي او يا تا بد ويلي دي. يوه ورځ مې راته زوی، طارق چې هغـه هـم ماسـټري لـري وويل چې خلک ډيرې زياتې خبرې کوي خو زما فرموله دا ده چې ټولې خبرې په يوه غوږ اورم، د کار خبره او ښه خبره په مغزو کې ساتم او بيکـاره خـبرې او د اوريدلو نه خبرې د دې بل غوږ نه وکاږم او وخت پرې نـه ضـايع کـوم. نو زما غوښتنه هم د دوستانو نه دا ده چې د کار خبره اخلئ، خو خپل وخـت په دې مه ضايع کـوئ چې تـا څـه وويـل او مـا څـه وويـل. دا چې څـوک پـه فيسبوک د ورځې د يوه ساعت يا لا اقل د دوه ساعتونو نه زيات وخت ضـايع کوي نو دا دوستان روږدي دي او تداوی ته ضرورت لري.

دا چې ما په ميډيا کې يو څو ورځې کار کړی، که کومـه خـبره بـده وي او هغه ستاسې په طبعيت برابره نه وي او نو نـوره يـې مـه چېـړئ کـه څـومره يـې چېړې نو هغومره د هماغه بدو خبرو ترويج ته تاسې پخپله لمـن وهـئ نـو پـه داسې مواردو کې غوږ نه ګرول يا ignore کول ښـه پاليسـي ده. يـو څـوک د هوښيارو دښمنانو له لاسه نه خرابېږي خو د کم عقله دوستانو له لاسه سـړی ډېر خرابېږي ځکه هغه ورته هـره ورځ کـار ګـوري. هيلـه ده چـې زمـا دا څـو خبرې په دوستانو بدې ونه لګېږي.

د ماشومانو د ورځې په ياد!

د جون د مياشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

د ماشومانو د ورځې د قدردانۍ پـه خـاطر زيـات ماشـومان بايـد زمـونږ او ستاسې مشران وي تـر څـو د ماشـومانو ښـه قـدرداني وشي. الله دې زمـونږ د وحدت ملي ماشومان زمونږ له سره نه کموي ځکه چې دوی لا معصوم دي او انشاالله مونږ او تاسې ته به ښه خدمت وکړي. ربه توفيق دوی ته

نوت: د وحدت مـلي حکومـت ډېـر بـې تجربـه ځوانـانو تـه مهـم پوسـتونه سپارلي او هم د پخواني جهادي مشرانو او قومانـدانانو زامنـو تـه يـې ډېـرې مهمې دندې وسپارلې چې اوس به دا نوی نسل په افغانانو باندې بيا تـر ډېـر وخته حاکم وي.

توقعات

د جون د ماشتې دويمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

که غواړې چې له چا نه خفه نشې نو خپل توقعات راټيټ کړه.

ازموده را ازمودن خطا است

د جون د مياشتې دريېمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

د دری ژبې ښکلی متل دی چې وايي: ازموده را ازمودن خطا است. کـه يـو څوک ازمايل شوی وي او مونږ غواړو چې بيا يې وازمايو نو دا سمه نه ده. زما موخه د دې متل نه دا ده هغو کسانو چې پـه تېـرو څـو رژيمونـو کـې لکـه د کمونيستانو، مجاهدينو، طالبانو او يا په تېرو ديارلسو کلونو کې د قـدرت پـه چوکۍ ناست و مګر څه يې نه دي کړي يا د بې کفايتې په وجه، يا د شخصي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټو په خاطر او یا یې نه موقف او نه نظر درلود او یوازې غوښتل یې چې خپله چوکۍ وساتي نو د دوی نه بیا طمعه په کار نه ده.

البته زما موخه د لوړو چوکیو کسان دي چې پخوا وزیران، معینان، والیان او یا مستقل رئیسان وو. ځکه دا د حکومت په کچه ډېر لوړ مقامونه دي او کله چې یو څوک دغه موقوفونو ته رسېږي نه بیا باید خپل مستقل نظر ولري او د چوکیو د ساتلو پروا ونه کړي. که مونږ کله د موجوده وضعیت او حالاتو نه راضي نه یوو نو دا باید ښه ونه ګڼو چې بېرته پخوانیو ازمایل شوو کسانو ته مراجعه وکړو او د هغوی نه د نجات پرښتې جوړې کړو. که دوی بیا راشي نو هماغه خرک او هماغه درک به وي. زما مشوره موجوده حکومت ته دا ده چې په تېرو بې کفایته کسانو باندې چې د تېرو حکومتونو د بې کفایتۍ اصلي عاملین دي ډېره اتکأ ونه کړي که نه دوی به دا حکومت هم د ګړنګونو نه خطا کړي.

د خبرونو موثق والی او د خبرونو منبع ته توجه کول

د جون دریمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

نن مې چې د خپل فیسبوک پاڼه خلاصه کړه نو دوه ګرم بحثونه د ناموثقه خبرونو پر سر روان وو. زه هم د فیسبوک د بعضې دوستانو په تاویلو او ماویلو حیران شوم. یو خبر دا و چې د ترکیې جمهور رئیس رجب طیب اردوان د برما د مسلمانانو د نجات لپاره کشتۍ ګانې لېږلي دي او دی د اسلامي نړۍ یوازینی مشر دی. همدا شان د برما د مسلمانانو د وژنو عکسونه ډېر زیات خپاره شوي وو. دا چې ترکیه برما ته کشتۍ ګانې لېږلې او مسلمانانو ته نجات ورکوي ماته موثقه خبر ښکار نه شو ځکه په بل هیڅ نوع خبرونو کې ما دا خبر ونه لیده. همداشان کوم عکسونه چې د برما د مسلمانانو د وژنو خپاره شوي، دا هم ډېر پخواني او هم د نورو ملکونو د

پېښو عکسونه پکې هم شامل دي چې ډېر پخوا دا پېښې ترسره شوي دي. دا ټول فوټوشاپ شوي عکسونه دي چې د خلکو ذهنیتونه مغشوش کړي.

ما ته دا سوال پیدا شو چې دا خبرونه او عکسونه څنګه او چا خپاره کړل او هدف ترې څه دی؟ زما په اند د دې خبرونو په خپرولو کې دوه مقصده دي چې یو مسلمانان لا نور هم وټکوي، په خپلو منځو کې یې واچوي او مذهبي جنګونو ته لمن ووهي او دویم ګروپ شاید وغواړي چې د افغانانو توجه د وطن د اصلي مسایلو نه واړوي او په نورو اوتو بوتو یې مصروفه کړي.

نو ګرانو دوستانو ته زما مشوره دا ده چې د خبرونو په اوریدو او عکسونو په لیدو باید مونږ ډېر فکر وکړو چې منبع د خبرونو موثقه ده او که نه؟ یو قصه مې راپه یاد شوله چې ډېر کلونه پخوا ما یو رپورټ د امریکا غږ رادیو له لارې خپور کړ چې د مجاهدینو موقت حکومت لغوه شو ځکه حکمتیار د هغه حکومت نه وتلی و او له هغه سره مې مرکه کړې وه. په همدې ورځ د کندوز د شهید عارف خان ورور، حاجي عمر خیرات کړی و او زه یې هم غوښتلی وم. په هغه خونه کې چې زه ناست وم، سید نورالله اغا د جمعیت اسلامي معاون هم و. یو کس زما په رپوټ تبصره کوله خو زه یې نه پیژندم. نو ما ورته وویل چې وروره دا ستا خبره سمه نه ده نو ده راته په ځواب کې وویل چې ده دا خبره د امریکا غږ رادیو نه پخپله اوریدلې ده او زما خبره سمه ده. ما ورته وویل چې راپور خو ما لیکلی او زه درته نغد ناست یم زما خبره نه منې او د امریکا د څپو نه چې زما راپور خپور شوی هغه منې. عجیبه منطق. تاسې باور وکړئ چې دې سړي تر اخره پورې همدا ویلې چې زما خبره سمه نه ده او د ده خبره سمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه فکر کوم که زمونږ د فیسبوک دا بعضې دوستان د اردوان او برما په خبرونو تاویلې ماویلې بس کړي نو ښه به وي. نه دا خبرونه موثق دي او نه يې منبع موثقه ده. نوره ستاسې خوښه.

په دردونو ځورېږم

د جون د میاشتې څلورمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

زه د هر انسان په غم او درد خفه کېږم او ځورېږم ځکه الله تعالی رب العالمین دی نه رب المسلمین، د مسلمان په درد خو ډېر خفه کېږم ځکه مسلمان د مسلمان ورور دی او د افغانانو په درد د هر چا لا ډېر خفه کېږم او ځورېږم ځکه چې افغانان مې وینه ده، هم مې مسلمان ورور او هم راسره په هر درد ، غم او خوشحالۍ کې شریک دی. د انسانانو د دردونو نه خوند نه اخلم ځکه درد مې په ځان نه لورېږي، نه مې په خپله کورنۍ لورېږي او نه هم په دوستانو، وطنوالو او انسانانو او حتی د حیواناتو په درد هم ځورېږم ځکه الله د ټولو مخلوقاتو رب دی او هر څه یې د یو حکمت لپاره پیداکړي دي نو مونږ باید د الله تعالی په مخلوقاتو ریشخند ونه وهو.

د کابل جان په لور پس له یوې میاشتې سفر نه وروسته د چپلي کباب د خوندونو په لور

د جون د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

په فیسبوک کې چې څه ګورم نو خدای مو د فیسبوک له شره وساتي.

د خدای په امان.

.

.

د کابل جان په لور پس له یوې میاشتې سفر نه وروسته

د چپلي کباب د خوندونو په ارمان

د جلال اباد ښار د شاغاسي دوکانونو سره پخوا ډېر ښه چپلي کباب د میده شوو نوشپیازو سره پیدا کېده نو کله به چې د کبابي دوکان ته نږدې شولې نو هغه ظالمانو به د کړايي د غوړو لړ څاڅکي اور ته وشیندل نو بیا مشکله وه چې د کباب بوي ته څوک ټینګ شوای وای او له چا سره به چې یو څه پیسې وې نو خامخا به یې د کباب یو څه ځکه کوله خو چې پیسې به ورسره نه وې نو لږبه هلته دم کیده چې د چپلي کباب په بوي موړ شي.

یو کلیوال د ما غوندې پخوا جلال اباد ته تللی و نو پیسې ورسره نه وې، کله چې د دې کبابچیانو دوکانونو ته رسیدلی و نو هلته یو څه دم ولاړ و چې د چپلي کباب د بوي نه خوند واخلي نو کبابي ورته ویلي و چې کاکا کباب خو نه خورې؟ کلیوال ورته ویلي و چې ولې نه. کلیوال چې دوکان ته ختلی و نو د کباب چي شاګرد یو خوراک کباب ورته راوړی و او هغه یې چې نوش جان کړی و نو بیا ترې د کباب چي شاګرد پوښتنه کړې وه چې کاکا بل کوم خوراک خورې که نه؟ کلیوال ورته ویلي و چې هو نو دویم خوراک یې هم خوړلی و. ورپسې یې ترې پوښتنه کړې وه چې کاکا چای خورې که نه؟ کلیوال ورته ویلي و هو. د مزه دار چپلي کباب او چای نه وروسته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلیوال روان شوی و نو کباب چې ورته ویلي چې پیسې راکړه نو هغه ورته ویلي چې له ماسره خو پیسې نشته او تا راته ست وکړ چې کباب نه خورې نو ما ځکه ستا بلنه قبوله کړه. په دې جنجال کې کباب چې پوه شوی و چې پیسې نه لري کباب یې رانه هسې هم وواهه نو د کباب په کفګیر یې یو دوه ګذاره دا کلیوال په شټ کې وهلي وو او ورته یې وویلي چې ځه مخ دې ورک شه او بیا په دې لور رانشې.

کله چې کلیوال بېرته خپل کلي ته ستون شوی و نو د کلي کسانو ترې د جلال اباد د ښار پوښتنه کوله چې څه دې ولیدل او څنګه خلک و. کلیوال ورته ویلي و چې جلال اباد ښار ډېر ښایسته ځای دی او خلک یې ډېر ښه میلمه دوسته دي خو چې ډوډۍ درباندې وخوري نو بیا درنه پیسې غواړي او که پیسې درسره نه وي نو بیا دې یو دوه کفګیره په شټ کې وهي.

د فیسبوک خبرو اترو ته چې ګورم نو هر څه په افغانستان کې وران دي خو د دې ټولو ستونځو، ناهیلیو او د کفګیرونو د وهلو سره سره بیا هم افغانستان ته تګ او هلته اوسېدل خورا خوند لري ځکه چې وطن عزیز دی او دوستانو سره باندارونه خو لا جلا خوندونه لري چې مونږ ته سکون راکوي.

د سولې د خبرو اترو په هکله د نن ورځې بحثونه

د جون د میاشتې ۱۶مه نېټه، ۲۰۱۵ م کال، کابل

دې ورځو کې د سولې خبرو په هکله غونډې او بحثونه د هېواد نه بهر او هم دننه ډېر ګرم دي. د پرنسیپ په لحاظ سوله ییز ژوند د اسلامي قوانینو، د افغانستان د اساسي قانون او بین المللي قوانینو په رڼا کې د ټولو نورو شیانو په پرتله زمونږ د ژوند د هر اړخ لپاره اساسي او مهم عنصر دی او په

دې هکله مونږ ټولو ته د یو مسلمان، افغان او انسان پاله بشر په توګه دا ضروري او لازمي ده چې د سولې لپاره کار وکړو. فکر کوم چې د پرنسیپ په لحاظ به هیڅوک شاید د سولې د خبرو اترو سره مخالفت ونه کړي.

دا چې سوله څنګه راتلای شي د افغانانو او حتی د نړۍ په کچه د حکومتونو، سیاستوالو او عامه اشخاصو د نظریاتو ترمنځ تفاوت شته او دا تفاوت به دوام لري. خبرې اترې، غونډې او کنفرانسونه، جرګې او مرکې د سولې راوستلو لپاره حتمي او ضروري دي. که څه هم مونږ په خپلو منځو کې سولې او همکارۍ ته ضرورت لرو خو په عمومي توګه سوله همېشه د هغو اشخاصو او ډلو تر منځ چې له یو بل سره متفاوت نظرونه ولري او یا د یو بل سره په جګړه بوخت وي. نو مطلب مې دا دی که مونږ چاته دښمن وایو نو د هغوی سره مونږ د سولې خبرو اترو ته ضرورت لرو یعنې د دوست سره خو څوک سوله نه کوي بلکې د دوستانو سره مونږ همکارۍ او همغږۍ ته ضرورت لرو.

د سولې خبرې او مرکې د کور یا کلي نه نیولې د مهمو مسایلو په هکله تقریباً په یوشان سره حل کېږي خو طبیعي ده چې مهم مسایل ډېر وخت ته ضرورت لري تر څو یې پایله معلومه شي او مسایل حل شي. د سولې خبرې هم څو مرحلو ته اړتیا لري او په خلاصه توګه دا لاندې مرحلې یادولی شم:

- ✓ د سولې د خبرو په هکله د ضرورت احساس
- ✓ د تماسونو مرحله
- ✓ د اعتماد جوړونکې مرحله
- ✓ د سولې په پروسه توافق کول
- ✓ د منځګړي تعینول یا د منځګړیتوب مرحله
- ✓ د خبرو اترو لپاره استازي ټاکل او هم ځای په نښه کول
- ✓ د خبرو د پروسې پیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ د غوښتنو او ستونځو مطرحه کول
- ✓ د اوږدو او څو مرحله يي بحثونو نه وروسته په يوه ځانګړي پريکړه توافق
- ✓ د پريکړو تطبيق او نظارت
- ✓ د پريکړو د تطبيق په سر د اختلافونو د بيا راپيدا کېدو لپاره د تصميم ګيرۍ مرجع يا ميتود
- ✓ باالاخره د اعتماد سازۍ د پروسې نهايي مرحله چې ټولې خواوې د فيصلو په تطبيق سره راضي وي او د بيا شخړو مخه ونيول شي

د پورته مرحلو د يادولو نه زما مؤخه دا ده چې مونږ لا د سولې د خبرو د پروسې د پيل نه ډېر لرې يو او تراوسه مونږ په سياسي لحاظ کله په Track Two او هم کله Track one and a half تر منځ اوړو راوړو. دا دوه مرحلې غير رسمي او يا نيمه رسمي مرحلې دي چې رسمي خبرو اترو لپاره زمينه مساعدوي. د سولې خبرو اترو لپاره د وخت او زمان تعين مشکله خبره ده. د سولې خبرې همېشه وخت، حوصله او سړې سينې ته ضرورت لري تر څو متخاصمې يا په جګړه کې اخته خواوې داسې يوې مرحلې او زمان ته ورسېږي چې نور د جنګ دوام د دوی په ګټه نه دی او يو بل ته د يو څه امتياز ورکولو په صورت کې بايد موافقې ته ورسېږي.

مونږ افغانان هم عجيبه مخلوق يوو

د جون د مياشتې ۲۱مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

مونږ افغانان هم عجيبه مخلوق يو ټولې دنيا ته مو لاس اچولی او خپله هره ناکامي د نورو له خوا ګڼو. خپله مسووليت پذيري نه لرو. که مونږ بيا دومره ضعيفه يوو چې د هيچا هيڅ پلان نه شو شنډولی نو د نر غوندې خو اقرار بايد وکړو او هر څه بايد نورو ته پرېږدو څه چې يې خوښه وي هغه دې وکړي. دې کې هيڅ شک نشته چې زمونږ ستونځې منطقوي او نړيوال ابعاد لري خو که مونږ مونږ اوسو نو د دې ستونځو د حل لپاره لار پيدا کولی شو او پردي نه شي کولی چې زمونږ په منځ کې څه وکړای شي. که خفه نشو نو مونږ په خپله سم نه يوو او څه ازار مونږ ته شوی دی چې د يوې ورځې نه بلې ته په لا تيارو کې روان يوو. تعليم يافته او مشران مو د بېسواده نه هم په تيارو کې روان دي او د دوی ليکنې مې څوروي. ښه دوست هغه دی چې دوست ته ښه دوست پيدا کړي نه دا چې خپل دوست ته که واقعاً پرې خفه کېږي دښمنان پيدا کړي. ځينې کسان چې د حکومت دوستان ځانونه بولي په حقيقت کې دوی هره ورځ حکومت ته دښمنان پيداکوي. د ښکنځلو ځواب بايد په ښکنځلو نه وي بلکې په منطق او استدلال ولاړ وي. مخالفت او توافق د حکومت د کړنلارو سره هم په منطق او استدلال وي نه دا چې هر څه په پټو سترګو رد يا تائيد کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن معماران

د جون د میاشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د ډېرو منفي خبرونو ترڅنګه لکه چې ځنګه مې مخکې وعده کړې وه د وطن د معمارانو ټولګه نن د چاپ نه راووتله او د دري ژباړه به یې هم په دې اونۍ کې چاپ شي. انشاالله د روژې د میاشتې نه وروسته به یې مخکتنه هم وشي. دا ټولګه د ځینو هغو پخوانیو چارواکو یادونه ده چې د هیواد جوړولو هڅې یې کړې او دوی د خپل وطن سره خاصه مینه درلوده البته دا مشت نمونه خروار ده او امید دی چې په راتلونکي کې د نورو کسانو هم همداسې یادونه وشي. دا ټولګه زمونږ ځوان نسل ته یو پیغام هم ورکوي چې په دې هیواد کې ډېر ښه او وطنپاله کسان تیر شوي چې نه ستړې کیدونکي خدمتونه یې کړي دي او ټولو د وطن سره خیانت نه دی کړی. همدا شان چې کار کوي اشتباه به هم کوي نو شاید دوی یو څه اشتباګانې هم کړي وي خو مونږ یوازې د دوی د وطن جوړولو برخې رااخیستلي او په منفي بافۍ مو کار نه دی لرلی. دا ټولګه به اوسنیو چارواکو ته هم یو نمونه شي که دوی ښه او سم کار وکړ نو د دوی نومونه به هم د وطن د خدمتګارانو په ډله کې په تاریخ کې ثبت شي او که خراب کار یې وکړ نو د بدانو په لیست کې به د دوی نوم ثبت وي. ولس هر څه ګوري، د ښو او بدو ډېر ښه تمیز کولی شي خو دا چې د مافیایي کړیو له خوا زمونږ ولس یرغمل نیول شوی دا جلا خبره ده. د سوکاله او ارامه افغانستان په هیله

د دوستوب نه نارینتوب اسانه دی

د جون د میاشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

خدای بښلي پلار به مې ویلې چې د دوستوب نه نارینتوب اسانه دی. که څوک په کوم ځای کې بې غیرتي او یا خیانت وکړي نو هر وخت که د بېغیرتۍ یا خیانت خبرې کېږي نو دې سړي به سر ټیټ نیولی وي او همېشه به خجالته وي خو که چا نارینتوب یا توره وکړه او لږ وخت یې ځان ټینګ کړ، وېره ورسره نه وه او ناولو پیسو ته یې نه وویله نو ټول عمر به هسکې سترګې ګرځي او هر څوک به یې میړانه ستایي. پرون عیسی خان[1] همدا وښودله چې د لږ وخت لپاره یې همت وکړ، د ډېرو ژوند یې وژغوره او خپل ځان، کورنۍ او وطن لپاره یې نېک نوم پرېښود. ژوندي دې وي د وطن اصلي اتلان.

بعضې کسانو ته دوه سزاګانې په کار دي

د جون د میاشتې ۲۱مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

فکر کوم پیتاوي خبره ده ځکه ما چېرته لوستلې نه ده وایي چې سلیمان (ع) ته وروړه (کیک) عارض شوې وه چې ستا امت ما ته دوه سزاګانې راکوي اول مو نیسي او مرورېږي مې او بیا مې په نوک اچوي او وژني مې. دوی دې ما ته یوه سزا راکړي. یا مې د سپږې (شپش) په شان په ګوته واچوي او مړه مې دې کړي او یا مې دې ومورورړي او هسې مې دې وارتوي. سلیمان (ع) ورته ویلي و چې ته هم یو کار کوه یا د سپږې په شان چیچل کوه خوځېږه مه او یا

[1] عیسی خان د لغمان اوسیدونکې دی چې د پارلمان د محافظت عسکرو او کله چې خودکشه اوه کسانو په پارلمان حمله وکړه ده ورته په سنګر کې زانو لږولې و او شپږ واړه ځانمرګي یې ووژل او د پارلمان غړو ژوند یې وژغوره.

خوځېږه خو چيچل مه کوه. دا يوه سزا دې د چيچلو ده او دا بله سزا دې د خوځېدلو.

دا بعضې کسان هم گناه کوي او هم خوځېږي، هم خيانت کوي او هم د پاکۍ چيغې وهي، هم بې کفايته دي او هم د مديريت دعوه کوي او همداسې نور. يوه ورځ راته جمهور رئيس د يو کس تعريف وکړ چې په افغانستان کې د ده په شان په مديريت باندې هيڅوک نه پوهېږي او ټول افغانستان ورته د ورغوي په شان معلوم دی. همدې کس پخوانی ولسمشر له ناکامۍ سره هم مخامخ کړی و او اوس يې دا ولسمشر هم له ستونځو سره مخامخ کړی دی. دا هم ويلی شم چې همدا کس جمهور رئيس ته وفاداره نه دی په دې معنی چې د جمهور رئيس د اعتبار نه هم نه شرمېږي او اوس هم خپلې ناولې لوبې په خپله اداره کې کوي او د پخواني او اوسني جمهور رئيسانو په منځ کې خبرې وړي او راوړي. ما جمهور رئيس ته يو ايميل د انتخاباتو په دويم دور کې ليږلی و او ورته ويلي مې و که همدا کسان په همدغه توگه ستاکمپين په مخ بيايي نو فکر کوم چې راتلونکی حکومت به د سختو ستونځو سره مخامخ وي. هغه ايميل ما يو څو کسانو ته هم سي سي کړی و. که وخت راغی نو دا کس به زه په گوته کړم او ده ته هم د وروړې غوندې د دوه حکومتونو د ورانولو سزاگانې په کار دي.

مړي په يو بل تاوانول او فساد سره مبارزه

د جولای د مياشتې پينځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د ټولو نيمگړتياو سره سره په پخوانيو حکومتونو کې يو څه پوښتنه او محاسبه وه. کله به چې د کومې حوزې جرايم زياتېدل نو امر د حوزې نه به پوښتنه کېدله چې علت يې څه دی؟ څه پلان لري او څه اجراات يې د جنايي پيښو د مخنيونې په هکله کړی دي؟

کله چې د کورنيو چارو په وزارت کې وم نو يوه ورځ راته د يوې حوزې امر قصه کوله چې د ډاکتر نجيب الله د حکومت په وخت کې د کابل ښار په څلورمه حوزه کې يو قتل وشو نو امر د حوزې دا مړی د لسمې حوزې ساحه ته د شپې انتقال کړی و. کله چې د لسمې حوزه امر مړی په خپله ساحه کې ليدلی و نو دا يې د څلورمې حوزې ساحه کې بېرته اچولی و ځکه سبا خو د کورنيو چارو وزارت ترې پوښتنه کوي چې دا قتل ولې شوی دی؟ امر د څلورمې حوزې چې دا مړی په خپله حوزه کې بيا وليد نو بيا يې د لسمې حوزې ساحې ته انتقال کړی و. په دې توگه تر سهاره دا مړی څو ځلې د لسمې او څلورمې حوزو د ساحو ترمنځ د شپې انتقال شوی و.

اوس که چا د دولتي ارگانونو کې کار پيدا شي نو اسناد به يې د پورته قصې د مړي په شان د يوه دفتر نه په بل تاوانېږي او که د اسنادو کاپي درسره نه وه نو بيا خو دې اسناد بيخي له منځه ځي او بيا يې پته هم نه شي لگولی. د درېوو مياشتو نه زيات وخت وشو چې زما د يو څه نفوذ او شناخت ترڅنگ، خپل تحصيلي اسناد مې د تحصيلات عالي وزارت د ارزيابۍ څانگې ته يوړل او بيا وويل چې دوی دا اسناد د حقوقو او سياسي علومو پوهنځي ته د ارزيابۍ لپاره لېږي چې کله تعداد زيات شو او يوازې د يو کس اسناد نه لېږي. باالاخره د دوه مياشتو په دوران کې مکتوب د حقوقو پوهنځي ته ورسېده خو زما د اسنادو کاپي پکې نه وه. دا يوه مياشت د يو مهم پوهنتون رئيس چې زما خپل دی ورپسې گرځي خو لا په دې نه دی توانيدلی چې زما اسناد د نورو کسانو د اسنادو سره يو ځای ارزيابي کړي. ويل کېږي چې که دلته ارزيابي هم شول نو دا به بېرته تحصيلات عالي وزارت ته لېږي او د هغوی عالي کميسيون به دا بيا ارزيابي کوي که قناعت يې و نو ښه او که نه بيا به مياشتې نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بله شپه مې یو نږدې دوست مېلمه و نو دا قصه مې ورته وکړه نـو ده راته وویل چې که په دې لاره ته روان یې نو دا به څو میاشتې نه بلکې د کـال نه هم زیات وخت نیسي که دوه سوه ډالره ورکړې نـو بیـا هـیڅ خـبره نشـته ځکه د خپل زوی اسناد همداسې بې لـه هیڅـه ارزیـابي کـړي دي. کـه زه دا کار نه کوم نو زما له خوا به دا پیسې ورکړې او زما کار بـه خـلاص کـړي. مـا ورته وویل چې که زما استاد جعلي وي نو بیا خو سمه ده او دا چې زما اسـناد جعلي نه دي نو دا راته ډېره ګرانه ده چې یا زه پیسې ورکړم او یا تا ته ووایـم چې زما له خوا پیسې ورکړه.

د حقوقو پوهنځي اکثریت استادان هم پیژنم او د دې شپې نـه وروسـته د حقوقو پوهنځي یو استاد او څه نوراستـادان او پخـواني دولتـي چـارواکي زمـا مېلمانه و نو دا قصه مې دوی تـه وکـړه نـو د حقوقـو د پـوهنځي اسـتاد راتـه وویل چې د ده خپلو اسناد باندې څو میاشتې ووتلې چې دوی ارزیـابي کـړل. دا زمونږ د علم او فرهنګ د وزارت کره او کار دی د نورو به څه حـال وي. د پوهنتون رئیس صیب راته وویل چې پخوا یو استاد ویلې که حکومت وغواړي چې یو کار و ځنډوي او معطل یې کړي نو کمیسیون ورته تعینوي لکه څنګـه چې د عالي تحصیلاتو وزارت د اسناد ارزیابۍ لپاره کمیسیونونه تعـین شـوي دي او که حکومت وغواړي چې یو کار بیخي ونشي نو عمومي مجلس تـه یـې حواله کوي لکه د پارلمان مجلس.

د همدې موضوع په ارتباط دوه کاله دمخه مـا غوښـتل چـې د خپلـو کـور میتر بدل کړم نـو رئـیس چـې زمـا ښـه پیژنـدګلوي او ملګـری دی د میـتر د بدلولو فوق العاده امر راکړ نو ما فکر وکړ چې خبره خلاصه ده. زما ډریـور او یو کس باډې ګارد ورپسې دوه میاشتې لالهانده وګرځېدل او میتر نه بدلېده باالاخره د ځلویښت زرو په شاوخوا کې د فیسـونو د ورکولـو نـه وروسـته او د څه زور او دباو نه مو کار واخیست او برقي راغی او میتر یې بدل کړ خو دې

نه غوښتل چې دا میتر زما د کور د لینونو سره وتړي او ویل یـې چـې دا د ده کار نه دی او یو بل کس راولې. خو برقي مو مجبوره کړ او برق یې د کور سره وتړه خو غلط لینونونه یې سره قصـدا تـړلي و نـو زمـا د کـور ټـول ګروپونـه او بعضې برقي شیان یـې وسـیځل او تقریبـا د یـو نـیم زر ډالـرو تـاوان یـې راتـه راورسوه. دا قصه مې د برق رئیس ته وکړه خو هغه پرې څه سر ونه خوځـاوه. بله ورځ یو دوست مې راغی او دا قصه مې ورته وکړه نو ما ته یـې وویـل چـې ته خو ښه ساده یې ما ته به دې ویلي و په یوسل او پنځوسو یا دوه سوه ډالرو به مې درته دا ټول کار په دوه ورځو کې خلاص کړی وای. نو تاسې ووایئ چې زه ساده یم او که دا ووایو چې فساد زمونږ په ټولنه کې څومره جـرړې ښـځې کړې دي او د فساد د له منځه وړلـو سره څـومره جـدي مبـارزه پـه کـار ده. مشت نمونه ی خروار.

په نظام کې د کادرونو ځای په ځای کول د معیارونو په بنیاد

د جولای د میاشتې اومه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

مونږ ټول په نظام کې د معیارونو پر بنسټ د کادرونو د استخدام خـبرې کوو او دا مو ارزو ده. په حقیقت کې دا کار اسانه او هم ډېر مشکل دی. زه غواړم چې د یو څو مشخصو معیارونو او د دې معیارونو مشخصاتو تـه اشـاره وکړم نور بیا تاسې قضاوت وکړئ چې اسانیتا او ستونځې چېرته دي:

1. تعلیم: د دې معیار تشخیص اسانه دی. اوس ډېر کسـان پـه جیـب کې د لسانس یا ماسټرۍ په کچه یوه یـا دوه شـهادتنامې لـري او اسـناد یـې مطالعـه کـولی شي. پـه دې بحـث نـه کـوو چـې څنګـه او پـه څـه شـکل دا شهادتنامې اخیسـتل شـوي دي. دا تشـخیص هـم اسـانه دی او ضروري هـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. که وغواړو چې د یو کس علمي سطحه معلومه کړو چې د شهادتنامې سره برابره ده او که نه، نو یو وړوکی تحریري امتحان ترې اخيستلی شو او هم تقريري انټرويو کې يې پته لګېږي.

2. تجربه: دا تشخيص اسانه او هم ډېر ستونځمن دی. اسانه ځکه دی چې چېرته يې کار کړی او څنګه کار يې کړی دی. مشکل دا دی چې په تېرو څوارلس کلونو کې ډېرو کسانو چې هېڅ معيار يې نه درلود په ډېرو مهمو پوستونو کار کړی او شخصيت يې په مصنوعي توګه تبارز کړی دی او زياتره دغو کسانو د خپل تبارز لپاره مافيايي کړۍ هم جوړې کړې دي. له چا سره تنظيمي حمايت شته، له چا نه بهرني ملکونه حمايت کوي، له چا نه د مدني ټولنو مافيايي کړۍ حمايت کوي او داسې نور.... که يو سل کسه دوی په بد نامۍ پېژني نو بيا خو دوی يو دوه سوه کسيزه کړۍ لري چې د دې بدو کسانو نه حمايت کوي. دوی د خپل ځان د ګټو او شخصيت د تبارز لپاره د هر ډول تاکتيکونو نه کار اخلي، د فيسبوک او ټيوټر پاڼې ورته نور کسان په کرايه چلوي، ژورنالستان نازوي چې د دې خبرونه نشر- کړي او همدا شان ډېرې پيسې لري چې محفلونه او ميلمستياوې جوړې کړي او چا چې د دوی ډوډۍ وخوړه نو بيا خو به تعريف يې خامخا کوي. که بهر ته رسمي سفرونه نه وي نو د شخصي سفرونو توان لري او بهر ته چې لاړ شي نو بيا خلکو ته وايي چې په رسمي سفر تللی دی او خلکو ته ځان مهم ښيي. هغه کسان چې غواړي د دوی اصلي څېره خلکو ته وښيي نو باالاخره هغه هم پښېمانه شي ځکه د دې کسانو د چاپلوسانو او جيره خورو حلقه غټه ده. دا کسان او د دې جيره خواره بيا د پاکو کسانو پسې داسې بهتانونه وتړي او سور کاپر ترې جوړ کړي چې هېڅ اندازه يې نه وي. په دې اساس ولسمشر- هم ګيچ دی چې د چا خبره ومني چې د دې سړي تجربه ښه ده او که خرابه او هغه

مجبور دی چې په هغو کسانو اعتبار وکړي چې دی ورسره د يو څه وخت نه راپديخوا پېژني خو د دوی د تجربو په هکله کافي معلومات نه لري.

3. د پوهې او تجربې مطابق دنده سپارل. دا هم اسانه معيار دی خو تر اوسه چې زه ګورم ډېرې کسان په داسې ځايونو کې مقرر شوي چې پوهه او تجربه يې د کار سره مطابقت نه کوي. دا مهمه ده ځکه هر انسان که هر څومره پوهه ولري، هر کار نه شي کولی. نجار د آهنګر او آهنګر د نجار کار نشي کولی. دا هم د ذيصلاح چارواکو دنده ده چې مشخصو دندو لپاره هغه کسان مشخص کړي چې د هماغې دندې پوهه او يا تجربه ولري.

4. وفاداري او تعهد: د پورته معيارونو تر څنګ وفاداري او تعهد ډېر مهم دی ځکه يو سړی به ښه تعليم او تجربه لري خو نظام، سيستم او يا د جمهور رئيس پروګرامونو ته متعهد نه دی او ځينې خو داسې دي چې هم وزير دی او هم د حکومت مخالف.

5. پينځم مهم معيار د افغانستان د تېرو لا اقل پينځه لس کلونو د حالاتو سره اشنايي ولري او د اشخاصو تشخيص ورسره وي ځکه که د ملک نه يو څوک ډېر بهر پاتې شوی وي او د دې ځای له حالاتو څخه خبر نه وي او په مختلفو سيمو کې اکتران ونه پېژني نو بيا هم ورته ګرانه ده چې په خپل کار کې موفقه اوسي.

6. جمهور رئيس چې انتروپولوجست هم دی نو په انتروپولوجي د قومونو او انسانانو د شناخت لپاره Genealgoy يا لکه شجره رسمول په کار دی. د افغانستان د هر تصميم ګيري او د اشخاصو د انتخاب لپاره مونږ جينيالوژي رسمولو ته ضرورت لرو. څوک د کوم ځای دی، د چا خپل دی، سابقه يې څه ده، له چا سره ښې او خرابې اړيکې لري او داسې نور... که مونږ نږدې ټاکنو ته نظر واچوو نو ولس ډېر ښه قضاوت کولی شي چې څوک په څه شکل او له چا سره د اړيکو پر اساس مقرر شوی دی. دا ځکه مهمه ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یوکس د یو چا په فرمایش او غیر مشروعو اړیکو پر اساس مقرر شي نو بیا خو د هغه کس وفاداري نظام او سیستم ته نه شته ده او هماغه کس ته ده چې د چا په پیسو او واسطه مقرر شوی وی.

زما په اند که دا پورته معیارونو باندې صحیح فکر ونشيـ نو د تغیر او تبدیل کچه به نهایت زیاته وي او څومره چې په یو نظام کې تغیر او تبدیل زیات وي هماغومره د بې ثباتۍ لامل کېږي.

د سولې په هکله دوه متضادې خبرې او ارزوګانې

د جولای د میاشتې ۸مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

که د هر افغان نه پوښتنه وکړې چې سوله غواړې او که نه؟ نو هېڅوک به درته ونه وایي چې سوله نه غواړو.

خو بیا هر څوک غواړي چې سوله باید د ده د خوښې او شرایطو پر اساس وي. دا دواړه ضد او نقیضې خبرې دي ځکه سوله جوړجاړي ته وایي څه به ستا خوښه وي او څه د بل که دا نه وي نو بیا خو سوله هېڅکله راتلای نشي.

د کرکټ خوشحالي او خوست غمېزه

د جولای د میاشتې ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن ماښام افغانانو د کرکټ د شل اوریزو سیالیو درېیمه پرله پسې لوبه د سکاټلنډ نه وګټله چې په دې توګه د افغانستان ټیم د کرکټ د شل اوریزو نړیوالو سیالیو ته لار پیدا کړه نو افغانان ډېر خوشحاله و خو په همدې ماښام د وطن دښمنانو او تروریستانو د خوست په ښار کې د موټر ځانمرګي حمله کې ۲۷ بېګناه ملکي کسان ووژل او د شلو په شاوخوا کې زخمیان شول. ډېره زړه دردونکې پېښه وه چې د روژې په په پېنځه ویشتم ماښام دا پېښه وشوله او ډېرې میندې او خویندې یې په ویر کېنولې او ډېری ماشومان یتیمان پاتې شول نو ما د فیسبوک او ټیوټر په صفحه دا لاندې څو ټکي د غمرازۍ په توګه ولیکل:

د خوست غمیزې او تروریستي حمله په افغانانو د کرکټ د میچ ګټلو خوشحالي د روژې په مبارکه میاشت کې غم کړه. حمله کوونکي او طراحان به یې خوشحاله وي چې ګوندې دوی به جنت ته د بې ګناه انسانانو په وژلو ورسېږي خو انشاالله د بې ګناه انسانانو په شهادت دوی به د دوزخ په لوري روان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور مه ملامتوئ ځانونه باید ملامت کړو

د جولای د میاشتې ۱۳مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

هغه کسان چې د ځانونو لپاره کار کوي هغوی مه ملامتوئ ځکه هغوی تعهد لري چې د ځانونو او خپل وطن لپاره کار وکړي که د دولت کرسۍ ورسره وي او که نه. مونږ باید ځانونه په خپله په دې ملامت کړو چې ولې د ځان او وطن لپاره کار نه کوو.

د کوچني اختر مبارکي او یو وړاندیز

د جولای د میاشتې ۱۵ نېټه، کال ۲۰۱۵م،کابل

که څه هم د روژې میاشت په افغانستان کې ډېره خونړۍ میاشت وه، د هېواد په گوټ گوټ کې زمونږ ډېر بېگناه وطنوال د وطن د دښمنانو او تروریستانو له خوا په شهادت ورسېدل، ډېرې میندې او خویندې یې د غم په ټغر کینولې، ډېر ماشومان یتیمان او د پلرونو د غېږ او صله رحمۍ نه محروم شول، زمونږ د دولت او امنیتي قواو ډېر ملکي او فوځي غړي د دې تپل شوي جنگ قرباني شول او همدا شان د دې تپل شوي جنگ په هغه خوا کې هم زمونږ ډېر بېگناه وروڼه چې د بېلابېلو مجبوریتونو له امله ښکېل دي هم قرباني شوی نو دا به ډېره گرانه وي چې مونږ د دې ټولو غمیزو سره د اختر خوشحالي د پخوا په شان ولمانځو. خو دا د ژوند فرموله ده چې مړي به ښخوو، هغوی ته به دوعاگانې کوو، د غریبو او یتیمانو سره به مرسته کوو او خپل ژوند ته به دوام ورکوو ځکه د ژوندو کار د ژوند سره دی.

نو دا چې زمونږ د دفتر رخصتي د سبا نه پیل کېږي نو بیا شاید دا فرصت نه وي چې د فیسبوک دوستانو او انډیوالانو ته د اختر مبارکي ووایم نو

دمخه دې ستاسې د ټولو اختر مبارک شي او الله تعالی مو په خپل امن کې وساته. خدای دې وکړي چې د خپلو کورنیو او دوستانو سره ښه وخت ولرئ.

وړاندیز دا دی که مونږ هر یو یوه یتیمه کورنۍ پیدا کړو او په دې اختر کې له هغې کورنۍ سره مرسته وکړو او یو څه د یتیمانو اوښکې پاکې کړو نو دا به ډېره په ځای مرسته وي بې له دې چې عکسونه یې واخلو او هغه په فیسبوک کې شریک کړو. په درنښت

میانه روی ښه شی دی

۲۳ جولای ۲۰۱۵ م کال، کابل

نن مې په فیسبوک کې موافق او مخالف بعضې نظرونه ولیدل چې ډېره مبالغه پکې وه. د اسلام له نقطه نظره په هر کار کې میانه روي ښه شی دی (امة وسطاً) او (خیرالامور اوسطها). په پښتو کې هم وایي چې نه دومره خوږ شه چې خلک دې وخوري او نه دومره تریخ شه چې خلک دې گذار کړي.

که څوک د چا صفت کوي باید مبالغه ونه کړي لکه چې څنگه به د دربار پخوانیو شاعرانو، لیکوالانو او مؤرخینو کول او که څوک د چا مخالفت کوي هم باید د ادب په چوکاټ کې وي. دا ډول صفتونه او غندنې هیڅ گټه نه لري ځکه عمل پخپله ښه معیار دی او خلک ناپوهه نه دي چې قضاوت ونشي کړای. وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ د معیارونو تله ډېره ټیټه ده

د اګست د میاشتې دویمه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

متاسفانه نن سبا زمونږ قضاوت د خلکو په موټرو، بنګلـو او کورونـو دی نـه په معنوي ارښتونو. که یو چا راته یوه پیاله چای راکړ او یا یې یو څو شـېبې د لنډکروزر په موټر کې سپاره کـړو او چکـر یـې راکـړ نـو بیـا خپـل عکسـونه د هماغه شخص سره اخلو او هغه په انټرنیټ کې پوسټ کوو او وایو چې ویـاړم چې د یو داسې شخصیت سره مې کتنه وشوه چې هـیڅ سـاری نـه لـري او د وطن په غم ډېر دردمن دی. دا نه ګورو چې همـدا شخصـیت بـه تـر سـتوني پورې په فساد کې غرق وي.

د ټاکنیزو اصلاحاتو د خاص کمیسیون او هم د ټاکنو په هکله د ولس د تشویشونو رفع کول او سالمو وړاندیزونو ته اړتیا

د اګست پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

شاید ګرانو دوستانو ته معلومه وی چې زه د انتخاباتو د اصلاحاتو د خـاص کمیسیون د غړي په توګه ټاکل شوی یم او هم مـې دوه ورځـې دمخـه جـلال اباد ته سفر وکړ چې د مدني ټولنو، د احزابـو اسـتازو، ولایتـي شـورا د غـړو، قومي شوراګانو، د علماو شورا، د صلح د شورا، فرهنګیانو او دولتـي چـارواکو سره وګورو او د ټاکنو د اصلاح په اړوند د دوی نظریات او پیشنهادونه واورم او وکولای شم چې د قوانینو او مقرراتو په چوکاټ کې په کمیسیون کې سـم استدلال وکـړای شم. نـو پـه دې اسـاس دا لانـدې موضـوع ګـانې او خپـل

نظریات د فیسبوک له لارې خپلو انډیوالانو او دوسـتانو سره هـم شریکـوم او امید دی چې لازمې مشورې راکړې.

۱. دې کې هیڅ شک نشته چې د ټاکنو په پروسه باندې د ولـس اعـتماد د بېلابېلو داخلي او بهرنیو عواملو له کبله کم شوی دی خو د دې ترڅنګ مونږ د ټاکنو د نه کولو نه هم، بله چاره نه لرو. ځکه په کودتاه ګانو او یا انقلابونـو حکومت نه شو چپه کولای او نه ځه ګټه لري. نو ښه به دا وي چې بایـد پـه ټـاکنو کـې برخـه واخلـو او د سیسټم د اصـلاح لپـاره کـار وکـړو. زمـا دلیـل دوستانو ته دا و که پخوا د کابل- جلال اباد سړک خراب و او اتـه سـاعته لار وه خو مونږ پرې هم تللو او چاره مو نه وه. اوس چې سړک قیر شـوی او درې ساعته لار ده، ښه خوند کوي چې پرې ځو او که د ترافیک او حفظ مرا قبـت مدیریت وشي نو د دې نه هم ښه کېدلی شي.

۲. د انتخابـاتو پروسـه حقـوقي، تخنیکـي او سیاسي پروسـه ده او پـه دې پروسه کې د ملت حمایت ضروري دی. ډېری کسان داسې فکـر کـوي چـې ګوندې مونږ د ملي وحدت د حکومت د دواړو ټیمونو له خوا تعین شوي یـوو او شاید چې د حکومت د رهبری تر تاثیر لاندې اوسو. د هـر چـا خپـل نظـر دی او زه تاسې ته ډاډ درکوم چې زه د هیچا تر تاثیر لاندې نه یم او نه د دې کمیسیون نه کوم امتیاز اخلم نو د قوانینو په رڼا کې به خپـل اسـتدلال کـوم او کـوم پیشـنهادونه چـې مـونږ حکومـت تـه ورکـوو، هغـه بـه لـه ټولـو سره شریکېږي. کمیسیون دا یوه اونۍ کېږي چې خپل کار پیل کـړی او اوس یـې دفتر هم نیولی دی. انشاالله د شنبه د ورځې نه وروسته به په خپل دفتر کې کار کوي خو د دې ترڅنګ چې کمیسیون دفتر نه درلود نو خپلې غونډې یې په صدارت، د اجراییه شورا په دفتر او یا نورو ځایونو کې د امنیتي وجهه لـه امله کولې او دا د دې معنی نه لري چې ګوندې مونږ د چا تـر تـاثیر لانـدې یوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د انتخاباتو مهم موضوعات چې اصلاحات پـه کـې راشي زه پـه لانـدې ډول ذکر کوم او دا زما نظر دی چې څه وشي. کېـدای شي لـه دوسـتانو سره نـور وړاندیزونـه او نظریـات هـم وي. کـه څـوک پـه دې هکلـه نظریـات او وړاندیزونه لري کولی شي چې له ماسره یې د ایمیل په ذریعـه شریـک کـړي. زما ایمیل smiakhel@gmail.com دی.

۴. د لنډ مهال لپاره باید پارلماني ټاکنې ژر وشي. د دې لپاره چې ولس پـه ټاکنو کې برخه واخلي، نو باید چې هر ولایت په انتخاباتي حوزو ووېشـل شي. د کابل یا ننګرهار غوندې لوی ولایت چې یوه حوزه ده، د کاندیدانو او هـم د ولس لپاره ډېرې ستونځې لري ځکه ډ ډېرو سیمو ولسونه د استازیتوب نه بې برخې پاتې کېږي. نو په دې توګـه د هـرې سیمې اسـتازي بایـد معلـوم وي. ښځینه کاندیدان باید په ټولو حوزو کې نومونـه درج کـړي او چا چـې زیـاتې رایې وګټلې هغه دې وټاکل شي.

۵. د تقلبي کارتونو د مخنیوي په خاطر بایـد د هـر مرکـز د رای دهـۍ د وټ اچوونکو لیست برابر شي. د وټ د لست جـوړول پـه پارلمـاني انتخابـاتو کې د هیڅ یو قوم او سیمې په تاوان نه دی. که څه هم بعضې محدود کسان د خپلو شخصي شهرت ګټلو لپاره د دې کار مخالفت کوي.

٦. د دې لپاره چې د ټاکنو په قوانینو کې تغیـر راشي د قـانون لـه مخـې د تقنینـي فرمـان نـه پرتـه بلـه چـاره نشـته. کلـه چـې قـانون تغیـر وکـړ نـو د کمیسیونونو غړي هم تغیرکوي. نوي غړي باید د قانون له مخې د یـو خـاص میکانېزم له لارې چې په ټاکنو پوه او مسلکي کسـان وي او پـاکي او بېطـرفي مراعات کړي تعین شي. د یوې ډلې او سمت تر نفوذ لاندې نه وي.

۷. د اوږد مهال لپاره د جمهوري ریاست ټاکنو لپـاره بایـد د الیکترونیکـي تذکرو کار همـدا اوس پیـل شي ترڅـو پـه درې څلـورو کلونـو کـې دا پروسـه تکمیل شي. په ۲۰۰۳ م کال کې د الیکترونیکي تذکرو چوکـاټ جـوړ و خـو دا

پروسه ځکه په تعویق واچول شوله چې د وټونـو پـه ثبـت نـام او هـم د ټـاکنو پروسې یـو تجـارتي شـکل درلـود او د الیکترونیکـي تـذکرو د وېـش ممانعـت کېده.

۷. د شکایاتو کمیسیون سمه پایله نه درلوده او ښـه بـه دا وي چـې موقت کمیسیون د شکایاتو د ټـاکنو پـه وخـت کـې جـوړ شي چـې د نـړۍ پـه نـورو ملکونو کې هم شته دی.

۸. د کمیسیونو کمیشنران باید د ټاکنو د کار د تناسـب پـه انـدازه وي. د ۷-۵ کمشنرانو نه زیات نه وي.

۹. مؤقتي کارکوونکو د ټاکنو په تقلب کې زیات رول درلـود نـو ښـه بـه دا وي چې د مؤقت کارکوونکو په ځای د معارف معلمین، د پوهنتونو اسـتادان، د حج او اوقافو وزارت کارکوونکي او علماء کرام او داسې نور وټاکل شي. که دوی درغلي وکړي او ونیول شي نو دا وېـره بـه ورسره وي چـې لـه دنـدې بـه ګوښه کړای شي او سزا به ووینې. ډېر کم د دولت یو مـامور د چا پـه خـاطر خپل ټول امتیازات له لاسه وکوي.

۱۰. د انتخاباتو شمېرنه باید پـه خپـل محـل کـې د اوس غونـدې وشي او د پایلو پاڼې باید د ټاکنو د مسوولینو او کاندیدانو د ناظرینو لـه خـوا د اوسـني سیستم په شان امضأ او د هر کاندید، ناظر ته باید کاپي ورکړل شي. د پـایلو ابتدایي اعلان باید د یوې یا دوه ورځو نـه زیـات وخـت ونـه نیسيـ او دا څـه مشکله کار نه دی. څـومره چـې پـایلې معطلـه کېـږي هماغـومره درغلـۍ تـه زمینه مساعدېږي او هم د خلکو اعتماد د ټاکنو پر پروسه کمېږي.

۱۱. ایا د ولسوالیو د شوراګانو ټاکنې د پارلماني ټاکنو سره یو ځای وشي که نه؟ زما په اند تر اوسه د ولسوالیو شوراګانو ته د ټاکنو زمینه مساعده نـه ده تر څو چې د الیکترونیکي تذکرو کار بشپړ شـوي نـه وي تـر هغـې امکـان نـه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. د ټاکنو د موادو چاپ باید په داخل کې وشي ځکه مونږ ولیدل چې د قیمتي پاڼو په درلودلو هم د درغلیو مخه ونه نیول شوله نو ښه به دا وي چې د ټاکنو کمیسیون د یو مشخص میکانېزم له لارې دا مواد په داخل کې چاپ کړي چې ډېر ارزانه تمامېږي.

۱۳. یوه مهمه مسئله چې ایا اوسنی اکثریتي SNTV باید په تناسبي PR (Proportional Representation) تبدیل شي که نه؟ دواړه سیستمونه ګټې او تاوانونه لري. په تناسبي سیستم کې احزاب یو څه رشد کوي خو زه لا تر اوسه په دې قانع نه یم چې دا د افغانستان په اوسنیو حالاتو کې مونږ سمه نفوس شمیرنه او د وټ ورکونکو سم لست نه شو جوړولوای، نو څنګه به امکان ولري. یا په بل عبارت که مونږ ساده حساب د جمع او تفریق نه شو کولی نو مغلقې د ریاضې معادلې به څنګه حل کړو. تر اوسه ما ته چا کومه سمه طرحه په دې هکله نه ده راکړې چې عملي بڼه ولري.

۱۳. د کمیسیون د دارالانشاء مدیریت د کمیسیون د مشرتابه له باید منظم شي. دا چې د کمیسیون مشرتابه ونه شو کړای چې د دارالانشاء سم مدیرت وکړي په قانون کې په دې هکله څه ستونځه نشته.

۱۴. بله مهمه مسئله د ټاکنو په وخت د امنیت مسئله ده. که د دې امکان نه وي چې حکومت د ټول ملک امنیت په یوه وخت کې وساتي، زما په اند که ټاکنې په څو مرحلو کې وشي نو ښه به وي. که څه هم په اساسي قانون کې د سراسري ټکی راغلی خو په څو مرحلو کې ټاکنې د سراسري کولو ممانعت نه کوي ځکه ټولو خلکو ته په یو شان په ټاکنو کې د برخې اخیستلو زمینه مساعدوي.

نورې ستونځې به هم وي چې اصلاحاتو ته ضرورت لري نو دوستان کولی شي چې له ماسره یې شریکې کړي. ځکه په احساساتو یوازې کار نه کېږي او باید معقولې طرحې ومنل شي.

احساساتي ولس او احساساتي مشران

د اګست ۱۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د یو شمېر زیاتو منتخبو کسانو سره خبرې کولې نو زړه مې ډېر بد شو چې څومره زمونږ د ولس مشران د خپل خیر او شر تمیز نشي کولی او فکر کوي چې که دوی په قدرت کې وي نو هر څه به سم وي. ډېر پخوا مې ریسرچ کاوه او دا راته په ګوته شوله چې مونږ په خپلو کړو کې د عمل او ویلو ډېر زیات تناقض لرو. همدا علت دی چې مونږ په یو بل اعتماد نه شو کولی، ملي اهداف رانه ورک دي او سرګردانه ورپسې ګرځو، یو موټی او یا څو موثر موټي کېدای نشو چې موثریت مو اضافه شي او په اورګانېزشن هیڅ عقیده نه لرو. برخوردونه او کړه مو ډېر احساساتي دي.

پپولست (populist) سیاست ولس د تباهۍ سره مخامخ کوي

د اګست ۱٦مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

ځینې افغانان د ځان د کاذب شهرت او شخصي منفعت په خاطر د ولس په منځ کې وېره پیداکوي او داسې انګېزه ولس ته ورکوي که دا کار ونه شو نو دا او هغه قوم تباه کېږي. دې کاذبې وېرې مونږ افغانان در په دره کړي یوو. د همدې کاذبې وېرې له امله مونږ قومي او سمتي مافیایي کړۍ لرو چې د دې کړیو مشران اول د خپل قومي او سمتي حلقو کې د هغو کسانو په مریو لاس اینښی څوک چې د دوی ناخوالې نه مني او بیا دوی د ټول ملت د ستونځو لامل ګرځېدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري ۲۸مه د آزادۍ د ورځې په ویاړ

دا‌گست ۱۸مه نېټه،کال ۲۰۱۵م، کابل

سبا ته د ۱۳۹۴ هجري لمریز کال د زمري د میاشتې ۲۸مه نېټه ده. په دې ورځ زمونږ پلرونو او نیکونو د غازي امان الله خان په مشرۍ د انګریزانو نه آزادي واخیستله او دا ورځ د استقلال د ورځې په نامه ونومول شول. که څه هم زمونږ د ولس ډېری کسان لا د دې ورځې پر اهمیت نه پوهېږي او د دې ورځې په هکله معلومات نه لري او ځینې لا دا ورځ هډو په رسمي توګه نه پېژني خو د دې ټولو نیمګړتیاو سره د دې ورځې یاد ډېر مهم دی او دا ورځ باید د ملت له یاده ونه وځي. نو په دې توګه زه د استقلال د ورځې مبارکي د فیسبوک ټولو درنو دوستانو او خپلو افغانانو خویندو او وروڼو ته وړاندې کوم. د مبارکۍ ترڅنګ دوه وړاندیزونه هم لرم:

اول وړاندیز: دا زمونږ د تحصیل یافته نسل، احزابو، مدني ټولنو او حکومتونو نیمګړتیا ده چې خپل ولس یې د دې ورځې په اهمیت پوره نه دی پوه کړی. که یو څو کسان یې په ظاهري بڼه تجلیلوي، هغه هم سلیقوي شکل لري او د ولس په بیدارتیا کې کوم خاص اغېز نه لري. نو زما وړاندیز دا دی چې د استقلال ورځې په منظور د ولس په منځ کې یو لوی کمپاین او عامه پوهاوي ته اړتیا ده که نه دا ورځ به همېشه ډېره پیکه د یو څو کسانو له خوا نمانځل کېږي. د پخوا په شان په مرکز او ولایتونو کې باید د جشن کمپونه جوړ شي، ولس په مینه او ولوله په کې ګډون وکړي تر څو افغانانو ته د خوشحالۍ او افتخار احساس ورپه برخه کړي.

دویم وړاندیز: د مبارکۍ تر څنګ، مونږ یوازې د خپلې خاورې فزیکي آزادي پېژنو چې هغه هم اوس تر سوال لاندې ده ځکه د لوی افغانستان زیاته برخه رانه غصب شوې او په زور زمونږ ګاونډي هېواد ته ورکړل شوې ده. په

دې لا هم هغوی قانع نه دي او غواړي چې زمونږ په موجوده جغرافیه هم واک او نفوذ ولري. د دې تر څنګه مونږ لا ډېرې آزادیګانې لکه سیاسي، اقتصادي، فرهنګي، کلتوري، فردي، اجتماعي او داسې نورې نه لرو، یا په بله معنی مونږ لا هغه آزادي ګانې چې د یو ولس او یا د یو انسان حقه حقوق وي، نه لرو. د دې آزادي ګانو لپاره مونږ د خاورې د فزیکي آزادي نه هم زیات اوږدې مبارزه ته ضرورت لرو چې خپل حقه حقوق تر لاسه کړو. زه چې دې اوسني حالت ته ګورم نو ډېر وخت ته اړتیا ده چې زمونږ ولس دې د ملي مسایلو په هکله یوې ملي اجماع ته ورسېږي او د ځان لپاره آزادۍ وګټي. مونږ لا په دې طمعه یو چې نور به مونږ ته هر څه ګټي او یا راکوي او مونږ به بریتې بیا د نورو په کارونو او خیرات تاواوو چې ګونډې مونږ آزادي ګټلې ده. ډېره اوږده او سترې کېدونکې لار د افغانانو په مخ کې پرته ده. الله تعالی دې مونږ ټولو ته توفیق راکړي چې د واقعي آزادۍ لپاره کار وکړو.

څوک د مډالونو مستحق دی؟

۱۹ د اګست، ۲۰۱۵م کال د اسد ۲۸مه د افغانستان د آزادۍ ورځ، کابل

نن مې ولیدل چې یو شمېر مشرانو خپلو باډیګاردانو او د دفتر کارکوونکو ته د یو بل په سینه مډالونه ټومبول. پوه نه شوم چې دوی څه توره کړې ده، ایا دوی ډېر مستحق دي او که د افغانستان د امنیتي ځواکونو هغه فدایان چې په سنګرونو کې پراته دي او وطن د داخلي او خارجي دښمنانو نه ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نا انډوله انتخاباتو داصلاحي کميسيون د پريکړو سره مخالفت

٢٦ د اگست، ۲۰۱۵م کال، کابل

نن مې د انتخاباتي اصلاحاتو د کميسيون غړو ته وويل چې ستاسې طرحې غير عملي دي او فکر نه کوم چې د ملت د اکثريت د تاييد وړ وي. دوی ته مې وول چې ستاسې طرحې داسې دي لکه چې دوه ملگري و، يو يې ټوپک درلود بل يې خالي لاس و نو تصميم يې ونيوه چې د غنيمت مال ونيسي. کله چې يې غنيمت ونيوه نو خپل ملگري ته يې وويل چې دا غنيمت خو مونږ د ټوپک په زور گټلی دی نو دا بايد درې تقسيمه شي. ملگري يې ورسره ومنله، نو د ټوپک والا خپل ملگري ته وويل چې يو برخه زما، دويمه برخه زما د ټوپک او دا درېيمه برخه هم درنه د ټوپک په زور اخلم او نه يې درکوم. نن دوی غوښتل چې همداسې نا عادلانه فيصله د افغانستان په هکله وکړي. زه او کاوون کاکړ يوازيني پښتنانه غړي و چې د کميسيون نه د احتجاج په توگه ووتلو ځکه د دې کميسيون نور ۱۲غړي ټول غير پښتانه وو او دا د پښتنو پر ضد يوه لويه دسيسه ده چې په راتلونکي پارلماني ټاکنو کې د پښتنو ونډه د يو وړوکي اقليت نه کمه کړي. کاوون او ما يوه بله طرحه وليکله چې د انتخاباتو د سيستم د اصلاحاتو لپاره معقوله او عملي طرحه ده. او قضاوت به ملت ته پرېږدو. زمونږ د طرحې حمايت د زرهاو دوستانو له خوا وشو او باالاخره د دې کميسيون نا عادلانه پريکړه چې د ملي وحدت د حکومت د مشرانو ډاکتر اشرف غني او ډاکټر عبدالله عبدالله له خوا هم تاييد شوې وه شنډه شوه. زه د ډاکتر عبدالله نه هيڅ گيله نه لرم خو زما گيله د ډاکتر اشرف غني نه هم د يو پښتون او هم د دولت د يو مشر په

توگه چې د پښتنو د وټ په ذريعه يې ارگ ته رسولی دی، ده چې ولې يې د پښتنو پر ضد د داسې يوې طرحې حمايت وکړ.

د اگست د مياشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

درنو دوستانو! دا دوه ورځې زه او کاوون کاکړ صيب ډېر مصروفه وو او که مبالغه ونه کړم نو شل ساعته شپه او ورځ مو ډېرو دوستانو، ملگرو او د افغانستان په درد دردمنو کسانو سره سلا مشورې درلودې نو دا فرصت نه و چې د دوستانو په زرهاوو ټيلفونو او پيغامونو ته ځواب ورکړو. هيله ده چې زمونږ د دواړو معذرت قبول کړئ. زمونږ نه تماس او يا سکوت په دې دوه ورځو کې د دې معنی نه درلوده چې د ملي مسايلو په هکله مونږ د خپل موقف نه تېر شوي يوو او يا په مونږ کوم فشار شته دی. د ملي مسايلو په هکله مونږ دواړه د ملي وحدت د حکومت د دواړو ټيمونو سره هيڅ نوع جوړجاړی نه لرو او نه يې کولی شو. مونږ ستاسې ټولو دوستانو د ملاتړ د حمايت نه ډېره زياته مننه کوو. مونږ ته د خپل شخصي موقف او هر نوع مادي امتيازاتو نه د افغانستان د ټولو ولسونو سوکالي، امنيت او حقه حقوقو ته رسېدل ډېر مهم دي او د دې موخو دفاع به کوو. په افغانستان کې د دايمي ثبات او سوله ييز ژوند په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د انتخاباتو د اصلاحاتو د خاص کمیسیون د دوه غړو کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل نظر او وړاندیزونه

- **سریزه :**

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د رئیس د ۴۰ ګڼې د ۱۳۹۴/۴/۲۵ نېټې د فرمان پر اساس، د انتخاباتو د اصلاحاتو لپاره خاص څوارلس کسیز کمیسیون وټاکل شو. مونږ د دغه کمیسیون د غړو په توګه تعین شو چې حکومت ته د انتخاباتو د اصلاح لپاره لنډ مهال، منځمهال او اوږد مهال وړاندیزونه وړاندې کړو. مونږ د ملي وحدت د حکومت د مشرتابه نه مننه کوو چې پر مونږ یې اعتماد وکړ او مونږ هم د افغانستان د ملي منافعو په رڼا کې د دغه کمیسیون غړیتوب چې یوه افتخاري او بې له کوم مادي امتیازه دنده وه قبوله کړه.

مونږ په تېرو پنځو اونیو کې چې د دې لوی مسوولیت د تر سرته رسولو لپاره ډېر کم وخت دی د انتخاباتي نظام د اصلاح لپاره غونډې وکړې. د ابتدایي مشورو لپاره ولایتونو ته مو سفرونه وکړل ترڅو داسې یوه جامعه طرحه حکومت ته وړاندې شي چې د هېواد موجوده واقعیتونه په نظر کې ونیسي او د افغانستان په شرایطو کې قابل د تطبیق اوسي، عملي جنبه ولري، د افغانستان اکثریت ولس ته د منلو وړ وي او د هیڅ یوه قوم، سمت او یا ډلې په ضرر نه وي. خو متاسفانه زمونږ د کمیسیون زیاتره غړي چې د مشخصو احزابو پورې تړلي دي لېواله وو چې د پارلماني تعطیل نه د فرصت او د دې کمیسیون د احزابو د نامتناسبه غړیتوب نه په استفاده په عاجله توګه داسې فیصلې وکړي چې د دوی په ګټه وي.

- **د کمیسون د کار پیل:**

د دې لپاره چې مونږ ته د ولس یو څه نظرونه معلوم شوي وي او د انتخاباتو په هکله زمونږ وړاندیزونه د ولس د غوښتنو او ستونځو سره برابري وي نو کمیسیون تصمیم ونیوه چې د افغانستان د لویو ولایتونو مرکزونو ته چې د زونونو په سطحه نمایندګي کولی شي سفرونه وکړي او تر کومه حده چې ممکنه وي د قومي مشرانو، مدني ټولنو، علماوو، علمي او جهادي شخصیتونو، فرهنګیانو، د ښځو د ټولنو، د صلحې د شوراګانو او د ولایتي شوراګانو د غړو، د سیاسي احزابو د نمایندګانو، د انتخاباتو او بشر د حقوقو د کمیسیونو، د ولسي جرګې او مشرانو جرګې د غړو او مشرانو سره د انتخاباتو په هکله ابتدایي او عاجله سلا مشورې وکړي. مونږ د ملي او بین المللي ټولنو سره چې د انتخاباتو په هکله تجربه لري هم وکتل په اکثره زونونو کې ولس په لاندې ټکو تاکید کاوه.

1. د ولس اعتماد په انتخاباتو او هم د انتخاباتو پر کمیسیونونو باندې کم شوی او داسې اصلاحات باید وشي چې د افغانستان د ولس اعتماد بېرته پر انتخاباتو او هم د انتخاباتو پر کمیسیونونو باندې زیات شي.
2. د انتخاباتو حوزې باید وړې شي. د افغانستان د اساسي قانون پر اساس ټول افغانستان باید پر ۲۵۰ حوزو ووېشل شي تر څو هره حوزه خپل یو استازی په پارلمان کې ولري. دا غوښتنه د ننګرهار، پکتیا، کابل، غزني، کندهار، هرات او کندوز په ټولو زونونو کې عامه غوښتنه وه.
3. جعلي کارتونو او د تقلب مخه باید ونیول شي. په غټو حوزو کې د تقلب زمینه زیاته ده.
4. د هېواد اکثریتي موجوده سیستم چې په تخنیکي لحاظ ورته SNTV سیستم وایي باید اصلاح شي ځکه په دغه سیستم کې د ولس او د هغوی د استازو ترمنځ رابطه ضعیفه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. ملي احزابو ته دې د رشد زمينه مساعده شي.
6. د انتخاباتو مصارف هم حکومت ته او هم کانديدانو ته ډېر زيات دي نو داسې طرحې بايد وړاندې شي چې د انتخاباتو مصارف راټيټ کړي.

د پورته موخو د عملي کېدو لپاره مونږ د انتخاباتو په قانون او هم د کميسيونونو په تشکيلاتو او وظايفو باندې کار وکړ او په هغو مواردو کې چې د انتخاباتو د کميسيون استقلاليت تامين شي، د انتخاباتو د تخلف، تخطۍ او تقلب مخه ونيول شي، مونږ پوره ملاتړ وکړ. اما چې کوم انتخاباتي سيستم د افغانستان په شرايطو کې د تطبيق وړ دی چې د اساسي قانون پر اساس، سراسري، مستقيم او عادلانه ونډه د ټولو سيمو خلکو ته چې واجد د رايه ورکولو وي تامين او د ملي احزابو لپاره د رشد زمينه مساعده شي، موافق نه و اوجدي اختلاف مو درلوده.

په عمومي توګه په نړۍ کې تقريباً درې ډوله انتخاباتي سيستمونه شته چې تناسبي، مختلط او اکثريتي سيستمونو په نامه يادېږي. چې بيا د هر سيستم ډولونه سره فرق لري. زمونږ وړانديز دا و چې مونږ تدريجي اصلاحاتو ته لاره بايد هواره کړو څکه د افراطي وړانديزونو پايلې همېشه سمې نه وي. که ډېر ښه سيستم وي او په ډېرو وړو هېوادونو کې تطبيق شوی هم وي خوکه په افغانستان کې تطبيقي جنبه ونه لري، د افغانستان لپاره ګټه نه لري.

د دې خبرې يادونه ضروري ده چې هر سيستم ښه والی او بدوالی لري او هېڅ يو داسې سيستم په نړۍ کې نشته دی چې نيمګړتياوې ونه لري. د دغو دوستانو وړانديز په دوه خبرو څرخېدو: يو احزابو ته بايد سهم ورکړل شي او يا په بل عبارت احزابو ته باج او امتياز ورکړل شي او دويم دا چې په اوسني اکثريتي سيستم کې ډېرې رايې ضايع کېږي.

د دوی د استدلال په مقابل کې زمونږ دلايل دا و چې ملي احزاب بايد په تدريجي او طبيعي توګه رشد وکړي نه دا چې احزابو ته امتياز ورکړل شي او يا د موجوده شرايطو په رڼا کې يوازې هغه احزاب هر څه په انحصار کې ونيسي کوم چې زر او ټوپک لري، د هيچا لپاره حساب دهي نه لري، پخپله د حزب په منځ کې هم په ډيموکراتيکو اصولو پابند نه دي او هر څه د حزب د مشر او د هغه په شاو خوا د څو کسانو په منځ کې په کنټرول کې وي او هم د دوی د عايداتو مدرک نه وي معلوم. دا سمه ده چې په اوسني اکثريتي سيستم کې زياتې رايې ضايع کېږي خو په حقيت کې دا سمه نه ده څکه د انتخاباتو په پروسه کې ګډون پخپله د رايو حسابېدل دي.

زمونږ په اند که د دوی دا تصاميم د افغانستان د ملي وحدت حکومت له خوا ومنل شي د ډيموکراسۍ پروسې ته او هم د نظام د ثبات لپاره به په داسې حالت کې چې نظام د ډېرو نورو ستونځو سره مخامخ دی يوه لويه ضربه وارده کړي.

➢ **د کميسون طرحه په لاندې ډول ده.**

نو ولس دې په خپله قضاوت وکړي چې آيا د دوی طرحه عادلانه ده او که نه او هم دا طرحه څومره عملي جنبه لري:

دوی غواړي چې د افغانستان ټاکنيز نظام دې په موازي تناسبي سيستم باندې بدل شي چې په تخنيکي لحاظ دې سيستم ته Parallel Proportion System وايي. دې سيستم ته مختلط سيستم هم وايي.

1. دا سيستم په عين وخت کې دوه قسمه انتخابات پيشنهادوي چې د موجوده ۲۵۰ وکيلانو نه بايد سل سيټونه احزابو ته چې په سلو کې ۴۰ سلنه کېږي ورکړي. همدا شان ټول افغانستان بايد د احزابو لپاره يوه حوزه وي. دې سيستم کې بيا دوه ډوله ليستونه ترتيبېدلای شي چې يو ته يې بند ليستونه وايي او بل ته يې خلاص ليستونه وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. که لیست خلاص وي او سل سیټونه احزابو ته ورکړل شي او کم ترکمه ۵۰ احزاب وي نو د دوی د کاندیدانو شمېره ۵۰۰۰ کسانو ته رسېږي. نو په دې توګه د رایو اچونو لیست به د یو لوی کتاب په شکل وي.
3. مګر دوی بند لیست تایید کړی نو په دې توګه احزاب به مشخص کسان چې د دوی خوښه وي تعین کړي.
4. د مستقلو کاندیدانو باقي پاتې سیټونه هم باید په حوزو ووېشل شي.
5. د کوچیانو د سهم لپاره باید د اوس په شان حوزوي سیستم وي.
6. یوازې هغه احزاب دا سیټونه ګټلی شي چې د افغانستان په سطحه یې په سلو کې څلور سلنه رایه ګټلې وي.
7. د دې نه برسېره دا احزاب کولی شي چې په مستقله توګه هم ځانونه کاندید کړي او په پارلمان کې مطلق اکثریت تر لاسه کړي.

➢ **د پورته وړاندیز په هکله ډېر سوالونه شته او د دې سیستم نواقص په لاندې توګه دي:**

1. په راتلونکي دوه کلونو کې هم دا سیستم عملي جنبه نه شي نیولی او دا موجوده پارلمان به په خپل ځای پاتې وي.
2. په عین وخت کې څلور ډوله انتخاباتو ته اړتیا ده. د احزابو لپاره، د مستقلو کاندیدانو لپاره، د ښځو لپاره او هم د کوچیانو لپاره. که مونږ یو رایه ورکونکي ته دوه درې قسمه د رایې اچولو لیستونه ورکړو ایا دوی به وپوهېږي چې مستقل نوماند یا حزب ته څنګه رایه ورکړي؟

3. د دې اوږدو لیستونو شمېرنه به څنګه کېږي او څومره وخت به نیسي آیا کمیسیون په تخنیکي لحاظ د داسې یو مغلق سیستم عملي کولو ته چمتو دی او که نه؟
4. په دې سیستم کې به یوازې هغه احزاب چې زیات امکانات، مسلح ګروپونه او ډلې لري ټول ۱۰۰ سیټونه وګټي. مترقي، ملي او ډیموکراټیک احزابو ته په دې ډول سیستم کې د بریا او رشد چانس ډېر کم دی ځکه دا ډول احزاب دومره پیسې او امکانات نه لري چې د ټول هېواد په کچه انتخاباتي کمپاین وکړي او څلور سلنه ارا وګټي.
5. مونږ لا تر اوسه د هېواد په کچه ملي او ډیموکراتیک احزاب نه لرو. احزاب تر اوسه قومي او سمتي بڼه لري. د احزابو نوماندان به د دې احزابو د مشرانو په خوښه په سلیقوي توګه ټاکل کېږي.
6. د افغانستان ټاکنې هغه وخت بحران ته لاړې کله چې په ولسمشریزو ټاکنو کې افغانستان یوه حوزه وه. که افغانستان یوه حوزه وي نو د تقلب چانس ډېر دی. په پارلماني ټاکنو کې هم ستونځې وې خو هغه ستونځې افغانانو پخپله حل کړې.
1. په دې سیستم کې به د مؤکلینو او وکیلانو ترمنځ هیڅ رابطه نه وي. د ډېرو سیمو اکثریت ولس به په پارلمان کې هېڅ استازي ونه لري. همدا اوس چې د ولسي جرګې د وکیلانو لپاره ولایت یوه انتخاباتي حوزه ده د موکلینو او وکیلانو لپاره ستونزمنه ده چې له وګړو سره استازیتوب وشي کولای، اوس که دا انتخاباتي حوزه ټول هېواد شي له بده به بدتر شي.
2. په مالي لحاظ څو قسمه رایه چاپول او د څو ډوله ټاکنو سرته رسولو مصارف نه د حکومت په وسه کې پوره دي او نه فکر کوم چې بین المللي ټولنه هم دومره مصارف ورکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مونږ پورته ستونځو ته وګورو، د کومو اهدافو لپاره چې دا سیستم بايد عملي شي يو هدف هم نه عملي کېږي. ملي احزاب رشد نه شي کولی، د رايو ضايع کيدلو څخه به مخه ونه نيول شي او درغلي به زياته شي ځکه د درغلۍ لپاره به انګېزه زياته شي، مغلق سيستم دی او د افغانستان په شرايطو کې عملي جنبه نه لري، او د افغانستان سياسي ثبات له خطر سره مخامخ کوي. دا بايد ياده شي چې د دوی دا طرحې پخوا هم د افغانستان د ملت د استازو او حکومت له خوا رد شوي دي.

مونږ غواړو چې خپل تشويشونه د افغانستان حکومت او ولس سره شريک کړو او هيله لرو چې حکومت پرې پوره غور وکړي ځکه د دوی دا طرحه د افغانستان د انتخاباتو د اصلاحاتو لپاره هيڅ ګټه نه شي رسولی او په دې عقيده يوو چې راتلونکې ټاکنې او سياسي نظامونه به نور هم بحران وزېږوي او عواقب به يې ډېر خطرناک وي. د دوی دا طرحه عملي او تطبيقي جنبه نه لري. د دوی طرحه زمونږ په فکر د افغانستان اکثريت ولس ته چې په احزابو کې نه دي د منلو وړ به نه وي او د دوی دا طرحه د ملي او ډيموکراتيکو احزابو د رشد سره هيڅ تړاو نه لري.

قوانين همېشه د محيط، سيمې او يا هغو هيوادونو نه الهام اخلي چې د کومو هيوادونو سره د يو هيواد اړيکې زياتې وي. د دوی طرحه په ډېرو محدودو څو کوچنيو هيوادونو کې چې جغرافيوي او قومي ستونځې پکې نه شته دي او هم د سواد کچه ډېره اوچته ده شتون لري خو د دغه هېوادونو سيستم هم په تدريجي توګه انکشاف کړی دی ځکه د ډيموکراسۍ پروسه يوه انکشافي پروسه ده. د دوی طرحه د افغانستان غوندې هېواد کې چې د سواد کچه يې ټيټه ده، امنيتي ستونځې لري، د انتخاباتو د کميسيونونو اعتبار او ورتيا يې ډېره ټيټه ده، جغرافيوي او بوديجوي ستونځې شته، غير عملي ده. خو زمونږ طرحه د نړۍ په اکثرو هېوادونو لکه هندوستان چې د

نړۍ لويه ډيموکراسي لري هلته د تطبيق وړ ده. همدا شان نورو مهمو هيوادونو کې چې ډيموکراسي هلته عميقه ريښې لري لکه فرانسه، انګلستان، کاناډا، امريکا او داسې نورو هيوادونو کې رواج لري. په دغه هيوادونو کې هم احزاب شته او هم قومونه او هم ډيموکراسۍ رشد کړی دی.

➢ **پورتنيو شيږو هدفونو ته د رسېدو په موخه مونږ لاندې طرحه وړاندې کوو.**

زمونږ وړانديز دا دی چې د افغانستان موجوده اکثريتي سيستم دې د وړو حوزو په سيستم باندې بدل شي چې په تخنيکي لحاظ ورته First Past The Post (FPTP) وايي. يعنې د افغانستان ۲۵۰ استازو سيټونه دې د ښځو، کوچيانو او يو سيټ د هندوانو د سهم نه په غير په وړو حوزو باندې ووېشل شي ترڅو د هرې سيمې استازيتوب په پارلمان کې خوندي وي او هيڅوک د خپل حق نه محروم نه شي. په دې سيستم کې تقريباً پورته ټولو شيږو موخو ته چې د اکثرو کسانو غوښتنه ده رسېدلی شو.

➢ **د دې سيستم ښه والی په لاندې ډول دی:**

1. د هرې حوزې استازې به معلوم وي نو په دې توګه به د مؤکلينو او د دوی د استازو ترمنځ مستقيمه رابطه موجوده وي.
2. په وړو حوضو کې د تقلب مخه نيول کېدای شي ځکه هر کانديد کولی شي چې د يوې وړې حوزې لپاره ښه ناظرين وټاکي خو د يو ولايت لپاره د سلګونو ناظرينو ټاکل او د تقلب مخه نيول اسانه نه دي.
3. د هرې حوزې لپاره د رايې ورکونکو ليستونه جوړيدای شي تر څو د تقلب مخه لا ښه ونيول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. په دې سیستم کې ولس پوهېږي چې چاته یې رایه ورکړه او د دوی د توقعاتو سره سم چا انتخابات وګټل ځکه د کاندیدانو د نفوذ نه پته لګېږي.

5. که د امنیتي ستونځو پر اساس په یوه حوزه کې کمو کسانو ثبت نام وکړ، بیا هم هغه ولس د استازیتوب نه نه محرومېږي او یا که د امنیتي ستونځو پر اساس یو یا څو حوزو کې ټاکنې ونه شولې نو کله چې امنیت تامین شو، وروسته هم ټاکنې تر سره کېدای شي او د دغه حوزې ولس د استازیتوب نه نه محرومېږي.

6. د کاندیدانو لپاره د لګښتونو کچه ډېره زیاته راټیټېږي نو په دې توګه د متوسط اقتصاد لرونکي کسان هم ټاکنو کې ګډون کولی شي.

7. په دې سیستم کې احزاب هم په طبیعي او تدریجي توګه رشد کولی شي. په هره انتخاباتي حوزه کې احزاب هم ځانونه کاندیدولی شي او که احزاب فعاله شي، خپله اجنډا ولس ته تشریح کړي، په خپلو منځو کې ائتلافونه وکړي نو کولی شي احزاب کافي سیټونه وګټي او په پارلمان کې کافي بلاک جوړ کړي.

8. له دې سیستم سره ولس اشنایي لري او د عامه پوهاوي زیاته اړتیا نشته ده.

9. د دې سیستم انتخاباتي مدیریت او د رایو شمېرل اسانه دي.

➢ **دا سیستم هم ستونځې لري خو د دغو ستونځو لپاره د حل لاره پیداکېدلای شي:**

1. لومړی ستونځه دا ده چې دا طرحه هم وخت ته او زیاتو مشورو ته ضرورت لري ترڅو ټول تخنیکي اړخونه یې وڅېړل شي.

2. د ښځو او کوچیانو لپاره سیټونه څنګه تقسیم شي؟ د دې ستونځې د حل لپاره زمونږه وړاندیز دا دی چې هغه ښځې چې غواړي په یو ولایت کې ځانونه کاندید کړي نو د هغوی نومونه دې د یو ولایت په ټولو حوزو کې شامل شي او چا چې د اوسني سیستم په شان زیاتې رایې وګټلې هماغه کسان دې ګټونکي وشمېرل شي. د کوچیانو حوزې دې په خپل حال پاتې وي ځکه هغوی له اوسني حوزوي سیستم سره اشنایي لري.

3. د حوزو تقسیم باید څنګه وشي؟ زمونږ پیشنهاد دا دی چې په اوسني وخت کې مونږ د ولایتونو د وکیلانو شمېر کم یا زیاتولای نه شو ځکه مونږ لا تر اوسه پورې سر شمېرنه نه ده کړې او د هر ولایت دقیقه احصائیه نه لرو. نو په دې توګه هماغه معیار چې د ولسوالیو او ولایتونو په هکله چې کله ۲۵۰ سیټونه تعینېدل، ونیول شي. په هغه وخت کې د افغانستان نفوس ۲۵میلیونه محاسبه شوی و چې د سل زرو کسانو پر اساس یو استازی باید په پارلمان کې ګډون وکړي. نو اوس هم کولو شو چې هر څو ولسوالیو کې چې له سل زره کم او زیات شمېرنه پوره کوي هماغه دوه یا درې ولسوالۍ دې یوه ټاکنیزه حوزه وټاکل شي.

4. د ولایتي شورا او ولسوالیو شوراګانو لپاره دې هم همدا پورته معیارونه په نظر کې ونیول شي.

✓ **مونږ کمیسیون ته خپل ورتګ تر هغې پورې تحریموو تر څو د ملي وحدت حکومت زمونږ په لاندې وړاندیزونو غور ونه کړي ځکه دا لوی تاریخي مسوولیت دی او مونږ نه غواړو چې زمونږ تصامیم د افغانستان د بې ثباتۍ باعث شي.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د دې کمیسیون اوسنی وړانـدیز چـې احزابـو تـه امتیـازي سـیټونه ورکوي باید ونه منل شي.
2. د انتخاباتو د قانون تغییر د افغانستان د اساسي قانون نه وروسته د یو نظام تر ټولـو نـه مهـم قـانون دی چـې ډېـر لـوی سـیاسي او ژور تخنیکـي بحثونو، مشورو او وخت ته اړتیا لري ترڅو پـه مـلي کچـه داسـې یـوه اجـماع رامنځته شي چې ټولو خواو تـه د منلـو وړ وي. زمـونږ وړانـدیز دا دی چـې د انتخاباتي نظام د تغیر موضوع ته دې زیات فرصت ورکړل شي.
3. د حوزو وړول د خلکو عامه غوښتنه ده او مونږ یې ضروري بولو.
4. د اوسني کمیسیون په ترکیب باندې دې تجدید نظـر وشي چـې یـو شمېر نور کسان چې بېطرفه او د مستقل فکر خاوندان وي وراضافه شي.

په درناوي
کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل

بسم الله الرحمن الرحیم

د انتخاباتي اصلاحاتو د کمیسیون د غړیو کاوون کاکړ او شاه محمـود میاخېل له خوا اعلامیه

د اگست دېرشمه نېټه، کال ۲۰۱۵م

د چارشنبې په ورځ د انتخاباتو د اصلاحاتو کمیسیون پریکـړه وکـړه چـې د انتخاباتو نظام به موازي تناسبي سیستم وي، احزابو ته به د پارلمان پنځـوس سلنه چې ۱۲۵ سیټونه کېږي ورکړل شي او هم به افغانستان د احزابو لپـاره د جمهوري ریاست په ډول یـوه حـوزه وي. د دوی دا طرحـه زمـونږ پـه انـد لـه وخته نه مخکې او د افغانسـتان پـه شرایطـو کـې عمـلي جنبـه نـه لـري او د افغانستان ثبات نور هم کړکېچین او د لا زیات تقلب لپاره لاره هوارولی شي.

کله چې د کمیسیون غړیو بیا هم پـه خپـل نظـر تاکیـد وکـړ نـو مـونږ هـم مجبور شولو چې د کمیسیون غونډې تحریم کړو او خپل نظـر، تشویشـونه او طرحـه د افغانسـتان خلکـو سره د مطبوعـاتو لـه لارې شریـک کـړو. زمـونږ د تحریم نه وروسته د کمیسیون نورو غړو بیا په خپلو پرېکړو کې یو څه تجدید نظر وکړ چې احزابو ته سل (۱۰۰) سیټونه ورکړي چې څلویښت سلنه شي او د پرون راهیسې یو څه نور هم راټیټ کړي دی چې په اخري طرحه کـې دوی د یو ثلث وړانـدیز کـړی دی. دوی زمـونږ د طرحـې یـوه برخـه چـې د ولایتونـو حوزې دې وړې شي هم په خپل وړاندیز کې منلي دي.

په عین حال کې دوی غوښتل چې حکومت ته د اجراییه ریاسـت لـه لارې یوازې یوه طرحه وړاندې کړي خـو نـن دوی ومنلـه چـې د کمیسـیون د نـورو غړو له طرحې سره به زمونږ پرونۍ طرحه چې د مطبوعاتو لارې له ولـس سره مخکې شریکه شوې وه هم یوځای په رسمي توگه حکومت ته وړانـدې کـوي. له مونږ سره د حکومت مشرتابه دا تعهد هم وکړ چې د کمیسیون په ترکیـب کې به له وخت سره سم تجدید نظر کوي. په دې توگه مونږ د کمیسیون پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډه کې برخه واخیستله او د اجراییه ریاست مشر جناب ډاکتر عبدالله او د کمیسیون مشر ښاغلي عاکفي په رسمي غونډه کې له مطبوعاتو سره په خپلو خبرو کې زمونږ د طرحې یادونه وکړه چې حکومت به دواړه طرحې په غور سره مطالعه او د هغوی په رڼا کې پریکړې کوي.

مونږ د افغانستان د ملي وحدت د مشرتابه جلالتماب جمهور رئیس او هم د اجراییه رئیس د مشر نه هیله لرو چې د انتخاباتو د سیستم په تغیر کې پراخه مشورو او ژور غور ته اړتیا ده چې ټول تخنیکي او سیاسي اړخونه د دې طرحو باید وڅېړل شي. همدارنګه د افغانستان خلکو نه هم زمونږ هیله دا ده چې دواړه طرحې مطالعه او خپل نظرونه له حکومت سره شریک کړي. دا د افغانستان د ولس لپاره یوه سر نوشت سازه بحث او پریکړه ده نو ټول باید فعاله ونډه په دې بحثونو کې واخلي او مونږ به هم خپلې هلې ځلې جاري ساتو.

د افغانستان د ثبات او سوکالۍ په هیله

د انتخاباتو په هکله د کابینې د تېرې شپې د پریکړې هرکلی

کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل

د سپتمبر شپږمه نېټه، کال ۲۰۱۵م

زمونږ د معلوماتو له مخې تېره شپه کابینې غونډه درلوده چې د انتخاباتي اصلاحاتو د خاص کمیسیون د پرېکړو موضوع هم د اجنډا یوه مهمه برخه وه. کابینې د انتخاباتو د خاص کمیسیون د پېشنهاد شوو طرحو اساسي برخه چې د انتخاباتي نظام تغیر و د اوس لپاره وځنډاوله او د کمیسیون نه یې وغوښتل چې په دې هکله او هم په وړو حوزوي سیستم باندې لا نور فکر وکړي. مونږ د کابینې د دې پرېکړې هرکلی کوو او د ټولو دوستانو د هلو ځلو نه مننه کوو چې زمونږ د طرحې او تشویشونو نه یې ملاتړ وکړ. همدا شان مونږ د افغانستان د ټولو چاپي او تصویري رسنیو نه مننه کوو چې زمونږ غږ یې د افغانستان ولس او حکومتي چارواکو ته ورسوه او خپله ملي دنده یې ادا کړه.

مونږ د افغانستان د ولس، د پارلمان د غړو، حقوق دانانو، مطبوعاتو او ټولو دوستانو نه غواړو چې د انتخاباتي نظام د تغیر په هکله باید خپل نظریات او تشویشونه له حکومت سره او هم د انتخاباتو د خاص کمیسیون له غړو سره وقتا فوقتا شریک کړي ځکه د انتخاباتي نظام تغیر د اساسي قانون نه وروسته یو له مهمو قوانینو نه دی او په دې هکله جدي توجه او پاملرنې ته اړتیا ده ترڅو د انتخاباتو په قانون کې د انتخاباتي نظام په هکله یو مثبت تغیر راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ په خپله طرحه کې د ورو حوزوي سيستم وړانديز شوی دی. په دې طرحه کې د وکيل او موکلينو ترمنځ رابطه قوي کېږي، د احتساب کچه لوړېږي، په انتخاباتو کې د تقلب او هم د بېځايه مصارفو مخه نيول کېږي. مونږ د موازي او يا تناسبي سيستم مخالف يوو ځکه هلته يو څو محدودو احزابو ته امتياز ورکول کېږي او د ملي او مترقي احزابو د رشد مخه نيول کېږي.

د لا زياتو برياوو په هيله

د انتخاباتو د سيستم په هکله بې تفاوتي

د سپټمبر ۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

درنو دوستانو! هره مسئله په خپل ځای کې مهمه ده خو د انتخاباتو مسئله نهايت ډېره مهمه ده او د ټولو درنو دوستانو نه چې د انتخاباتو په مسايلو يې سر خلاصېږي هيله کوم چې بايد پوره توجه وکړي. مونږ خپله غاړه خلاصه کړې ده. پارلمان او حکومت او هم سياسيون راته په دې هکله ډېر بې تفاوته ښکاري. خدای دې خير کړي.

اخلاق او ميانه روي

د سپټمبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

افراط او تفريط په ټولو چارو کې د اسلام له نقطه نظره، زمونږ د افغاني دود او کلتور له نظره، د بشري ارزښتونو او سايکالوجيکي علم له نظره، ښه کار نه دی. اسلام کې وايي بهتر د هر کار منځنی يا وسط حالت دی. تاسې د نورو خدايانو ته ښکنځل مه کوئ چې هغوی ستاسې حقيقي خدای ته ښکنځل ونه کړي. په پښتو کې متل دی چې نه دومره خوږ شه چې خلک دې وخوري او نه دومره تريخ شه چې خلک دې ګذار کړي يعنې د وسط حالت ښه دی. په دوستۍ او دښمنۍ کې، په غندلو او ستايلو کې، په محبت او کرکه کې، په فقر او پيسه دارۍ کې، افراط او تفريط ښه کار نه دی.

که څوک مو بد راځي بايد د قلم د عفت په چوکاټ کې خپل دليل ووايوو چې ولې د فلاني او فلاني د نظر، سياست او يا کړنې سره موافق يوو او يا نه يوو. نه دا چې په خپلو ليکلو کې ښکنځلې وکړو او بيا دومره افراط ته لاړ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د وچو له کبله لانده ټول وسیځو او د یوې سیمې یا قوم ټول ولس محکوم کړو او یا هغوی ته ښکنځلې وکړو. زما له انده یوه سیمه، یوه ډله او یا یو قوم په کلي شکل د افغانستان د مسایلو مسوول نه دی بلکې په هر قوم، سیمې، ډلې او ټپله کې د افغانستان د مسایلو مسوول کسان، اشخاص دي او په دې توګه ښه او بد کسان په هره ډله، قوم او سمت کې شته دي.

څوک جاسوس دی او څوک نه دی؟

د سپټمبر ۱۴مه نېټه ۲۰۱۵م کال، کابل

پخوا په کونړ کې د رپوټ چې کلمه د جاسوس لپاره استعمالېده. د رپوټ چې کلمه ډېره بده کلمه وه او دا به د کنځلو په معنی وه. نو اوس چې زه په سوشل میډیا او یا نورو تصویري، غږیزې او چاپي رسنیو کې لولم، اورم او یا ګورم، په یو بل باندې د جاسوسۍ اتهام لګول عامه خبره ده نو داسې راته ښکاري چې د افغانستان جګړه اوس له استخباراتي پوښښ نه راوتلې او علني جبهې شکل یې نیولی دی. هغه کسان چې د پردیو د استخباراتو په AF موټرو کې به په ښکاره ډول په پاکستان کې سپرېدل او د کورونو کرایې به یې ښکاره اخیستلې او شاید چې د دې نه زیاتې پټې او مسطوره پیسې یې هم اخیستلې او اوس هم د پردیو له استخباراتو سره اړیکې لري، د ټولو نه زیات په نورو د جاسوسانو اتهام لګوي. که د دې کسانو اتهامات رښتیا وي نو بیا خو د افغانستان نه کډه کول په کار دي ځکه د جاسوسانو تعداد راته د غیر جاسوسانو نه زیات ښکاري.

زما په اند، د سیمې استخبارات غواړي چې زمونږ ولس په یو بل مشکوک کړي ترڅو د دې زمینه افغانانو ته مساعده نه شي چې له یو بل سره همکاري وکړي. څومره چې په افغانستان کې ګډوډې او بې اعتمادي وي، هماغومره

د همکارۍ زمینه کمېږي او مونږ نه شو کولی چې خپلو ملي موخو ته ورسېږو. په یو هېواد کې صلح او ثبات هغه وخت رامنځته کېدای شي چې مونږ په یو بل اعتماد ولرو.

ما ته هغه کسان مشکوک ښکاري چې د دوی مصارف د دوی د ښکاره عاید په تناسب څو چنده زیات دي. خامخا دا کسان د نامشروع لارو، که هغه جاسوسي وي او یا نورې نا مشروع لارې، پیسې پیدا کوي او ولس په جنګ سره اچوي. دوی نه د ملت په قصه کې دي او نه د وطن په خیال او غم کې. څومره چې اوبه خړې وي هماغومره دوی په کې ښه ماهي نیولی شي.

د نظام او د حکومت د تغیر تر منځ فرق

د سپټمبر د میاشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

دې کې هیڅ شک نشته چې د تېر یوه کال نه راپدیخوا د افغانستان ولس د تش په نامه ملي وحدت د حکومت نه د بېلابېلو دلایلو پر اساس ناراضه ښکاري او وروستۍ سروې ښیي چې یوازې په سلو کې شل سلنه خلک د حکومت نه پوره راضي دي. په دې توګه د حکومت ضد خبرو اترو په محافلو او هم په ټولو غږیزو، تصویري او چاپي رسنیو کې له خلکو نه لار ورکه ده او چارواکي هم د کمونیکیشن، عامه پوهاوي او ولس سره د همغږۍ او اړیکو کومه ستراتیژي نه لري. جمهور رئیس د نورو کارونو ترڅنګ په دې هم نه دی توانېدلی چې د جمهوري ریاست لپاره د تېر یوه کال په موده کې خپل ویندوی یا نطاق وټاکي او د حکومت د عامه اړیکو دفتر فعاله کړي. د فعاله عامه اړیکو دفتر او یا کمیونیکشن ستراتیژي د هر حکومت لپاره باید لومړیتوب ولري تر څو حکومت وکولای شي چې ولس د خپلو کارونو، پلانونو او مؤخو نه په منظمه توګه خبر او ولس په خپل اعتماد کې وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پوره ډيموکراټيکو ټولنو کې ولسي- هلې ځلې په حکومتونو فشار راوستولی شي چې حکومتونه خپلو هغو پاليسي ګانو ته تغير ورکړي د کومو سره چې ولس ناراضه دی. که حکومت خپلو پاليسي ګانو ته تغير ورنه کړي نو ولس هم دا حوصله لري چې تر انتخاباتو پورې انتظار وکاږي او بيا ولس منتخبو چارواکو ته د بل ځل لپاره رايه ورنه کړي او په دې توګه د ولس د رايو په وسيله حکومت تغير مومي.

د افغانستان غوندې وروسته پاتې ټولنه کې چې د ډيموکراسۍ ريښې ضعيفه، د حکومتي بنيادونو، موسساتو او ادارو پښې ډېرې باريکه دي، ولسي فشار د حکومت د تغير نه بلکې د نظام د تغير باعث ګرځي. مهمه خبره دا ده چې څومره ولسي- فشار ته ضرورت دی چې يوازې حکومت مجبوره کړای شي چې خپلو پاليسيو او کړنو ته تغير ورکړي ترڅو د نظام د سقوط سبب ونه ګرځي ځکه د نظام په سقوط کې د ولس خير نشته او مونږ بيا د ۱۹۹۰مې لسيزې غوندې په داخلي جګړو اخته کېږو. په دې توګه مونږ بايد د ولسي فشار عواقبو ته هم متوجه اوسو. حکومت هم ولس تر دې حده مجبوره نه کړي چې د دوی فشار د نظام د سقوط سبب شي.

مشکل دا دی چې د حکومت محدوده چارواکي دا فکر کوي چې هر څه سم روان دي حال دا چې حکومت د امنيت په ټينګولو، ښه حکومتدارۍ او اقتصادي پلانونو په عملي کولو کې پاتې راغلی دی. په حکومتدارۍ او امنيتي سکتور کې حکومتي چارواکي په هماغه پلانونو او پاليسيو کار کوي کومو چې په تېرو څوارلس کلونو کې نتيجه نه ده ورکړې. يوه ښه نمونه يې د مردمي يا ډالري خيزشونو پروژه ده چې ځينې چارواکي په دې توګه د ځانونو لپاره د فساد زمينه مساعدوي.

حکومت بايد دا فکر هم له خپل سر نه لرې کړي چې هر څوک کومه مشوره حکومت ته ورکوي نو د دې کسانو هدف يوازې پيسې، چوکۍ او يا

موقف نه دی بلکې ډېر داسې کسان شته چې د دې دولتي چارواکو نه يې پر افغانستان ډېر زړه خوګېږي او د درده د حکومت په پاليسيو اعتراضونه کوي. که حکومت چا ته چوکۍ هم ورکوي دا د دوی شخصي چوکۍ نه دي بلکې دا د ملت چوکۍ دي او پر چا بايد دوی احسان ونه کړي ځکه دوی له خپله کوره چا ته څه نه ورکوي.

د لوی اختر مبارکي

د سپټمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

هره ورځ مونږ د خپلو وطنوالو، خپلوانو او دوستانو په هکله لسګونه بدخبرونه د مرګ، ژوبلې او وحشت اورو نو په دې توګه د دوستانو د لوی اختر رارسېدو ته ډېر ترې دي نو ځکه يې د اختر نه دوه درې ورځې دمخه د اختر مبارکي ګانې ورکول د فيسبوک له لارې سره پيل کړي دي. حالاتو ته چې ګورم نو په ژوند هم څه باور نشته نو زما له خوا هم د لوی اختر مبارکي ومنئ. د ټولو دوستانو، ملګرو او خپلوانو دې راتلونکی لوی اختر مبارک وي که څه هم دوه ورځې وروسته دی.

هغه خوارېه دوستان، ملګري او خپلوان چې سږکال له مونږه سره نشته او په تېر يو کال کې مړه شوي دي د هغوی ځای به په دې لوی اختر کې خالي وي. زمونږ او ستاسې مړي دې خدای وبښي. د ژوند راشه درشه به له ژوندو سره کوو ځکه دا د ژوند فرموله ده او حوادثو او ناخوالو ته به نه تسليمېږو. په افغانستان کې د دايمي صلحې، ثبات او سوکالۍ په هيله. ښه اختر ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکمتیار صیب انرژي او دسپلین کې شک نشته خو د څه لپاره؟

د سپټمبر د میاشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د میرویس ستانکزي پر وال ولوستل چې حکمتیارصیب، کرزي صیب ته یو لیک د هغه د غوښتنې په ځواب کې لیکلی و چې دی کابل ته نه راځي ځکه د ارگ پېره داري امریکایان کوي. په دغه پوسټ کې چې د حکمتیار صیب د زوی له پوسټ نه رانقل شوی و لیکلي و چې حکمتیار صیب یو سل او شل کتابونه لیکلي او ټول یې په خپله ټایپ کړي دي.

د تر کومه حده چې ما په کراتو کراتو له حکمتیار صیب سره لیدلي دي، د وروستۍ خبرې په هکله دا تاییدوم چې حکمتیار صیب په شخصي ژوند کې دسپلین لري او منظم انسان دی. د لیکلو توان، پوهه او انرژي لري. کله چې دی د مجاهدینو عبوري حکومت کې دوره یې مشر و په هغه وخت کې ما د امریکا غږ راډیو سره کار کاوه نو هره ورځ به یې لس شل صفحې تفصیلي مطبوعاتي بیانې پخپله لیکلې. زما دفتر په ټاون کې د مجاهدینو له حکومت سره مخامخ د وفا په دفتر کې و نو قریب الرحمن سعید صیب به د دې بیانیو اصلي کاپی ماته لومړۍ رالېږله مخکې له دې چې په نورو ژبو ترجمه شي او ټولې لیکنې د حکمتیار صیب په خپل قلم وې. حکمتیار صیب د لیکلو سټایل ښایسته او میرزایي دی.

اما د حکمتیار صیب له لومړۍ خبرې سره موافق نه یم. کله چې د جینوا قرارداد امضا شو نو یوه ماده په دغه قرارداد کې د Negative Symmetry وه یعنې روسان به د افغانستان حکومت ته سلاوې نه ورکوي او همدا شان امریکا او غربي هېوادونه به مجاهدینو ته سلاوې نه ورکوي. له حکمتیار صیب سره مې مرکه درلوده نو پوښتنه مې ترې وکړه که امریکا یا غربي

هېوادونه تاسې ته سلاوې درنه کړي نو څنگه به خپل جهاد ته د کابل رژیم په مقابل کې دوام ورکړئ؟ حکمتیار صیب وویل چې مونږ د غرب سلاوو ته ضرورت نه لرو ځکه دوی جهاد د غنیمت په سلاوو کوي. نو بیا ما ورته وویل چې (Stinger Anti-Craft Missiles) د الوتکو په ضد ستنگر میزایل خو تاسې په غنیمت کې نه دي نیولي او دا خو د غنیمت سلاوې نه دي؟ حکمتیار صیب راته اشاره وکړه چې خپل ټایپ مې یعنې بند کړه. ما خپل ټایپ بند کړ او راته یې وویل چې مونږ ستنگر میزایل له امریکا نه په مستقیمه توگه نه دي اخیستلي بلکې مونږ له پاکستان نه اخیستلي دي.

دلته د خدای بښلي رسول امین صیب قصه راپه یاد شوله که څه هم لږه بې ادبه ده خو لیکل یې ضروري بولم او بښنه هم غواړم.

یو وخت رسول امین صیب په پېښور کې د افغانستان د آزادو لیکوالانو اتحادیه (وفا) جوړه کړه نو چا ورته وویل چې ته خو د پیر صیب گیلاني سلاکار وې نو ولې دې جدا ټولنه جوړه کړه. رسول امین صیب ورته وویل چې ما د پیر صیب .... نیولې وې او هغه د بل چا نیولې وې. نو کله چې ما هغه اصلي ځای پیدا کړ نو د پیر صیب .... مې پرېښودلې او هغه اصلي ځای ته مې لاس واچاوه.

مقصد مې دا دی که پاکستان د امریکا نه هر څه د افغانستان په نوم اخلي او بیا مونږ پاکستانیانو ته د سوالگر په توگه ودرېږو، دا سمه خبره نه ده. اول خومونږ غواړو چې په خپلو پښو ودرېږو. پاکستان، امریکا او یا بل چا ته باید محتاج ونه اوسو خو واقعیت دا دی چې ضرروتونه لرو او د نورو کمکونو ته محتاج یوو. دا چې پرچون فروش ته ودرېږو او زمونږ په سر د امریکا او یا د نورو هېوادونو سره معامله کوي، ولې مونږ د عمده فروش سره په خپله په مستقیمه توگه راکړه ورکړه نه کوو. د پاکستان یوه مهمه غوښتنه دا ده چې هر څوک که غواړي چې له افغانستان سره معامله وکړي باید د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان له لارې یې وکړي. د حکمتیار صیب حوصله منم خو له سیاست سره یې موافق نه یم چې د پاکستان له لارې د افغانستان په سر معامله کوي.

زما د پورته پوسټ په اړوند یو تن جلیل احمد چې د حکمتیار صیب عکس یې خپل د فیسبوک په پاڼه نصب کړی و لیکلي و:

جناب میاخیل صیب! خبره دې پر ځای ده خو په هغه وخت کې په افغانستان ښکاره د پاکستان احسان و ځکه ملیونونو مهاجرینو ته یې ځای ورکړی و نو دا خبره یې له هغه وخت سره سمه او پر ځای وه او دا احسان باید تاسې هم ومنئ ځکه ماته معلومه ده چې ستاسې اولادونو هم ډېر په ښایسته ډول پاکستان کې تعلیم حاصل کړو خو اوس هر سه برعکس دي ځکه هغه وخت کې پاکستان سم اسلامي هېواد و او مونږه ورته د یو اسلامي هېواد په سترګه کتل خو اوس یې مکمل منافقت ته ملا تړلې ده نو بنأ اوس حکمتیار صیب هم د پاکستان دوه مخې پالیسۍ سره جوړ نه دی.

د پورته پوست په ځواب کې ما ولیکل:

جلیل احمد صیب! احسان د پاکستان د خلکو منو خو د حکومتونو یې نه منو ځکه زمونږ په منځ کې یې د منافقت لپاره د مور میرې سلوک کاوه او داسې تخم د بې اتفاقۍ یې زمونږ په منځ کې کرلی دی چې د هرې ورځې په تېرېدو سره نوې نوې نودې کوي. که څه هم پاکستان به دا شعارونه ورکول چې د افغانانو جهاد د پاکستان د دفاع لپاره دی نو دوی باید زمونږ احسان هم ومني.

زما په اند مونږ په هغه وخت کې هم نه پوهېدلو او فکر مو کاوه چې پاکستان زمونږ ګاونډی او اسلامي هیواد دی نو له افغانانو سره به د ورورۍ چلند کوي خو خبره داسې نه وه. که مونږ عام کسان په هغه وخت کې نه

پوهېدلو خو زمونږ مشران چې د زعامت دعوه یې کوله باید پر دې پوهېدلي وای. د پاکستان له جوړېدو سره سم د افغانستان او پاکستان ترمنځ اړیکې سمې نه وې او پاکستان همېشه کوشش کاوه چې په افغانستان کې نفوذ ولري. افغانستان پاکستان په رسمیت ونه پېژانده او د لیاقت علي خان وژنه د ببرک خان د زوی سید اکبر په لاس یې د افغانستان له خوا ګڼله. حال دا چې په پېښور کې چې کله لیاقت علي خان د افغانستان پر ضد خبرې کولې نو په سیداکبر د هغه خبرې ښې ونه لګېدې او هغه یې مړ کړ. که څه هم سید اکبر د افغانستان له حکومت نه خفه و او د پاکستان ته یې پناه وړې وه خو افغاني غرور ورسره و او د وطن پرضد د خبرو تحمل یې نه شو کولای.

په هر حال د پاکستان سیاست له اول نه د افغانستان د ګټو پرضد و. د افغانستان جهاد د پاکستان لپاره یوه ښه وسیله شوله چې پاکستان د افغانستان په منځ کې نفوذ پیدا کړي. که نه د داود خان په وخت کې چې کله د جوانان مسلمان غړي پاکستان ته لاړل او بیا پاکستان هغه تربیه او مسلح کړل او افغانستان ته یې راولېږل چې د داود خان رژیم رانسکور کړي چې په پکتیکا، کونړ، لغمان او پنجشیر کې یې حملې وکړې چې حکمتیار صیب هم ورسره موافق و خو د دوی دا حرکت د ولس له خوا شنډ شو ځکه په هغه وخت کې ولس د داود خان له حکومت نه دفاع کوله. پر دې اساس د پاکستان په سیاست کې د افغانستان د بربادۍ او تسلط لپاره د پاکستان د جوړېدو نه راپدېخوا هیڅ تغیر نه دی کړی خو صرف د رژیمونو د تبدیلېدو سره یې شکلونه بدلېږي.

په کومه ورځ چې د جنرال ضیاالحق الوتکې سقوط وکړ او هغه مړ شو نو ما د حکمتیارصیب سره مرکه درلوده او له هغه نه مې وپوښتل، ضیاالحق چې د مجاهدینو کلک ملاتړی دی نو د هغه له مرګ نه وروسته به د پاکستان په سیاست کې د افغان مجاهدینو د ملاتړ په هکله څه تغیر راشي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکمتیار صیب راته په ځواب کې وویل چې د پاکستان هر رژیم باید د پاکستان د ګټو نه دفاع وکړي او د پاکستان ګټې په دې کې دي چې د افغانستان د جهاد نه دفاع وکړي. حکمتیار صیب په هغه وخت کې او اوس هم پوهېږي چې پاکستان د افغانستان په اړوند صادقه نه دی نو حکمتیار صیب ته دا په کار و چې د پاکستان له ملاتړ نه په غیر یې باید مبارزې ته دوام ورکړی وای او دا چې اوس هم د پاکستان له سیاست سره موافق نه دی سمه خبره ده خو په عمل کې دې یې ثابته کړي.

دا چې زما اولادونو په پاکستان کې یو څه سبق ویلی، ښه کار و او دا زمونږ حق و خو په پېښور کې زما دوه ورونه، یو د ماما زوی او یو ترورزی هم له منځه تللي دي.

زمونږ میډیا، مدني ټولنې، حکومت او عام ولس په اګاهانه او غیر اګاهانه توګه د حکومت دښمنانو ته تبلیغ کوي

د سپټمبر۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

Lenin, long ago, had said that “the capitalists will sell us the rope with which we will hang them.” Bin Laden might have supplied the addendum that “the capitalists will also gladly broadcast the execution.” (From Manuscript of a book written by Professor David Edwards)

دا پورته لیکنه د پروفیسر ډیوید اډوارد د کتاب د مینوسکرپټ نه رانقل شوې ده: دی وایي چې لینن ډېر پخوا ویلي و چې سرمایه داري نظامونه په مونږ رسۍ خرڅوي خو په همدغه رسیو به یې غرغره کوو. دی زیاتوي که بن لادن مونږ ته یو څه معلومات د خپلو فعالیتونو په لاس راکړي خو سرمایه داري دنیا په خوشحالۍ سره د دوی د وژنو او وحشت د لا زیات ترویجولو

لپاره تبلیغ کوي. مطلب اوږد دی خو صرف همدمروه د لوستونکو لپاره دلته رانقل کړ.

څومره تبلیغ چې د افغانستان میډیا، مدني ټولنې، حکومت او عام ولس په اګاهانه او غیراګاهانه توګه د حکومت ضد ډلو ته که هغه تروریستان، داعش او یا نور ډلې دي کوي، هغومره تبلیغ دوی په خپله ځانونو ته نه شي کولی. په میډیا کې هره ورځ یو څو عکسونه د اسونو او موټر سایکلونو چې مسلح کسان پرې سپاره دي، سپین او تور بیرغونه یې په لاس کې دي، په مکرره توګه خپروي نو عام ولس فکر کوي چې ګونډې دوی ټول افغانستان نیولی دی. د افغانستان میډیا بې پیسو هغوی ته تبلیغ کوي او په دې توګه د امنیتي قواوو او عامو خلکو مورال ضعیفه کوي چې له حکومت سره همکاري ونه کړي. اما د حکومت اعلان نه وروسته بیا وایي چې دا یو تجارتي اعلان دی او حکومت اعلان د دوه پیسو کړي. په حکومت او یا نورو منابعو دې هم الله تعالی رحم وکړي چې میډیا ته د دې اعلانونو پیسې ورکوي او هغوی نور هم د خپل ځان پر ضد چاغوي.

د پورته لیکنې په هکله دوستانو ډېر مثبت او هم متفاوت نظریات درلودل خو صرف درې نظره دلته رانقلوم:

غاري رحمن ساپي لیکلي و:

میاخیل صاحب! دا د تبلیغ خبره نه ده حقیقت باید د خلکو نه پټ نه شي. سیاست دې ته نه وایي چې خلکو ته دروغ ووایه باید خلکو ته حقیقت وویل شي او مشورې ترې واخیستل شي چې کامیاب شي. اوسني حکومتونه درواغ وایي ځکه ژر ناکامېږي. خپل اولس ته خدمت هغوی ته رشتیا ویل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیات پیاوړي لیکلي و:

میا خیل صاحب! یو څوک څنګه کولای شي چې د دولت پر عیبونو د پردې اچولو له لارې دولت سره مرسته وکړي. دا دولت سرا پا یوه ستونزه ده او مخالف خو د بحث وړ نه دی.

عبدالرحیم نوښتګر لیکلي و:

جناب میاخیل صیب! بیا هم مسوولیت حکومت ته راجع کېږي چې میډیا یې خپل سرته پرېښې ده زموږ په ګاونډ پاکستان او هند کې هم د مطبوعاتو آزادي شته او هم ډیموکراسي خو هغوی هېڅکله خپلې ملي ګټې د وارداتي آزادۍ او ډیمکراسۍ څخه نه قربانوي او حکومتونه یې میډیا ته سمت ورکوي او په یو چوکاټ کې یې سره را ټول کړي دي.

ما د دې دوستانو په ځواب کې بیا ولیکل:

درنو دوستانو! زما مطلب دا نه دی چې واقعیتونه دې پټ شي او څوک دې اعتراض د حکومت په کړونو ونه کړي. ژورنالېزم هم ځانته اصول او قواعد لري. خبر باید ثقه وي، objectivity ، تعادل او بیطرفۍ په کې ساتل شوی وي، شخصي هوا او هوس په کې باید ځای ونه لري، هدف یې د پېښو خپرول، نشرول او د معلوماتو شریکول وي نه دا چې د محدودو حلقو او اشخاصو لپاره تبلیغ د نورو ټکول وي. د ټولو نه بده دا ده چې ژورنالیست باید هم د فساد نه پاک وي نه باید د چا نه رشوت واخلي، نه څوک تهدید کړي او نه د چا نه تحفې واخلي. د ګارډین ژورنالست د ۵۰ ډالرو نه زیات تحفه هم نشي اخیستلی او نه د چا په طیاره کې مفت چکر وهلی شي. Code of ethics د ژورنالستانو لپاره په کار دي. زه داسې ژورنالیستان پېژنم چې د خلکو نه پیسې اخلي او بیا یې راپور نشروي او داسې هم شته چې که پیسې ورنه کړي نو بیا درپسې هرڅه لیکي. اکثره دا رسنۍ دې مسایلو ته نه

ګوري او غواړي چې د تلویزیون په مخ که هر چا هر څه وویل هماغه نشروي او یا یې په چاپي رسنیو کې لیکي. ژورنالېزم هم باید له فساد نه پاک وي. زه هم یو وخت ژورنالست وم. دا د دې معنی نه لري چې ژورنالېزم خراب کار دی. ډېره ښه او پاکه دنده ده که څوک یې په سمه توګه اجرا کړي.

بې نقشې حکومتداري نه کېږي

د سپټمبر ۳۰مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

که مونږ د کور جوړلو نقشه ونه لرو او هر خوا دیوالونه جوړو او کوټې (خونې) ابادوو، ایا مونږ به داسې کور د اوسېدو جوړ کړی وي چې هم ښکلا ولري او هم زموږ د ضرورت او امکاناتو په تناسب وي، چې بیا ترې سمه ښه استفاده وکړی شو؟ زما په اند نه. استفاده خو څه کوې، ډېرې پیسې به مو بېځایه مصرف کړي وي، یوه خونه به یې هم د استفادې وړ نه وي او یو دیوال به د بل دیوال په مخکې خونو ته د ورتګ لاره بنده کړې وي.

حکومتداري هم نقشې ته ضرورت لري. داسې نقشه باید وي چې زمونږ د ملک د ضرورت او امکاناتو په تناسب وي او تطبیقي جنبه ولري. معمار، نجار، اهنګر، رنګمال، برقي او د هر چا کار د نقشې په تطبیق کې معلوم وي. د نقشې په لوستلو ټول چارواکي باید پوه وي چې هماغه نقشه د افغانستان په ګوټ ګوټ کې تطبیق کړي. که کوم چارواکي په رنګ او روغن کې او یا د کور په دننه ښکلا او ډیزاین کې څه فرق راولي نو بیا فرق نه کوي او د نقشې عمومي بڼه کې تغیر نه راځي ځکه هغه به د چارواکو د سلیقې پورې اړه ولري. نه دا چې اوس د هر ولایت او وزارتونو چارواکي ځانته جدا جدا نقشې لري چې نه د ولس په ګټه خوري او نه یې دوی تطبیقولی شي.

د ۲۰۰۵م کال د جولای په میاشت کې چې کله ما د کورنیو چارو وزارت له معینیت نه استعفا ورکړه نو ما په خپل خبري کنفرانس کې وویل چې که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت انجن خراب وي نو که ډریوران یې سل ځله بدل رابدل شي دا موټر چېرته نه ځي. لس کاله وروسته هماغه حالت دی. هماغه پخوانی ناکامه ټیم د پخوانیو ناکامو پالیسو سره غواړي چې د حکومت یا نظام چارې په مخ یوسي. په تېرو کلونو کې په افغانستان کې ۱۵۰ زره خارجي مجهزې قواوې وې، هوایي قواوې یې درلودې او هم په بېلیونونو ډالرې شکته پورته کېدلې خو د تېروکلونو امنیتي، اقتصادي او د حکومتدارۍ پالیسۍ ناکامه او موثریت یې لږ و. سوال دا دی چې که په تېرو زیاتو امکاناتو سره پخوانۍ پالیسۍ د همدغه ټیم په برکت ناکامه وي نو مونږ ولې توقع وکړو چې همدا ټیم به په لږو امکاناتو کامیاب شي. زمونږ توقع د موجوده حکومت نه دا وه چې د تصمیم ګیرۍ په سر کې به یو نوي په کار پوه ټیم چې د ولس په منځ کې اعتبار ولري رامنځته کړي خو خبره سرچپه وختله.

د حکومتدارۍ د نقشې جوړولو اول کار دا دی چې محلي اداري یا ارګان های محل اداره باید لغوه شي او بېرته د کورنیو چارو وزارت سره وتړل شي.

موږ دري قسمه والیان لرو: عادي والیان چې هیڅ صلاحیت، قوت او امکانات نه لري او صرف د لاټري په راوتو والیان شوي دی. نه یې د امنیې قوماندان په خوله پیاز خوري، نه امنیت ملي او نه اردو. دا ډول والیان خپلې شپې تېروي او پهلوان زنده خوش است چې د والي صیب لقب ورته استعمال شي.

دویم ګروپ والیان VIP والیان دي. VIP دوه معنی لري یو یې Very Important Person مګر په افغانستان کې د Very Illgegal Person معنی لري ځکه د افغانستان VIP کسانو لپاره قانون د نخود دانې په اندازه هم اهمیت نه لري او نه ترې څوک پوښتنه کولی شي. دا ډول والیان په کابل کې د کوم وزیر او یا نورو چارواکو او یا کوم سیاسي مشرـ له خوا حمایه کېږي خو بیا هم ناکامه دي ځکه دوی هم یوازې هغه کسان خوشحالوي، د

چا له خوا چې دوی مقرر شوي دي. د دوی په خوله هم امنیتي قواوې زردکې نه خوري نو دا ډول والیان هم څه نه شي کولی.

درېیمه ډول والیان:

VVIP (Very Very Illegal Person or Very Very Important Person) والیان دي چې تعداد یې ډېر محدود دی. دا ډول والیان په خپله سیمه کې هرکاره دي او د محلي ملوک الطوائف په توګه قدرت چلوي. دا سیمې د ظلم او استبداد پر اساس ارامه ښکاري خو د دې سیمو حالات هم په یوه لحظه کې خرابېدای شي. د دې قسم والیانو نه هم د نظام جوړولو توقع نشته ده.

د ښې حکومتدارۍ په نقشه کې باید دا هم اضافه شي چې والي او ولسوال د منطقې اوله درجه امر دی او د ټولو امنیتي او ملکي ادارو مسوولیت د دوی پر غاړه وي. کله به چې پخوانیو رژیمونو کې په کومه سیمه کې امنیت خرابېده نو داسې والیان به یې ټاکل چې ملکي او نظامي ارګانونه به د هغه تر قوماندې لاندې وو، د تغیر او تبدیل صلاحیت به یې درلود او د حکومت ټولو ارګانونو به یې خبرې ته خبره ویله. اوس مونږ هم داسې والیانو ته ضرورت لرو چې په ولایتونو کې واقعاً د اولې درجې چارواکي په توګه کار وکړي او صلاحیت ولري. داسې والیان چې د پیاده د بدلولو صلاحیت ونه لري، هیڅ نشي کولی. جمهور رئیس باید د صلاحیتونو تفویض وکړي او هسې په وړو شیانو خپل ځان مصروف ونه ساتي. جمهور رئیس باید یوازې پوښتنه له وزیر نه وکړي، حتی د والیانو نه هم باید پوښتنه ونه کړي او هغه دې پرېږدي مربوطه وزارت ته ځواب ووایي. مونږ د جنګ په حالت کې یوو او داسې والیانو ته ضرورت لرو چې امنیتي او ملکي ادارو باندې قانوني کنټرول ولري، د ولایت په کچه د حکومت د ټولو کارکوونکو د ټاکلو او لرې کولو صلاحیت باید ورته ورکړل شي. البته دا د مرکزي حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وظیفه ده چې د والي تصامیم ارزیابي کړي، که کوم والي یوازې خپل خپلوان او یا د یو قوم او ډلې کسان مقرروي نو هغه والي باید د دندې نه لرې کړای شي.

د ښې حکومتدارۍ په نقشه کې د عایداتو او مصارفاتو حساب ورکول ډېر مهم دي. شفافیت یا روڼتیا په بودیجه او هم مصارفو کې بایـد موجـوده وي. ډېرې پیسې د اوپراتیفي مصارفو په نامه امنیتي ارګانونو او یا محلي ادارو ته ورکول کېږي خو د دې پیسو د مصرف درک نـه لګېـږي او دولتـي چـارواکي اوپراتیفـي پیسـې پـه خپلـو جیبونـو کـې اچـوي او د هغـو موخـو لپـاره چـې اوپراتیفي پیسې ورکړل کېږي یو سلمه یې هـم د اوپرایتفـي کـارونو لپـاره نـه استعمالېږي او همـدا علـت دی چـې حکومـت د مخالفـانو د لیکـو نـه هـیڅ معلومات نه لري.

د ښې حکومت دارۍ په نقشه کـې د امنیـت، اداري او اقتصـادي مسـایلو تـرمنځ اړیکـې ضروري دي. اقتصـادي رشـد بـې لـه امنیتـه نـه شي راتللـی. امنیت او اقتصاد د ښې حکومتدارۍ په پایله کې ښه کېدلی شي.

په پـای کـې د ښـې حکومتـدارۍ پـه نفشـه کـې دوه صـفحې متحـدالمال عملیاتي پلان د هرې اداري لپاره ضروري دی چې د حکومـت ټـول چـارواکي پرې پوه وي. داسې نه چې د موجوده سلهاو ستراتیژي ګانو پر تعبیر، تفصیر او عملي کولو باندې نـه د دولـت ټیـټ پـوړي چـارواکي او نـه هـم لوړپـوړي چارواکي پوهېږي.

پورته مقاله تاند او روهـي ویـب پـاڼو کـې هـم د ۲۰۱۵م کـال د اکتـوبر پـه لومړۍ نېټه خپره شوې وه، په لاندې لینک کې یې موندلای شئ.

http://www.taand.com/archives/55457

http://rohi.af/fullstory.php?id=40861

د معلم د ورځې یاد

د اکتوبر د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په نهم صنف کې وم، د خپل ټولګي اول نمره هم وم او جنجالي شـاګرد نـه وم صرف کله کله به مې د کوم استاد نه چې نه پوهېـده، یـوه نیمـه پوښـتنه کوله. یوه ورځ زمونږ د صنف هلکان یو څو دقیقې د رخصتېدو لـه وخـت نـه دمخه له صنف نه ووتل نو استادان او مدیر د لیسې په قهر شـول خـو اکـثره شاګردان بېرته صنف ته راغلـل. زمـا د عمـه زوی خـدای بښـلی عبدالصبور عزیزي چې په مونږ یې د پښتو ژبې ساعت درلود صنف ته رانوت او په قهر یې وویل چې زه به له تاسې سره ګورم. زه په اول قطار کې ولاړ وم، په قهر یې وویل چې ګوره ګوره ګوره دا زما د ماما زوی دی، نو ما فکر وکړ چې ګونـدې تقدیروي مې ځکه زه د صنف نه وتلی نه وم، چې ښـه رانـږدې شـو، یـوه ښـه کلکه څپېړه یې په مخ راکړه نو ما هم ورته څه ونه ویل ځکه بېګناه یـې وهلـي وم او د هغه احترام مې وکړ.

وروسته د هغه کورته ورغلم او د غرمې ډوډۍ مې هم ترې وخوړله او ورته ومې ویل چې زه دې ولې ووهلم ځکه زما خو څه ګناه نه وه. ده راته وویل چې ته خو اول نمره او د صنف کفتان یې نو ولې دې دا شـاګردان منعـه نـه کـړل چې له صنف نه ونه وځي. ما ورته وویل چې له مـاسره خـو پـولیس نـه و چـې دوی مې منعه کړي وای. اوس همدا حالت دی د مکتـب او دولـت کفتانـان زما په شان خپل مادونـان نـه شي اداره کـولی. الله تعـالی دې عزیـزی صـیب وبښي.

د هغه او نورو استادانو په یاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

طمعه بد شی دی

د اکتوبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

کله د بعضې مشرانو په طمعه، کله د ازمایل شو کسانو په طمعه، کله د گاونډیانو په طمعه، کله د بهرنیانو په طمعه او په دې ورځو کې لا د روسانو په طمعه یوو چې گواکې پخوانی شوروي اتحاد به بیا راژوندی شي، افغانستان ته به پوځونه راولېږي او افغانستان ته به نجات ورکړي. که شوروي اتحاد راژوندی هم شي د هغوی توجه د امو له سیند نه هغه خوا ده او هغه پولې به لا نورې د افغانستان د ټولو قومونو پر وړاندې داسې بندې کړي چې هېڅوک هغه خوا تگ او راتگ ونه کړای شي. په سیاسي اصطلاح د منځنۍ آسیا ملکونه اوس د Protectionist یا د ځان د ساتلو په فکر کې دي چې څنگه د تروریزم، مخدره موادو، بشري قاچاق او نورو سازمان یافته جرایمو نه ځانونه وساتي. هغوی د افغانستان په قصه کې نه دي.

نو داسې راته ښکاري چې مونږ اوبو راخیستي یوو، هر خسک او خاشاک ته لاس اچوو او فکرکوو چې څوک به راپیدا شي چې مونږ ته نجات راکړي. زما په اند، که مو دا حال وي، دا مو په حکومت کې دننه او هم له حکومت نه بهر مشران وي نو طمعه ترې مه کوئ. اوبه وړي ته یوازینۍ لار دا ده چې په خپل همت لامبو ووهي او ځان له غرقېدو نه وژغوري.

د پورته لیکنې په اړوند ډېرو دوستانو خپلې تبصرې لیکلې وې خو دلته د ایمل شمس تبصره رانقلوم:

میاخېل صیب! خلک نور د امریکې، روس، ایران، پاکستان، او نورو ټولو نه بې زاره شوي. خلک نور د ټول افغان سیاسي مشرانو نه په تنگ شوي، ټولو ورته تاوانونه رسولي دي. ځکه ټول خبرې ښې کوي خو په عمل کې ټول غله، داړه ماران او مردار خلک دي. که پخواني افغان حکومتونه وو، که په

پاکستان کې جوړ شوي مشران چې ملک یې تباه او برباد کړو، که په ایران کې جوړ شوي تنظیمونه او بیا د کرزي د حکومت ۲۰۰۱ کال نه راپدېخوا چې هر څوک وه ټولو جیبونه یې ډک کړل، خو د ملت دوا نه شول. خلک نور ډېر مایوسه شوي دي. ولس نور په پوچو وعدو او نصیحتونو نه غولېږي. تر اوسه په افغانستان کې ټول یوازې خبرې کوي، خو په عمل کې هیچا څه ونه کړل...... بس بدبختي یې راوستله. که هغه نیشنلیست، کمونست، که ملي شخص دی، که مذهبي. که خلقي، پرچمي، اخواني او نیشنلیست دی، ټول ناکامه او د بل غلامان وختل...... که پښتون سیاستمدار دی، که دری ژبان او که نور، شیعه دي او که سني...... بس یو خدای دې په دې افغانانو ورحمېږي.

یوه دلچسپه معلومات

د اکتوبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د CNN په ویب سایټ کې ولوستل چې انسان په عین وخت کې له درې څلورو مسایلو نه زیات فکر نه شي کولی او دا معلومات د هغه پخوانیو معلوماتو په پرتله چې انسان د شاوخوا مسایلو باندې همزمانه فکر کولې شي تفاوت لري. د انسان د ماغزو ظرفیت هم حد اواندازه لري او انسان باید د خپلو کارونو په لومړیتوبونو باندې فکر وکړي او خپل وخت د هغو شیانو په فکر کولو تېر نه کړي چې پایلې ترې مرتبې نه دي. دوی یو مثال د امریکې د سوپر مارکېټونو یا خوراکي شیانو د لویومغازو ورکړی و چې پینځه ویشت کاله دمخه په دغه مغازو کې ۹ زره اقلام یا مواد و خو اوس دا رقم ۴۰ زرو ته رسېدلی خو د انسان د ضروري شیانو تعداد په اوسط ډول ۱۵۰ موادو ته رسېږي نو په دې توگه یو پلورنکي ته پکار دي چې د څلویښت زرو اقلامو نه یوازې ۱۵۰ قلمه مواد خوښ کړي. که یو څوک خپل وخت د ټولو موادو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدو او پوهېدو مصرفوي نو دغه انسان به هسې خپل وخت ضایع کړی وي ځکه د دغه سوپرمارکیټونو اکثریت مواد د ده په درد نه خوري.

د جنګونو انواع

د اکتوبر ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د جنګونو اقسام او انواع ډېر زيات دي:

1. ګرم جنګ
2. سوړ جنګ
3. رواني یا سایکالوجیکي جنګ
4. عقلي او عصبي جنګ
5. روحاني (د پیرانو او مریدانو) جنګ
6. مذهبي (سني او شیعه) جنګ
7. ایډیالوژیکي (کمونېزم، لیبرالېزم، سیکولرېزم) جنګ
8. مذهبي ایډیالوژیکي (وهابیان، حنفي مذهبه، بریلوي، دیوبندي، پنجپیر) جنګ
9. اقتصادي جنګ
10. مطبوعاتي جنګ
11. تاکتیکي جنګ
12. ستراتیژیکي جنګ
13. جغرافیوي یا سرحدي جنګ
14. داخلي جنګ
15. قومي جنګ
16. منطقوي جنګ

17. نړیوال جنګ
18. عقیدوي جنګ
19. ناعقیدوي جنګ
20. اختیاري جنګ
21. د مجبوریت جنګ
22. فلمي جنګ
23. غیر فلمي یا بې هېرو جنګ
24. مغلوبه جنګ
25. کوڅه ډب جنګ
26. د مخدره مواد د ترویج لپاره جنګ
27. د مخدره موادو مخنیوي لپاره جنګ
28. د اوبو خټولو او د خپلو ماهیانو د نیولو لپاره جنګ
29. د سازمان یافته جنایي جرایمو پرضد جنګ
30. د نړیوالو مافیایي کړیو پر ضد جنګ
31. د فساد د خپریدو لپاره جنګ
32. د فساد د له منځه وړلو لپاره جنګ
33. رقابتي جنګ
34. علمي جنګ
35. د ناپوهۍ جنګ
36. د علم د خپرېدو لپاره جنګ
37. د علم او تمدن پر ضد جنګ
38. تصادفي یا بې پلانه جنګ
39. پلان شوی جنګ
40. خپلمنځي (ورور له ورور سره) جنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

41. د پردو لپاره جنگ
42. استخباراتي جنگ
43. کلتوري جنگ
44. مودکي یا نمايشي جنگ
45. د برېتو تاوولو لپاره جنگ
46. د زړو اهدافو لپاره جنگ
47. د نویو اهدافو لپاره جنگ
48. سایبر (Cyber) جنگ
49. کنوینشنل (Conventional) جبهې جنگ
50. Unconventional War یا غیر جبهیي جنگ
51. زرگري جنگ او داسې نور

که مونږ وگورو نو افغانان په دې ټولو جگړو کې اخته دي. افغانان شـه نـر قوم دی چې په دومره جبهو کې د دومره زياتو موخو لپاره جنگېږي. افغانـانو ته باید د جنگ د نوبل جایزه ورکړل شي. تر اوسه چې لا دا قـوم شـتون لـري غټه خبره ده. که څه هم بعضې دوسـتانو دا ذکـر کـړی چـې افغانـان د دې جنگونو یوازې لوبغاړي دي خو ډايريکټران يې نور دي. زه دا مـنم ورسره خـو د دې زیاتو جنگونو د ډولونو اکټران او هـم ډايريکټـران مـونږ پخپلـه یـوو. د جنگونو تعداد ډېر زيات دی نو ځکـه ټـول تحلیـل گرانـو نـه لاره ورکـه ده او اوتې بوتې وايي.

یو کس د نظیر خان په نامه راته لیکلي و چې جنـاب تاسـې پکـې څـه وايئ:

ما ورته په ځواب کې ولیکل چې:

زما په خیال چې پاچا خان ویلي و چې یو سپي له پښې نه نیـولی يـې او بـل سپی درته غاپي نو له کوم يو نه به اول ځان خلاصوې تر څو سـالم پـاتې شي. دا د افغانانو او د مشرانو په عقل پورې اړه لـري چـې څنگـه هـم ځـان او هـم وطن وساتي. د ځان او وطن دواړو ساتل په کار دي. که وطن نـه وي نـو ځـان نشته او که ځان نه وي نو تش د وطن په غرونو او دشتو به څه وکړې.

د چاپلوسانو پر ضد مبارزه

د اکتوبر د میاشتې ۱۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې په فیسبوک کې د یو حکومتي چارواکي عکس ولیـد چـې تقريبـاً زر کسانو یوازې د ده عکس لپاره د لایک او تبصرو وخت ضايع کـړی و. د دغـه جناب د عکس سره هېڅ کومه تبصره نه وه او دا راته هم معلومه ده چې دغه جناب په خپلو چارو کې ناکامه او بې تجربې دي. نو د ده د عکس، تبصرو او لایک سره مې یوه قصه راپه یاد شوله. وايي یو وخت د هېواد د یو مهـم کـس سپی مردار شوی و نو ډېر کسان ورته د عذر لپاره ورتلل خو کله چې دا مهـم کس پخپله وفات شو نو هېڅوک ورته ورنغلل. په لایکونو او تبصرو راتـه رخـه نه راځي خو هسې د دې کسانو چاپلوسي خفه کړم.

زمـا پـه انـد د فیسـبوک اکاونـټ لرونکـي راتـه تعلیمیافتـه، باسـواده او روشنفکره کسان ښکاري. د دوی د لایک نـه دا جـوتېږي چـې د بـې سـواده طبقې په پرتله د افغانستان باسواده طبقه زیاته اپرچونیسـته او چاپلوسـه ده. همدا علت دی چې د باسواده چاپلوسانو د لاسه زمونږ وطن پـه نـاخوالو کـې غرق دی او د افغانستان ولـس د دې نـاخوالو د لاسـه پـه فزيکـي او يـا رواني لحاظ ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپلوسـانو پـر ضـد يـوې جـدي مبـارزې تـه اړتيـا ده. چاپلوسـان کـه د حکومت يا ارگ کې دننه او يا بهر وي بايد په گوتـه او پـه مقابـل کـې کلکـه مبارزه وکړو. ما تقريباً اته نهه مياشتې دمخه جمهور رئيس ته ليکلي و چې د چاپلوسانو نه ځان وساته خو داسې راته ښکاري چې دی هم له چاپلوسانو سره خوښ دی.

ابراهيم خان مومند ليکلي و:

مياخيل صيب! دا حقيقت دی چې بې سواده افغانان د باسـواده پـه پرتلـه ډېر پاک، صادق او هېواد ته وفاداره دي. خو لـه بـده مرغـه، همـدا باسـواده دي چې هېواد يې له ناخوالو سره مخ کړی دی.

اسد دانش ليکلي و:

اوس نو زه په تا گرانېږم ستا په شاو خوا کې هم چاپلوسان شته.

احرار رامزپور ليکلي و:

ميا خيل صاحب! خيلی بجا فرموديد. من مدتها است که اين نقيصه را در اين دستگاه دو سره (حکومت دا کتر اشرف غنی و دا کتر عبـدالله) ملاحظـه کرده ام، فقط معيار رشد و ترقي افراد در ايـن حکومـت چـا پلـو سي و تملـق براي ارباب قدرت است .

هادي هادي ليکلي و:

مياخېل صاحب! بې سواده طبقه خو لکه د طالبانو راکټ هسې هم سترگې نه لري په پټو سترگو او افواه د يوې خـبرې طرفـداري داسـې کـوي لکـه دی چې يې عيني شاهد وي خو اصل چاپلوسان با سـواده وي. زمـا يـو د تـره زوی بې سواده دی نو يو ورځ يو مېلمه زموږ کور ته راغی نو ده ته چـا وويـل چـې

رئيس د تعليم او تربيې دی ورشه په ښه شکل ورسره روغ بړ وکه. هغـه ورتـه په ځواب کې وويل چې مېلمه ته زما سلام کفايت کوي په دې وجهه چې زما کار د بېلچې سره دی ته لږ خوږ خوږ او چټي چټي ورته خانده چـې زوی دې معلم مقرر کي. نو ما ويل چې دی هم ريشتيا وايي که څنگه.

افتخار سادات ليکلي و:

که نه خفه کېږئ، ستاسې د تېرې ورځـې پوسـټ پـه کـوم کـې چـې مـو د اوباما تصميم چې عين اندازه فوځونه په افغانستان کې ساتي يوه نوع سياسي چاپلوسي ده.

په هر حال په سلهاو دوستانو د چاپلوسۍ پر ضد ليکنې کړې وې خـو ما دا يو څو کامنټونه رانقل کړل ځکه يو څه کنايې ماته هم شوې وې. ما د دې دوستانو په ځواب کې دا لاندې دوه تبصرې وليکلې:

په فطري لحاظ چې د چا صفت وکړې سړی خوشحالېږي خـو کـه څـوک د چا دوست وي او يا د ټيم غړی بايد حقيقت مشرانو ته ووايي او دا وېره بايـد له سړي سره نه وي که زه خپل مشر ته څه ووايم نو هغه به خفـه يـا پـه قهـر شي او يا به ما له دندې لرې کړي. که په يوه اداره کې د وېرې روحيه وي نو هغه اداره همېشه ناکامه وي يعنې په اداره کې وېره ايجادول د سم مديريت نښه نه ده.

افتخار سادات صيب! کاشکې اوباما زه پېژندلی چې زما ليکنې يـې لیـدلې وای خو دا هم درته وايم چې امريکايان چاپلوسي نه مني څه يـې چـې خوښـه وي او د هغوی لپاره گټه لري هغه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پولیسو د زونونو جوړول

د اکتوبر ۱۷مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

پرون ما د پورته موضوع په هکله په ټویټر کې په انگلیسي ژبه تبصره لیکلې وه چې زما دوست او ملگري عبدالله خان راته لیکلي و چې کـه دا پـه منظمـه توگه ولیکې نو ښه به وي ځکه په ټـویټر کـې د ۱۴۰ حروفـو نـه زیـات نـه شي لیکل کېدای.

د افغانستان اداري جوړښتونه د ظاهرشاه او داود خان په وختونو کې د یـو شمېر زیاتو افغاني کارپوهانو له خوا د وطن د عیني او ذهني شرایطو په نظر کې نیولو سره جوړ شوي و. که دوی د حکومتدارۍ کوم ماډل د بل هېواد نه رانقل کاوه، لومړی یې هغه ماډل د خپل وطن له شرایطوسره سموه او پکې یې لازم تغیرات راوستل او بیا یې تطبیق کاوه. په تېرو څـوارلس کلونـو کـې چـې زمونږ د حکومت اکثره لوړ پوړو چـارواکیو د افغانسـتان لـه پخـواني سیسـتم سره بلدتیا نه درلوده، مختلـف ماډلونـه یـې د نـورو ځـایونو نـه کـټ مـټ را انتقال کړل بې له دې چې د وطن له شرایطو سره سم پکې تغیـر راولي. مـونږ گورو چې د دومره زیاتو امکاناتو په درلودلو سره چـې د افغانسـتان پـه تـاریخ کې یې ساری نه درلود، نه زمونږ حکومتداري ښـه شـوه او نـه زمـونږ امنیتـي ارگانونه په خپلو پښو ودرېدل. د دې ستونځو یـو عمـده او مهـم لامـل همـدا دی چې له هر ځای نه یې ماډلونه راوړل او د وطن لـه شرایطـو سره یـې پکـې لازم تغیرات رانه وستل او هغه یې کټ مټ تطبیق کړل. اوس مونږ او تاسـې گورو چې یوه اداره له بلې اداری سره هـیڅ هـم اهنگـي نـه لـري او د دولـت ټولې اداري په موازي پټلیو روانې دي چې مرکـزي نقطعـه د تقـاطع نـه لـري چې سره په یو شټیشن کې د واحد هدف لپاره ودرېږي.

د پولسو زونونه مخکې هم جوړ شوي و خو څه نتیجه یې ورنه کړلـه او دا د بیروکراسۍ یو بل پاټک یـا چیـک پوسـت و چـې د کـارونو د ځنـډ وسـیله بـه گرځېدله. اوس زمونږ د امنیـت شـورا دا تشکیل بیـا راژونـدی کـړ او د دې تشکیل اړیکې د بیروکراسۍ له نورو قدمو سره زیات وخت ته اړتیا لـري چـې عملي بڼه غوره کړي که څه هم پایله به یې ناکامه وي خو په دې شرایطو کې چې جنگي حالت دی او وخت د حکومت پـه خـوا نـه دی نـو بایـد د اوسـني جنگ له شرایطو سره سم تشکیلات رامنځته کړي. په اداري لحـاظ حکومـت پخوا د اجراییه ریاستونو دفترونه په ولسوالیو او ولایتونو کې هـم جـوړ کـړي وو چې په میلیونو ډالره پرې مصرف شول او بیا یې هغه لـه منځـه یـوړل. پـه دې بحث نه کوو چې دغو زونونو ته څوک معرفي شوي دي. که تشکیلات نا سم وي او هم یـې اشـخاص د دغـو پوسـتونو وړتیـا ونـه لـري نـو د ریـاضي د فرمولې پر اساس منفي تغیـر ضرب مثبـت د دوی پـه اسـتدلال، حاصـل یـې پخپله منفي دی.

په اوسنیو شرایطو کې حکومت باید له دفاعي حالت نه راووځي او تهاجمي حالت غوره کړي. د پوسـتو او تشـکیلاتو د زیـاتولو پـه عـوض بایـد تهـاجمي گروپونه په هره ولسوالۍ کې جوړ کړي چـې د مخـالفینو پـر ضـد کمیونونـه ونیسي او د هغوی په صفونو کې لار پیداکړي او هغوی په دفاعي حالت کې واقع کړي. په هره ولسوالۍ کې یوازې یو مرکز په کار دی چې حکومت هغـه مستحکم کړي. اوس به د هر زون مشران او کشران په زرگونو عسکر د خپـل ځان او د خپلو مرکزونو د حفاظت لپاره استخداموي چې په دې توگـه زمـونږ د امنیتي قواو زیاته برخه د اشخاصـو او مرکزونـو د حفاظـت لپـاره مصروفه ده. ښـه بېلگـه یـې د مـلي شـورا د رئـیس ده، د ده د کـورنۍ او جایـدادونو حفاظت لپاره په کابل او کندوز کې د زرو په شاوخوا کـې امنیتـي او محـلي پولیس استخدام دي. باور وکړئ چې د پنجشنبې په ورځ کله له خپـل دفـتر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه راووتم نو د وزير اکبر خان په سيمه کې د ملي اردو يو عسکر مې وليد چې دريشي يې پر غاړه وه يو ښه لوی سپی يې روان کړی و او چکر يې ورته ورکاوه. دا سپی هم شايد د کوم جنرال يا لوړپوړي چارواکي و. نو په دې توګه زما په اند د زونو جوړول ناسم کار دی او څه ښه پايله نه لري. د امنيت شورا غواړي چې د پوليسو تشکيل د اردو په شکل عيار کړي چې دا سم کار نه دی. وَمَا عَلَيْنَا إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

د امريکايي قواو د شتون په هکله د تحليلگرانو تحليل

د اکتوبر د مياشتې ۱۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

يو شمېر زيات تحليلگران او د پارلمان غړي وايي چې ولې د افغانستان حکومت له امريکا سره امنيتي تړون امضا کړی او دا بايد لغوه شي. د دوی استدلال دا دی چې امريکا بايد د دوی لپاره جنګ وکړي او هم دوی ته بېحسابه پيسې ورکړي چې دوی پرې مزې چړچې وکړي. دوی بايد پر دې پوه شي چې امنيتي تړون د افغانستان ټولې ستونځې نشي حل کولای خو د امنيتي تړون نه شتون ډېرې ستونځې او بدبختۍ افغانستان ته پيدا کولی شي. دا نو د افغانانو د مشرانو او په نامه نخبه ګانو پورې اړه لري چې څنګه د وطن لپاره سمه تګلاره وټاکي چې له بهرنيو مرستو نه سمه او موثره استفاده وکړي.

د امريکا د جمهور رئيس اوباما پرېکړه چې د ۲۰۱۶م کال نه وروسته به په افغانستان کې د امريکايي قواو شمېر د ۵۵۰۰ عسکرو په شاوخوا کې پرېږدي په دغه موقع او زمان کې يوه سمه پرېکړه ده چې د افغانستان د حکومت لپاره د ساه اخستلو موقع برابره کړي. زما په اند که حکومتداري ښه نشيـ د

دغو قواو شتون بيا هم څه ګټه نه شي رسولی. اما دا چې حکومتداري څنګه ښه شي، دا په افغانانو پورې اړه لري. همدا شان د دې قواو شتون دايمي بڼه نه لري که څه هم بعضې کړی د کرزي صيب د خبرې تاييد کوي چې که تړون امضا شوی وای او که نه امريکايان له افغانستانه نه وځي.

د پورته پوست په اړوند دوستانو ډېر کامنټونه ليکلي و او د زيات نظرونه دا و چې امريکا يا دنيا د افغانان په اړوند صادقه نه ده نو ما ورته په ځواب کې وليکل:

۳۷ کاله مو دا وويل چې روس، عرب، امريکا، چين، پاکستان، هند، ايران او داسې نور د افغانستان په هکله صادقه نه دي. دې خبرو څه نتيجه ورنکړه. سوال دا دی چې ايا افغانان د خپل ولس او وطن په هکله څومره صادقه دي؟ که مونږ د خپل ولس او وطن په هکله صادقه اوسو نو بيا نور هم له مونږ سره صادقانه برخورد کولی شي. دا ديني، سياسي، علمي، نيشنالستي، ولسي او افغاني فرموله ده.

افسوس د افغانستان د خارجه ديپلوماسۍ او د حکومت په حال

د اکتوبر د مياشتې ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادريد، هسپانيه

کوم پوسټونه چې نن او پرون ما د نړۍ د مهمو مشرانو، د ملګرو ملتونو د عمومي سرمنشي او د هسپانيې د پادشاه په شمول پوسټ کړي و هدف مې دا نه و چې يوازې ځان خپلو دوستانو او وطنوالو ته وښايم چې زه هم دومره مهم سړی يم چې په داسې کنفرانسونو کې ګډون کوم . په دغه کنفرانس کې چې د مادريد د کلب په نامه يادېږي د نړۍ له دېرشو نه زياتو هېوادونو اوسني او پخواني مشرانو او همداشان د نړۍ د نورو مهمو ادارو نه لکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاتو سکرتر جنرال، اروپا اتحادیه، پروفیسران او سیاسي مشران چې تعداد یې تقریباً څلور سوه کسانو ته رسېده برخه اخیستې وه. له افغانستان نه زه یوازینی کس وم چې په دغه کنفرانس کې مې برخه درلوده او زما د دعوت سبب هم زما د یو څو مقالو نتیجه وه چې په حکومتدارۍ او امنیتي مسایلو باندې مې لیکلې وې نو د کنفرانس تنظیم کوونکي چې د لندن د کنگز کالج یعنې پوهنتون پروفیسر و له هغو مقالو نه خبر و او زه یې هم دعوت کړی وم چې د افغانستان په موجوده حالاتو او په خاصه توګه ولې ځوانان له داعش یا نورو تروریستي ډلو سره یو ځای کېږي، وغږېږم.

په هسپانیه کې د افغانستان سفارت هم شته اما د افغانستان د سفارت هېڅ کارکوونکي د دغه کنفرانس په شاوخوا کې نه ښکارېده او نه یې دا پوښتنه کړې ده چې آیا دغه کنفرانس ته له افغانستان نه هم څوک راغلي دي او که نه. دا د افغانستان ډیپلوماسۍ او زمونږ د سفارتونو د فعالیت یوه وړه بېلګه ده چې د دوی له لاسه افغانستان په خروار لېږي کې هم مطرح نه دی. دوی د افغانستان داعیه نه د ملک نه بېرون مطرح کولی شي او نه په ملک کې دننه.

د مادرید کلب لس کاله پخوا جوړ شوی او د دې کلب عضویت اختیاري دی. په هر حال داسې یو مهم کنفرانس چې د نړۍ په ډېرو مسایلو باندې او په خاصه توګه د نړۍ په اوسنیو امنیتي مسایلو باندې چې افغانستان هم د بحران ځپلو هیوادونو په لړ کې دی چې د نړۍ په امنیت تاثیر لري، خبرې کېدلې، د افغانستان نوم به ښکته پورته یادېده خو د افغانستان د حکومت په نمایندګۍ هېڅوک نه و. دا د دې معنی لري چې د افغانستان اوسني او پخواني حکومت مشران ټول د فیل په غوږ کې ویده و او دي او نشي کولی چې د افغانستان مسایل د نړۍ په کچه مطرح کړي. کرزي صیب ته هم بهرنیو چارو وزارت او په هسپانیه کې د افغانستان سفیر په تېرو لسو کلونو

کې نه دي ویلي چې ته هم د دغه کلب غړی شه او یا بل څوک ورمعرفي کړه.

اوس تاسې قضاوت وکړئ چې ایا د افغانستان د سفارت موجودیت په هسپانیه کې ضروري دی او که نه؟ زما په اند د افغانستان حکومت هسې خوشې چتې پتې خپلو ډیپلوماتانو ته او یا د دوی کورنیو ته د چکر او د ژوند زمینه مساعده کړې او بېځایه د دولت پیسې پر دوی مصرفوي. فکر نه کوم چې په هسپانیه کې دې دومره افغانان موجود وي چې د سفارت درلودلو ته اړتیا وي.

28 October 2015 ملګرو ملتونو سکرتر جنرال بان کیمون همدا شېبه مادرید کلب کنفرانس ته بیانیه ورکوي. وعده یې وکړه چې په راتلونکې جنورۍ یا فرورۍ کې به د ملګرو ملتونو هېوادونو ته یو نوی پلان وړاندې کړي چې د نړیوالو مسایلو په هکله څه پکار دي. د نړۍ زیاتره ستونځې د خرابې حکومتدارۍ او اجتماعي نابرابریو زېږنده ده.

انتقاد هم اسانه او هم سخت کار دی

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادرید ښار، هسپانیه

که انتقاد پر دې معنی وي چې اصلاح رامنځته شي نو ښه کار دی او هم اسانه کار دی. که انتقاد د شخصي ګټې په خاطر وي چې د یو چا شخصیت د خپلې ګټې په خاطر جریحه دار کړي نو ښه کار نه دی. تر اوسه چې ما کومې لیکنې کړي دي هغه مې په خپل نامه کړي دي د فیسبوک او ټیوټر اکنټونه په مستعار نومونو نه لرم. هر څوک دا حق لري چې خپل نظر په آزاده توګه څرګند کړي او غیر د الله تعالی نه انسان باید د بل هیچا نه ویره و نه لري. ویره د انسان سره هغه وخت مل کېږي چې خیانت یې کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د لیکنو لومړی هدف دا دی چې په افغانستان کې سوله رامنځته شي، حکومتداري ښه شي، په ارامه په خپل وطن کې وګرځو، یوه مړی ډوډۍ په ارامه وخورو، تر خپله وسه خپل ولس او وطن ته خدمت وکړو او له دوستانو سره خوشحاله ژوند تېر کړو. زه چې څه لیکم هغه زما د زده کړو، تجربې او د خپل فکر محصول دي نو په دې توګه د قلم او ادب په چوکاټ کې غواړم چې د خپلې ټولنې او حکومت نیمګړتیاوې په ګوته کړم. زما د لیکنو دویم هدف دا دی چې خپله تجربه او څه چې مې یاد دي هغه له نورو سره او په خاصه توګه له ځوانانو سره شریکه کړم. کېدای شي زما لیکنې تر یو حده د دوی لپاره موثرې وي. که یو کس هم زما له لیکنو نه ګټه واخلي هغه زما لپاره ډېره مهمه خبره ده چې لا اقل د یو کس لپاره به مې یو څه خدمت کړی وي. که څوک زما په لیکنو او کړونو انتقاد وکړي خوشحاله کېږم ځکه په خپل نقص څوک نه پوهېږي او همدا د انسان جوړونې ښه لاره ده او د هغه کس نه به مننه هم وکړم چې ماته زما نیمګړتیاوې را په ګوته کړي.

دولت د کوره چاته څه نه ورکوي

د نومبر څلورمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د دولت ټولې چوکۍ او مقامونه د ملت ملکیت دی او هر څوک حق لري چې د دولت په چارو کې برخه واخلي. که حکومت چاته کومه دنده ورسپاري نو باید پر چا احسان ونه کړي چې ګوندې تا ته مې کومه چوکۍ یا مقام درکړی دی ځکه حکومتي چارواکي او مشران له خپله کوره چاته څه نه ورکوي او هر څه د ملت له کوره دي. حکومت باید له هغو کسانو نه مننه وکړي څوک چې له حکومت سره کار کوي. په منتخبو نظامونو کې د دولت مشران باید له ولس نه منندوی وي چې دوی یې دغو مقامونو ته رسولي دي.

د چین د جمهور رئیس د مرستیال د سفر په هکله خوشبیني او سوالونه؟۱

د نومبر د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

له افغانستان سره د چین د ډیپلوماتیکي اړیکو د شپېتمې کلیزې په مناسبت د چین د جمهوري ریاست مرستیال، Li Yuanchao د ۲۰۱۵م کال د نومبر په درېیمه نېټه افغانستان ته سفر وکړ او له افغانستان سره یې وعده وکړه چې د ۷۹ میلونو ډالرو په ارزښت به لس زره اپارتمانونه جوړوي، یو زر او پینځه سوه سکالرشیپونه به افغانانو ته ورکوي او هم به د کابل د دروازو لپاره سکنر ماشینونه تهیه کوي. تېر کال د اکتوبر په میاشت کې د افغانستان جمهور رئیس محمد اشرف غني چین ته درې ورځنی سفر درلود نو هغه وخت د چین حکومت وعده وکړه چې له افغانستان سره به ۳۲۷ میلونه ډالره کمک په راتلونکي څلورو کلونو کې کوي. د دې خبرې یادونه ضروري ده چې د چین دا اوسنۍ د مرستې وعده د تېر کال د څلور کلونو کمکونو د وعدو یوه برخه ده یعنې دا نوې وعده نه ده.

[1] http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%DA%86%DB%8C%D9%86-%D8%AF-%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1-%D8%B1%DB%8C%D9%8A%D8%B3-%D8%AF-%D9%85%D8%B1%D8%B3%D8%AA%DB%8C%D8%A7%D9%84-%D8%AF-%D8%B3%D9%81%D8%B1-%D9%BE%D9%87-%D9%87%DA%A9%D9%84%D9%87-%D8%AE%D9%88%D8%B4%D8%A8%DB%8C%D9%86%D9%8A-%D8%A7%D9%88-%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%88%D9%86%D9%87%D8%9F

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چین د جمهور رئیس د مرستیال ډېر ښه هرکلی وشو او زیاتره حکومتي او غیر دولتي کړیو د چین د دې وعدو ډېره ستاینه وکړه او د دې تر څنګ په افغانستان کې داسې فکرونه راپیدا شول چې ګوندې چین به په پاکستان فشار راولي چې د طالبانو له حمایت نه لاس واخلي او د افغانستان د سولې په پروسه کې به فعاله نقش ولوبوي.

په هر حال څرنګه چې د افغانستان اقتصادي او امنیتي وضعیت په اوسني حالت کې ښه نه دی نو د هر چا لږ او زیات کمک ته اړتیا لري. زه هم د چین د دې مرستې ملاتړ کوم خو غواړم چې لاندې یو څو ټکو ته اشاره وکړم هغه دا چې مونږ هم باید په خپله ګټه او تاوان د چینایانو غوندې پوه اوسو.

زه لاندې څلورو مسئلو ته اشاره کوم:

1. له دې دمخه د چین دولتي کمپنۍ ChinaNational Petroleum Corporation (CNP) د افغانستان په شمال کې د ۷۰۰ میلونو ډالرو په ارزښت د تېلو د استخراج لپاره اکتشافي قرارداد د افغانستان له حکومت سره امضا کړی دی.

2. د چین China Metallurgical Group Corporation (MCC) دولتي کمپنۍ د لوګر ولایت د عینک په سیمه کې د مسو د استخراج لپاره د درې بیلونو ډالرو په ارزښت قرار داد امضا کړی دی. د پورته دوه قراردادونو په اړوند ډېر سوالونه شته چې دا قراردادونه د افغانستان په ګټه نه دي او چینایي کمپنیو د افغانستان پخوانیو چارواکو ته بډې ورکړي او دا قراردادونه یې امضا کړي دي نو دا قراردونه باید لغوه شي.

3. یوازې په ۲۰۱۴ م کال کې افغانستان د چین نه د ۱۰۳۸میلونو ډالرو په ارزښت واردات درلودل.[1]

[1] http://wits.worldbank.org/countrysnapshot/AFG/textview

4. له دې نه برسېره چینایي کمپنیو د افغانستان د سړکونو ټیکې ختیځ او لویدیځ سیمو کې په تېرو څوارلس کلونو کې نیولې وې چې په هغو قراردادونو کې هم چینایانو ډېره ګټه کړې ده چې ښه بیلګې یې د کابل-جلال اباد بې کیفیته سړک دی چې مالي مرسته یې د اروپا اتحادیې له خوا شوې وه.

که مونږ یوازې پورته څلورو مسئلو ته په دقت سره وګورو نو چین هر کال له افغانستان نه د ۷۹ میلونو ډالرو نه زیاته ګټه کړې ده او دا کمک د دوی په زکات کې هم نه راځي. مونږ فکر کوو چې لکه چین مونږ ته خیرات راکړی دی. دا ښه خبره ده چې د افغان حکومت باید د میلمنو قدر او ښه پالنه وکړي خو نه دا چې مونږ ځانونه دومره کم راولو چې مونږ هیڅ نه لرو او چینایانو د افغانستان نه هیڅ نه دي تر لاسه کړي.

په هر حال د سولې د خبرو په هکله ما په فیسبوک کې دا لاندې دوه سوالونه مطرح کړل:

1. ایا چین به له پاکستان نه تېر شي او که نه؟

2. که چین له پاکستان نه تېرېږي نو ایا چین به پاکستان پر دې قانع کړي چې د افغانستان په اړوند د خپل ستراتیژیک عمق د پالیسۍ نه تېر شي او که نه؟

د پورته دوه سوالونو په هکله دوستانو ډېرې تبصرې لیکلې وې چې د هر یوه تبصره د قدر وړ ده. د پورته دوه سوالونو په هکله زه غواړم چې په لاندې ډول وضاحت ورکړم.

د سوړ جنګ په دوران کې د چین او پاکستان تر منځ اړیکې اقتصادي او ستراتیژیکي اهمیت درلود ځکه چین په سیمه کې له هندوستان سره رقابت درلود او د دواړو هېوادونو ترمنځ اړیکې ښې نه وې. پاکستان له هندوستان سره دښمني درلوده نو ځکه په سیمه کې ورته د چین ملګرتیا مهمه وه یعنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوارو هېوادونو اړيکې په هغه فرموله چې د دښمن دښمن زما دوست دی ولاړې وې. دا چې نن سبا د چين اقتصاد د هندوستان په پرتله ډېر ښه شوی دی نو اوس چين هندوستان خپل سيال په سيمه کې نه بولي نو د هندوستان او چين تر منځ اړيکې يو څه ښې شوي دي او د دواړو هېوادونو ترمنځ تجارت په ۲۰۱۵م کال کې ۸۰ ميلياردو ډالرو[1] ته رسېدلی دی. اوس د چين سيال امريکا ده. همدا شان د هندوستان اقتصاد د پاکستان په پرتله ډېر ښه دی نو اوس هندوستان هم ځان د پاکستان سيال نه بولي خو دومره غواړي چې د پاکستان له اړخه په امن کې وي او تروريستان هلته ونه لېږي. چين هم غواړي چې له پاکستان سره ښې اړيکې ولري او د پاکستان له اړخه بايد چين ته د شرقي ترکستان د اسلامي حرکت يا (ETIM-Easter Turkistan Islamic Movement) له شره محفوظ وي.

د پورته دوه سوالونو په هکله چې ايا چين به له پاکستان نه تېر شي او که نه؟ د دې خبرې هېڅ سوال نشته دی چې چين دې افغانستان ته پر پاکستان ترجيح ورکړي ځکه د شرقي ترکستان اسلامي حرکت د پاکستان له خوا حمايت کېږي او پاکستان چين ته دا ګرنټي ورکولی شي چې دوی هغه په کنټرول کې وساتي او د چين په خاوره کې به تخريب نه کوي. که ضرورت و نو پاکستان به د دې حرکت يو څو غړي هم چين ته په لاس ورکړي. په همدې توګه پاکستان له چين نه غواړي چې دوی بايد له طالبانو سره د صلحې د پروسې حمايت په دې شرط وکړي چې د پاکستان ګټې خوندي وي. نو په دې توګه چين هيڅکله په پاکستان دا فشار نشي راوستلای او نه غواړي چې فشار راولي چې پاکستان په زوره طالبان د خبرو ميز ته کېنوي او يا د طالبانو په ضد په پاکستان کې اقدام وکړي. څو ورځې

[1] http://www.ndtv.com/india-news/india-china-trade-has-potential-worth-us-80-billion-in-2015-industry-lobby-1225157

دمخه د پاکستان صدراعظم نواز شريف په ډېرو ښکاره الفاظو کې په واشنګټن کې وويل چې دوی دا نه شي کولی چې هم طالبان د خبرو مېز ته راولي او هم د هغوی پر ضد جنګ وکړي[1]. تېر کال په لندن کې د يو کنفرانس په ترڅ کې چې ما هم هلته ګډون درلود، د افغانستان لپاره د چين خاص استازی Sun Yuxi د خبرو په ترڅ کې وويل چې دوی په پاکستان فشار نشي راوستلای چې پاکستان دې د طالبانو حمايت ونه کړي. همدا شان ده وويل چې دوی د عينکو د مسود استخراج لپاره هم کومه عجله نه لري او چين په سيمو کې د خپلو اوږدمهالو ګټو لپاره حوصله لري. د افغانستان يو مشهوره سياستوال چې درې اونۍ دمخه يې په چين کې په يوه کنفرانس کې برخه درلوده راته پرون وويل چې چينايانو موقف د څو مياشتو دمخه پورې ډېر فرق کړی ځکه چينايان اوس وايي چې د افغانستان حکومت او امريکا بايد له حقاني ډلې سره خبرې وکړي ځکه بې له حقاني ډلې له طالبانو سره خبرې اترې هيڅ معنی نه لري.

نو په دې توګه زما په اند افغانستان عاجلو مرستو ته اړتيا لري خو د چين رول په اقتصادي ساحه کې زمونږ عاجلې ستونځې نشي حل کولای. په سياسي ساحه کې به چين هيڅکله په پاکستان فشار رانولي چې د طالبانو له حمايت نه لاس واخلي. د افغانستان حکومت بايد په خپلو داخلي ستونځو او حکومتدارۍ فکر وکړي ترڅو دلته د ثبات نښې او نښانې وليدل شي نو بيا به سيمه ييز هېوادونه او هم نړيوال افغانستان ته د اهميت په سترګه وګوري. افغانستان ته د پاکستان په څېر سياست ته اړتيا ده چې په هر حالت کې له هر ملک سره معامله کوي او د خپل هېواد ګټو نه هېڅ نه تېرېږي. له امريکا سره يوه معامله لري، چين سره بله معامله او عربي

[1] http://www.usip.org/publications/2015/10/23/pakistan-s-sharif-urges-renewed-peace-talks-in-afghanistan

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو او حتی له هندوستان سره هم د افغانستان په اړوند متفاوتې اړيکې لري. پاکستان له هند سره تجارتي او هم د خبرو اړيکي لري خو د افغانستان اړيکي له هندوستان سره نه شي زغملی.

د رژيمونو د چارواکو سمبولونه

د نومبر شپږمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

که متوجه شوي ياست په تېرو څلور لسيزو کې هر رژيم او ډلو ځانته جلا جلا سمبولونه درلودل او چې څنګه به دې يو څوک وليده نو پوهېدلې چې دی د کوم ډلې او ټپلې غړی يا هوادار دی. د حزب ديموکراتيک په وخت کې غټ غټ بريتونه، اوږدې ځنې او د پطلانه پراخه پنځو رواج درلوده. افغان ملتيان به دې زياتره له خامتا کاليو او څادرچپه په اوږو اچولو او يا خولی، څادر، واسکټ او جامې همرنګه کولو باندې پېژندل. په پېښور کې دې حزبيان لومړی په جاليو خولو، د باټا جګې څپلی او سوچه اوږدو ږيرو او يا هم د قرقل په سر کولو پېژندل. جمعيتان دې د پکول په سرکولو او چارخانه وړوکي دستمال له غاړې نه په راتاولو او سپورتي خاکي واسکټ په اغوستلو پېژندل. د جبهه کسان به دې د حضرت صاحبانو په شان په قاتکيو منظم لونګيو په سر کولو او د بالاپوشونو په اغوستلو پېژندل. محاذيان به دې په لوکسو دريشيو او يا فيشن پېژندل. د حرکت انقلاب اسلامي غړي به دې په تورو وسمه شوو ږيرو او د مولوي خالص د ډلې اکثره کسان به دې د نکريزو په رنګ په سرو ږيرو پېژندل. د اتحاد اسلامي غړي به دې په خامتا لونګيو په سرکولو او طالبان به دې د سپينو ګاجي لنګيو په سرکولو پېژندل. داعش په تور پټکيو او تور کاليو پيژندل کېږي، د ډيموکراسۍ دورې چارواکي په لوکسو نکټايي ګانو او دريشو په اغوستلو او يا د چپنو په اچولو پېژندل کېږي. تازه احوال دا دی چې په کابل کې د فيشني عصاګانو او شاه

مقصودو تېرو د تسبحو قيمتونه ډېر لوړ شوي دي. د دې دورې (محمد اشرف غني) عالي رتبه مامورين په قيمتي عصاګانو او يا د شاه مقصودو تسبحو په اړولو پېژندلی شي. که څوک د لوکسو عصاګانو او د شاه مقصودو د تسبحو تجارت ته مخه کړي نو په دې وران اقتصاد کې د يو څو ورځو لپاره ښه ګټه کولی شي. دا هم د خصوصي سکټور د رشد لپاره يوه ښه زمينه ده.

ښار جوړولو وزارت د خليل الله فيروزي د بند يوکلنه کليزه په شاندارو مراسمو ونمانځله[1]

د نومبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

د نومبر په څلورمه نېټه د ښار جوړولو وزارت وزير سادات نادري په ډېرو شاندارو مراسمو د کابل بانک د قضيې له اصلي اختلاس کوونکي سره چې بايد په زندان کې وای د هوشمند ښارګوټي (Smart City Township)قرارداد امضا کړ. تير کال په همدې مياشت کې يعنې د نومبر په يولسمه نېټه، محکمې د کابل بانک رئيس شيرخان فرنود او د دغه بانک

[1] http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%DA%9A%D8%A7%D8%B1-%D8%AC%D9%88%DA%93%D9%88%D9%84%D9%88-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%AF-%D8%AE%D9%84%DB%8C%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87-%D9%81%DB%8C%D8%B1%D9%88%D8%B2%D9%8A-%D8%AF-%D8%A8%D9%86%D8%AF-%DB%8C%D9%88%DA%A9%D9%84%D9%86%D9%87-%DA%A9%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%B2%D9%87-%D9%BE%D9%87-%D8%B4%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%88-%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%85%D9%88-%D9%88%D9%86%D9%85%D8%A7%D9%86%DA%81%D9%84%D9%87

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجرایوي مشر خلیل فیروزي په لس لس کاله تنفیذي بند او ۲۳۷ میلونو ډالرو پور په ورکولو محکوم[۱] او د دوی ټول منقول او غیر منقول جایدادونو د ضبط امر وکړ. د کابل بانک قضیه پخواني ولسمشر حامد کرزي حکومت ته هم د سر درد جوړ کړی و ځکه د هغه ورور هم د دغه بانک په مسئله کې ښکېل و او اوسني حکومت ته یې هم د سر درد جوړ کړی دی. مهمه لا دا وه چې د دغه قرارداد د امضا کولو په موقع د حکومتدارۍ په برخه کې د جمهور رئیس ستر سلاکار چې د جمهور رئیس د مرستیال معادل امتیازات ورته منل شوي او هم د جمهور رئیس حقوقي مشاور ډاکتر عبدالعلی محمدی موجود وو. پر دې سربېره د ښار جوړولو وزارت د دغه ښارګوټي د قرارداد د امضاء لپاره ډېر نور دولتي او غیر دولتي چارواکي، د خصوصي سکتور متشبثین او رسنیو ته هم بلنه ورکړې وه چې د دې قرارداد د امضا مراسم سره په ګډه تجلیل کړي.

د دې قرارداد پلوي حکومتي چارواکي د رسنیو له لارې دا استدلال کوي چې که خلیل فیروزی په زندان کې وي نو د حکومت پور یې نه شو ورکولی نو ښه به دا وي چې له ده سره دا قرارداد امضا شوی وای تر څو په خپله ځمکه دا ښارګوټی جوړ کړي چې په اوه کلونو کې به حکومت ته د دغه ښارګوټي له ګټې نه ۱۳۷ میلونه ډالره چې یوازې پر خلیل فیروزي پور دی ورکړي. په دې توګه به خلیل فیروزی د ورځې په خپل شرکت کې کار کوي او د شپې له خوا به په زندان کې وي. ویل کېږي چې خلیل فیروزی په تېر یوه کال کې هم چندان وخت په زندان کې نه دی تېر کړی.

د دې قرارداد په امضا کولو سره ملي او نړیوالو ادارو او هم رسنیو ډېر سخت غبرګون وښود او باالاخر جمهوررئیس د نومبر په اومه نېټه یعنې درې

۱ http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17082-former-kabul-bank-chairman-ceo-jailed-for-10-years

ورځې وروسته مجبوره شو چې دا قرارداد لغوه کړي. د جمهور رئیس دا اقدام ښه کار دی خو کافي نه دی او نورو اقداماتو ته حکومت جدي اړتیا لري تر څو د حکومت حیثیت اعاده شي ځکه دې قراداد د حکومت حیثیت ته په ملي او بین المللي کچه ډېر سخت تاوان ورسوه.

د کابل بانک د ۹۰۰ میلونو ډالرو د اختلاس دوسیه د موجوده حکومت د کارونو لومړی کار و چې له فساد سره د مبارزې پر ضد یې راوسپړله خو د دغې دوسیې پایلې لا له ستونځو سره مخامخ دي او د دې علت دا دی چې د مافیایي کړیو لاسونه ډېر قوي دي چې حتی په رڼا ورځ یې هم له چا نه سترګې نه سوځي او خپل کار ته دوام ورکوي. مجازات همېشه د کمیت په لحاظ اهمیت نه لري خو د کیفیت په لحاظ مجازات ډېر اهمیت لري چې په ټولنه کې د راتلونکو نورو ډېرو جرمونو مخه نیسي. که د خلیل فیروزي قرارداد عملي هم شي حکومت ته به یوازې ۱۳۷ میلونه ډالره په اوه کلونو کې ورکوي یعنې تقریباً شل میلونه ډالره به په کال کې حکومت ته ورکوي خو د دې قرارداد کیفي اهمیت د حکومت اعتبار له صفر سره ضرب کړ چې د فساد پر ضد مبارزه د حکومت د لومړیتونو نه نه ده. د حامد کرزي پر حکومت باندې لوی انتقاد همدا و چې له اداري فساد سره یې چندان مبارزه نه کوله او فساد یې د حکومت په کړیو کې تحمل کاوه خو په هغه وخت کې هم داسې صریحه بد سترګي نه وه شوې چې مجرم دې په رڼا ورځ له زندان نه وایستل شي او د حکومت یو وزیر دې ورسره د درې سوه میلیونو ډالرو غیر قانوني قرارداد امضا کړي.

سوال دا دی چې دا ډرامه څنګه جوړه شوله او جمهور رئیس باید څه نور اجراات وکړي تر څو د حکومت دې عمل ته د اوړو پوزه کېښودل شي.

د محکمې د حکم پر اساس د خلیل فیروزي ټول جایداد باید ضبط شوی وای نو په دې توګه خلیل فیروزی هیڅ جایداد نه لري او د ښارجوړونې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید د حکومت په ځمکه کې بل چاته د تصرف اجازه نه وای ورکړې. په حقوقي لحاظ دا معامله بیع فاسده ده او د ښارجوړونې وزیر باید په دې محاکمه شي چې ولې یې فاسده معامله کړې ده. د افغانستان اساسي قانون د ټولو اتباعو ترمنځ هر نوع تبعض منع کوي نو پر دې اساس حکومت باید یو بندي ته په یو امتیاز او بل بندي ته په بل امتیاز قایل نه شي.

زه چې حقوق پوه هم نه یم په دې پوهېږم چې د یو زندان نه د بندي وتل غیر قانوني کار دی. جمهور رئیس اوله پوښتنه د خپل حقوقي سلاکار، ښارجوړونې د وزیر او هم د حکومتدارۍ په برخه کې د ستر سلاکار نه وکړي چې تاسې د چا په اجازه دا بندي له زندان نه وایسته او دلته مو ورته ولې دومره شانداره مراسم جوړ کړل. له دې نه علاوه د ځمکو د دې مافیایي کړیو جرړې وڅېړل شي چې څنګه یې د دغه ډول قرارداد امضا کولو ته زمینه مساعده کړه او امنیتي ارګانونو ولې یو بندي ته اجازه ورکړه چې له زندان نه بېرون ووځي.

ما تنها ملتی هستیم که ملا نصرالدنی تصمیم میگریم

۹ نومبر ۲۰۱۵م، کابل

یک کسی د فیسبوک نوشته کرده بود:

ما تنها ملتی هستیم که به دری و پشتو صحبت میکنیم.

به عربی دعا میکنیم

به انگلیسی نسخه مینویسیم

و به هندی و اردو فلم میبینیم

ملا نصرالدینی تصمیم میگیریم

این نوشته خیلي خوم امد و خواستم که این شامل کتاب جلد دویم فیسبوک خودم بسازم تا دوستان که این کتاب را میخوانند باید بالای این نکات خیلی ساده ولی پر محتوا فکر کنند.

بدبختي او وحشت هم انتها ته رسېدلي

د نومبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

ډېر پخوا چې د لېسې او پوهنتون په دوره کې وم له ښکار سره مې شوق درلود او چې په ژمي کې به کونړ ته تلو نو د مرغیو، زرکو، تورکو (شامتورو)، جغندانو او هیلیو ښکار به مو د کونړ د سیند په غاړه، غرونو او ورشوګانو کې کاوه. د پوهنتون په دوره کې یوکال زمونږ لیلیه د حبیبې لېسې سره مخامخ وه چې اوس هلته د محسني مدرسه جوړه شوې ده. یوه ورځ د لیلیه په برنډه کې ولاړ وم او د دارالامان د سړک په لور مې کتلې چې یو موټر په ډېر سرعت سره راغي او یو ماشوم یې وواهه. دغه ماشوم داسې رغړېدلو لکه چې مرغۍ د ونې په سر کې وولې او په رغړېدلو ځمکه ته را وغورځېږي. کله مې چې د دې ماشوم رغړېدل او په وینو کې لیت پیت کېدل ولیدل نو تاسې باور وکړي چې د هماغه ورځې نه مې ښکار پرېښود ځکه د مرغه ویشتلو راته د هغه ماشوم صحنه راپه یادوله.

زه داسې بې ضمیره انسانانو ته حیران یم چې د انسانانو په حلالولو یې څنګه زړه کېږي. مونږ او تاسې په غزني او هم په شینوارو کې ولیدل چې دې بې ضمیره وحشي انسانانو څنګه انسانان په بې رحمه توګه حلال کړل. په شینوارو کې لا په بمونو انسانان کېنول شول او بیا یې بمونو ته انفجار ورکړ او د دوی غوښې په هوا کې د پاغوندو په شان والوتلې. دا کوم زړه دی، دا کوم دین او مذهب دی؟ او دا کوم انسانیت؟ انسانان د الله تعالی مخلوق دی او د الله تعالی مخلوق خو پرېږده د حیوانانو وژل هم په ځورېدونکې ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

روا نه دي. زما په اند د داسې کسانو له نومونو سره د اسلام مقدس نوم تړل لويه گناه او جفا ده. وحشت وحشت دی که هر څوک يې په هر نامه، له هر چا سره په هر ځای کې کوي بايد مخه يې ونيول شي او وغندل شي. زه دې ته حيران يم چې يو څو کسه د اسلام نه ناخبره ولې په يو تعليمي مرکز کې د داسې وحشيانو په حمايت تور بيرغونه اوچتوي. کـه دوی د حکومت فساد خپلو حرکاتو ته دليل نيسي نو فساد په فساد له منځه نه ځي لکه څنگه چې وينه په وينه نه مينځل کېږي.

د راتلونکې اوونۍ لپاره سوچ

۱۲ د نومبر کال ۲۰۱۵م، کابل

د ستونځې نه منل پخپله د ستونځو زېږول دي

قبول نه کردن مشکل باعث مشکلات ديگر ميشود

Denial of problem create more problem

د شطرنج لوبه په کوم حالت کې ده؟

۱۴د نومبر کال ۲۰۱۵م، کابل

وايي چې د شطرنج لوبه پادشاهي لوبه ده او پخوانيو پادشاهانو به د خپلو وزيرانو او نږدې ملگرو او دوستانو سره کوله. په شطرنج لوبه کې څلور حالته دي: ۱) يو خوا لوبه وگټي ۲) مقابل لوری په کېش کېدو سره ماتې ومني ۳) پادشاه لوڅ شي يعنې وزير او نور سپاره او عسکر يې له منځه ټول لاړ شي او بېچاره په ميدان پاتې شي چې دا يو قسم د تسليمي حالت دی. د شطرنج په شرقي لوبه کې د پادشاه لوڅ کېدل د مات حالت دی اما په غربي لوبه کې د پادشاه لوڅ کېدل د مات حالت نه دی خو په مات حسابېږي. گټونکی لوری

کوشش کوي چې د مقابل لوري پادشاه لوڅ نه شي او ماتې ورکړي خو ضعيفه خوا کوشش کوي چې لوڅ شي اما مات نه شي. ۴) څلورم حالت کې پادشاه نه مات وي او نه لوڅ خو زيچ شوي وي يعنې په دې معنی چې هيڅ يو طرف ته حرکت کولی نه شي. دا هم سخت او ضعيفه حالت دی.

سوال دا دی چې زمونږ ملک په کوم حالت کې دی؟ معلومات زما او تبصرې ستاسې.

د پورته ليکنې په هکله ډېرو دوستانو ډېرې زياتې تبصرې ليکلې وې خو زه دلته يو څو تبصرې رانقلوم:

انجينر متصل کومکي صيب ليکلي و:

جناب مياخيل صاحب! په حقيقي سطرنج کې دغه ذکر شوي حالتونه حتمي وي خو زما په فکر دا اوسنۍ داسې لوبه ده چې ۱- لوبه کوونکي د خپلو دانو د حرکت صلاحيت نه لري. ۲- دانې د خپل ذاتي صفاتو له مخې حرکت نه کوي بلکې فيل د أس منډې وهي او روخ د وزير او داسې نور پياده گان خو بالکل پخپل سر دي. ۳- هره لوبه بايد په يو معين وخت کې تر سره شي خو د دې لوبې دومره وخت ونيو چې خلك يې د ليدو نوره حوصله نه لري خلك ډېر خسته شوي دي يو تعداد خو يې بيخې ليدل نه غواړي. ٤- که دغه خبرو که نظر وکړو نو رواني لوبې ته د سطرنج لوبه نشو ويلای زه خو چې ورته گورم کومه بله لوبه روانه ده خدای دې زمونږ عاقبت ته خير کړي.

نظير احمد مومند صيب ليکلي و:

فکر کوم چې ولسمشر صاحب دور فيل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکرالله میاخیل لیکلي و:

کاکاجانه! زمونږ د دولتي شطرنج تخته زمونږ خو لوبه د جان کیري او پوتین ده چې په عین وخت کې غربي او شرقي شطرنج مخ ته ځي تر څو چې لوبغاړو بس نه وي ویلی لوبه به روانه وي که پاچا لوڅ شي اوکه زیچ شي لوبې ته ادامه ورکوي تر څو دا آسونه او پیاده مکمل ختم نشي.

طارق ارسلایي صیب لیکلي و:

میاخیل صیب! شطرنج خو شاهانه لوبه ده او مهارت ته ضرورت لري خو زمونږ په افغانستان کې دا اوس د شطرنج پر تخته باندې د "چَکر" یا "دوازده بزه" لوبه روانه ده چې نه قاعده یې معلومه ده او نه اصول یې او نه هم دومره مهارت ته ضرورت لري.

بشیر ساپي صیب لیکلي و:

تر څو چې بهرنۍ ستراتېژي ونلرو، عامه افکار باید په یوه قالب کې واچول شي، فکر سازي باید ځیرک اژانسونه وکړي، قبله مو یوه شي بیا هر څه سمېږي، خو تشه لاسه ته مې دښمن یې.

د افلاطون نظر د شاعرانو په هکله

د نومبر ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

یو ملګري مې راته د شاعرانو په هکله د افلاطون نظر رالېږلی چې له تاسې سره یې شریکوم. قضاوت ستاسې او د افلاطون نظرونو ته پرېږدم:

شاعري او مصوري د افلاطون له نظره د شیانو او د فطرت نقل کول دي. دی وایي د نړۍ هر شی اصل نه دی بلکې د یو اصل نامکمل نقل دی. هر هغه شخص چې د دغه شي نقل جوړوي یا یې انځور جوړوي هغه په حقیقت

کې د نقل نقل کوي. له دې امله دغه پنځونه د درېیمې درجې نقل دی او له حقیقت څخه ډېر لرې دی. له دې امله نوموړي دغه نقل له حقیقت څخه لرې ګڼلی او ویلي یې دي چې باید رد شي. نوموړی پر دې اند دی چې نقل د عقل او فکر لپاره کومه قابل د فخر کارنامه نه ده او نه د علم په لاسته راوړنو کې مرسته کوي بلکې د علم نقض دی.

د نوموړي بل اعتراض په شاعرانو دا و چې نقل یو حقیر او ذلیل او سپک کار دی له دې امله په دغه کار کې د بوختېدلو صفت هم یو سپک کار دی. له دې امله لدغه نقل څخه خط پورته کوونکی د خط پورته کولو پر مهال د خپل ذهن سپک صفت به په کار اچوي. له دې امله ذهن جوړول او د فن خوښول دواړه مردود کارونه دي.

د افلاطون درېیم اعتراض دا و چې شاعري جذبات بیداروي او جذبات د عقل او فکر لپاره زیانمن دي. جذبات راپورته کوونکی شی ځکه مردود دی چې دغه کار د ذهن یو ډېر پیاوړی صفت چې استدلال او عقل دی هغه ته زیان اړوي. انسان باید عقل او فکر په کار واچوي او خپل جذبات کنټرول کړي، نو ځکه د افلاطون د فلسفې په مثالي جمهوریه کې د شاعر لپاره ځای نشته. افلاطون وایي چې زما په مدینه فاضله کې د دغه ډول بدکاریو د سرته رسولو لپاره ځای نشته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مايوسۍ نښه

د نومبر ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په افغانستان کې حرکتونو او نوښتونو همېشه لږ پرمختګ درلود او ډېر زيات په شاتګ. د دې لامل دا دی چې د حرکتونو يا نوښتونو په جوړولو کې زمونږ جذبات په واقعيتونو او فکر باندې غلبه درلوده او لرې يې نو ځکه د تېرو دورو د راتګ په ارمان يوو او يا خوش بينه ورته يوو. د مايوسۍ نښه همدا ده چې په راتلونکې باور نه لرو.

د افغانستان او پاکستان ترمنځ ډيپلوماسي

افغانستان اپشن B تعقيب او په اپشن A بايد فوکس وکړي

د نومبر ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د حکومتونو ترمنځ که اړيکې هر څومره خرابې وي، خو بيا هم د ډيپلوماسۍ يا د دوه هېوادونو ترمنځ خبرو اترو او پيغامونو د لېږلو او تبادلې لپاره چينلونه په رسمي او غير رسمي توګه پرانيستي ساتل کېږي. په دې وروستيو کې چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ د رسمي ډيپلوماتيکو چينلونو ترمنځ خبرې اترې له رکود سره مخامخ شوې نو؛ د پاکستان حکومت د خيبر پښتونخوا او بلوچستان د مشرانو يوه ډله چې د پښتونخوا ملي پارټۍ مشر محمود خان اڅکزي، د قومي وطن پارټۍ مشر افتاب احمد خان شېرپاو، د عوامي نېشنل پارټۍ مشر- اسفنديار ولي، سناتور افراسياب خټک، سناتور عثمان کاکړ، پخوانی ډيپلومات اياز وزير، د خيبر پښتونخوا پخوانی والي شوکت الله خان او د خيبر پښتونخوا د نامتو پخواني مشر افضل خان لالا زوی سليم خان شامل دي، افغانستان ته درې ورځنی سفر وکړ. که څه هم په ښکاره افغانستان ته د دې ډلې راتګ د افضل خان لالا په مړينه

د افغانستان د خلکو او حکومت له خوا د غم شريکۍ په اړوند راتګ و خو ويل کېږي چې دوی د افغانستان حکومت ته د پاکستان د حکومت له خوا پيغام هم راوړی او د دواړو هېوادونو د حکومتونو ترمنځ د ډيپلوماسۍ پيغامونه هم تبادله شول. د دې ډلې په ترکيب کې د پاکستان د سياسي مشرانو ترڅنګ د پاکستان د حکومت پخواني لوړپوړي چارواکي هم شامل دي.

د دې هيئت مشرانو له جمهور رئيس محمد اشرف غني، له اجرايئه رئيس ډاکټر عبدالله عبدالله، پخواني جمهور رئيس حامد کرزي او يو شمېر نورو دولتي، قومي او سياسي مشرانو سره وکتل او د افغانستان د حکومت له خوا د دوی ډېر ښه هرکلی او مېمله پالنه وشوه. په دې درېوو ورځو کې دوی ته بې شمېره ميلمستياوې، غونډې او مشاعرې جوړې شوې.

د معلوماتو له مخې، د پاکستان د حکومت په پيغام کې درې ټکو ته اشاره شوې چې د پاکستان حکومت غواړي چې له افغانستان سره خبرې اترې او د صلحې پروسه بيا له سره پيل او پوره همکاري وکړي، همدا شان يې له افغانستان نه غوښتي چې په پاريس کې د فرانسې د جمهور رئيس په منځګړتيا د پاکستان د صدراعظم نواز شريف سره وګوري او هم افغانستان بايد په راتلونکې مياشت کې په اسلام اباد کې د اسيا د زړه هېوادونو د بهرنيو چارو د وزيرانو په غونډه کې برخه واخلي. تېر ماښام د مشاعرې په ناسته کې محمود خان اڅکزي وويل دا چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ اعتماد نشته نو د خبرو اترو لپاره بين المللي ضمانت ته اړتيا ده. ده يادونه وکړه چې امريکا، چين او د ملګرو ملتونو اداره کولی شي چې د دې خبرو اترو ضمانت وکړي.

د ډيپلوماسۍ له نظره دا ډول تماسونه او د پيغامونو تبادله ښه کار دی خو د افغانستان حکومت بايد نه ډېر خوش بينه او نه ډېر بد بينه اوسي. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسیو د تعین لپاره دا اړینه ده چې حکومتونه دوه درې اپشنونه ولري. زما په اند، د خبرو اترو حالت باید دوام وکړي او دا باید دویم اپشن وي خو لومړی اپشن د افغانستان حکومت لپاره دا دی چې ځنګه حکومتداري ښه کړي، د ژمي د فرصت نه په ګټه خپل د پسرلي او اوړي جنګونو ته خپل امنیتي تدابیر ونیسي او یوازې د خبرو اترو په طمعه کیني.

که موږ د تېرې اوونۍ حادثاتو ته وګورو نو د حکومت مخالفین غواړي چې د ژمي په موسم کې په کابل او د هېواد په نورو سیمو کې خپلو چیریکي حملو ته دوام ورکړي ترڅو د جنګ میدان په ژمي کې هم تود وساتي. همدا شان د حکومت مخالفین او د دوی حامیان دا هم غواړي چې د خبرو اترو له لارې دوی باید په ملي او بین المللي رسنیو کې مطرح او د افغانستان حکومت مصروفه وساتي. که د سولې خبرې اترې د صداقت پر بنیاد هم وي، ډېر وخت ته اړتیا ده ترڅو دواړه خواوې توافق ته ورسېږي او بیا هغه پرېکړې او توافقات عملي جنبه ونیسي. نو پر دې اساس د افغانستان حکومت ته دا اړینه او بنیادي ده چې ځنګه د راتلونکي پسرلي او اوړي موسمونو ته د جنګ تدابیر په سمه توګه ونیسي ترڅو د حکومت مخالفین ونه کړای شي چې د پسرلي او اوړي په موسمونو کې برلاسي شي.

(د پژواک خبري آژانس) http://goo.gl/xhBY0j

د اسیا د زړه کنفرانس په اسلام اباد کې

د ډسمبر اتمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، دوبۍ

د ډسمبر د میاشتې په اتمه نېټه په اسلام اباد کې له افغانستان سره د همکارۍ په اړه د آسیا د زړه Heart of Asia Conference پینځم نړۍ کنفرانس د دوه ورځو لپاره دایر شو چې د افغانستان جمهور رئیس محمد اشرف غني پکې هم برخه واخیستله. دا ښه خبره ده چې په غونډو، کنفرانسونو او مطبوعاتو کې افغانسان په منطقوي او بین المللي سطحه مطرح وي خو سوال دا دی چې ایا داسې کنفرانسونه موږ ته صلحه راوستلی شي او که نه؟

د دنیا د اکثره پوهنتونونو د سیاسي او انتروپولوژۍ ډیپارټمنتونو کې افغانستان کله له منځني ختیځ سره، کله یې د جنوبي آسیا له هېوادونو سره او کله یې هم د مرکزي آسیا له هېوادونو سره تړي. که موږ دغو درېو سیمو ته لږ نظر وکړو نو اکثره د دغو سیمو ملکونه په خپلو منځو کې ډېر زیات جنجالونه لري. پاکستان له هند سره، ایران د منځني ختیځ عربي هېوادونو سره او هم له امریکا سره او مرکزي اسیا هېوادونه له یو بل سره ډېرې ستونځې لري نو دا به د افغانستان غونډې هېواد ته ستونځمنه وي چې دا ټول هېوادونه پر دې قانع کړي چې له افغانستان سره هم زمان ټول سالمه مرسته وکړي، د افغانستان په مسایلو کې سره یوه ستراتېژي ولري او ځینې لا په دې قانع کړي چې د افغانستان په چارو کې مداخله ونه کړي.

زما په اند د افغانستان لپاره به دا مهمه وي چې له هر هېواد سره دوه اړخیز مناسبات وساتي او د همکارۍ لارې چارې دې ولټوي او د سیاسي علومو په اصطلاح باید مشترکې دوه اړخېزې ګټې یا common mutual interestپیدا کړي. په بین المللي غونډو کې دې افغانستان برخه اخلي خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا امید دې خلکو ته نه ورکوي چې د دې کنفرانسونو په پایله کې به هر څه سم شي.

ایا استخباراتي جګړه مونږ ګټلی شو؟

د ډسمبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن د ملي امنیت مشر رحمت الله نبیل له جمهور رئیس محمد اشرف غني سره د اختلاف په وجهه استعفا ورکړه نو ما دا لاندې لیکنه په فیسبوک کې وکړه:

کله چې د کورنیو چارو په وزارت کې وم نو زما په دفتر کې د افغانستان نقشه په دېوال نصب شوې وه او ورباندې سپینه پرده چې ډېره خیرنه وه ځوړنده وه نو ما خپلو همکارانو ته وویل چې دا پرده ډېره خیرنه ده او ویې وینځئ. کله چې یې پرده له نقشه نه لرې کړه نو نقشه د افغانستان ښایسته ښکاره کېدله نو ورته ومې ویل چې دا پرده مه ځوړندوئ ځکه نقشه پخپله ښایسته ښکاري.

د کورنیو چار وزارت د مطبوعاتو مشر راغی او راته یې وویل چې صیب! دا نقشه محرم ده نو باید پرده پرې ځړېدلې وي. ما ورته وویل چې د دې نقشې محرمیت په څه کې دی؟ ځکه دا نقشه خو له هېواد نه بهر په بل ملک کې چاپ شوې ده، نړۍ ټول استخبارات په افغانستان کې فعالیت لري او د ګوګل ارت Google Earth په وسیله هر ځای کتلی شي او دې نه خبر نه یې چې اوسنۍ ټیکنالوژي دومره مخکې ده چې زمونږ د بېچاره ګانو هرڅه ترې ښکاري حتی زمونږ د غرونو لاندې زېرمې هم نورو ته له مونږ نه ښه معلومې دي. اوس ته راته ووایه چې زمونږ څه له نورو هېوادونو نه پټ دي.

زما په اند افغانستان د افغانانو نه پټ او محرم دی ځکه چې مونږ د خپل ملک په حالاتو خبر نه یوو. استخباراتي لوبې همداسې دي چې خپله خبره

درته ستا په خوله درکوي او بیا مونږ په هغو خبرو شخوند وهو او داسې فکر کوو چې ګوندې مونږ خپلې خبرې پخپله کوو. د استخباراتو یوه مسئله دا ده چې د افغانستان متعهد او زړه سواندي خلک څنګه بدنامه کړي، په ولس او هم حکومت کې داسې بې اعتمادي په یو بل پیدا کړي چې سړی حتی په خپل ځان هم مشکوک شي او د همکارۍ، اعتماد او تفاهم فضاء له منځه یوسي تر څو د استخباراتي شبکو لپاره د فعالیت زمینه همېشه مساعده وي. زما سوال دا دی چې ایا هغه کسان چې مونږ یې له نومونو سره اشنا یوو، په دوی کې داسې کس پیدا کولی شئ چې په دې نظام کې پرې په تېرو پینځلس کلونو کې د جاسوس ټاپې نه وي لګېدلې.

همدا علت دی چې د حکومت په دننه او هم له حکومت نه بهر داسې محور نه شي جوړېدای چې افغانان پرې راټول شي او یا په حکومت کې دننه یو قوي ټیم رامنځته شي. زما په اند مونږ استخباراتي جګړه نه شو ګټلی خو که مونږ خپله تګلاره سمه ونیوله او ولس مو په خپل اعتماد کې واخیست نو بیا د استخباراتي لوبو مخه نیولی شو. د استخباراتي لوبو مخه یوازې ولس نیولی شي نه زمونږ موجوده استخباراتي او امنیتي ادارې.

دومره بار یوسه چې څومره ځای ته رسول شي

د ډسمبر یولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن په یو خیرات کې راسره نږدې یو سپین ږیری ناست و. د غورې ملګری یې ورته وویل چې تا خو ډېر کم خوراک وکړ نو سپین ږیري ورته وویل چې سړي باید دومره بار یوسي چې څومره ځای ته رسولی شي نه دومره زیات وخوري چې بیا یې ځای ته رسولی نه شي. دا فرموله د ژوند په ټولو کارونو کې د تطبیق وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه ولس او حکومت یوه سندره زمزمه کړي؟

د ډسمبر يولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په ټولو نظامونو کې دا د ولس حقه حقوق دي چې لـه مشرانو نـه پوښـتنه وکړي، خپل حقوق وغواړي، د حکومتي چارواکو ښه کارونه وستايي او خراب کارونـه وغنـدي. امـا ديکتـاتوري (Dictatorship) او يـا اتاريتـارين (Authoritarian) رژيمونـه ولـس تـه دا حـق نـه ورکـوي چـې خپـل حقـوق وغـواړي. پـه ولسـواکه نظـامونو کـې حکـومتي چـارواکي د قـانون پـر اساس مجبوره او مکلفه دي چې ولس ته حساب ورکړي. په ولسواکۍ نظـامونو کـې مدني حرکتونه همېشه موثره وي ځکه حکومتونه د ولس غوښتنو او يا د ولس عامه افکارو ته د درنښت په سترګه ګـوري او حکومتونـه کوشـش کـوي چـې خپلې پاليسۍ او پروګرامونه د ولس د تقاضا او غوښتنو په چوکاټ کې عيـار کړي. په داسې ټولنو کې له فساد سره مبارزه هم نتيجه ورکوي ځکـه د هغـو کسانو په ګوته کول چې په فساد کې اخته وي د ولس نه شرمېږي او يا هم د قانون له وېرې ځانونه اصلاح کوي يعنې د Name (په بـدو د نـوم يادونـه) او Shame (د خجالت ايستلو) مبارزه کار کوي. په هغـو ټولنـو کـې چـې فاسـد چارواکي نه په شرم پوهېږي او نه د قانون نه وېره لري ځکه څوک تر پوښتنه نه شي کولی مدني مبارزه چندان نتيجه نه ورکوي.

پـه دې ورځـو کـې پـه عامـه تصـويري او صـوتي رسـنيو، محـافلو او هـم د فيسبوک په صفحو کې ليکنې او تبصرو د ولس ذهنيت ډېر زيـات مغشـوش کړی او لـه خلکـو نـه يـې لار ورکـه کـړې ده. قضـاوتونه اکثريـت افراطـي او سليقوي شکل لري. که يو څه مسايل د واقعيتونو پر اساس د افغانانو له خـوا مطرح کېږي خو افراطي او سليقوي احساسات په ليکنو، خبرو او تبصرو کـې دومره زيات وي يا په اصطلاح مالګه، مرچ او مساله يې دومره زياته کړې وي چې اصلي مطلب او مفهوم د خبرو او انتقادونو پکې ورک وي.

سوال دا دی چې کوم ډول مبارزه بهتره ده؟ چې دولت يـا حکومـت خپلـو ستونځو او نيمګړتياوو ته متوجه شي او هم ولس خپل حقوق تـر لاسـه کـړي. يا په اصطلاح نه سيخ وسوځي او نه کباب.

مدني حرکتونه، عدم تشدد يا مصلحت امېزه مبارزه همېشه بهتره لاره ده ځکـه دا ډول حرکتونـه د جنـګ او تشـدد د زيـاتوالي مخـه نيسـي. مګـر پـه افغانستان کې مهمه ستونځه په موجوده شرايطو کـې دا ده چـې حکومـت د مدني حرکتونو د زيات فشار طاقت او تـوان نـه لـري ځکـه هېـواد د مسلحو مخـالفينو لـه خـوا لـه شـديد تهديـد سره مخـامخ دی. کـه زيـات فشـار پـه حکومت راشي نو حکومت د چپه کېـدو خـوا تـه ځـي او د حکومـت پـه چپـه کېدو کې بيا د افغانستان د اکثريت ولس خير نشـته دی. يـوازينۍ معقولـه لار د همدې حکومت اصلاح کـول دي. نـورې ټـولې لارې د لا زيـاتو سـتونځو لامل ګرځي.

زما په اند ولس بايد پر حکومت باندې خپل معقول فشـار تـه دوام ورکـړي او هم حکومـت بايـد د ولـس غوښـتنو تـه معقولـه لار پيـدا کـړي چـې عامـه ذهنيت مثبت خواته بـدلون وکـړي. حکومـت بايـد د سـتونځو د نـه منلـو د موډ (Denial Mood) يا طرز تفکر د چوکاټ نه راووځي او په تدريجي شکل د ولس عامه غوښتنو ته د حل لار پيدا کړي.

يو ملي ډيالوګ ته اړتيا ده ځکه اوس د دولت او حکومت چارواکي د يو بل په قانع کولو سره اخته دي او ولس ترې هېـر دی. جمهـور رئـيس او اجرائيـه رئيس بايد سره کېني او صادقانه بحث د هېواد په امنيتي او سـياسي حـالاتو سره وکړي او بيا دواړه يو مشترک ټيم رامنځته کړي تر څـو دواړه مشـران او هم د دوی واحد ټيم د انګليسي ژبې په اصطلاح يوه سندره خلکـو تـه زمزمـه کړي. نو ولس به بيا هم بېلې بېلې سندرې نه زمزمـه کـوي او د حکومـت لـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راګ سره به سم سر خوځوي. که دوی دا کار ونه کړي نو راتلونکی راتـه تـت ښکاري. http://goo.gl/zA0Sb5

انفرادي تصاميم همېشه اجتماعي اغېز لري

د ډسمبر دولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م کابل

بعضې کسان وايي چې زما په انفرادي تصاميمو کې د نـورو څـه کـار دی خو خبره داسې نه ده. هر تصميم که انفرادي هم وي مثبت او يا منفي اغېز په کورنۍ او ټولنه باندې لري. په دې توګه هېڅ تصـميم انفـرادي نـه دی او هر څوک بايد د خپلو تصاميمو او پرېکړو په نيولو کې ډېـر فکـر وکـړي. پـه خاصه توګه هغه کسان چې د دولت په لوړو پوستونو کې کـار کـوي او يـا پـه ټولنه او کورنۍ کې مشران دي. لوستي مې نه دي خو اورېدلي مـې دي چې يوه ورځ امام اعظم صيب په کوڅه کې روان و او ختې وې نـو دوه ملايکـې د ماشومانو په شکل هلته ظاهري شوي نو امام اعظم ورته وويل چـې ماشـومانو احتياط کوئ چـې ښـه مـو خطـا نشيـ چـې پـه ختـو کـې بـه راوغـورځېږي. ماشومانو ورته وويل چې که مونږ خطا شولو څه فـرق نـه کـوي جـامې بـه مـو چټلې شي خو که ستا پښه وښوېدله نو ټول پيروان به درسره وښوېږي.

کاشکې چې په دې بعضې مسايلو نه پوهېدای؟؟؟؟ نو به نه ځورېدای؟؟؟؟

د شېخ چلي پروژه

د ډسمبر ۱٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

شېخ چلي په خوب کې تجارت پيل کړی و چې يوه چرګـه بـه واخلـم، هغـه به هګۍ اچوي، هګۍ به جمع کړم بيا به چرګه په هګو کېنوم او شل بچي به راوړي، بيا به هغه چرګوړي غټ کړم او چرګـې بـه شي. بيـا بـه هغـه چرګـې هګۍ اچوي او هغه چرګې به بيا په هګيو کېنـوم او هـره چرګـه بـه شـل نـور بچي راوړي. کله چې دا ټول د چرګو بچي غـټ شـول نـو دا ټـولې چرګـې بـه بازار ته يوسم او هغه به خرڅې کړم او پر هغو پيسو به يو وړوکی دوکان جـوړ کړم او بيا همداسې نوري پروژې پر مخ بيا يـم او د دنيـا لـوی پيسـه دار بـه شم.

په دې وخت کې په شېخ چلي چا غـږ کـړی و چې شـېخه د سـهار لمـونځ قضاء کېږي پاڅېږه! شېخ چې له خوبه راپاڅېدلی و نو نه چرګه وه او نـه يـې تجارت و. هغه نفر ته يې ويلي و چې خدای دې غرق کړه زما ټول تجارت دې پر سيند لاهو کړ.

د ډسمبر ۱٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نه مې غوښتل چې د فيسبوک د آوازو په هکله چې ګوندې ننګرهار ولايت ته د والي په توګه زما د ټاکل کېدو خبرې په ارګ کې رواني دي څـه ولـيکم. اما دا چې د ننګرهـار د ملګـرو او نـورو دوسـتانو حسـن نيـت مـې وليـده نـو مجبوره شوم چې د ټولو دوستانو د حسن نيت نه يو ځل بيا مننه وکړم او هم غواړم چې لږ غوندې وضاحت ورکړم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اوسه هېڅ یوه دولتي چارواکي چې په ارګ کې د تصمیم نیولو صلاحیت لري له ما سره په دې اړه تماس نه دی نیولی. داسې آوازې د کندوزي صیب د تقرر نه مخکې هم وې خو بیا رښتیا نه شولې. په دلایلو یې بحث نه کوم چې دا کار ولې ونه شو.

که مونږ د دوستانو حسن نیت ته وګورو نو د افغانستان ټول ولس او د ننګرهار با علمه او با فرهنګه ولس په خاصه توګه د ښې حکومتدارۍ او امنیت راوستلو تږی او په هیله دی. د ننګرهار ولس له هر هغه چا نه مننه او ملاتړ کوي چې دوی ته په صداقت کار وکړي. د ننګرهار ولس د ښو او بدو تمیز په ډېره ښه توګه کولی شي او دوی له نظام نه د ملاتړ چمتوالی لري.

ما پرون هم یوه لیکنه په فیسبوک کې کړې وه چې دا شرط نه دی چې یوازې د چوکۍ او مقام درلودلو په صورت کې څوک خدمت کولی شي بلکې له چوکۍ نه په غېر هم مونږ هر یو د خپل وس او توان په اندازه خدمت کولی شو او د خپل ولس او هم د خپل خدای پر وړاندې مسوولیت لرو چې څه مو له وسې وي هماغومره خدمت وکړو.

زه ډېره ښه او ارامه دنده لرم او مادي امتیازات یې د ننګرهار د ولایت له مقام نه ډېر زیات دي او تر یوه حده د خپل کار او وظیفې نه راضي هم یم. اما دا چې د دوستانو حسن نیت ته ګورم نو که چا له ما سره د ننګرهار د ولایت په هکله اړیکه ونیوله نو نه به ونه وایم خو درې شرطه لرم. یو شرط ولس ته دی او دوه شرطونه د دولت له مشرتابه نه لرم.

د ولس همکاري او ملاتړ ضروري دی ځکه حکومتداري بې د ولس له ملاتړه نه کېږي او دا چې په خپل ځان دا باور لرم چې په فساد کې نه له چا سره شریک یم او نه په ننګرهار کې او هم په افغانستان کې دننه او بهر له هیچا سره څه معامله نه لرم او د چا سره په پټو او ښکاره معاملو کې شریک

نه یم او نه د دې ارزو لرم چې له چا سره په فساد کې شریک شم نو د ولس له ملاتړ نه وېره نه لرم ځکه د ننګرهار اکثریت ولس لکه څنګه چې مې مخکې وویلې د ښه او بدو ډېر ښه تمیز کولی شي او خامخا به ملاتړ کوي.

له دولت نه زما شرط ډېر واضحه دی. که څه هم صلاحیت اخیستل کېږي خو د افغانستان په اداري چوکاټ کې د والي صلاحیتونه د تغیر او تبدیل محدوده دي نو جمهور رئیس باید دا صلاحیتونه یوازې د ننګرهار والي نه بلکې ټولو والیانو ته وسپاري. دویم د امنیتي ارګانو هم اهنګ کول، د هغوی نه پوښتنه او امنیتي مسایلو په هکله له والي سره همغږي مهمه مسئله ده او والي باید له امنیتي ارګانونو نه د پوښتنې او د دوی د تغیر او تبدیل صلاحیت ولري. د دې صلاحیتونو نه زما موخه د سیسټم اصلاح ده نه دا چې دا صلاحیتونه په خپله شخصي ګټه استعمال کړم او یا خپل ورور او خور خوری راولم.

په پورته صورت کې د ولایت کول اسانه کار دی او څه ستونزې به نه وي خو دا اوس د دولت په مشرتابه پورې اړه لري چې څه تصمیم نیسي. د پورته شرطونو یادونه مې د فیسبوک له لارې ځکه وکړه چې دولت داري او یا ښه حکومتداري یوه پروسه ده او د تصمیم ګیرۍ پروسه کې باید ولس هم شریک وي او هم ولس ته معلومات وي چې تصامیم څنګه نیول کېږي.

د مزارشریف په ښار کې د روضه مبارک زیارت:

زما د ژوند د سیاست د لومړنیو زده کړو ځای

۱۸ ډسمبر ۲۰۱۵م کال، مزار شریف

په ۱۳۴۹ کال کې زه د مزار شریف د قاضي حمیدالدین په ابتدائیه ښوونځي کې د شپږم ټولګي زده کوونکی وم او هغه وخت زما خدای بښلي پلار سید محمود حسرت د بلخ په ولایت کې د احصائیې مدیر و. په دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال يعنې د ۱۹۷۰ م کال د اپرېل په ۲۲مه نېټه بارق شفيعي د پرچم په اخبار کې د لينن په هکله يو شعر چاپ کړی و. بـارق شـفيعي د پـرچم د گونـد د رهبری شورا غړی و. ده په خپل شعر کې په لينن درود ويلی و نو علماوو د کابل د حکومت پر ضد او هم د پرچم حزب پرضد د پل خشـتي پـه جومـات کې او هم د هېواد په نورو سيمو کې مظاهرې پيـل کـړې وې او حکومـت نـه يې غوښتل چې د پرچم اخبار مصادره شي او دوی ته سـزا ورکـړل شي. دغـه مظاهرو له يوې مياشت نه زيات وخت دوام وکړ چې باالاخره حکومـت د پـل خشتي په جومات کې ډېر گڼ شمېر مظاهره چيان ونيول او خپلو ولايتونو تـه يې ولېږل. په دغه وخت کې د مزارشريف د روضه مبارکې په زيارت کې هـم مظاهرې رواني وې. د مازديگر او ماښام لمونځونو لپاره اکثره وخـت لـه پـلار سره يو ځای د روضې مبارکې جومات تـه تللـو. علـماو بـه تحـليلي بحثونـه د مختلفو اېډيالوژيگانو په هکلـه کـول او چـې د ماښـام لمانځـه نـه وروسـته بـه کورته راغلو نو پلار مې راته يوه وړه چپن اخيستلې وه، هغه به مـې واغوسـتله او د کوټې په منځ کې يو وړوکی مېز و نو پلار به مې راته وويلـې چـې د دغـه ميز سر ته وخېژه او څه چې دې په ياد دي او نن دې اورېدلي دي هغه خپلې مورجانې ته تکرار کړه. ما به هم مات گـوټ چـې څـه پـه يـاد و هغـه خـبرې تکرار کړې. نو په دې اساس ما د خطابې او د سياست لـومړي درسـونه دلتـه په وړکتوب کې زده کړي دي. همېشه چې روضې مبارکې زيارت تـه ځـم نـو زما هغه خاطرې راپه يادېږي.

دې ملت سره به څوک مقابله وکړای شي؟

دوه مهمې قصې

د ډسمبر ۲٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

تېره شپه له دوستانو سره ډېر ښه بنډار و. دوه دوسـتانو دوه مهمـې قصـې وکړې خو ځايونه يې نه يادوم.

اوله قصه: پخوا چې موټرې ډېرې کمې وې په يو کلي کې دوه زاړه بسـونه وو نو يو وخت دواړه بسونه سره په لاره يو ځای برابر شوي وو نو غوښـتل يـې چې له يو بل نه يې مخکې کړي. څرنگه چـې پخـوا بـه سړکونه خـراب وو نـو باالاخره دواړه بسونه داسې يو ځای ته رسېدلي وو چـې لـه يـو بـل نـه مخکـې کېدای نه شول نو ډريورانو يو بل ته ويلي وو که په رښتيا غواړې چـې مقابلـه وکړو نو راځه چې دا بسونه سره ښـکر پـه ښـکر کـړو او وبـه يـې جنگـوو چـې وگورو د چا بس قوي دی. دواړو ډرېورانو چې موافقه کړې وه چې بسونه سره وجنگوي نو سورليو ته يې ويلي وو چې تاسې ښکته شئ چې مـونږ بسـونه سره په جنگ اچوو چې تاسې ژوبل نه شئ. سورليو ورتـه ويـلي وو چـې مـونږ درتـه دومره بېغيرته ښکاره شولو چې له بسونو نه ښکته شو او تاسې ځانتـه پرېـږدو نو مونږ هم پـه بسـونو کـې کېنـو او تاسې ځانتـه نـه پرېـږدو. **دې تـه وايـي غيرت.**

دويمه قصه: د يو چا کورته مېلمه راغلی و نو د کور خاونـد ډېـرې منـډې تړرلې کړې وې چې مېلمه ته کوم پسه حلال کړي خو پسه يې نه و پيدا کړی او يوازې کوم چرگ چې په کور کې يې درلود هماغـه يـې ورتـه پـوخ کـړی و. شپه چې تېره شوې وه او سبا ته مېلمه رخصتېده نو کوربه دباندې خپل خـر چې ولاړ و هغه يې په چره ايز ټوپک ويشتلی و. کوربه مېلمه ته مخ را اړولـی او ويلي يې و چې اشنا بېگاه مې ډېر کوشش وکړ چې پسه درته حلال کړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پسه مې پیدا نه کړ نو دا خر مې ځکه ستا په مخکې وویشته چې تا ته وښیم چې زه له تاوان نه نه وېرېږم که نه پسه مې درته حلالولو. دې ته وایي میلمه پالنه او غیرت.

نوټ: نو تاسې اوس قضاوت وکړئ چې له داسې ملت سره څوک ډغرې وهلی شي چې دا یې ذهنیت د مېلمه پالنې او غیرت وي.

د پارلمان له خوا د ټاکنو د تقنیني فرمان د ردولو په هکله اندېښنه

د ډسمبر۲٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

ټاکنې په هر ملک کې سیاسي، حقوقي او تخنیکي اړخونه لري. کله چې د ټاکنو د اصلاحاتو خاص کمیسیون د یو سلسله سیاسي بحثونو او ستونځو نه وروسته سږ کال د جولای په میاشت کې د افغانستان د حکومت له خوا جوړ شو، کاوون کاکړ او زه هم د دغه څوارلس کسیز کمیسیون غړي وو. مونږ د کمیسیون محترمو غړو ته په وار وار وړاندیزونه وکړل چې د فرمان له مخې مونږ باید لنډ مهال، منځمهال او اوږدمهال وړاندیزونه حکومت ته وړاندې کړو ترڅو ټاکنې په خپل وخت تر سره شي او له بحران سره مخامخ نه شي مګر د ټاکنو د اصلاحاتو خاص کمیسیون اکثرو غړو زمونږ د دواړو غړو وړاندیزونو ته غوږ ونه نیوه او ټول وړاندیزونه یې په یوه کڅوړه کې حکومت ته وړاندې کړل او د دې تفکیک یې نه وکړ چې کوم یو د دې وړاندیزونو لنډ مهال، منځمهال او اوږدمهال (د کمیسیونونو تغیرول، د رایو باطلول، د انتخاباتي نظام تغیر...) دي. نو پر دې اساس مونږ دواړه مجبوره شولو چې د کمیسیون له غونډو نه خپل تحریم په علني توګه اعلان او د ټاکنو د اصلاحاتو د کمیسیون له وړاندیزونو سره خپل مخالفت وښیوو.

زمونږ د بایکاټ یواځینی هدف دا و چې د کمیسیون وړاندیزونه تخنیکي، سیاسي او حقوقي ستونځې لري او هم د افغانستان په موجوده شرایطو کې عملي جنبه نه لري او پر دې سربېره که دا فرمان عملي شي، د افغانستان راتلونکې ټاکنې نورې هم له کړکېچ او بحران سره مخامخ کوي او پایلې به یې ولس ته د منلو وړ نه وي. مونږ خپل وړاندیزونه په لیکلې توګه حکومت ته ورکړل خو حکومت هم په ډېره عجله بې له دې چې د دې فرمان حقوقي، تخنیکي او سیاسي اړخونه وڅېړي په عاجله توګه تقنیني فرمان صادر کړ.

دا چې نن پارلمان د حکومت تقنیني فرمان رد کړ، د دې فرمان ردول راتلونکې ټاکنې نورې هم له کړکېچ سره مخامخ کړې او مونږ همدا غم ژاړه چې د ټاکنو د بحران مخه باید له وړاندې نه ونیول شي. که څه هم د دې فرمان ردول حکومت او هم د ټاکنو د اصلاحاتو کمیسیون لپاره یوه ضربه ده خو د دې ترڅنګ د دې فرمان ردول حکومت ته فرصت په لاس ورکوي چې پارلماني ټاکنې په راتلونکې کال کې د ټاکنو د موجوده قانون په چوکاټ کې ترسره کړي په دې شرط چې حکومت له اوس نه لازم تصامیم ونیسي او هېواد په راتلونکي کال کې له سیاسي بحران نه وژغوري.

لومړی او تر ټولو مهم سوال دا دی چې د افغانستان په اوسنیو حالاتو کې پارلماني ټاکنې باید څه وخت وشي نو باید د هماغې مودې په دننه کې د داسې اصلاحاتو وړاندیزونه وشي چې د تطبیق وړ وي. زمونږ په اند چې څومره مونږ د سیاسي ډلو، مدني ټولنو او عام خلکو غوښتنو ته غوږ نیولی او مشورې مو کړې دي، د دوی غوښتنه همدا ده چې ټاکنې باید خامخا په راتلونکي کال کې تر سره شي او د هېواد د سیاسي ثبات لپاره حتمي ګڼل کېږي. نو پر دې اساس په ټاکنیز نظام کې هر ډول تغیر په یوه کال کې نا شونی دی. خو اما په لنډ وخت کې د موجوده سیستم په چوکاټ کې داسې اصلاحات راتللی شي تر څو په راتلونکې ټاکنو کې تر ډېره حده د تقلب مخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونیول شي. مونږ پر دې باور یوو چې یوازې د ټاکنو د نظام په تغیر سره د تقلب مخه نه نیول کېږي او حتي د دې امکان زیات دی چې هر تغیر که په عجله کې رامنځته کېږي د تقلب کچه به لا نوره هم زیاته کړي. په ټاکنو کې څو مسایل ډېر مهم دي. د رایپاڼو د چاپ، انتقال او رایه اچونې او رایو شمېرنې د بهیر لپاره، قوي او واضحه تدابیرو د نیولو او دقیقې څارنې اړتیا ده تر څو ولس او د نوماندانو او د هغوی د استازو د ټاکنو پر پروسه باندې اعتماد لوړ شي. په دې مورد کې د کمیسیون د کارکوونکو د ګمارولو د پروسې شفافیت، د مدني ټولنو او مطبوعاتو د پارتنرشیپ او مثبت رول، د دولتي چارواکو او هم محلي زورواکو عدم مداخله په ټاکنو کې مهم رول لوبوي.

د جدي شپږمه نېټه په افغانستان کې د روسانو د یرغل ورځ

د ډسمبر ۲۷مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، ویرجینیا، امریکا

پرمختللي هېوادونه خپل تاریخ په سمه توګه ثبتوي او تحریف یې نه کوي. د شو تاریخي پېښو نه ګټه اخلي او له بدو تاریخي پېښو نه عبرت. متاسفانه په افغانستان کې زمونږ تاریخ سم نه دی لیکل شوی او تحریف او مبالغه پکې ډېره زیاته شوې ده. د جدي شپږمه چې په ۱۹۷۹م کال کې پر افغانستان باندې د روسانو د یرغل له ورځې سره مصادفه ده دا هم یوه له هغه ورځو نه ده چې مونږ باید ترې عبرت اخیستي وای، په خپل ځان متکي شوي وای او د پردو هوراګانو ته باید چکچکې مو نه وای وهلې او د دنیا جنګونه مو کورته نه وای راوړي. د ګاونډیانو او نړیوالو سره مو رابطه ساتلې وای خو د هغوی د دایمي مرستو په طمعه نه وای ځکه په سیاست کې نه

دایمي دوست شته او نه دایمي دښمن. چینایان هر بحران ته فرصت وایي او له بحران نه ګټه اخلي. اما افغانانو له بحران نه خو ګټه هېڅکله نه ده اخیستې بلکې له فرصتونو نه یې هم ګټه نه ده پورته کړې. دا پورته لیکنه پژواک خبري آژانس هم خپره کړې ده: http://goo.gl/gxQ1P9

خبرتیا

د ډسمبر ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

پرون یو چا کوشش وکړ چې زما د فیسبوک اکونټ له لارې زما د ای فون ادرس بوک او ایمیلونو ته داخل شي. ما ورته خړ خړ کتل خو دې ماهره غل په داسې چالاکۍ سره ادرسونه لټول چې زه هم ورته حیران وم. یو زوی مې خوا کې ناست و نو راته یې وویل چې ای فون مړ کړه او بیا د کمپیوټر له لارې د فیسبوک اکونټ پاسپورډ بدل کړه او هم فیسبوک اکونټ موقتي بند کړه. هماغسې مې وکړ د اوس مهال لپاره د دې غل له شره خلاص شوم. ګورئ ای فون هم د کمپیوټري غلو (هیکرانو) نه مصوونه نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکا د ویرجینیا ایالت کې دالس هوایي ډګر سره نږدې د هوانوردۍ له موزیم نه کتنه

د ډسمبر د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م

پرون د خپل دفتر د ملګرو (استاد حمیدالله ناطق، پوپل حبیبي، نقیب خپلواک) او زوی مې ضیا، سره د امریکا د ویرجینیا ایالت د Dulles هوایي ډګر سره نږدې د هوانوردۍ موزیم نه مو کتنه وکړه. د موزیم ټولې الوتکې او د هوانوردۍ افزار دلچسپه و خو د ټولو نه مهم د Discovery Shuttle هوایي بېړۍ چې د ځمکې په مدار یې تقریبا ۲۴۰ میلونه کیلومتره پرواز د ۱۹۸۱ م کال نه تر ۲۰۱۱م کاله پورې کړی و ولیدله. له دې نه مهمه مو د هغې الوتکې لیدنه وه چې د جاپان په هېروشیما سیمه باندې د اتوم بم استعمال کړی و. دوی د خپل تاریخ خواږه او ترخه ټول ساتي.

یوه خاطره د شهید سردار احمد په یاد

د حمل دویمه نېټه کال ۱۳۹۳ هجری، شمسی

هره وژونکې پېښنه دردوونکې او تراژیدي ده. نن مې د شهید سردار احمد د دوه ماشومانو ښایسته عکسونه په فیسبوک کې ولیدل چې له خپل پلار سره خوشاله ناست دي. دا دواړه ماشومان له خپل مور او پلار سره یو ځای د حمل د میاشتې له لومړۍ ورځې نه مخکې ماښام په بې رحمانه توګه د کابل په سرینا هوټل کې د برید کوونکو له خوا ووژل شول. په دې پېښنه کې زموږ یو تن ګاونډی د عبدالله په نامه چې پخوا د کابل د سرې میاشتې رئیس و هم شهید شو. د سردار احمد بل زوی په کوما حالت کې دی. ما ته د ۱۹۹۰ م کال د ډاکټر سعادت شګیوال مړینه راپه یاد شوه چې د پېښور په شاهین ټاون کې چا شهید کړ او د هغه زامنو زما له زامنو سره په مکتب کې یو ځای سبق وایه؛ نو مازیګر چې کورته راغلم، زامنو مې د کور دروازه زما موټر ته خلاصه کړه او سمدستي یې راته وویل چې زموږ د همصنفیانو پلار خو چا مړ کړ. له سترګو نه مې اوښکې لاړې او ځان مې شهید حساب کړ، له ځان سره مې وویل که زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړشم او زما زامن همداسې بې سرپرسته پاتې شي نو د دوی به څه حال وي او څوک به يې اوښکې پاکې کړي. که موږ د شهيد سردار احمد په قالب کې ځان وګورو نو د دې دردوونکې پېښې ژوندی انځور به وګورو. دا دردوونکې پيښه له هر لحاظه نه د غندلو وړ ده.

د پکتيکا د ارګون د پېښې غندنه

عکس: له رويټرز آژانس نه

د جولای د مياشتې ۱٦مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

د پکتيکا د ارګون په سيمه کې د پرون ورځې حمله بايد په کلکه وغندل شي. دغه پېښه د ارګون ښار په منځ کې د عامو وګړو په منځ کې د موټر د انتحاري حملې په ترڅ کې رامنځته شوله چې د سلو په شاوخوا کې کسان پکې شهيدان او په لس ګونو نور ټپيان شول. دا وحشيانه حمله د روژې مياشتې په دې مبارکو ورځو کې د عامو خلکو په منځ کې د اسلامي او انساني اصولو په ضد عمل دی په هيڅ ډول توجيه کيدای نه شي. پرونۍ خونړۍ حمله د احمدشاه بابا په مېنه کې هم د غندلو ده او همداسې د هيواد په نورو سيمو کې چې هره ورځ بېګناه افغانان په بېلا بېلو ډولونو په شهادت رسي ټولې دا پېښې زړه دردونکي دي. زمونږ تش په نامه چارواکي او مشران لا هم د خپلو ګټو او قدرت ته رسېدو په خاطر ګډوډې غواړي او نه شرمېږي چې دا وطن په سرو لمبو کې سوځي.

د تليفونو د کمپنيو غلا په ښکاره ورځ

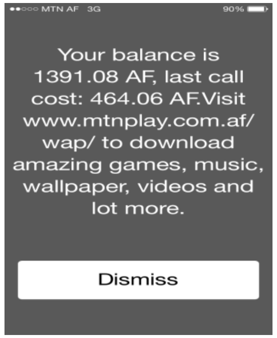

د جولای د مياشتې ۱۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴، کابل

د مخابراتو محترم وزير سنګين صيب او د مخابراتو وزارت معين محترم ايمل مرجان صيب او د دغه وزارت نورو چارواکو ته خلاص ليک!

ګرانو دوستانو! دې وختونو کې د تليفوني شبکو په هېواد کې د نورو زياتو لانجو او د موقع نه په ګټه اخستنې سره د خلکو د تليفونو نه په داسې ښکاره ډول غلاوې او دوکې شروع کړې دي چې هېڅ اندازه نه لري. ايا تاسې د دې مسووليت نه لرئ چې د دې شبکو د غلاو مخه ونيسئ؟ دا د دې معنی نه لري چې يو څوک دې تاسې ته عارض شي او بيا تاسې پوښتنه وکړئ ځکه يو کس د ورځې د پنځو يا لس افغانيو په خاطر نه شي کولی چې خپل شکايت ستاسې د پروسيجرونو له لارې تعقيب کړي ځکه د مور نه يې لور غټېږي.

روشن کمپنۍ له مانه دوه زره افغانۍ په رڼو سترګو ووهلې. اوس مې ام ټې ان واخيست. دا هم د هغه نه بدتر دی. ماته چې تليفون راځي له هغه نه هم پيسې وهي او زه چې چا ته زنګ وهم هم يې کټ کوي. څو ځلې مې د دوی د خدمتونو څانګې ته شکايت وکړ هيڅ نتيجه يې ورنه کړه. بيګاه يې لس دقيقې منتظر وساتلم او بيا يې ځواب رانه کړ. په اخره کې له دوی سره د اړيکې پيسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم له مانه کټ کړې. دا عکس وګورئ چې له بهر نه ماته تليفون راغی دوه دقيقې غږېدلی يم چې بايد پيسې په هغه نفر چارج شوې وي خو له مانه يې ۴۶۴ افغانۍ کټ کړي دي. سبا ته يې دفتر ته ورځم او ګورم چې زمونږ لانجه څه نتيجه ورکوي او که نه؟

د خدمتونو سروس اول تا باندې څو دقيقې خپل اعلانات اوري او پيسې هم په تا چارجوي. دا دی انصاف او دا دی په ښکاره ورځ چور. که دا د تليفونو کمپنۍ هره ورځ لس افغانۍ په دې ډول له افغانانو نه په ښکاره سترګو ووهي نو که لس ميلونه کسان تليفون ولري نو دوی د ورځې سل ميليونه افغانۍ غلا کوي. زما د ثبوت لپاره دا عکس وګورئ. څوک شته چې له دوی نه پوښتنه وکړي او که نه افغانان د تليفونو د کمپنيو پر ضد بايد بل موازي حکومت جوړ کړي تر څو جان کيري[1] راشي او د دوی پوښتنه وکړي او دا مسئله د ملګرو ملتونو د امنيت شورا ته محول کړي ځکه د افغانستان د امنيت شورا خو د دا ډول ورو شيانو پوښتنه نه کوي.

[1] د جمهوری رياست د دويم پړاو د انتخاباتو په خاطر د امريکې د بهرنيو چارو وزيرجان کيری افغانستان ته راغلی و چې د دواړو نوماندانو داکتر اشرف غنی او داکتر عبدالله تر منځ د رايو د شميرنی په سر منځګړيتوب وکړي.

مديريت او رهبري په انسان کې له وړوکوالي نه ښکاري

د جولای ۲۷مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن راته زما د دفتر يو همکار دا پورته عکس راولېږه او رانه يې پوښتنه کړې وه چې دا عکس د چا دی؟ عکس ډېر جالبه و او ښه مدبر ماشوم راته معلومېده خو ومې نه پېژاند ځکه دا عکس ما د اول ځل لپاره وليد. بيا يې راته وليکل چې دا د غازي امان الله خان د وړوکوالي عکس دی. رښتيا چې په ډېر جالبه انداز کې ولاړ دی چې د دې د سن او سال نه يې اکټ ډېر لوړ دی.

يوه قصه راپه ياد شوه چې زما يو ملګری خدای دې يې وبښي اوس نشته، ويلې چې په ماشومتوب کې که کوم ماشوم نورو ملګرو ته ويلې چې زه له چا سره په لوبو کې ملګری شم؟ نو دا ماشوم د مشرتابه لياقت نه لري او که کوم ماشوم وويلې چې له ما سره څوک ملګري کيږي؟ نو دا ماشوم د مشرتوب او مديريت لياقت لري. خبره راته دقيقه ښکاري. مديريت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهبري فطري د انسان په ختېه کې اغړل شوې ده. که يو سړی هرڅومره په مديريت او سياست پوه وي خو که د ده په ختېه کې د مديريت او سياسي مشرتوب دروني انگېزه نه وي نو نه ښه مدير کېدای شي او نه ښه سياسي مشر.

له دې عکس نه داسې معلومېږي چې د امان الله خان په ختېه کې سياسي مشرتوب او مديريت اغړل شوي وو خو دا چې د وطن عيني او ذهني شرايط يې سم نه و ارزيابي کړي نو خپل اهداف يې عملي نه شول کړای. د هر سياسي حرکت د کاميابۍ لپاره، ښه مدبر مدير، پوه مشر، مخلص ټيم، د ښو او عملي اهدافو ټاکل مهمې ځانگړتياوې دي چې د بریالیتوب سبب گرځي.

د فيس بک د هرې ليکنې په اړوند همېشه مثبتې او منفي تبصرې دوستانو کولې او همېشه د بحثونو لړۍ نور اړخونه پيدا کول. نو د امان الله د وړوکوالي د دې عکس په اړوند هم تبصرې ډېرې زياتې وشوې چې د بېلگې په توگه يو څو تبصرې دلته رانقلوم.

عبدالوکيل اټک صيب ليکلي و:

ستاسې د ليک نه يوه پوښتنه پيدا کېږي چې مديريت او مشرتوب يو دی که جلا؟ تاسې وايئ کېدای شي ښه مدير و خو شرايط يې ښه نه و ارزيابي کړي؛ نو څنگه ښه مدير شو؟

ما ورته په ځواب کې وليکل:

اټک صيب! تاسې پوښتنې ژورې دي او ژور بحث غواړي. د مديريت او مشرتابه اوصاف پخوا جدا و خو اوس دا ثابته شوې چې دا دواړه لازم او ملزوم دي. دا سمه نه ده چې د مدير هر کار به کامياب وي. ځکه هغه په شرايطو پورې اړه لري. که امان الله خان ښه مدير نه وای نو قدرت يې نه شو

نيولی او که ښه سياسي مشر نه وای نو د استقلال اعلان يې نه شو کولی. خو دا چې وروسته له ناکامۍ سره مخامخ شو، څه د ده محاسبه سمه نه وه او څه بهرني فشارونه و. خدای دې وکړي چې تر يوه حده مې ستاسې ځواب ويلی وي.

اټک صيب بيا وليکل:

زه وايم چې د دې تصوير نه د غازي امان الله خان مديريت او مشرتوب دومره نه ښکاري لکه څومره چې ترې پردی کلتور ښکاري دومره پخوا او دا جامه؟ غازي لالا ته همدا جامه بده بلا شوه چې انگريزي استعمار پرې تور پورې کړ او مونږ يې د يوه غله د ژې لاندې راوستو.

امين مدقق صيب ليکلي و:

زه فکر کوم اوس هم هماغه تعريف صدق کوي او هغه دا چې مدير يو جوړ شوی سيستم اداره کوي خو مشر پخپله سيستم جوړوي او بيا يې مخته وړي. کاميابي او ناکامي هم په دې پورې اړه لري چې يو مشر څومره جامع او پوخ سيستم جوړوي نو د کاميابۍ چانس يې زيات دی. زما په اند هغه ولسمشران يا شهزاده گان چې ورته پاتې سيستم رهبري کړي تر ډېره مديران دي نه مشران. مثلاً زما په اند احمدشاه بابا مشر و خو تيمور شاه چې د پلار سيستم يې صرف مخته بوته يوازې يو پاچا او مدير و.

د مدقق صيب په ځواب کې ما وليکل:

مدقق صيب سلام! د منجمنت پر اساس د مديريت او ليډرشيپ اوصاف پخوا جدا و خو اوس يو ليډر بايد ښه مدير هم وي. مديريت بيا نو د وړې کچې نه نيولې تر غټې هر کچې پورې رسي. که سړی د دې عکس تصوير ته گوري نو د ده د لباس منظم توب د مديريت نښه ده. که يو سړی خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم نشي سمبالولی نو څنګه به نور مدیریت سم کړي. په هر وخت کې د ملک او وطن د چارو سمبالولو ته مونږ ښه مدیریت او لیډرشیپ ته اړتیا لرو. دا طبیعي ده چې په هر انسان د هغه د چاپېریال حالات، کورني ژوند، اقتصاد او داسې نور اجتماعي او سیاسي حالات تاثیر لري. امان الله خان باندې هم دغه پورته حالاتو خامخا تاثیر درلود. یوه قصه مې د انګلستان د شهزاده چارلس راپه یاد شوه بل وخت کې به یې ولیکم روږه ماتې نږدې ده.

حیات پیاوړي صیب لیکلي و:

مونږ په کوچنیو خبرو پورې سولېږو او اصلي کار را څخه پاتې وي.

فریدون بارکزي صیب لیکلي و:

په ډېر تاسف سره باید ووایم چې موږ تر اوسه لا د غازي کار نامو ته د شک په سترګه ګورو او هغه ته خارجي نوم ور کوو. موږ ډېرو بهرنیو شیانو ته په خپل ورځني ژوند کې ځای ورکړی دی، د مثال په ډول په خارجي اسعارو معامله کوو، د بهرنیانو مرستې غواړو، په بهرني موټرو کې سپرېږو، د خارجي ټیکنالوژي نه ګټه اخلو...خو دې ټولو ته هیڅ څوک هېڅ هم نه وایي، اما که چا خارجي جامې واغوستلې بیا یې د افغاني دود سره سم نه بولو او ان تر دې چې د بهرني ټاپه پرې وهو. موږ ټول د هغو کسانو د کارونو عیني شاهدان یو چې پوره افغاني جامې یې پر تن وې خو کردار یې د ځناورو نه هم بدتره وو. او اوس هم دغه کسان په افغاني جامو کې پټ د افغانانو وینې څښي. متاسفانه موږ افغانیت په جامو او نورو ظاهري شیانو باندې تړلی دی، خو که په اصل کې ورته وګورو، د یوه افغان لوی ویاړ میلمه پالنه ده، د ظلم په مقابل کې درېدل دي، د پردو غلامي نه منل دي، د نورو د مال او عزت خوندي کول دي، د نورو د مرستې نه پرته پر خپلو متو تکیه کول دي او بلاخره د یوه ودان او پیاوړي افغانستان غوښتل او د هغه لپاره هڅې کول

دي. افغاني جامې اغوستل او داسې نور بې ارزښته دودونه پر ځای کول د هېواد په ودانولو کې هیڅ رول نه شي لوبولای، د دې لپاره یوه افغانه روحیه او عمل په کار دی.

که مو هېر وي نو در په یاد به یې کړم چې غازي د پورتنیو ټولو افغاني خصوصیاتو څښتن و. د افغانستان د خاورې اصلي ساتونکی او ستر رهبر و. د ملي حاکمیت او ځمکنۍ بشپړتیا لوی مدافع او په نړۍ کې د افغانستان د لوړ مقام غوښتونکی و. د اوسني افغانستان د سیاسي، نظامي، عدلي او قضایي، اجتماعي، او اقتصادي نظام بنسټ ایښودونکی و. الله پاک دې یې وبښي او روح دې یې ښاد وي.

رفیع الله نوابي صیب لیکلي و:

میاخیل صیب! زه هم ستاسو سره په دې خبره کې هم نظر یم. ستاسو په خبرې پورې را په یاد شو چې زمونږ یو کلیوال دی چې نه یې ښوونځی او نه یې لېسه لیدلې، خط لیکل او لوستل یې څه کوې (چې یعنې نه یې شي لیکلی) خو الله تعالی داسې مدبره پیدا کړی چې د کلي هغه ستونځې چې حکومت یې په کلونو کې فیصله کولی نه شي، دی یې په ډېر لنډ وخت کې او په ډېره معقولانه توګه حل و فصل کوي او دا مدیریت یا امریت د هر چا د وسې دنده نه شي کېدای او ریښتیا هم هر څه په تعلیم نه دي. استعداد او لیاقت خدایي دي ځینې شخصیتونه مونږ لرو چې دوکتورا او یا به ماسټري لري خو دا جرات او استعداد نه لري چې ښه مدیریت او یا هم امریت وکړي.

تبصرې ډېرې وي خو بعضې لږ د چوکاټه خارجي او یا هم نورو قومونو او اشخاصو ته په کې ښکنځلې لیکل شوي وي. نو ما ورته په اخره کې ولیکل چې د ټولو دوستانو د تبصرو نه مننه. دا تبصرې به زما د مخکتاب د دویم ټوک یوه برخه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاره! دا جان کیري راته ډېر ډېر مه ځلوئ

د اگست ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

یاره! دا جان کیری راته ډېر ډېر مه ځلوئ زه یې هم پېژنم، مشوره یې منو، مرسته یې منو خو مونږ باید هم ورته سمه مشوره ورکړو چې زمونږ په کـارونو کې گوتې ونه وهي او د وطن د خیر خبره ورته وکـړو ځکـه زمـونږ د وطـن پـه خیر کې د دوی خیر هم شته دی.

مونږ ورته مشوره ورکړې وه چې مداخله په انتخاباتو کې نـه ده پـه کـار، د یو ځانگړي نوماند نه باید ملاتړ ونه شي، د سیاسي پروسې، د یـو بـا اعتبـاره ټولټاکنو او سیاسي انتقال د قدرت حمایت بایـد وشي، بې لـه انتخابـاتو او د هغه د پایلو د منلو نه بله لاره چاره نشته.

دا دوه کاله پخوا خـبره وه چې اوس هـم زه پـه همـدې عقیـده یـم چـې د افغانستان د ثبات لپاره د پایلو د ژر تر ژره نهایي کولو نه بله چاره نشته. که دا پایلې ژر نهایي نشي او ونه منل شي دا د افغانستان د راتلونکې په خیر نـه ده. ټاکنې د افغانستان راتلونکی ټاکي او که دا کار ونشيـ نـو افغانسـتان لـه لویو ستونځو سره مخامخ کېږي او دا به په راتلونکي کې انتخاباتو ته او هم د ډیموکراسۍ پروسې ته یوه لویه ضربه وي. دا عکسونه کابل ته د جان کیـري د وروستیو سـفرونو نـه دي بلکـې د ۲۰۱۲ کـال داپریـل د میاشـتې د ۲۸ مـې نېټیې د سفر دي چې مونږ ورسره کتنه درلوده.

په پورته لیکنه بعضې دوستانو منفي او مثبتـې نیـوکې کـړې وې چـا امریکایانو ته ښه نه ویل او چـا مجاهـدینو تـه بـد رد لـیکلي و او ځینـې دوستانو داسې تبصرې هم کړې وې چې گوندې ما هم ځان مهم ښـکاره کړی دی چې د امریکا د خارجه چارو وزیر جان کیري سره پېژنم نو مـا بیا د دوی د تبصرو په اړوند دا لاندې عمومي تبصره ولیکله:

د فیسبوک یو شمېر دوستان زه له نږدې نه پېژنم او هم مـا پـېژني خـو یـو شمېر زیات نور د فیسبوک دوسـتان دي چـې سره فیسبوکي اړیکـې لـرو او تعداد یې زرگونو ته رسېږي، د دنیا په بېلابېلو هېوادونو او یا د افغانستان په بېلابېلو سیمو کې اوسېږي، هر یو د ځانگړو نظریاتو خاوندان دي او د هر چـا لر لید سره فرق لري. مونږ چې کله کله خپل نظریات سره شریکوو، په لیکنو سره تبصرې کوو او لایک کوو یې نـو هـدف دا دی چـې د یـو بـل د لیکنـو او تجربو نه زده کړه وکړو. که ښه تجربه وي باید ترې گټه واخلو او که ناکامـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجربه وي بايد تکرار يې نه کړو. په بعضې مواردو کې مونږ سره هم نظره يوو او په بعضې مواردو کې هم نظره نه يو. زما ليکنې هم پـه همـدې منظـور دي چې څنګه د هر چا د منفي تبصرو او انتقادونو تحمل وکړای شـو، د يـو بـل د ليکنو نه زده کړه وکړو، مونږ بايد تحمل پذيره اوسو او بعضې وخـت بايـد پـه خپلو خيالي احساساتو يو څه کنټرول راولو. زما په دې ليکنه او يا د عکسـونو په ليدو د دوستانو تبصرې مې سر په سترګو قبولي دي او مطلب مې همدا و چې بحث پرې وشي. که بـېلا بېـل کسـان يـوه عکس تـه لـه څـو اړخونـو نـه همزمان جلاجلا وګوري نو د هر چا برداشت خامخا جدا وي ځکه لـه هـر اړخ سره جلاجلا نور شيان سړی ګوري او دا د دې معنی نـه لـري چـې ګونـدې د هر چا خبره سمه نه ده ځکه د هر يو کس ليدنه او برداشت سره فـرق لـري. بله خبره چې مهمه ده هغه دا ده چې ښـه ليکـوال او مقـرر هغـه دی چـې د يوې خاصې موضوع په چوکاټ کې بحث وکړي نه دا چې موضوع يوه وي او تبصرې د نورو شيانو پرې کـوي. زمـا د دې عکـس او تبصـرې موضـوع ډېـره واضحه ده، کنايه او نظر مې هم ډېر واضح دی.

خبره دا نه ده چې څوک له چا سره عکس وکاږي ځکه په عکسـونو ايسـتلو له يو چا سره څوک نه غټېږي او نه وړوکی کېږي. مونږ عکسونه هره ورځ لـه هر چا سره وکاږو او دا د دې معنی نه لري چې ګوندې مـونږ سره هـم نظره يوو. که په دې يو عکس کې وګورئ نو ډاکتر صيب عبدالله، اتمر صيب او زه سره ښکارو خو په دغه وخت کې زمونږ د درېواړو نظريات، تګ لاره او ټيمونه سره جلاجلا و خو بيـا هـم سره ناست و او د افغانسـتان پـه مسـايلو مـو سره بحث کاوه. دا چې امريکا نفوذ لري او که نه هغه جلا مسئله ده، تاسـې پـوه شه او تبصرې مو. نيت مې د افغانستان ابادي او د افغانانو سوکالي ده او په دې لاره کې مې تر خپله وسه هلې ځلې کړي او کوم يم. نه د چا شاباسي تـه ضرورت لرم او نه د چا تشويق ته. د امتيازاتو د اخستلو په خاطر مې د هيچا

چاپلوسي نه ده کړې که هغه خارجی دی او که داخلی او بلکې همېشـه مـې ډېر اميتـازات لـه لاسـه ورکـړي دي. د ځـان سـپيناوي تـه ضرورت نـه لـرم. ستاسې سر مې ځکه په درد کړ چې هدف مې د دې اوږدې تبصرې نه همدا دی چې مونږ بايد ټولو موضوعاتو ته له هر اړخه وګورو تر څو د ټولـو خـواو د پوره تصوير په لرلو سره قضاوت وکړو. ستاسې د سوکالۍ په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د والدینو مسوولیت د اولادونو پر وړاندې

د سپتمبر۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۴م کال، کابل

زه په په خپله پر دې عقیده یم چې د والدینو اول مسوولیت دا دی چې خپل اولادونو ته د تعلیم او تربیې سمه زمینه مساعده کړي او دویم مسوولیت یې دا دی چې خپلې کورنۍ او اولادونو ته دښمني ګانې پرېنږدي. د والدینو مسوولیت دا نه دی چې د حلالو او حرامو له لارې خپلو اولادونو ته سرمایه وګټي، لوړپوړي ودانۍ، مارکیټونه، کورونه او باغونه ورته جوړ کړي. که څوک د خپلو اولادونو پر وړاندې مسوولیت نه شي ادا کولی نو زما په اند هغه کس ولس او خلکو ته هم خدمت نه شي کولی. که هره دنده د هر چا په هر ځای کې وي نو بايد د خپلې کورنۍ او اولادونو پر وړاندې بې تفاوته او نه اوسي. د ټولو مسوولیتونو او ستونځو سره

په تېرو څلور لسیزو کې ما تر یوه حده د اولادونو پر وړاندې خپل مسوولیت ادا کړی او د تعلیم زمینه مې دوی ته برابره کړې وه او دوی هم خپلو زده کړو ته په سختو شرایطو کې دوام ورکړی دی. هدف مې د ځان او یا کورنۍ په هکله تبلیغ نه دی خو پرون زما دویم زوی ضیا محمود میاخیل، زما د مشر زوی ډاکټر نایل محمود میاخیل یو پوستر راولیږه نو زیات د خوشۍ احساس مې وکړ نو ځکه مې دا څو کلمې ولیکلې او هغه دا پوستر مې د تاسې سره شریک کړ. خدای دې ټولو افغانانو ته صالح اولادونه ورکړي چې هم ځانته، هم خپلې کورنۍ ته او هم وطن ته خدمت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه په امریکا کې د افغانستان د نوي حکومت په هکله مثبت تصور تقویه شي؟

د اکتوبر ۱۵مه نېټه کال ۲۰۱۴م، واشنګټن

د تېرو دوه ورځو نـه راپـه دېخـوا د افغانسـتان پـه امنیتـي، اقتصـادي او سـیاسي حـالاتو بانـدې د متحـده ایـالتو د صـلحې انسـتیتیوت، درې لـویې غونډې او هم د کانګرس د يو شمېر زیاتو غړو سره مجلسـونه برابـر کـړي وو چې ما هم په کې برخه درلوده. په دې شـپو ورځـو کـې د افغانسـتان د نـوي منتخب حکومـت پـه کلـه تصـور مثبـت خواتـه شـوی او هغـه کسـان چـې د افغانستان په چارو کې پوهېږي نـو د امریکـا لـه حکومـت نـه غـواړي چـې د افغانستان د منتخب جمهور ډاکټر اشرف غني د ریفورم اجنډا باید تقویه او حمایت ترې وکړي.

په دې لړ کې د امریکا د سنا د فوځي چـارو د کمېټـې مشر- سـناتور کـرل لیون Senator Carl Levine ته یوه لویه غونډه برابره کړې وه چې د غونډې تفصیل په لاندې لینک کې کتلی شئ.

http://www.usip.org/publications/senator-levin-says-us-afghan-ties-require-better-informed-american-public

دا غونډه چې د متحـده ایـالتو د صـلحې د انسـتیتیوت د بـورډ مشر- او د امریکا د ملي امنیت پخواني مشر Steve Hadley له خوا په مخ بېول کېدله، ما سناتور لیون ته وویل چې انتخابات په هر ملک کې ولس تقسـیموي خـو د افغانستان ولس هغه چاته رایه ورکړې چـې د ریفـورم او د ښـې حکومتـداری اجنډا او پلانونه یې درلودل. نو اوس د انتخاباتو جنجالونه بایـد شـاته واچـول شي او د جمهـور رئـیس ډاکټـر اشرف غنـي د ریفـورم اجنـډا بایـد تقویـه او حمایت شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پکتیکا د یحیی خیلو دردونکې پېښه

د نومبر ۲۳ مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د لندن په هوايي ډګر کې وم چې الوتکې ته ختم چې د پکتیکا ولایت د یحیی خېلو د ولسوالۍ بلې دردونکې پېښې خبر مې واورېد چې سل کسه ماشومان او ځوانان د یو خودکشه کس د حملې په پایله کې چې د والیبال لوبې ننداره یې کوله شهیدان او زخمیان شول. دا ماشومان او ځوانان چې د لوبو کولو او لیدو لپاره راټول شوي وو په ناځوانمردانه توګه شهیدان او زخمیان شول.

ناځوانانو دا خو نه عسکري قشله وه او نه کومه سیاسي غونډه. دې ته به هم تاسې جهاد وایئ خدای مو په خپل قهر اخته کړه چې د دې زخمیانو میندې او پلرونه، خویندې او وروڼه، او د افغانستان ټول ولس مو په وېر غمجن کړ.

د نږدې ملګري محمد حسن حسام مړینه

د مارچ ۱۵ مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کونړ

په ډېرې خواشینۍ سره مو خبر تر لاسه کړ چې د هېواد تکړه شاعر، لیکوال، قومي مشر۔ او ملي تجار، د فکر او عمل د جرګې د رهبرۍ شورا

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړي، محمد حسن حسام صیب د ورپېښې ناروغۍ له امله نن غرمه له دې فاني دنیا نه لاړ او وفات شو. انا لله و انا الیه راجعون .

له حسام صیب سره د تر ځو کلونو راپدې خوا مې ډېر وخت له نږدې نه تېر کړی و. د حسام صیب مړینه یوه لویه ضایعه ده، د خپل وطن او خلکو سره یې خاصه مینه درلوده، د غریبو یې همېشه خیال ساته او همېشه یې د خیر لپاره کار کاوه. د حسام په شعرونو او لیکنو کې همېشه د وطن مینه ځلېده او د ده نوم به د وطن د مینه والو د نومړ په لومړي سر کې ثبت وي.

د جمعې په ورځ د حسام صیب په شمول په خاص کونړ کې زمونږ په ځای کې سره یو ځای غرمه تېره کړه او پرون غرمه مو د ګنو دوستانو سره د ده په کور کې، د کونړ ولایت د نورګل په ولسوالۍ کې تیره کړه او وعده مو سره وه چې د کونړ د یو بل مخور مشر، وکیل صیب غلام محمد خان ساپي جنازه به د نرنګ په ولسوالۍ کې په شریکه سره کوو او ماښام به په چغه سرای (اسعد اباد) کې د حاجي صیب فضل اکبر (معاون حاجي) میلمانه اوسو. د الله تعالی او بنده وعده سره یوه نه وي نو مونږ نن شپه له ډېر نږدې دوست او ملګری د خندا او صحبت نه محروم یو او ټول د غم په ټغر ناست یوو. غیر د دوعا نه بل څه نه شو کولی. الله تعالی دې جنت فردوس حسام ته په نصیب کړي. د حسام صیب کورنۍ او نورو ټولو دوستانو ته، د کونړ او افغانستان ولس ته مونږ دوستان چې نن شپه سره په غم کې شریک یوو، د تسلیت مراتب وړاندې کوو .

جنازه به انشاالله سبا ته د ده په پلرني کلي، د نورګل په ولسوالۍ کې وي. وخت به وروسته تعین شي. دا دوه عکسونه د جمعې د ورځې په خاص کونړ کې او د پرون ورځې د ده په کور کې، د حسام صیب د دوستانو لپاره شریکوم چې له مونږ سره د یادګار په توګه پاتې وي.

د خوست تراژیدونکې پېښه او برمنګهم کې د نیالګیو ایښودل

د اپرېل د میاشتې دربیمه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، برمنګهم، انګلستان

نن مو په برمنګهم (Birmingham) انګلستان کې د ګرانو دوستانو سره چکر وواهه او د انجینر صیب حسیب لطفي، عبدالله خان، ذبیح الله عنایت، امان خان، انجینر صیب عبدالروف او اجمل جان سره مو نیالګي وکرل. د دې نیالګو نه به مونږ ګټه وانخلو خو د محیط زیست سره به مرسته وکړي او یو څه د ګټې باد به یې زمونږ وطن ته هم کېدای شي چې راورسېږي. مونږ چې څه ښه کارونه په وطن کې او یا په نورو هیوادونو کې کوو نو باید په دې طمعه ونه اوسو چې ثمره به یې همدا مونږ خورو او که نه نو مونږ یې څه کوو. که مونږ همدا روحیه په خپل وطن کې پیدا کړه چې د وطن لپاره کار وکړو نه د ځان لپاره نو بیا مونږ کولو شو چې د جنګونو مخه ونیسو او خپل وطن اباد کړو. د وطن د ابادۍ او سوکالۍ په صورت کې نو بیا زمونږ شخصي، د کورنۍ او هم زمونږ د راتلونکو نسلونو ګټې خامخا خوندي پاتې کېږي. خو د افسوس ځای دا و چې مونږ د خوست د ناوړې او بوګنونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېښې راپور تر لاسه کړ چې په لس ګونه زمونږ هېوادوال د مظاهرې په وخت چې خپل آواز د والي پر ضد اوچت کړي د یوې ناځوانه ځان وژونکې له خوا شهیدان او زخمیان شول.

سوال دا دی چې ولې زمونږ په وطن کې وینه دومره ارزانه ده چې زمونږ په لسګونو هېوادوال په هغه او دغه وژل کېږي او زمونږ هېوادوال د څو محدودو کسانو د ناوړه ګټو قرباني کېږي، هره ورځ د دوی مینډې بوري کېږي، سرتورې یې کونډې کېږي او په لس ګونه ماشومان یتمان کېږي؟ ایا ولې وجداني مسوولیت نشته دی؟

والي که هر څومره ښه سړی هم وي خو چې کله د ولس او د ده ترمنځ واټن دې مرحلې ته ورسېږي او دومره ولس یې مخالفت وکړي نو دی په خپله باید دنده پرېږدي. جناب وکیل صیب چې ځان د ولس استازی بولي او په دې پوهېږي چې امنیت سم نه دی نو ولې خپل ولس له خطر سره مخامخ کوي کېدای شوای چې خپل اواز یې د مطبوعاتو او رسنیو او یا نورو لارو اوچت کړای وای ځکه دې هم په پارلمان کې، هم مطبوعاتو ته او هم جګ پوړو چارواکو ته لاس رسی درلود. والیان خو هسې هم سرپرسته و او بدلیدونکي دي نو دا چې د داسې غونډو جوړول څومره ارزښت درلود او که نه جدا خبره ده. هغه چا چې د دې حملې طرحه جوړه کړې او یا یې عملې کړې ده ایا دوی به هم د انسانیت او اسلامیت طمعه لري؟ الله تعالی دې په دې ملت ورحمېږي.

عجیبه دنیا ده

د اپرېل د میاشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

عجیبه دنیا ده چې پرون درسره وي خو نن د دې فاني دنیا نه درسره خدای په اماني کوي. خدای بښلی حسام صیب راسره تر یوې میاشتې دمخه و او هم ځارنوال صیب محمد حیدر تر نن سهاره ژوندی و. یو یې الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعالی په خپل مرګ رانه واخیست او څارنوال صیب نـن د وطـن د دوښـمنانو له خوا په جلال اباد کې په شهادت ورسېد.

منزل د ټولو یو دی　　　خو سفر جدا جدا

الله تعالی دې په داوړو ورحمېږي.

واېې افغانان په سر مزل کوي څکه سر زوري دي لاندې انځو ته په ښه دقت سره وګورئ

د جولای د میاشتې ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون یو ملګری زما دفتر ته راغی او راته ویې ویـل چې افغانـان د پښـو پـه ځای په سر مزل کوي او نـوره دنیـا پـه پښـو مـزل کـوي نـو پـه دې اسـاس د افغانانو او دنیا ترمنځ د تفـاهم ژبـه نشـته. د دغـه ملګـري خبـره راتـه ډېـره عجیبه غوندې ښکاره شوله او رښتیا هم ده څکه افغـانـان سرزوري خلـک دي نو څکه په سر مزل کوي.

که څه هم زه په انځورګرۍ کې ښه نه یم خو د دې ملګري د خبرو مفهوم مې په دې لاندې انځور کې ترسیم کړ. که انځور ته وګورئ هغـه څـوک چـې په سر ځي نو هغه د نورو خلکو پښو ته خبرې کوي نو ځـای نـه نیسـي۔ او کـه څوک په پښو ځي نو هغه یوازې د هغو کسانو پښو ته خبرې کوي څـوک چـې په سر ځي نو بیا هم د دوی خبرې ځای نـه نیسـي۔ ښـه بـه دا وي چې هغـه کسان چې په پښو ځي، د یو بل د سرونو سره خبرې کولی شي نـو بایـد د یـو بل سره د تفاهم او هم غږي ژبه پیدا کړي که نه مونږ بـه یـوه سـتونځه هـم خپله حل نه کړای شو.

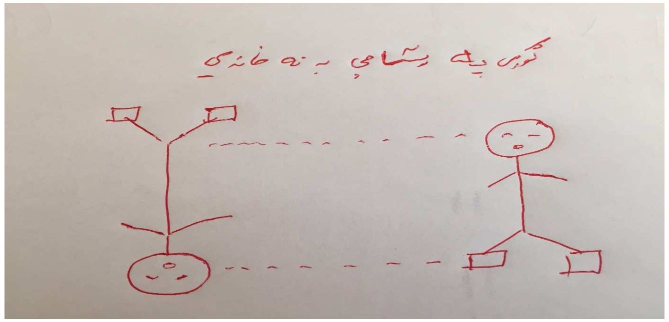

د سپټمبر د میاشتې ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م:

د سولې د نړیوالې ورځې په نمانځغونډه کـې پـه افغانسـتان کـې د سـولې لپاره د مدني ټولنـو د شـبکې له خوا دا ایـوارډ ماتـه راکـړل شـو او پـه افغانسـتان کـې د سولې د راوستو په هکله زما د کارونو ستاینه یې وکړه. زه په افغانستان کـې د سـولې د مدني ټولنو د عمومي شـبکې له مشرتابه نه مننه کوم چـې دا ایوارډ یې ما ته راکړ او پـه افغانســتان کــې د د ایمــې سولې په اړه یې زما د کـارونو او لیکنو ستاینه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختر د ورځې د لمسو رالیږل شوې تحفه

د سپتمبر ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

ډیر مې یاد شوې خو دا ژوند همېشه نیمګړی دی. دوی خو لا خاندي او خوشحاله دي یوازې د نیکه له مینې نه محرومه دي.

افسوس د هغو ماشومانو په حال چې د ناولي جنګ له امله نه په سر سیوری لري او نه یوه مړی ډوډی، نه ښوونځي ته د زده کړې فرصت لري او نه کالي پر تن، نه په کور کې مصئون دي او نه بهر، یتیمان دي نه د مور غږ اوري نه د پلار او نیکه آواز، د حال نه په کرکه کې دي او راتلونکی یې نا معلومه دی.

الله تعالی دې زما د ماشومانو او لمسیانو په ګډون او خاصتاً د پاکو او معصومو ماشومانو په خاطر د افغانستان په ټولو وګړو رحم وکړي چې د امن او د سولې په فضاء کې ژوند وکړي. امین یا رب العالمین

27 October 2015

د هسپانیې له پادشاه شپږم فلیپ سره تر کتنې وروسته همدا شېبه د مادرید کلب په کنفرانس کې او ژمنه یې وکړه چې له افغانستان سره به خپله مرسته جاري ساتي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصمیم گیرۍ په اړوند او هم د ساختار په هکله جدي تغیرات راشي ترڅو د نړۍ اوسنۍ ستونځې حل شي.

خواجه صدیقي صیب د پورته پوسټ په اړوند لیکلي و:

رښتیا هم همداسې ده ګرانه میاخیل صاحب او ډېره دقیقه تحلیل او نواقص د موجوده قرن په ګوته کړي. زما په اند مخکینی قرن د استعمار او نوی استعمار قرن و او اوسنی قرن د صادراتي حکومتونو قرن دی هسې د پسرلي او بهار نوم پرې باندې ږدي نه مرسل ګلونه پکې غوړېږي او نه بوی د شبنم ترېنه راځي فقط د وینو او بې ګناه انسانانو وژنه پکې وینو. او د ملل متحد مصنوعي رول او موجودیت هېڅ هم نشي کولای څه چې دغه پینځه دایمي غړي وغواړي همغسې کوي او د دوی پر سترګو هېڅ نه شنه کېږي او نه سور کېږي او اسماني تندرونه پر هر چا باندې دوی غورځولی شي. دا یو واقعي خبره یې کړې چې هر څه باید بدلون ومومي او یو قدرت او حیثیت ملل متحد ته حد اقل دوی باید قایل شي.

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادرید، هسپانیه

د سوډان مشهور سیاسي مشر صادق المهدي چې دوه دورې صدراعظم و او هم د اومه پارټۍ مشر دی چې ۱٦ کاله بند یې هم د نظامي دیکتاتورانو له لاسه لیدلی دی ښه او دلچسپه مجلس یې درلود. دی نهایت پوه او با تدبیره سیاستوال او اقتصاد پوه دی او په ټول کنفرانس کې ډېر په واضحه توګه غږېده. د افغانستان په مشکلاتو مو هم خبرې سره وکړې او د افغانستان په ټولو ستونځو پوره اګاه و. صدراعظم المهدي په دې عقیده دی چې موجوده حکمتونو په زیاتره هېوادونو کې خپل اعتبار له لاسه ورکړی دی او همدا شان د ملګرو ملتونو موجوده اداره په همدې شکل نه شي کولی چې د نړۍ ستونځې حل کړي باید په دواړو ساحو کې چې هم په بحران ځپلیو هیوادونو کې با اعتباره حکمتونه رامنځته شي او هم د ملګرو ملتونو په اداره کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادريد، هسپانيه

د چلي پخواني جمهور رئيس Ricardo Lagos راسره نن د خبرو په پينل کې يو ځای و. دی پر دې عقيده دی چې د دې لپاره جوابگو يا Accountable حکمتونه رامنځته شي بايد داسې ميکانېزم وي چې د ولس اواز په محلي سطحه واورېدل شي، له ولس سره بايد خبرې وشي او ولس بايد په تصميم کې برخه واخلي. ده زياته کړه چې يو عمده ستونځه د پخوانيو بيروکراتانو دا ده چې دوی په ټيمي کار کولو باندې عقيده نه لري. که ولس په تصميم گيرۍ کې برخه ونه لري که هر څومره ښه کار ولس ته هم وکړې بيا هم ولس حکومتونو ته د شک په سترگه گوري.

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، مادريد، هسپانيه

د مکسيکو پخواني صدراعظم Felipe Calderon سره مې د کنفرانس په حاشيه کې خبرې وکړې. مکسيکو هم د افغانستان په شان د مخدره موادو د قاچاق او په مخدره موادو د روږدو کسانو له زياتوالي سره مخامخ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په وطن به دې ولې زړه درد نه کوي

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د هسپانیې د مادرید ښار

چې په وطن کې یې په وطن دې یو شان زړه درد کوي او چې لـه وطـن نـه بهر یې نو په وطن دې بل شان زړه درد کوي. د شـپې نهـه بجـې وې چـې لـه خپل هوټل نه ووتم چې ګورم د مادرید ښار په یوه سړک بانـدې پـه سـل هـاو کسان په بایسکلونو سپاره دي د خوشحالۍ او د امن په فضاء کې چې موسم هم ډېر ښه دی، تیرېږي. کاشکې داسې امن زمونږ وطن کې هـم وای، ارامـي وای او خوشحالي وای، نه طبیعي افتونه وای او نه په لاس جوړ شوي افتونه.

په مادرید کې د لاندې د غوښو د رواج په هکله

د اکتوبر ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د مادرید ښار، هسپانیه

د مادرید ښار په زیاتره رستورانتونو او قصابیو کـې ډېـر زیـات د حیوانـاتو ورنونه چې په ښایسته کڅوړو کې پوښل شوي وي، ځوړول شوي دي. ما له یو چا نه پوښتنه وکړه چې د دې مالونو (څارویو) ورنونه ولې داسې ځوړول شـوي دي او د دې فلسفه څه ده ځکه د داسې غوښو خرڅلا د اروپا او یا امریکا پـه نورو هېوادونو کې نـه لیـدل کېـږي. دا غوښـې لانـدی شـوي دي او اکـثره د خـوګ ورنونـه دي. ده راتـه وویـل چـې د دې غوښـو ځـوړول هغـه وخـت پـه دوکانونو کې رواج وموندہ چې جرمني غوښتل چې دا سیمه ونیسي نـو خلکـو د خوګانو د لاندې ورنونه د خپلو دوکانونو په مخکې ځوړول چې وښـایي دوی یهودان نه دي ځکه یهودان د خوګ غوښه نه خوري.

دا لاندی دوی د کلونو کلونو لپاره هم ساتي او حتـی یـوه کـس راتـه وویـل چې د هسپانیې په سهیل کې چې کله د چا په کـور کـې ماشـوم وشي نـو بیـا دوی لاندی کوي او د دې لاندې ورون تر هغه پورې ساتي چې کله دا ماشوم واده وکړي او بیا یې د ده د واده پـه ورځ پـه شریکـه خـوري. دا لانـدی ډېـر قیمته هم دی ځکه د ښه لاندې یو کیلو تقریبا ٦٠ یورو قیمت لـري یعنـې یـو کیلو تقریبا په ۳۵۰۰ افغانۍ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل په لور د مادرید له ښار نه خدای په اماني

د اکتوبر ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د مادرید ښار، هسپانیه

زما د سفر دویمه موخه دا وه چې خپله د ماسترۍ شهادتنامه تر لاسه کړم، دا موخه مې هم حاصله شوه. د مادرید ښار ډېر ښکلی دی او ښه خلک يې هم د نورو اروپايي ښارونو د اوسېدونکو سره فرق لري او شاید علت يې دا وي چې د شرقي ټولنې نښې پکې شته دي ځکه دا سیمه یو وخت د مسلمانانو د امپراطورۍ جز و خو د پینځم ستون له لاسه خرابه شوله. نه پوهېږم چې دوی به يې اوس په خرابېدو خوشحاله وي او که خفه؟ د مسلمانانو اوسني حالت ته چې ګوري نو شاید خوشحاله اوسي.

دوستانو! ما د خپلې ماسترۍ د شهادتنامې عکس ځکه خپور کړ چې تر څو زمونږ ځوان نسل ته یو څه تشویق شي چې زه په دې عمر کې سبق وایم نو له دوی نه هم وخت تېر نه دی او باید زیات کوشش وکړي. پخوا به په

لږه انګلیسي ژبه پوهېدلو او په دولسم شهادتنامه او یا حتی د دی نه په کم تحصیل یو څه ګذاره کېدله خو اوس یوه ماسترۍ باندې هم سم کار په خپل همت او ضوابطو نه شې پیدا کولی. زمونږ ځوان نسل له نورو ستونځو سره سره، اوس او هم په راتلونکي کې له زیاتو علمي رقابتونو سره مخامخ دی نو زیات کوشش ته اړتیا لري تر څو دوی په راتلونکي کې د ځان لپاره، د خپلې کورنۍ لپاره او هم خپل ولس ته د خدمت مصدر وګرځېږي. ځوان نسل باید بهانې ونه کړي چې سبق نه شي ویلی. همدا زما نصیحت خپلو اولادونو او کورنۍ ته هم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الحاج محمد حسن حسام صيب په ياد

د نومبر نهمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

الله تعالې هر انسان ته جلاجلا عادتونه، پوهه او اجتماعي خصلتونه ورکړي دي. زياتره اجتماعي کړه او وړه د انسان په خټه کې په فطرتي توگه اغړل شوي دي. ډېری شيان سړی له يو بل نه په طبيعي توگه او يا د زده کړې له لارې حاصلولی شي خو اجتماعي سلوک د هر سړي له بل سره فرق لري او يو انسان د بل انسان ځای په ټولنه او اجتماع کې نه شي نيولی. خدای بښلی محمد حسن حسام هم يو له هغو انسانانو نه و چې د هغه تشه ډکول ممکنه نه ده.

الحاج محمد حسن حسام چې زما نږدې ملگری و، په اخري څلورو کلونو کې دواړه زياتره وخت ډېر سره يو ځای و او د ده د ژوند دوه اخري ورځې مو په کونړ کې سره يو ځای تېرې کړې. حسام صيب ليکوال او شاعر و، دی ملي تجار، قومي، سياسي او هر اړخيزه شخصيت و. د خاص طبيعت او مزاج

خاوند و چې د ده کمېني، تواضع، مېرانه، ميلمه پالنه، علميت او د علم او فرهنگ په لاره کې مرستې د يادولو او د قدر وړ دي. حسام صيب به همېشه د غريبانو لاسونه نيول او له هغوی سره به يې مرستې کولې او کوشش به يې کاوه چې بې ريا مرسته وکړي.

د حسام صيب له مرگ نه يوه ورځ دمخه، د شنبه په ورځ چې د ۲۰۱۵م کال د مارچ د مياشتې ۱۴مه نېټه وه، د کونړ ولايت د کوز نورگل په کلي کې د حسام صيب په کور کې ميلمانه و چې يو وړوکی ماشوم چې د لسو کلونو و راغی او د حسام صيب نه يې غاړه چاپېره کړه. دا هلک چې پاچا يې ورته ويلې په ظاهري توگه خيرن او لېونی و خو حسام صيب وويل چې دا ماشوم عجيبه عادتونه لري او ټول يې په دغه سيمه کې پېژني، د هيڅ پروا نه لري او د نورگل د ټولو خلکو د ټليفون شمېرې يې په يادو يادې دي. دغه هلک د حسام صيب نه د هغه ټليفون واخيست او په ټليفون کولو يې پيل وکړ او هم د ټولو عکسونه يې اخيستل. حسام صيب وويل چې ده ته څه ويل نه دي په کار او پرېږده چې خوشحاله وي. حسام صيب دې ماشوم ته دومره مينه ورکړه چې زه فکر نه کوم چې که خپلو اولادونو ته هم څوک داسې مينه ورکړای شي. د حسام صيب زړه سوی او کمينتوب په همدغه قصه کې ښه خلاصه کېدای شي.

حسام صيب به همېشه خوش رويه و او که چېرې به په قهر هم شو نو بيا به يې وروسته خندلې چې کله کله همداسې هم په کار ده ځکه د ده غصه او قهر د کينې او عقدې نه نه وه او هر څه به يې له ياده ايستل چې د ښه او مسلمان انسان صفت همدا دی چې کينه او عقده د درې ورځو نه زياته ونه ساتي البته دا په دې معنی نه ده چې څوک د خپلو پرنسپونونه تېر شي.

حسام صيب له افغانستان سره او خپلو خلکو سره خاصه مينه درلوده او همېشه به حاضر و چې د ملي وحدت او وطن د سوکالۍ لپاره قرباني ورکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حمایت د هېواد د ابادۍ، ارامۍ او په سوله ییزه توګه د قدرت د انتقال په خاطر کړی و. د فکر او عمل د جرګې غړو حمایت د ډاکتر صیب اشرف غني د ټیم نه د شخصي ګټو او کرسیو د نیولو په سر معامله نه وه نو په همدې منظور به حسام صیب او د فکر او عمل د جرګې نور غړي ډاکتر صیب ته همېشه سپینې خبرې کولې.

یو ماښام د کونړ یو شمېر مشران ډاکتر صیب اشرف غني خپل کور ته وغوښتل نو په اخره کې ما ورته وویل چې زمونږ مشکلات اسانه دي او خپل منځو کې حل کولای شو او څه خبره نشته. ډاکتر صیب اشرف غني وویل چې یوه خبره پاتې ده ځکه تا او حسام صیب به ما ته ویلې چې زه حوصله نه لرم خو اوس چې ګورم چې زه حوصله لرم اما تاسې بې حوصله کېږئ او هر څه وایئ او ما غوږ نیولی دی. د ډاکټر صیب په دویم دور کې مونږ همدا اوسني خوبونه لیدل که د کمپاین دا بعضې غړي چې په دویم دور کې یې هر څه په لاس کې نیولي وو که په حکومت کې دوی همداسې خپلو شومو اهدافو ته دوام ورکړي نو د ډاکټر صیب اشرف حکومت به له سختو ستونځو سره مخامخ کړي. زمونږ اټکل سم و.

په هر حال د الله تعالی او بنده وعده برابره نه وي. کله چې مونږ د شنبې په ورځ رخصتېدو نو وعده مو کېښودله چې سبا ته به په نرنګ ولسوالۍ کې سره یو ځای کېږو او د مرحوم وکیل صیب غلام محمد خان د جنازې نه وروسته به شپه چغه سرای ته ورو او هلته به د معاون حاجي (حاجي صیب فضل اکبر) په ځای کې شپه په شریکه تېرو او ښه ګپ او شپ به سره ولګو. د یکشنبې په ورځ د سهار له خوا ما حسام صیب ته د خاص کونړ ته ډېر ټلیفونونه وکړل خو ټلیفون یې رخ نه شو او زما مطلب دا و چې د غرمې لپاره که خاص کونړ ته زمونږ ځای ته راشي نو ښه به وي بیا به له هماغه ځایه د نرنګ ولسوالۍ ته لاړ شو تر څو په دوه بجو د وکیل صیب غلام محمد خان

او د حق ویلو په ځای کې به یې له چا نه ډار او وېره نه درلوده. د ۲۰۱۴م کال د انتخاباتو نه مخکې مونږ یوه ډله دوستان سره راټول شولو، د فکر او عمل جرګه مو جوړه کړه او دا مو وپتېیله چې راځئ له هغو مشرانو سره اړیکې ونیسو څوک چې غواړي او یا اراده لري چې د جمهوری ریاست کرسۍ ته ځانونه کاندید کړي ترڅو د دوی ترمنځ اتحاد راولو نو حسام صیب مو د دې جرګې د منشي په توګه وټاکه. د زیاتو بحثونو او تماسونو نه وروسته یوه ورځ مو علی احمد جلالي صیب، ډاکتر صیب اشرف غني احمدزی، ډاکتر صیب زلمی خلیل زاد، قیوم کرزی، ډاکتر صیب انورالحق احدي، محمد حنیف اتمر او د فکر او عمل جرګې د رهبرۍ یو شمېر غړي د هلمند د پخواني والي محمد ګلاب منګل په کور کې سره راټول کړل او د دوی نه مو وغوښتل چې تاسې باید سره یو ځای شئ او که نه مونږ ستاسې له یوه نه هم هیڅ حمایت نه کوو.

د فکر او عمل د جرګې په استازیتوب حسام صیب خبرې وکړې او دې مشرانو ته یې داسې سختې وویلې او ورته یې وویلې که تاسې یو ځای نه شئ نو تاسې مونږ ته هیڅ ارزښت نه لرئ. تاسې یقین وکړئ چې د دې ټولو مشرانو نه یې لار ورکه کړه. د همدې جرګې د غړیو هلې ځلې وې چې د تحول او تداوم ټیم جوړ شو او د ډاکتر صیب اشرف غني په مشرۍ د هغه د کاندیداتورۍ نه ملاتړ وکړ. د دې نه برسېره مونږ مختلفو ولایتونو ته سفرونه وکړل او ولس مو دې ته وهڅوه چې په ټاکنو کې ګډون وکړي. د انتخاباتو د داستان قصې ډېرې اوږدې دي او که وخت مساعد شو نو د کتاب په شکل به یې ولیکم چې چا څه او څه وکړل.

حسام صیب د کونړ اکثره ولسوالیو ته سفرونه وکړل له خلکو سره یې وکتل او له خپله ځانه یې مصارف وکړل تر څو د تحول او تداوم ټیم د ډاکتر صیب اشرف غني په مشرۍ بریالی شي. مونږ د ډاکتر صیب اشرف غني

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جنازه کې چې د امریکې نه یې جنازه راوړې وه برخه واخلو. وکیل صیب غلام محمد خان دې الله وبښي هغه هم د کونړ ولایت دروند، عالم او فاضل مشر و چې د ډیموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان د ولسي جرګې غړی و. په هر حال زه نرنګ ته لاړوم او له ده سره مې هیڅ تماس ونه شو نیولی ځکه د هغه د ډریور نمبر هم کار نه کاوه. په جنازه کې مې معاون حاجي صیب ولیده او راته یې وویل چې د حسام صیب د ډریور ناصر سره یې تماس ونیولی شو او حسام صیب باندې په همدغه ورځ سهار د یولس بجو په شاوخواکې د زړه حمله راغلې او جلال اباد ته یې په عاجله توګه وړی دی.

په جلال کې یې حسام صیب یو شخصي روغتون ته وړی و او ډاکترانو ورته د معدې دوا ورکړې وه او ورته یې ویلي و چې باید استراحت وکړي. ناصر حسام صیب د هډې فارم ته چې هلته یې د چرګانو لوی فارم درلوده، انتقال کړی و. کله چې مونږ له ناصر سره خبرې وکړې هغه راته د ده د تکلیف علایم وویل نو زما زوی ډاکتر نایل محمود چې د امریکې نه راغلی و نو سمدستي یې ورته وویلې چې دا بېرته روغتون ته یوسئ او هلته دې یې ډاکټران تر نظارت لاندې ونیسي ځکه دا علایم د زړه د حملې دي. له همدې نه وروسته چې ناصر غوښته دی روغتون ته انتقال کړي پر ده باندې بیا د زړه حمله راغلې وه او روغتون ته یې په لاره کې ساه ورکړه. انا لله و انا الله راجعون.

دی لاړو خو د ده قصې او ارمانونه له مونږ سره باقي دي. د ده مرګ د ده د کورنۍ، دوستانو او د افغانستان لپاره یوه لویه ضایعه ده. د حسام صیب تشه نه ډکېدونکې تشه ده او داسې کسان په هره سیمه او کورنۍ کې په پېړیو کې یو کس پیدا کېږي چې د حسام صیب په شان هر اړخیزه صفتونه ولري. د الله تعالی له دربار نه ورته جنت فردوس غواړم او روح دې یې ښاد وي.

د اوښتون ټولنې له خوا ستاینلیک

د ډسمبر دویمه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

د لویې پکتیا په سیمه کې له اوښتون ټولنې نه مننه کوم چې ما ته یې دا ستاینلیک پرون د ډسمبر پر لومړۍ نېټه په دې منظور راکړ چې تېر کال مو په ټاکنو کې په دغه سیمه کې د ځوانانو او اوښتون ټولنې سره په شریکه کار کړی و. زه د اوښتنون ټولنې د مشرتابه او ټولو ځوانانو د دې قدردانۍ نه مننه کوم. له ښي خوا نه: ډاکتر محمد نعیم احمدزی، زه، نوښتګر صیب او محمد موسی مصطفی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له چانه به پوښتنه وکړو؟

د ډسمبر ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون د وردګ د سيداباد په سيمه کې د ملي اردو په ډزو کې ۹ ماشومان ووژل شول:

لهچانه به پوښتنه وکړو چې ولې زمونږ وينه دومره ارزانه ده؟ هره قطره وينه چې د افغانانو توېږي د افسوس او ژړا خبره ده. تر څو چې په خپلو ځانونو پخپله رحم ونه کړو د نورو نه طمعه په کار نه ده. الله تعالی هم د

هېڅ يوه قوم په حالت کې تغير نه راولي تر څو دوی پخپله په خپلو ځانونو کې تغير رانه ولي. د وردګو د دې ګلاليو ماشومانو په غم کې ټول افغانان شريک دي او د ټولو افغانانو شريک غم دی.

په شګو کې ژوند

د ډسمبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ابوظبۍ

که څه هم د خليج د اکثره هېوادونو نظامونه مطلقه شاهي نظامونه دي خو د دې هېوادونو مشرانو خپل ولس ته هم کار کړی دی. د شېخانو له ژوند سره زما کار نشته ځکه مطلقه شاهي نظامونه ځانته خپلې ستونځې لري.

د متحده اماراتو اوه ايالتونه يوه شګلنه سيمه ده خو دوی پکې د دين او دنيا هر نوع سهولتونه خپل ولس ته برابر کړي دي. د ابوظبۍ ترقي او پرمختګ ته سړي حيرانېږي چې د دې هېواد مشرانو بلا تشبه د دنيا پر سر جنت خپلو ځانونو او هم خپلو خلکو ته جوړ کړی دی. د مکاتيبو او پوهنتونو او جوماتونو څه کمی پکې نشته او مسلمانان هم دي خو نه خپل وطن ورانوي او نه يو بل زمونږ په شان وژني. دوی زمونږ په شان نه دي ځکه مونږه په شعوري او غير شعوري توګه خپل وطن ورانوو، يو بل وژنو او له هيچا سره مو کور او کلی نه کېږي.

د ابوظبۍ د شيخ زاهد جومات په سيمه کې يو نمونه يي جومات دی چې ويل کېږي پينځه ميلیارده درهمه پرې لګېدلي دي چې تقريباً يو نيم ميليارد ډالره کېږي. همدا شان د ابوظبۍ پخوانۍ شاهي ماڼۍ باندې تقريباً څلور ميلياره درهمه چې يو ميليارد ډالره کېږي لګول شوي دي. افسوس زمونږ په حال چې د تېرو څو لسيزو جګړو نه اوس هم عبرت نه اخلو او د خسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

الدنیا والاخره په لوري روان یوو. عاقبت به خیر. د ابوظبۍ یو څو عکسونه له تاسې سره شریکوم:

د پورته لیکنې په هکله دوستانو خپل ډېر زیات نظرونه شریک کړي وو.

محمد فرید عاطف لیکلي و:

میاخېل صیب الله دې ترې پوښتنه وکړي چې د دوی دا حال دی او د نړۍ مسلمانان یوه ګوله ډوډۍ ته حیران دي، دوی خپل مسوولیت د ځان په اړه ادا کړی خو کوم مسوولیت چې مونږ ورته ورکړی هغه یې بالکل هېر کړی دی، نورې نړۍ ته خو خپل تندرو کسان لېږي او هغو ته پیسې هم ورکوي، زمونږ په قرآن باور دی او د هغې له مخې دوی مکمل مجرمان دي.

شینکۍ کروخېل لیکلي و:

هو کنه لېوني یې مونږ ته رالېږلی شي چې جهاد وکړي او خپل ځانونه یې ترې بېغمه کړي دي.

هجرت الله اختیار لیکلي و:

جناب میاخېل صیب هغوی فکراً روغ دي، د خلکو فکرونه یې جوړ دي، نو ځکه له دین نه یوازې د انسانوژنې او ورنواني تاویلونه نه راباسي. متحده عربي امارات په اصطلاح د نړۍ څلور لارې ده، د سوداګرۍ او کاروبار په برخه کې، بس همدې حیثیت یې اقتصاد هم ور جوړ کړی. ګنه د دې ځای جغرافیه له دوزخه بدتره ده، شګې او سوځنده ګرمي په اوړي کې انسان خوري، خو دوی په کې ځان ته جنتي ژوند جوړ کړی دی.

سید محمد مومند لیکلي و:

هغوی په دین پوهه دي ځکه یې دنیا هم ورسره ده مګر مونږ په دین نه پوهېږو او د دین او اسلام له نوم څخه د خپل ځان لپاره ګټه اخلو مونږ له اسلام څخه چاره جوړه کړې ده.

همداسې نورو دوستانو زیاتې تبصرې لیکلې وې خو ما یوازې یو څو تبصرې د نمونې په توګه رانقل کړې. د دوی په ځواب کې ما دا لاندې دوه تبصرې هم ولیکلې.

عاطف صیب! دا ډېر مغلق او پیچیده بحث دی د دوی ماڼۍ ته چې ننوځې چکر په کې وهي او زمونږ د ارګ په شاوخوا قدم نه شې وهلی نو دې کې هم دوی ملامته دي؟ ته چې په خپل ځان رحم نه کوې نو ولې د بل نه د رحم توقع لرې. دوی خو د الله تعالی نه مهربانه نه دي الله تعالی هم وایي زه ستاسې په ژوند کې تغیر نه راولم تر څو تاسې په خپل ژوند کې تغیر رانه ولې.

شینکۍ خورې! دا هم کمال دی چې د خپلو لېونو سرېو ځان خلاص کړې مونږ خو خپل لېوني پخپله نازو او چاقوو یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننگرهار ولایت د بهسودو د ولسوالۍ د معصومو ماشومانو ظالمانه وژنه د انسانیت نه لرې عمل دی

د ډسمبر ۱۴مه نېټه، کابل

تېر ماښام د ننگرهار ولایت د بهسودو په سیمه کې د یوې کورنۍ اته کسه چې ښځه او خاوند، مور یې او پینځه گلالي واړه ماشومان یې چې د درېوو میاشتو ماشوم پکې هم و، خپلو مېلمنو یې په ډېرې بې رحمۍ سره وژلي دي. دوه ماشومان په ورني کې یې مور تړلي و او دې بېرحمه ځناورو

مېلمنو هغه هم د ټوپک په مرمۍ په سر ویشتلي و. ډېره دردونکې پېښه وه. ما په فیسبوک پاڼه ولیکل:

حدیث شریف دی چې الملک یبقی مع الکفر و لایبقی مع الظلم. د کفر لاندې یو ملک پاتې کېدای شي خو د ظلم له لاسه نه شي پاتې کېدای. د بهسودو د ماشومانو تصویرونو مې زړه خراب کړی دی. د داسې ظلم لپاره هېڅ نوع توجیهات په اسلامي، انساني، افغاني او پښتونولۍ په چوکاټ کې نشته چې څوک دې داسې ظلم وکړي. که څه هم زه ډېر نرم زړی انسان یم که زما شخصي مسئله وي نو قاتلینو ته به عفوه وکړم خو د دې ماشومانو قاتلین که حکومت پیداکړل نو علني محاکمه او اعدام غواړي چې بیا داسې ظلم څوک ونه کړي.

قاضي لودین صیب لیکلي و:

معین صاحب محترم زیاد ظلم شوی او دا ظلم روان دی زه چې د هېواد ټولو ولایتونو ته هر وخت سفر لرم زیات ظلم زموږ پر هېوادوالو روان دی الله جل جلاله دې موږ ته هدایت وکړي تر څو د حقیقي دین نه خبر شو او دې قاتلانو ته دې الله جل جلاله جزا ورکړي.

عبدالعلي جمال صیب لیکلي و:

میاخېل صیب! مونږ پر دې ایات ایمان لرو:

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما يو ځل بيا وليکل:

جمال صيب! ستاسې خبره کې شک نشته چې الله تعالی هر چا ته د هغه د اعمالو په تناسب جزا او اجر ورکوي خو د اسلام او شريعت روح همدا دی چې مسلمانان بايد په ټولنه کې ارام ژوند بې له هر ډول وېرې او ترهې وکړي نو ځکه په دې دنيا کې جزا بايد مجرمينو ته ورکړل شي. نور ډېر ژور پر دې بحث نه کوم. داسې بېگناه قتلونه په ننگرهار او نورو سيمو کې د وېرې او وحشت اوازه خپروي او هم بدگماني په ولس کې او يو بل باندې پيدا کوي چې هېڅوک به پر هيچا باندې اعتبار نه کوي نو ځکه په دې دنيا داسې کسانو ته سخته سزا ورکول په کار ده.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library